MET
PHYCA
TOM II

BIBL.
DE
L'UNIVERSITÉ
MS.
1458

BIBL.
DE
L'UNIVERSITÉ
MS.
1458

Ms 1458

1743

in major purgit propositio [redacted] Bourlier

minor

Bourlier 1741

Ex dono
Mouley

1458
MS: ~~n. 329~~

Metaphisica scripta

a Nicolao bourlier anno 1741

PARISIIS

BIBLIOTHÈQUE DE L'UNIVERSITÉ DE PARIS

Metaphisica data a Domino
Tingry celeb

DONS
P 41425

Pars IIa
Philosophiæ
Sive
Metaphisica.

Metaphisica nomine ea intelligitur disciplina que tractat de ente a materia abstracto sive pro mente sive pro conditione naturæ suæ.

Dicta est etiam a nativibus ex ab ipso enthesio prima philosophia. a nonnullis autem Recentioribus Scientia generalis nuncupatur quod generalia entis principia considerat.

De illius naturâ summatim tractatur.

Primo metaphisica est Sapientia, nam est cognitio Rerum altissimarum per altissima principia: est enim cognitio entis et attributorum illius generalium, cognitio dei quo nihil est excellentius, cognitio humanæ mentis quo nihil est in creaturis præstantius.

Secundo est Scientia, nam est cognitio certa evidenter ex primis principiis deducta.

Tertio est Speculativa nihil enim circa objectum suum molitur vel molliendum præscribit.

Quarto ejus objectum est ens a materia abstractum sive pro mente sive materiæ suæ conditione.

Finc metaphisica pars duplex videlicet Scientia entis generaliter quod nempe ab omni materia pro cogitatione abstractum est Scientia Spirituum qui ab omni materia sunt secreti naturæ suæ conditione; Scientia entis generaliter græco nomine ontologia

dicitur. Scientia Spirituum, pneumatologia prior eorum dici solet metaphisica generalis, posterior Specialis.

Pars prima metaphisicæ.
Sive onthologia

onthologia est Scientia entis generatim. quidquid autem de ente generatim dicemus quatuor capitibus complectemur. primum erit de ente Relatiis quæ illius Speciebus. 2dum de principiis entis. 3tium de causis entis. quartum de proprietatibus entis.

Caput primum
de
Variis entis Speciebus.

Ens generatim dici solet quidquid existit vel existere potest

Duæ Sunt entis Species Substantia Scilicet et modus: ens enim vel postulat subjectum cui inhæret et inhæreat vel nullum requirit subjectum. Si nullum requirit subjectum dicitur Substantia: Si postulat subjectum cui inhæret et inhæreat modus vocatur modus autem ab aristotele distribuitur in novem classes, vel enim est quantitas, vel qualitas, vel Relatio, &c ut mox dictum fuit.

Novem illos modi Species cum Substantia constituunt decem Cathegorias aristotelis itaque in præsenti capite quatuor instituemus articulos. in primo, quæstionem expendemus quæ cathegoriis præmitti debet expendemus Scilicet circa ens generatim quod est caput Cathegoriarum utrum Sit univocum respectu Substantiæ et modi, dei et creaturæ. 2dus articulus de cathegoriis erit. 3tius articulus de substantia, quartus de modo.

articulus 1us

* * * * * * * utrum ens Sit univocum respectu Substantiæ et modi, dei et creaturæ.

Ut facilius intelligatur quid de ista quæstione Sentiendum Sit quædam Sunt in memoriam revocandæ definitiones in Logica expositæ. Scilicet nomen aliud est univocum, aliud æquivocum aliud analogum, aliud attributivum. nomen univocum est illud quod eandem formam eodem modo multis communicatum Significat ut homo. nomen æquivocum est illud quod formas diversas diverso modo diversis Subjectis convenientes Significat ut gallus qui Significat hominem in gallia esse natum et volucrem. nomen analogum est illud quod diversas

significat formam eodem modo multis communicantes, ut pes qui ubi dicitur de monte pede significat terram, lapidem congeriem. ubi vero dicitur de corpore humano pars esse ossa — cum per peculiari modo intellecta, significat nomen attributum cui illud quod eandem formam diverso modo multis communicatem significat ut Petrum. iis positis

Conclusio

Ens sumptum pro eo quod a parte rei existere potest stricte et proprie loquendo non est univoce cum respectu substantiae et modi, dei et creaturae. illud enim proprie loquendo univoce cum non est respectu substantiae et modi, dei, et creaturae quod eandem formam, sed diversimode substantiae et modo, deo et creaturae communicatem significat, atqui ens eandem formam significare potest, nempe existentiam, sed diversimode communicatem substantiae et modo, deo et creaturae. existentia enim convenit primario et proprie substantiae, et modo convenit secundario et proprie substantiam. pariter existentia deo simpliciter convenit, creaturae vero per participationem. deus enim est ipsum esse, substantia vero creata non sunt ipsum esse, sed solummodo participi pars essej existentia dei est necessaria et independens. existentia vero creaturarum est contingens et dependens. ergo ens non est univoce cum respectu substantiae et modi dei et creaturae.

Et certe si ens univoce esset respectu substantiae et modi, differentiae entis essent species et alius dei posset quod esset entia, atqui entia differentiae non sunt entis species, differentia enim entis est id quod ei addi debet ut cum eo junctum illius speciem constituat, atqui quodenti ut cum eo junctum illius speciem constituat addendum est, entis species non est, quod enim enti ut cum eo junctum entis speciem constituat addi debet, est pars entis speciei, quemadmodum rationale quod enti ut cum eo junctum animalis speciem, hominem scilicet, constituat addi debet, non est animalis species, sed illius speciei hominis scilicet pars, atqui pars speciei non est species, ergo entia differentiae non sunt entis species, proinde quae non sunt entia.

Objicies 1°. Si quis ratio impediret ne ens respectu substantiae et modi univoce esset, quia maxime forma per illud significata eis diversimode convenit atqui ens substantiae et modo univoce convenire potest licet forma per illud significata diversa ratione eis conveniat ergo ens est univoce cum respectu substantiae et modi

Nego min. ex enim de natura uinoci ut eandem formam eodem modo multis conuenientem significet ex eo ipso quod forma per illud significata multis diuersa ratione conuenit, uinocium esse desinit, hinc est quod sanum uinocium non est res pertu hominis et medicamenti scilicet quia quamuis eandem formam nempe sanitatem significet alteri homini alio medicamento conuenit, illi enim ut subjecto huic ut causæ conuenit ergo ex eo quod forma per eum significata aliter substantiæ aliter modo conueniat recte negatur illud ei uinoce non conuenire.

Instabis si diuersitas quâ forma per eum significata substantiæ et modo conuenit ab eorum differentiis repetenda sit diuersitas illa non impedit ne uinoce illis conueniat atqui diuersitas quâ forma per eum significata substantiæ et modo conuenit ex eorum differentiis repetenda est ergo diuersitas illa non impedit quin ei uinoce conueniat.

Distinguo maiorem si diuersitas quâ forma per eum significata substantiæ et modo conuenit repetenda sit ex eorum differentiis quæ diversum ut existendi modum non important diuersitas illa non impedit quin ei uinoce conueniat concedo maj. si diuersitas ex eorum differentiis quæ diversum ut existendi modum important repetenda sit nego majorem, distincta parcitio minore nego consequentiam itaque esto quod diuersitas quâ forma ubique multis conuenit entis uinocationem non impediat ubi illa diuersitas non repetitur ex modis diuersis quibus forma illa inest sed ubi diuersitas illa ex diuersis modis quibus inest repetitur tunc uinocationem impedit sanum enim uinocum non est res pertu hominis et medicamenti cum aliud significet ac in propositione homo est sanus aliud in ista medicamentum est sanum, ideo autem uinocum non est quia forma per illud significata diuersi modo inest scilicet in homine tanquam in subjecto in medicamento tanquam in causa diuersitas autem illa ex parte ipsius sanitatis in diuersum junctis non repetitur sed ex eorum quæ sanitatis differentiis diuersitas quidam quia forma per eum significata modo et substantiæ conuenit ex eorum differentiis repetitur sed quia important diversum ut existendi modum siquidem existentia conuenit primario substantiæ secundario vero modo quia non nisi in substantia et per substantiam existit.

Objicies 1° si ens ratione sui junctum suum non includat differentias uinocum est ratione substantiæ et modi atqui ens ratione sui ex in genere spectatum differentias suas non includit ergo uinocum est ratione modi et substantiæ.

Nego maj. licet enim sanum ratione sui junctum suum non includat differentias

vniuocum tamen non est Rationale hominis et medicamenti ergo esse quod est Rationale sic differentias suas non includat non sequitur aliud esse vniuocum vt patet substantia et modi

Instabis 1°. Si est Rationale sui sumptum differentias suas non includat eandem formam et eandem Rationem significabit ubi de modo et substantia affirmabitur. atqui eo ipso quod eandem formam significabit ubi de modo et substantia affirmabitur erit vniuocum, ergo &c.

Distinguo min. eo ipso quod est eandem formam eodem modo inexistentem significabit erit vniuocum concedo minorem de vero modo inexistendi nego minorem et itaque non ne vniuocum sit Sal vel non est vt eandem formam significet aliquin sal nunquam vniuocum sina enim de medicamento affirmetur sine de homine eandem semper formam sanitatem salubrem significat sed requiritur quoque vt eandem formam illius inexistendi modum significet est autem formam eadem Rationale in substantia et modo inexistente non significat.

objicies 3°. Demonstrationis medium vniuocum esse debet si enim analogum esset quatuor in demonstratione forent termini atqui est demonstrationis medium esse potest valet enim hic Syllogismus omne ens est intelligibile, omnis substantia est ens ergo omnis substantia est intelligibile. ergo ens est vniuocum respectu substantiae et modi

Nego minor. Cujus probationem distinguo quatuor esse termini in demonstratione in qua medius terminus esse analogus nec sumitur secundum totam suam extentionem concedo in qua sumitur secundum totam suam extentionem nego. in demonstratione autem affirmativa est sumitur secundum totam suam extensionem.

objicies 4°. Aliud est vniuocum respectu dei et creaturae quod habet eandem rationem in deo et in creatura. atqui ens eandem habet Rationem in deo et in creatura in utroque enim entitatem existendi significat ergo &c.

Nego mino. ens quidem eandem formam significat in deo et in creatura sed diuersimode in utroque existentem vt patet ex dictis in probatione ergo &c.

Ad plenam istius quaestionis intelligentiam et solutionem obseruandum est deo esse genera attributorum communium. alia diuidentur per puros inexistendi modos

alia per aliquam perfectionem seu rationem entis superadditam in una specie et per ipsius perfectionis negationem in altera. quae per plures inexistendi modos diuiduntur. Nunquam analoga sunt quamuis forma sit eadem. Si modi illi inexistendi sint diuersi: quae vero per aliquam perfectionem et per illius negationem diuiduntur ea unius ens esse possunt quia subiicer ens aeque quod enti superadditus perfectio hoc neque ex parte inexistentis neque ex parte modi quo inexistit. Saltem differentiae vero constitutiuae substantiae et modi differentiae sunt modi inexistendi diuersi ut patet ex dictis ergo &c

Articulus Secundus
De Cathegoriis

Ne quid de aliquamus intactum quae sequuntur de cathegoriis generanda esse censemus

Cathegoriae secundum notas affinologiam graecam sunt attributiones idem cathegoriae quidam ne quibus ad unum nouocantur ea omnia quae sunt ipsi affinia seu de quibus praedicari potest sic quia homo, animal, risus, corpus affinia sunt substantiae et in eo conueniunt quod sunt substantiae ideo ad cathegoriam substantiae nouocantur.

Cathegoriarum usus vulgari exemplo poterit illustrari ne simul permisceantur plures familiae in mente positum est ut arbores genealogicas texere in quibus ad unum caput subiicias ad genitis principem ex ordine referuntur, qui eumque ex ipso sunt cognati atani, aui, patres filii nepotes. idem iudicium faciendum de schematibus nutu philosophorum celebratis nomine cathegoriarum.

Aristoteles de cathegoriis librum scripsit integrum, librum a quo logicam suam orditus. Decem numerat cathegorias et ad eas nouocat quae quae de re aliqua quaeri possunt. obiectum igitur libri cathegoriarum sunt res omnes quae ad ontologiam potius quam ad Logicam pertinent. multi sunt tamen nutu philosophorum qui hunc tractatum tradunt in logica quia mihi non creditur a nonnullis necessarius ad distinctionem idearum, sicut enim in primo tractatus de uniuersalibus congregat homogenea seu similia conuenientia per modum unius, ita tractatus de cathegoriis segregat aetherogenea seu diuersa ad diuersas classes nouocat.

Tres sunt partes libri cathegoriarum scilicet ante praedicamenta, praedicamenta et post praedicamenta.

antepraedicamenta

antepraedicãta quedam praeambula de cathegoriarum intelligentiam explicit sunt generis nempe definitiones, divisiones et regulae.

Primo definitiones proponuntur quarum aliae sunt univocae, aequivocae, analogae, paronimae, pauloninae et athebroninae. univocae sunt eae quae de multis dicuntur secundum idem nomen et secundum eandem significationem ut homo respectu petri et pauli. aequivocae sunt eae quae de pluribus dicuntur secundum idem nomen et secundum diversam significationem ut canis respectu sydera et animalis latrantis. nomina analoga sunt eae quae de multis dicuntur secundum idem nomen et secundum significationem partim eandem partim diversam ut sanum respectu hominis pharmaci et animalis tionis, per respectum sanum, montis, hominis. nomina athebronina sunt eae quae dicuntur de multis secundum diversum nomen et diversam significationem ut lapis et quercus. nomina paulonina sunt eae quae dicuntur de multis secundum diversum nomen et secundum eandem significationem ut calix et gladius. nomina paronima sunt eae quae dicuntur de multis secundum eandem significationem et secundum nomen partim idem partim diversum ut philologus et philosophia. ideo autem has definitiones tulerit aristoteles cathegoriis praeviae et inserat sola nomina univoca in illis locum obtinere nec contra quae confusionem pareant.

Secundo divisiones proponuntur numero duae, prior est eorum quae dicuntur et univocorum posterior eorum quae sunt in re et nomen.

Eorum quae dicuntur alia sunt complexa quae nempe duo vel plura significant digna quae recipiuntur ut homo justus, alia incomplexa quae sunt unicam significant et unitantum respondent ideae; sola nomina incomplexa cathegoriis inesse debent ut nitetur confusio. ea

Eorum quae sunt alia dicuntur de subjecto nec sunt in subjecto ut substantiae universales. alia sunt in subjecto nec dicuntur de subjecto ut accidentia singularia; hoc vel illa albedo alia dicuntur de subjecto et sunt in subjecto ut accidentia universalia, color albedo, alia

Denique non sunt in subjecto nec dicuntur de subjecto ut substantiae singulares et petrus et paulus.
Illud autem est in subjecto quod est in aliquo tanquam pars aliquae naturae subjectum autem
hic est subjectum praedicationis quod Aristoteles dicit subjectum inhaerentiae.

Tertio regulae duae sunt automata proponuntur. prima est quidquid convenit superiori
essentialiter, convenit inferiori, sic quia convenit homini esse rationalem convenit petro esse
rationalem, at vero convenit homini esse speciem, quod tamen non convenit petro, quia esse
speciem non convenit homini essentialiter. Secunda est quaedam diversa est minime subordinata
habent diversas differentias, sic rationalitas et irrationalitas non possunt esse simul differentes
mentis petrus est animalis.

Praedicamenta

Praedicamenta sunt cathegoriae ipsae.

Cathegoria vulgo definitur series est ordo naturalis generum, specierum et
individuorum sub aliquo genere supremo contentorum, vide arborem porphyrianam.

Primo dicitur series est ordo quia cathegoria est totum quoddam constans ex multis
ordinate positis.

Dicitur secundo naturalis ordo id est fundatus in ipsa rerum natura non pendens
ab libera hominum institutione, gradus enim superior naturâ suâ superat inferiorem
v.g. substantia superat corpus.

Dicitur tertio generum specierum et individuorum quia genus est primarium in
linea directa cathegoriae reponuntur genera, species et individua.

Dicitur quarto sub aliquo genere supremo contentorum nam omnis ordo ab aliquo
primo principio actus ab origine profluentes.

Quaeres primo quot modis aliquid in cathegoria reponi possit.

Respondeo tribus modis posse aliquid in cathegoria reponi nempe directe, indirecte
et reductive.

Ea directe ponuntur in cathegoria quae in linea directa sine media ponuntur nempe genera
species et individua v.g animal, homo, petrus,

Ea indirecte ponuntur in cathegoria quae ponuntur in linea collaterali ab ea nempe differentiae
ut sensibilitas rationalitas potentialitas

Ea reductive ponuntur in cathegoria quae revocantur ad aliquam ex cathegoriis nempe proprietates
et partes rerum sic pedes, manus, caput hominis collocantur quidem in cathegoria sed reducentur

ad cathegoriam hominis

Quaeres Secundo quot conditiones requirantur ut res aliquod in cathegoria collocatus dicatur;

Respondeo Sua specifica conditiones secundi hoc dictio expressa

Ens verum posite in complexum sui ipsius unumque
completumque cujusque substantiae

Primo Sit ens id est aliquod positivum neque enim privationes aut negationes ponuntur in cathegoria sed cognoscuntur per entia ipsis opposita.

Secundo ens debet esse verum id est reale entia enim rationis excludunt a cathegoriis.

Tertio posite id est unius naturae completae ut homo excludentur enim entia per accidens que non sunt unius sed multifidi naturae ut exercitus.

Quarto incomplexum per quod significatur complexum ut homo justus.

Quinto synonimum id est unico unum.

Sexto completum id est quod non sit pars alterius sic pedem manus hominis non suscipit cathegoria saltem directa.

Quaeres 2° quot sint cathegoriae.

Respondeo multifidum posse admitti cathegoriam tot enim admitti possunt cathegoriae quot status possunt summa rerum capita sunt genera ad que res possint commode revocari atque multa status possunt verum capita sint humana genera ad que res omnes revocentur nempe facilius est res omnes in varias duntaxat distribuere quam una eademque serie ordinare quemadmodum facilius est multos exercitus per varios duces qui varias legiones ducant quam has omnes ab uno rege in ordinem cogi ergo &c. ad quas haine patet esse verum quam has omnes ab uno rege in ordinem cogi ergo &c. ad quas haine patet esse arbitrarium cathegoriarum numerum cum unicuique licitum sit sumere rerum capita quot libuerit ut res omnes apte distribuat eradicem deducat. hinc unicam cathegoriam admisit status Judaeorum duas Graecorum Latinorum substantiam et accidens Stoici quatuor Judaeus substantiam quantitatem qualitatemque relationem quidam decem vero Septem statuunt cathegorias Systema quae generalia rerum capita nempe spiritum, corpus, extensionem statum, figuram, motum et quietem adhuc enim contendunt posse verum cari quemque in modo existant hasque cathegorias duobus completuntur versibus

Mens mensura quies motus positura figura
Sunt cum materia cuncta rerum exordia rerum

Multis est sensa decas aristotelica scilicet Substantia quantitas, qualitas, Relatio, actio, passio ubi quando situs et habitus his versibus est positus.

. . . . . Substantia, quantitas, Relatio, qualitas, actio, passio . . . . . .
. . . . . arbor, Sex, Seruos, ardore, Refrigerat ustos . . . . . .
. . . . . ubi quando Situs et habitus . . . . . .
. . . . . Ruri eras Stabo Sed tunicatus ero . . . . . .

Illi uersiculi duem catthegorias aristotelis delineant arbor enim significat Substantiam Sex quantitatem, Seruos, Relationem, ardore, qualitatem Refrigerat, actionem, ustos passionem uero, ubi eras, quando Stabo situm significat Sed tunicatus ero significat habitum. De Substantia et Relatione dicemus postea

Quantitas a per pathetici definitur id quod dis ponditur ad quantitatem quot est quantum Vg toritas dicitur quantitas quia quaerenti quot sint in deo personae respondetur tres esse personas diuinas. quantitas uel est continua uel discreta.

Quantitas continua est cuius partes simplici et naturali uinculo connectuntur talis est quantitas bipedalis alicuius femini.

Quantitas discreta est ea cuius partes nullo uinculo connectuntur talis est numerus.

Qualitas a per pathetici definitur id quod dis ponditur ad quantitatem qualis dis Strg philosophia dicitur qualitas quia si quaeratur quales sit homo dis ponditur hominem esse philosophum.

Quadruplex numerari solet qualitas et una quaeque dimembris nempe habitus et dispositio, potentia et impotentia, passibilis qualitas et passio, forma et figura.

Habitus et habitus acquisita qualitas difficile mobilis a Subjecto in quo fuit est, dispositio uero est qualitas acquisita facile mobilis a Subjecto in quo subsidet.

Potentia est qualitas congenita firma et uegeta talis est uirtus aliquis adolescentis oculatissimi. impotentia uero est qualitas congenita quidem Sed infirma et debilis, talis est cruditas senis.

Passibilis qualitas est quaedam qualitas unico sensu exteriori perceptibilis diu durans Vg pallor ex morbo, passio uero est quaedam qualitas unico sensu exteriori perceptibilis cito transiens Vg pallor ex subitaneo timore uel rubor ex uerecundia.

Forma est qualitas quaedam multiplici sensu exteriori perceptibili et hominis ueris magnitudinem uel naturalis talem rotunditas coeli et orbis mulieris figura uero est qualitas multiplici sensu exteriori perceptibili et hominem magnitudinem aliaque artificialis talis est lectus et tabulae picti.

Actio ab abipto tale definitur cuius lineae in hoc passio autem cuius lineae ab hoc Sed cum per pathetici abbreuiato de definitio uita fuerit utique illa definitio actionem

definitur id per quod res aliqua constituitur agens Sic intellectio est actio quia per intellectionem intellectus qui antea erat in potentia agendi constituitur formaliter agens Sum intelligens. passionem vero dicunt esse id per quod res aliqua constituitur formaliter Datum Sui Sui per eius aliquam formam vg illuminatio Receptor in scholo dicitur passio quia per illam illuminationem Receptam Scholo Sui fit aliquem formam unde dicitur illuminata. omnis actio vel est creata vel increata vel immanens vel transiens.

actio creata dicitur ea cuius terminus seu effectus est dependens vg productio mundi est actio creata quia effectus huius actionis Scilicet mundus est dependens.

actio increata est ea cuius terminus est increatus et independens talis est productio Verbi Divini

actio immanens est ea cuius terminus seu effectus manet in suo principio vg actio intellectio est actio immanens quia Scilicet quidquid producit intellectio manet in principio ipsius intellectionis utpote in ipso intellectu qui est principium intellectionis.

actio transiens est ea cuius terminus transit extra principium vg calefactio est ab igne est actio transiens quia transit in manum quae sane est extra ignem qui est principium calefactionis.

actio creata vel est creatio vel eductio, creatio est productio alicuius Rei ex nihilo tam Sui tam Subjecti vg productio angeli est creatio quia angelus producitur ex nihilo tam Sui tam Subjecti.

Eductio est productio Rei alicuius ex nihilo quidem Sui sed non ex nihilo Subjecti talis est productio ignis ex ligno.

Ubi definitur a per: participii una ex decem Categoriis per quam aliquid constituitur formaliter alicubi alias dicitur ubitatio.

Multiplex ubi distinguunt aliud circumscriptivum aliud definitivum aliud permanens aliud fluens. ubi Circumscriptivum dicunt ubi per quod res est alicubi ita ut totum idem in variis Loci partibus per varias Sui partes tale est ubi corporum in statu naturali existentium vg Scamni Camelus enim respondet per varias Sui partes varia Scholo partibus. ubi definitivum vocant illud per quod res est alicubi indivisibiliter id est tota in toto Loco et tota in singulis Sui Loci partibus tale dicunt esse ubi animae nostrae in nostro corpore; ubi permanens est ubi per quod res est alicubi per manentur et in quiete tale est ubi sedentis. ubi fluens est ubi per quod res est in suo loco transeuntes et in motu tale est ubi Scil ambulantis.

Quando definitur id per quod res est formaliter in aliqua temporis differentia vg hesterni, crastini, hodierni;

Situs est una ex decem Categoriis quae definitur id per quod res est formaliter in loco quodam modo Sedens Scilicet est Sedens unde Status et Sessio vocantur Situs. triplex distingui solet

nem pe Situs naturalis, violentus et indifferens.

Situs naturalis est Situs consentaneus illius rei naturae cujus est Situs talis ut Situs hominis habentis os Sublime.

Situs violentus est quidam Situs contra alius naturae rei cujus est Situs talis ut Situs hominis habentis pedes Sursum, caput vero deorsum.

Situs indifferens est quidam Situs nec naturae communicans nec dissentiens talis ut Situs hominis vel Stantis vel Sedentis.

Habitus est una ex decem cathegoriis quae definiri solet circumjacentis corporis alicujus aliud ambientis vel vestientis.

Hae Sunt decem aristotelis cathegoriae in quibus multa esse inutilia et minus accurata satis patebit ex principiis quae statuemus in decursu hujus institutionum.

Post praedicamenta

Post praedicamenta apud peripateticos Sunt quaedam affectiones seu proprietates cathegoriarum multis cathegoriis communes quales Sunt oppositio modi prioris et posterioris. quid Sit oppositio generatim clarius ex quam necesse Sit aliqua definitione explicare. oppositio duplex, simplex quae est terminorum et complexa quae est propositionum. de oppositione complexa dicimus in logica ubi de propositionibus.

Quaeritur 1°: quinam Sit oppositio terminorum et quotuplex Sit.

Respondeo oppositionem terminorum esse illorum pugnam, quae duplex. nam totuplex est terminorum oppositio, quotuplex modus quo duo termini possunt inter se pugnare, atqui hic est, vel enim pugnant ut ens et non ens vel ut ens et non ens; si pugnant ut ens et ens nullo Sunt entia absoluta et oppositio contraria vel Sunt duo entia relativa et oppositio relativa si pugnant ut ens et non ens vel pugnant ut ens et non ens simpliciter et oppositio contradictoria vel pugnant ut ens et non ens secundum quid et oppositio privativa ergo &c.

Dices omnis oppositio est relativa nam omnia opposita Sunt relativa ergo &c.

nego antecedens ad probationem distinguo omnia opposita formaliter sumpta seu quatenus Sunt relativa concedo antecedens omnia opposita materialiter sumpta nego antecedens nam opposita materialiter sumpta possunt Sine mutuo ad se invicem ordine sicut album potest concipi Sine nigro.

Quaeritur 2°: quinam Sint illorum omnium oppositionum maximi.

Respondeo 1° oppositionem contradictoriam esse omnium maximam nam ens et non ens simpliciter maxime distant a se invicem Cum in nullo conveniant.

Respondeo 2° oppositionem relativorum esse omnium minimam nam entia relativa minus distant quam contraria opposita cum possint solo numero differre.

Respondeo 3° privata magis opponi quam contraria nam Sunt duo entia positiva, formae autem per privativa sumtae Sunt ens et non ens.

Quaeritur 3°: utrum detur medium inter duo contradictoria.

Respondeo negatiue nam duo contradictoria sunt ens et non ens simpliciter, atqui ens et non ens simpliciter non datur medium nam dantur medium solet per participationem extremorum et hoc calorem inter et frigus vel per exclusionem utriusque extremi ut dicimus esse medium, aliquid inter et argentum, atqui inter ens et non ens simpliciter neque datur medium per participationem neque per exclusionem quod repugnat. impossibile enim est idem esse simul et non esse exclusionem inter ens et non ens tale enim medium neque esset ens neque non ens quod impossibile esse, nam ens quodlibet est vel non est.

Quaeritur 4° quot modis unum possit dici prius alterius vel posterius.

Respondeo dicitur prius tempore quando ens antiquius ut in vocatis patet ens petere filii. Secundo dicitur prius origine quando ens primi per quem alterius ut patet ab actibus per petere verbi divini. Tertio dicitur prius dignitate quando ens nobilius altero sic princeps ens prius dignitate homine plebeio, quarto dicitur prius natura quando ens causa alterius ut sol respectu lunae, quinto prius universalitate quando ens communius patet sic animal ens prius homine potest autem dici petrus est homo ergo est animal. Sexto dicitur prius ordine quando secundum aliquem ordinem praecedit aliud sic exordium est prius narratione.

Articulus 3.us
De Substantia

Substantia est ens per se subsistens id est independens a subjecto cui inhaereat et duplex est alia corporea alia spiritalis. Substantia corporea quae corpus dicitur est substantia extensa in longum latum et profundum. Substantia spiritalis quae alterius rei dicitur est substantia cogitans.

Quaeritur utrum substantia sit unius ejusdem rei pertinentis ad corpus vel ad mentem.

Conclusio

Substantia unius ejusdem rei pertinentis ad corpus vel mentem. nam ut substantia unius ejusdem rei pertinentis ad corpus necesse foret ut quod per se subsistit in corpore et in mente simile esset. atqui quod per se subsistit in corpore simile non est ei quod per se subsistit in mente. quod enim divisibile est in corpore indivisibile vero in mente simile non est in mente et corpore atqui quod per se subsistit in corpore est divisibile est enim extensio ipsa quod vero per se subsistit in mente est indivisibile est enim ipsa cogitatio. ergo quod per se subsistit in mente et in corpore in ei simile non est proinde quae substantia eorum rei pertinentis non est unius ejusdem et certe pars unius ejusdem non est rei pertinentis ad partis corporis humani et partis mentis atqui substantia magis unius ejusdem non est rei pertinentis ad corpus et mentis quam pars rei pertinentis ad corpus humani partis. ideo enim pars unius ejusdem non est rei pertinentis ad partis mentis et partis humani corporis quia pars in mente relatione sui spectatus simile non est ei quod pars in homine dicitur atqui

quatenus quod est Substantia in mente Similia non est ei quod est Substantia in corpore ut jam probatum fuit ergo Substantia non est unius vocabuli respectu mentis et corporis.

Objicies 1° quod eadem forma eodem modo corpori et menti conveniens unius vocabuli significat ergo cum non sit verum corporis et mentis. atqui Substantia eadem forma eodem modo corpori et menti conveniens significat ergo est unius vocabuli respectu mentis et corporis.

Nego minor. Si enim forma Substantiae in corpore sit extensio cogitatio vero in mente Substantia eandem formam non significat in mente et in corpore atqui forma Substantiae in mente est cogitatio in corpore vero est extensio ergo eadem forma per Substantiam non significatur Quum Substantia de corpore erde mente dicatur

Instabis forma Substantiae nomine significata sive de corpore sive de mente dicatur est Substantia ergo eandem formam significat in mente et in corpore.

Distinguo antecedens forma Substantiae nomine significata sive de corpore sive de mente affirmatur est Substantia quae diversa est in mente et in corpore concedo antecedens quae Similis est in mente et in corpore nego antecedens et consequentiam. itaque forma eadem Substantiae nomine significata sive de corpore sive de mente affirmatur Substantia, est Substantia sed haec diversa est in corpore et in mente in illo enim est extensio ipsa in hac vero cogitatio Si enim extensionem ex corpore tollas nullam in eo formam per quam Substantia dici possit concipies, quatenus si ex mente cogitationem tollas nullo in ea forma per quam Substantia sit vocabitur.

Instabis Si Substantia in corpore esset extensio Sensus istius propositionis corpus est Substantia esset corpus est extensum fallum consequens ergo et antecedens.

Distinguo majorem Sensus istius propositionis corpus est Substantia esset corpus est extensum ubi Substantia spectatur secundum rem concedo majorem ubi spectatur secundum nominis definitionem nego majorem. Distincta quatenus minore nego consequentiam. itaque Substantia duobus modis spectari potest vel secundum nominis definitionem vel secundum rei definitionem hinc spectatur secundum nominis definitionem ubi attenditur tantum ad id quod Substantiae nomine vulgo intelligitur abstrahendo ab illius natura haec vero secundum rei definitionem spectatur ubi quid sit illa Substantia consideratur. Sensus quidem hujus propositionis corpus est Substantia non est corpus est extensum ubi Substantia spectatur tantum secundum nominis definitionem Sed Sensus istius propositionis corpus est Substantia est corpus est extensum ubi Substantia in corpore secundum rem spectatur Si enim perpendendo quid sit Substantia in corpore, eam nihil aliud esse quam extensionem deprehendat aliud certe Substantia in corpore spectata quantum ad rem est extensum Substantia autem in corpore nihil aliud est quam extensio ea enim ex corpore detracta nullum in ea attributum remanet.

Itaque eodem modo judicandum est de aliis propositionibus meus est Substantia, corpus est Substantia ac de iis, pars inferior hominis corporis alias sustinens est pes, pars montis inferior alias sustinens est pes. in his autem propositionibus per eadem forma affirmatur ubi

Spectatus tantum secundum nominis definitio nem Sed secundo modo affirmatur ubi secundum rem consideratus, ut enim quod am pars corporis humani ex mentis dictus per attendendo ad illius finem ex effectum nullatenus prejudicando quid sit in se Spectata ita considerando corpus Subjecto ut existat non indigere, positio nec mentem corpus ex mens substantia dicentur Sed quemadmodum prejudicando quid sit pars mentis quae per dictus in se Spectata ab ea quae in corpore humana per vocatur Sana diversa depositionis ita pariter prejudicando quid sit in corpore id quod substantia dictus ab eo quod substantia in mente objectatus Sana diversum concipitur.

Instabis Si substantia sine differentiis sub conijci potest propositioni dictus Sensus corpus ex sub stantia non ex corpus ex extensum ubi substantia secundum rem Spectatum atque substantia sine differentiis sub conijci potest ergo Sensus dictus propositionis corpus ex substantia non ex extensum ubi substantia secundum rem Spectatum.

Primo augumentum Sic retorqueri potest Si per sine differentiis sub conijci possit eodem modo mentis ex corporis humani parte affirmatur atque sine differentiis sub per conceptus ubi ut pars inferior verificatur alias Sustinens ergo Sensu eodem de mentis ex corporis humani parte affirmatum.

Secundo distinguo minorem substantia secundum nomen Spectata conijci potest sine sub differentiis concedo minorem substantia secundum rem Spectata conijci potest sine sub differentiis nego minorem. itaque substantia secundum nomen Spectata conijci potest sine differentiis sub quemadmodum per ex Sanum secundum nomen Spectata conijci possunt sine differentiis sub Sed substantia secundum rem Spectata conijci non potest sine sub differentiis, sicuti substantia quae ex in corpore nullatenus similis ex substantiae quae ex in mente ubi secundum rem Spectatum.

Objicies 2°. Si substantia unio ea sit ratione mentis ex corporis nullum eo nomen erit unio cum absurdum consequens ergo est antecedens.

Nego majorem enim substantia unio ea non sit ex jacta mentis ex corporis animal ex unio cum respecta omnium animalium substantia sine extensio unio ea ex respecta omnium corporum dictus enim ex qualibet corpore omnibus illius differentiis aliquod constituatur substantia quod que in omnibus simile sit inhibuimus remanere conceptus, positio differentiis ex omnibus animalibus dictus pariunt dispositio qua constituentur animalia concipitur.

Quaeres 2°. quid sit Subsistentia.

Respondeo Subsistentia late sumitur vel proprie Si late sumitur ut id per quod substantia constituatur in ratione substantiae, Sic dat per inhaerentium constituitur accidens in ratione accidentis ex sensu communi omni substantiae sive unione ali, sive singulari, sive completa, sive incompleta. Si proprie sumatur communi soli substantiae singulari ex completae; definitur que ultimo complementum naturae substantialis cum reddens in com

municabilem alteri tanquam supposito.

Dicitur complementum quo differt a materia quae non est complementum seu actus, sed potentia. dicitur secundo ultimo quo differt a forma substantiali quae quidem est complementum materiae sed non ultimum cum materia possit complere sic corpus Christi completus per animam ejus sed non ultimo, completus enim alteritas quae est ordinem ad verbum dicitur tertio tanquam addens incommunicabilem alteri tanquam supposito quod ut intelligatur observandum est quod dupliciter esse incommunicabilitatem.

Prima est incommunicabilitas alteri tanquam subjecto inhaesionis et haec convenit omni substantiae sive singulari sive universali sive completa sive non quia nulla substantia potest esse in subjecto inhaesionis.

Secunda incommunicabilitas alteri tanquam inferiori et haec convenit omni et soli substantiae singulari non autem substantiae universali neque enim singularia possunt de inferioribus praedicari sed tantum universalia.

Tertia est incommunicabilitas alteri tanquam toti et haec convenit omni soli quae substantiae singulari completae non autem convenit substantiae incompletae ut partis sic est ex manu. per ipsa anima rationalis non habens est incommunicabilitatem alteri tanquam toti Homini tanquam toti communicatus.

Quarta est incommunicabilitas alteri tanquam supposito quae quidem convenit toti substantiae singulari completae et sui juris Vg petro et paulo. humanitas autem Christi non habet habet quartam incommunicabilitatem quia completus per verbi divini suppositum

In quolibet suppositi in quadruplex differentia incommunicabilitas sic petrus est quia est suppositum primo habet incommunicabilitatem alteri tanquam subjecto inhaesionis est enim substantia. secundo habet incommunicabilitatem alteri tanquam inferiori quia est substantia singularis. tertio habet incommunicabilitatem alteri tanquam toti quia est substantia singularis completa. quarto habet incommunicabilitatem alteri tanquam supposito quia est substantia singularis. ultimo completa hoc est sui juris et ita completa ut non ulterius completus.

Dices Subsistentia paternitatis non addit naturam divinam incommunicabilem alteri tanquam supposito siquidem natura adhuc filio et spiritui sancto communicatur, ergo subsistentia non est ultimum naturae complementum cum addat incommunicabilem alteri tanquam supposito.

Distinguo antecedens non addit naturam divinam in abstracto sumptam hoc est divinitatem incommunicabilem concedo antecedens sumptam in concreto hoc est patrem nego antecedens pro natura divina in abstracto sumpta seu divinitas communicatur quidem filio sed natura divina in concreto sumpta seu pater non communicatur filio, filius enim non est pater ergo est de ratione substantiae addere suppositum alteri incommunicabile.

Subsistentia propriae sumpta constituit suppositum pro inde que suppositum et subsistentia differunt ut concretum et abstractum. suppositum igitur et subsistentia

singularis ultimo completa unde natura humana christi non est suppositum quia completio per verbum

Persona differt a supposito ut species a genere. omnis enim persona est suppositum sed omne suppositum non est persona scilicet persona dicitur de solis naturis intelligentibus, unde deo, angelis, et hominibus. Suppositum vero dicitur etiam de rebus rationis expertibus, sic non dicitur de persona equi, sed suppositum equi

Persona definitur a Boetio natura rationalis individua Substantia

Hypostasis quamvis olim apud quos dam auctores ecclesiasticos, Substantiam et essentiam aliquando significavit nihilominus jam exorto ecclesiae Significat Subsistentiam unde tres hypostases dicimus in natura divina hoc est tres Substantias, tres personalitates, tres personas, tria Supposita, et unicam naturam. at vero in christo dicimus esse unicam hypostasin, unicam personam, et duas naturas. hinc unio naturae humanae cum verbo divino dicitur hypostatica, sive unio duarum naturarum in eadem persona

Quaeres tertio quaenam est istorum sit distinctio naturam inter et Subsistentiam admittenda.

Respondeo sine distinctione Subsistentiae a natura intelligi et explicari nequeunt mysteria Sanctissimae trinitatis et incarnationis quae cum ignota essent philosophis gentilibus minime mirum est quod nullam agnoverint distinctionem Substantiam inter et Subsistentiam, nec ullo apud eos occurrat mentio naturae et personae ut distinctarum Si militet ex eo quod personam seu Subsistentiam cum natura confundebant famosi haeretici sabellius, paulus samosathenus, Arrius, nestorius, et euthiches alii in alium errorem prolapsi sunt, miserve enim sabellius et paulus samosathenus ex naturae unitate colligebant, in deo unitatem personae, sic que ratiocinabantur.

Natura et persona sunt quid idem
atqui in deo unica est natura
ergo unica est in deo persona

Arius ex trinitate personarum tres naturas inferebat et negabat consubstantialitem personarum divinarum et sic aiebat

Natura et persona sunt quid idem
atqui in deo sunt tres personae
ergo in deo tres sunt naturae

Nestorius circa misterium incarnationis concludebat duas esse in christo personas ex eo quod duae sint in christo naturae, sic enim aiebat.

Natura et persona sunt quid idem
atqui in christo duae sunt naturae
ergo in christo duae sunt personae

Euthiches vero ex unitate personae unitatem naturae in christo colligit hoc modo

Natura et persona sunt quid idem
atqui in christo unica est persona
ergo in christo unica est natura

Hosce errores variis in conciliis ecclesia damnauit. Hinc fide constat aliquam distinctionem inter naturam et Subsistentiam ea enim distinguuntur saltem virtualiter quorum unum multiplicatur alio non multiplicato atque ita. Sic in Sanctissima trinitate una ea est natura et tres sunt Subsistentiae, in christo duplex est natura diuina Scilicet et humana una tamen subsistentia ergo nã est Subsistentia aliqua realiter distinguitur.

Verum istha Scotus exponens ergo quod nam praecisa distinctionis genus inter naturam et Subsistentiam admittendum sit inquirere Theologorum est quod nimirum unicum genus distinctionis admittatur prout necessario ad explicanda Sanctissimae trinitatis et incarnationis mysteria quaeuis tandem aliqua substantia creata possit subsistere fluribus subsistentiis aeque secundo an possit subsistere subsistentia propria et aliena tertio an possit subsistere simul fluribus subsistentiis alienis diuinis. quarto an possit subsistere aliena subsistentia creata. denique utrum possit carere qualibet subsistentia. verum ista omnia multum prolixa arctam cum multiplicitatis connexionem

articulus quartus
De
Modo seu accidente

Accidens secundum sui nominis rationem id quod aliud et est triplex. metaphisicum logicum et physicum. accidens metaphisicum est id quod est rei essentiale, licet non sit de primario illius conceptu vg aequalitas trium angulorum trianguli cum duobus rectis. accidens logicum est id omne quod rei conuenit contingenter eo quo sensu vestis dici potest accidens corporis quia conuenit contingenter corpori, haec enim propositio est contingens, homo est vestitus accidens physicum est ens oppositum substantiae et definitur ens alteri inhaerens id est substantiae quae substantia est subjectum accidentis.

Accidens ergo metaphisicum est id quod est essentiale, accidens logicum id quod non est nãsi accidens vero physicum id quod non est substantia. accidens hoc ultimo sensu sumptum definitur distinguitur a nonnullis absolutum et modale. de accidente absoluto nihil eo loci occurrit dicendum.

Accidens modale est illud quod non potest esse sine subjecto. dicitur uulgo modus. modi autem alii sunt absoluti et dicuntur simpliciter entia absoluta modi alii relatiui et dicuntur relationes. modus relatiuus est ille qui prorsus extrinsecus est rei vg similitudo in albo pariete. modus absolutus est ille qui prorsus intrinsecus est rei vg figura est modus prorsus intrinsecus et absolutus.

De modis absolutis

Quaeritur utrum modus absolutus sit entitas realiter distincta a subjecto vg utrum rotunditas realiter distinguatur a cera.

Conclusio

Modus non est entitas realiter distincta a re cuius est modus

Probatur

Ubi est unica entitas ubi unica est existentia sed modi et rei unica est existentia, digitus vg non habet aliam existentiam ab existentia inflexionis digiti nec vicissim digiti inflexio habet

propriam existentiam seorsim a dicto ergo &c

Objicies primo ea distinguntur realiter quorum unum potest existere sine alio aliquis non potest existere sine modo, ergo.

Distinguo majorem quorum &c quo ad entitatem spectato concedo majorem sine alio quo ad denominationem spectato nego majorem porro res potest existere sine modo quo ad denominandi nem sic dictus potest non denominari ut ens sed non potest esse sine modo quo ad entitatem adhoc enim satis est quod ut sic dicitur quo ad entitatem sit ipse dictus aliquis ut sic dicitur est ipse dictus quoad realitas identificatus.

Instabis aliqui modus quo ad entitatem spectatus non est realiter ipsa res enim accidentalis est accidentalis modo res mutatus ut sic fiat est realiter aliquis modus esse ipsa res realiter res non mutatus ut sic fiat accidentalis accidentaliter modo ergo &c

Nego minorem imo potius ex eo quod modus sit realiter ipsa res sequitur cum mutari ut sic fiat accidentaliter vel accidentaliter modo. nam tunc res mutatus ut sic fiat quando aliquid acquirit ~~vel dependit~~ ad entitatem pertinens aliqui in nostra sententia accidentaliter aut accidentaliter modo res aliquid acquirit aliud dependit ad entitatem pertinens.

Instabis. tunc res non mutaretur quando nihil acquireret aut dependeret reale aliqui accidentaliter vel accidentaliter modo nihil acquireret aut quederet reale, modus enim nihil est reale ex nobis.

Nego minorem ad probatio nem distinguo antecedens, modus ex nobis nihil est reale modus in abstracto concedo antecedens, modus in concreto nego antecedens, modus in abstracto est modus abstractus a subjecto v.g. rotunditas a cera aut saltem a quantitate cerae, modus autem in concreto est modus simul cum ipsa de cujus est modus v.g. cera rotunda.

objicies ea distinguuntur realiter quorum utrum non potest dici alterum, aliquis res non potest dici modus est vestis ergo &c

Nego minorem modus enim est res modificata

Instabis si res &c certum modus est vestis nomine modi et sic modificata promiscue competant possunt, absurdum consequens et antecedens

Distinguo majorem possunt promiscue sumi in sensu reali concedo majorem in sensu virtuali nego majorem, porro modus est res modificata promiscue sumi non possunt in sensu actuali quia virtualiter dicit partes sed non possunt promiscue sumi in sensu reali

Instabis dici non potest esse ipsam rotunditatem ergo

Nego antecedens illud non potest dici in sensu reali

De modis relativis
Seu
De relationibus.

Relatio est ordo unius ad aliud unde etiam in relatione distinguuntur possunt subjectum terminus et fundamentum. subjectum relationis est illud quod refertur ad aliud v.g. pater qui refertur ad filium. terminus relationis est illud ad quod refertur aliquid v.g. filius ad quem pater refertur. fundamentum relationis est id propter quod res una refertur ad aliam sic generatio est fundamentum

relationis patois ad filium

Relatio tamen non est formaliter complectio subjecti fundamenti et terminj nam relatio est ordo subjecti ad terminum proprius fundamentum atque ordo subjecti ad terminum proprius fundamentum non est completum subjecti fundamenti et termini sed potius praesupponi subjectum fundamentum et terminum ergo relatio cum secundo est accompletum subjecti fundamenti et termini.

Relatio multiplex est primo dividitur in realem et mentalem

Relatio realis est ea cujus subjectum et fundamentum existunt realiter v.g. relatio patois ad filium.

Relatio mentalis est ea cujus subjectum et fundamentum existunt mentaliter v.g. relatio generis ad genus de

Secundo relatio alia est essentialis seu transcendentalis alia est accidentalis vel ut categorica

Relatio essentialis seu transcendentalis est actus cujus fundamentum est essentiale subjecto v.g. relatio creaturae ad creatorem est essentialis quia illius fundamentum est essentiale creaturae relatio visus ad visibilia, intellectus ad intelligibilia est essentialis quia intellectus necessario habet pro objecto intelligibilia adeo quod fundamentum hujus relationis est essentiale subjecto

Relatio categorica est accidentalis est ea cujus fundamentum est accidentale subjecto v.g. relatio creaturae ad creatorem

Tertio relatio alia est materialis vel formalis.

Relatio materialis est reflexibilitas unius ad aliud v.g. reflexibilitas patris ad filium, patris ad filium proprius obedientia utriusque communis

Relatio formalis est actualis accordo et reflexus unius ad aliud.

Quocirca primo arguitur relatio realis mentalis secundo arguitur relatio transcendentalis et categorica, tertio arguitur relatio materialis et formalis.

Conclusio 1ª

Dantur duales relationes mentales.

probatur 1ª pars

Nam relatio realis est ea cujus subjectum et fundamentum existunt realiter atque ideo dantur multae relationes quarum subjectum et fundamentum existunt a parte rei. v.g. relatio dei ad creaturas, patois ad filium, visus ad visibilia, intellectus ad intelligibilia ergo dantur relationes reales

probatur secunda pars

Relatio mentalis est ea cujus subjectum et fundamentum non existunt a parte rei sed tantum per mentem atque ideo dantur multae relationes quarum subjectum et fundamentum non existunt nisi per mentem v.g. generis ad genus speciei ad speciem ergo dantur relationes mentales

Conclusio secunda

Dantur relationes transcendentales dantur et categoricae.

Probatur 1ª pars

Relatio transcendentalis est relatio essentialis seu subjecto atque ideo datur relatio essentialis cujus subjectum non intellectus v.g. esse non potest sine relatione ad intelligibilia nec potest sine relatione ad possibilia ergo datur relatio subjecto per essentialis ergo dantur relationes transcendentales.

Probatur 2ª pars.

Relatio categorica est ea cujus fundamentum est accidentale subjecto. atque ideo dantur innumeri relationes. sic relatio patois ad filium creatoris ad creaturas existentes non fundamentum illarum relationum est generatio creatoris atque generatio creatoris sunt accidentales suis subjectis non potest potest esse sine generatione pati. dum esse

potest sine exceptione. ergo dantur relationes quarum fundamentum est aliud entale subjecto proinde quae dantur relationes extra ens erunt.

Objicies adversus primam partem nulla relatio est essentialis enti absoluto sed ens omne est absolutum ergo nulla datur relatio essentialis.

Distinguo majorem nullo dato relatio essentialis enti absoluto simpliciter sub omni ratione concedo majorem, nullo dato relatio essentialis enti absoluto secundum quid tantum nego majorem pono subjecta sunt quidem absoluta sub aliquo respectu sed non secundum quod sunt absoluta simpliciter quia eorum ultima nec ab nec esse nec intelligi possunt sine ordine ad aliud ut videre sine ordine ad videbilia.

Instabis absolutum prius est relativo, subjectum prius est in ordine ad se quam in ordine ad aliud ergo nulla relatio est essentialis subjecto.

Distinguo antecedens absolutum est prius relativo quando absolutum non constituitur essentialiter per relativum concedo antecedens, quando absolutum constituitur per relativum nego antecedens. pono aliquando absolutum constitutivo per relativum sic scientia constituitur per relationem ad objectum.

Conclusio 3ª

Relatio materialis existit realiter. formalis non nisi per mentem.

probatur 1ª pars.

Nam relatio materialis est referibilitas unius ad aliud ob fundamentum reale atqui existit a parte rei talis referibilitas nam nemine cogitante aliquis potest referri ad aliquod unum proprio reale fundamentum scilicet generationem nemine cogitante aliquis potest referri et comparari cum quovis proprio alterius quae similitudinem ergo datur a parte rei referibilitas unius ad aliud proprio reale fundamentum ergo existit realiter relatio materialis.

probatur secunda pars.

Relatio formalis est ordo respectus, habitudo, connotatio, comparatio unius cum alio atqui hujusmodi ordo, ejusmodi comparatio non existit nisi per mentem ergo relatio formalis simpliciter non existit a parte rei sed tantum per rationem.

Corollarium.

Ergo relatio non est entitas superaddita subjecto, fundamento ultimo.

probatur

Nam relatio spectatus vel materialiter vel formaliter. atqui quocunque modo spectetur non est entitas superaddita subjecto, fundamento ultimo.

Primo quidem relatio materialis non est entitas a subjecto et fundamento distincta, nam relatio materialis est dumtaxat referibilitas unius ad aliud proprio fundamentum. atqui haec referibilitas non est entitas addita fundamento subjecto et ultimo, cum nihil aliud sit quam subjectum referibile ad aliud. similitudo patet in albi in se esse pariter aliud sit quam subjectum referibile ad aliud. similitudo patet in albi in se esse pariter

albus. ergo relatio materialis non est entitas ~~et~~ subjecto, fundamento ex hoc termino addita.

Secundo relatio formalis est ordo subjecti ad terminum. Sed ordo subjecti ad terminum non est entitas. Sed mera denominatio mentis quae comparatio. Si enim ordo subjecti ad terminum esset entitas ut ipsa ad notatum mus ex mutatione intrinseca universus orbis. Si quid enim novum fieret vel non fieret vel aliter fieret. Sed absurdum cons. ergo et antecedens.

Et vero omnis entitas habet causam. Sed relatio non habet causam. nam supponatur in orbe universo paries ipse per vetustatem paulatim ruinosus fiat modum extremitatis alterius parietis ejusdem coloris prorsus remotam. certe exungere judicabitur vel alio similitudinis. Sed super relatio nihil est causa efficiens nisi quae fovet parietem parietinus est non manus. Sed primo paries parietinus non est causa illius entitatis de novo subsistentis ad quam positionem alterius parietis nam unde quaeso mirabilis illa et certam subita secunditas in humido parietis tandiu inutili. Secundo non parietis non manus nam quae ratione ageret in distans et instanti brevissimo entitatem tam multam et ultra fluvios latam unde vi ab quibus velocibus ~~eo~~ hoc entitatula tantum confingeret itinere rapido tam curto

Denique non sunt multiplicanda entia sine ~~absolute~~ necessitate. Sed nulla necessitas entitatis subjecto et fundamento superadditae ad explicandam relationem, sic duo baculi coniecti in unum et quales erant ante unionem relationem similitudinis habentes natum ac in illis manentibus eadem conjecturo. ergo explicari potest relatio sine entitate subjecto fundamento ex hoc termino superaddita, ergo relatio formalitas sumpta non est entitas &c.

Objicies 1°. adversus eandem partem. concursio nihil partem paternitas divina etiam formalitas sumpta realis est. ergo relationes formales existunt a parte rei.

Distinguo antecedens paternitas divina formalitas sumpta realis est ratione fundamenti quod realis est concedo antecedens ratione ejus nego antecedens.

Objicies 2°. adversus eandem partem duo baculi quinquepedales sunt formalitate mutua similes a parte rei. Sed similitudo formalis est relatio formalis. ergo existit nemine cogitante relatio formalis.

Nego majorem nam relatio formalis est ipsissima comparatio mentis. Sed non existit in baculis ulla mentis comparatio nisi quae ad fundamentum. ergo non existit a parte rei similitudo duorum baculorum formalis.

Instabis 1°. quod conjecturo formalitas est a parte rei, Sed similitudo formalis conjecturo est in duobus baculis ergo existit a parte rei.

Nego minorem nam conjecturo dicta quod ut baculum **A** habeat quinque pedes, baculum **B** totidem ex hoc autem fundamento mens colligit utrumque baculum ratione conjungi posse. Sed mens nullatenus conjicit ordinem aliquem formalem qui realiter existat inter hujusmodi baculos.

Instabis 2°. factum formalitas est nemine cogitante. Similitudo est jam quam arboris. ergo datur a parte rei similitudo formalis.

Nego antecedens nam factum est jam non sunt similes formalitate a parte rei ergo facta non potest esse a parte rei similitudo jam quam arboris. Similitudo enim formalis existit durante ea mentem quatenus ea conjecturatur quae similia dicuntur.

Objicies 3°. adversus eandem partem. Relatio activa causae ad effectum est relatio

formalis atqui datur a parte Rei Relatio actiua causa ad effectum ergo datur a parte Rei relatio formalis.

Nego minorem nam Relatio causa ad effectum ex ordo inhabitudo causa ad effectum atqui non existit realiter formalis ordo inhabitudo causa ad effectum Sed dumtaxat per mentem ergo non datur a parte Rei Relatio formalis.

Objicies 4° contra corollarium accidens ex entitas distincta a substantia Sed Relatio ex accidens ergo ex entitas distincta a substantia.

Distinguo minorem Relatio ex accidens a fundamento minime distinctum concedo minorem ex accidens a fundamento distinctum nego minorem esto exemplum Relatio paternitatis albi ad alium paternitas albi ex albedine paries ex subjectum albedo ex fundamentum ille paries a parte Rei ex Referibile ad alium Sed referibilitas illa ex a subjecto ex fundamento probatur inditincta nam ex ipsum subjectum pro ut Referibile propter fundamentum paries illa aliquando per mentem comparatum ex Referitur ad alium paternitas ex hinc ex Relatio formalis.

Instabis Relatio formalis identificatur relationi materiali atqui Relatio materialis a parte Rei existit ergo ex Relatio formalis.

Nego majorem nam ea non identificantur quorum unum ex a parte Rei alterum inmaneat dumtaxat atqui relatio materialis existit a parte Rei Relatio vero formalis permanet ex dumtaxat ergo Relatio materialis et formalis non identificantur.

Instabis quod nec esse nec concipi potest sine Relatione materiali identificatur cum Relatione materiali atqui relatio formalis nec esse nec concipi potest sine Relatione materiali ergo Relatio formalis identificatur cum Relatione materiali.

Distinguo minorem atqui Relatio formalis nec esse nec concipi potest sine relatione mãali tanquam connotata concedo minorem sine Relatione tanquam formaliter inclusa nego minorem illud concipi non potest sine alio formaliter incluso in cujus idea aliquid formaliter includitur v.g. ens actus concipi non potest sine potentiate formaliter inclusa illud concipi non potest sine alio connotato quod non potest concipi sine ordine ad filium alium distinctum Vg pater non potest concipi sine ordine ad filium ens filium non includat vicissa ea non identificantur a parte Rei quorum unum concipi non potest sine alio incluso formaliter Sed ea non identificantur quorum unum concipi non potest sine alio connotato nam pater concipi non potest sine filio saltem connotato atqui tamen distinguitur a filio ergo non identificantur a filio quorum unum concipi non potest sine alio. pro Relatio formalis non potest quidem concipi sine Relatione materiali tanquam connotata quia actus mentis pro ut comparantis non potest concipi quin concipiatur duorum comparabilitas tanquam connotata probatur illius actus, Sed Relatio formalis concipi potest sine Relatione materiali, formaliter inclusa. quia Relatio materialis formaliter non includitur in Relatione formali quod unum existit a parte Rei non includitur in eo quod existit per mentem, atqui Relatio materialis existit a parte Rei Relatio formalis non autem Relatio materialis non includitur in Relatione formali ergo Relatio materialis non includitur in Relatione formali.

formalitas in relatione formali ergo relatio formaliq; concipi potest sine relatione mutui ad formalitatem in subsa.

Objicies 5°. Quatuor fieri non potest ex non quatuor quatuor sine nova entitate. ergo relatio formalis est entitas distincta.

Distinguo antecedens non potest fieri ex non quatuor quatuor sine nova entitate indistincta a fundamento relationis et generatione. concedo antecedens sub nova entitate fundamentali et subjecto superaddita nego antecedens pro quo fatemur aliquem non fieri ex non quatuor et quatuor esse in sua nova entitate quia non fit quatuor ut: per generationem: generatio autem est proprie dicta entitas; sed negamus novam ob quam esse entitatem a generatione distinctam ut fiat quatuor. nam ex illo quatuor ut fit quatuor quo relativi potest ad aliquem ut genitor ad genitum ulterius ut sine nova entitate a generatione distincta potest referri ad filium ex eo quod casu cum filio ut genito eorum genitor ergo ut quatuor fiat ex non quatuor quatuor nova entitate opus non est a generatione distincta.

Objicies 6°. Quaelibet entitas a subjecto et fundamento distincta quod minimum est crescente fundamento aut crescit in minimo fundamento aliqui relatio sequente minimum duum angulos fundamentum et dicit vera ut sunt quatuor albi ut 4 unus ex istis de albedine ut 8 cum albedo crescit simul duo cum alio quatuor de crescit. ergo crescente fundamento relationis de crescit relatio. ergo relatio a entitas distincta a subjecto et fundamento.

Nego minorem nam in relatione duorum quatuor albedinum ut 4 fundamentum relationis est albedo quae sola est aequalitas albedinis. si fundamentum relationis sit albedo praecise cum unus quatuor de albedine ut 8 remanet sine quo fundamentum sit dicet albedo, quatuor remanet eadem relatio quia quatuor unus ad alterum referri potest propter albedinem. si vero fundamentum relationis quod sit aequalitas albedinis cum unus quatuor de albedine ut 8 non remanet fundamentum relationis nec eadem relatio quia pars nulla est cuius aequalitas.

Objicies Denique forma numeri est relatio formalitas subjecta sed forma numeri est entitas superaddita subjecto ergo relatio est entitas superaddita subjecto.

Nego minorem nullus enim formalitas simplex seu forma numeri non existit pars rei sed duntaxat per mentem.

Instabis duo, tria, decem sunt numerus formalitas simplex. Deus a parte rei duo tria decem ergo deus a parte rei numerus formalitas simplex.

Distinguo minorem Deus a parte rei duo tria decem materialiter concedo formaliter nego nisi cum existimus quidem a parte rei deus numeratus sed quod simul et actu valet colligantur et numerentur et mentis opus quae varias unitates simul colligendo in certum numerum ordinat et ad se invicem refert.

Instabis si forma numeri esset ens a mente fluens homines a parte rei non essent plures falsum consequens ergo et antecedens

Distinguo majorem non essent plures formaliter concedo majorem non essent plures materialiter nego majorem sunt enim a parte rei plures homines numerabiles sed non sunt numerati formaliter nisi mens cogitet.

Quaeres 1° an relatio habeat causam efficientem

Respondeo negative nam nihil est distinctum a subjecto et fundamento unde non debet produci sed resultare ex subjecto, fundamento, et termino. loquimur enim de relatione mutui

nam formalis a mente producitur.

Quæres 2°. an dentur in deo relationes categoricæ

Respondeo affirmative, nam illud est subjectum relationis categoricæ qui comparari potest cum creaturis propter fundamentum aliqui dicuntur comparari cum creaturis propter fundamentum illas produxit ergo &c

Dices relatio categorica importat dependentiam ergo nulla est in deo

Distinguo antecedens dependentiam connexionis ad terminum concedo antecedens dependentiam essendi subjectionis nego antecedens.

Quæres 3°. quot sint fundamentum relationis.

Respondeo quadruplex assignari fundamentum relationis remotum scilicet essentiam quantitatem qualitatem et potentiam. effectiva est fundamentum remotum identitatis et diversitatis. quantitas est fundamentum æqualitatis et inæqualitatis. qualitas est fundamentum similitudinis et dissimilitudinis. potentia est fundamentum relationum quorumcumque actuum causæ et effectus.

Quadruplex quoque assignatur fundamentum relationis proximum scilicet actio in relatione causæ ad effectum passio in relatione effectus ad causam, unitas in relationibus identitatis æqualitatis similitudinis, denique numerus in relationibus diversitatis inæqualitatis et dissimilitudinis.

Quæres quarto an hominis sit de essentia relationis.

Respondeo negative nam illud non est de essentia relationis quod est extra relationem alioqui homines essent extra relationem Vg filius extra paternitatem ergo homines non est de essentia relationis.

Dices illud est de essentia relationis sine quo relatum nec esse nec concipi potest alioqui relatio nec esse nec potest concipi sine homine ergo homines est de essentia relationis.

Distinguo majorem illud est de essentia relationis sine quo formaliter inducto relatio nec esse nec potest concipi concedo majorem sine quo praesupposito et extra intra connotato concipi non potest relatio nego majorem.

Notabis quod specificat relationem est de essentia relationis alioqui homines specificat relationem ut paternitatem filius.

Distinguo majorem quod specificat intrinsece relationem est de illius essentia concedo majorem quod specificat extrinsece tantum nego majorem.

Quæres quinto an relatio terminetur ad absolutum ad relativum.

Terminus relationis dicitur potest ut absolutus vel ut relativus; terminus ut absolutus est terminus prout concipitur sine relatione. terminus ut relativus est terminus prout est subjectum relationis sui ad aliud.

Respondeo relationem terminari ad absolutum; nam relatio est ordo unius ad aliud, subjecti ad terminum ut terminus est. Sed terminus ut terminus non concipitur esse subjectum relationis. nam subjectum est id quod refertur, terminus est id ad quod refertur alioqui non concipitur esse id quod refertur ad aliud. ergo homines relationis non concipitur ut subjectum relationis. ergo relatio terminatur ad absolutum.

Dices est in exemplum paternitas. Sed paternitas determinatur ad relationem non determinatur ad filium ut filius est ergo relatio terminatur ad relativum.

Nego minorem et probationem. nam relatio terminatur ad filium prout genitus est homo ut genitus non est quid relativum. si enim non consideretur ut ordinem habens ad patrem est quid relativum. alioqui non consideratur ordinem habens ad patrem sed magis consideratur pater et ordinem habens ad filium. ergo &c.

Instabis paternitas terminatur ad absolutum sed oppositum relationis est relativum ergo paternitas terminatur ad relativum

Distinguo majorem tho nihil ad objectum ut tho nihil nunc concedo majorem ut subjectum relationis oppositae nego majorem.

Probatio relatio est rei proqua Sed nihil relatio tho nihil ad relatum non est rei proqua ergo relatio tho nihil ad relatum

Distinguo majorem relatio est rei proqua fond amentaliter concedo majorem est rei proqua formaliter nego majorem. relatio quidem est rei proqua fond amentaliter quia cum subjectum potest referri ad tho nihil tho nihil potest rei proce referri ad subjectum; sed relatio non est tho rei proqua formalitio quia cum subjectum oneiffectus referri ad tho nihil non statim tho nihil oneiffectus referri ad subjectum.

Quaeres denique an relatio multiplicatus multiplicatis tho nihil.

Respondeo ad relationem mutuo ialem multiplicati multiplicatis tho nihil. nam relatio materialis est unius referibilitas ad aliud, unius comparabilitas cum alio atque multiplicatus quoad referibilitas et comparabilitas pro multiplicatione tho nihil: nam quae plures sunt tho nihil ad quae subjectum referri potest quae plura sunt ad quae subjectum referri potest quae plura sunt referibilitates et comparabilitates: ergo referibilitas ut nihil ad aliud multiplicatus pro multiplicatione tho nihil: ergo relatio materialis multiplicatur tho nihil multiplicatus

Caput secundum
De
Principiis entis.

Principium Medium unde aliquid est, sit vel ejus naturae, hinc tripliciter principium sili cet generationis, compositionis, et cognitionis. principia compositionis alia sunt physica quae separabilia sunt alia metaphysica quae inseparabilia sunt, ut genus et differentia. principia metaphysica duodecim numerabi tur aut sunt juga Sex aut paria.

Primo actus et potentia.
Secundo essentia et existentia.
Tertio genus et differentiae.
Quarto Subjectum et forma.
Quinto modus et res modificata.
Sexto tho nihil et res tho nihilata.
Septimo his addi possunt natura et singularitas.
octavo **Actus** est rei cujuslibet perfectio. potentia est capacitas agendi vel recipiendi unde et est activa et passiva; essentia est id quod est quod primum in re sine quo res nec esse nec concipi potest Vg humanitas in petro. essentia constat genere et differentia ex qua compositum propriissime. existentia est actualitas rei qua res ponitur extra nihil. Subjectum est id in quo aliquid rei fundatur Vg anima est subjectum philosophicum. forma est id quod in subjecto recipitur ejusque qualificat. modus est res accidentaliter determinata illum afficiens et determinans talem sine qua subjectum potest haberi et sed quae non potest esse extra subjectum. res modificata est subjectum cui modus inexistit Vg dignitas in quem reflexio hominis est extra mundum Resic hora 24ta est homines dici tho nihil multiplex objective et intuitive communis et propriissimus et tho nihilata est id quod tho nihil concreditur Vg Socrates qui finire hominis fuerunt et esse non potest.

Dicemus primo de actu et potentia Secundo de essentia et existentia, tertio de natura et singularitate.

articulus primus
De
actu et potentia

Actus idem est ac perfectio Sic rationalitas in homine est actus ejus metaphysicus. actus dividitur in actum

Actus primus est operandi potentia sic in homine Rationalitas est actus primus. - - - - - -
actus 2dus est operatio procedens ab actu primo amor est actus secundus hominis. - - - - - -
Potentia est capacitas agendi vel recipiendi.
Potentia agendi vel recipiendi naturalis vel obedientialis potentia autem recipiendi existentiam vocatur potentia obiectiva seu passibilitas.
De potentia obedientiali erit objectiva nulla questio solenne philosophis.

De potentia obedientiali

Potentia obedientialis est vis tus qua creatura assumitur ad effectus mirabiles et supra naturales potest primus est potentia agendi vel patiendi aliquid supernaturale a deo concurso est indigebendus

Conclusio prima

Datur in creaturis potentia obedientialis tum activa tum passiva. Probatur
Nam in deitio potentia obedientialis fatis est quod deus possit habere in creaturis dominium quo possit eas elevare ad effectus mirabiles. atqui deus habet hujusmodi dominium cum sit omni potius creatura summe dependens Sic homo deo dante potest ambulare super aquas, scire cordium indagare futura prenoscere ergo datur &c.
Dices potentia obedientialis vel esset naturalis vel supernaturalis
Respondeo eam esse naturalem non posse erinde creatura cum nihil aliud sit quam creatura dominio dei subjecta supernaturalem vero esse non posse quia ordinatus ad aliquid supernaturale

Conclusio 2a

Potentia obedientialis extingui non potest ad effectus quoslibet seu in vulgo loquuntur non datur potentia in quolibet ad quodlibet

Conclusio

Intelligi solet de potentia obedientiali philosophia, ecclesia est quemlibet creaturam elevari non posse ad quemlibet effectum philosophice concipiendum

Probatur

Nam si daretur potentia in quolibet ad quodlibet quaelibet causa quemlibet effectum vere ecclesiastice posset producere, atqui in causa qualibet non potest quemlibet effectum vere ecclesiastice producere, nam creatura non potest effectum producere ad quem non habet proportionem vel inchoatam imo manifestam habet repugnantiam, atqui dantur effectus adeo creaturis nullam habentes proportionem vel inchoatam imo manifestam habent repugnantiam, Sic lapis non potest intelligere creatus cinaedi, mures non potest mundum aliquem creare fugere concupiscentia quantumcumque potuit mane de nullo, asinus non potest videre deum, illum laudare et amare, ergo nec datus potentia in quolibet ad quodlibet.
Dices quaelibet facultas intellectiva potest intelligere quodlibet intelligibile ergo qualibet potentia productiva potest producere quodlibet producibile.
Nego paritatem aliud enim est intelligere aliud producere unum altero difficilius est, nam producere est esse alteri aliquid ex nihilo intelligere autem est cogitare, sed facilius est cogitare quam producere ergo allata paritas non valet.
Dices 2o aqua baptismatis sanctificat animam, una vox christi mutavit aquam in vinum et panem et vinum mutavit in ipsius corpus et sanguinem, una dei voce mundus creatus est, pastoris mortuis vitam reddidere, ipsi testarentur regenerationes ergo datus potentia in quodlibet ad quodlibet nihil enim in his difficilius fuit
Distinguo consequens ergo datus potentia in quolibet ad quodlibet naturaliter producendum concedo. ad quodlibet philice producendum nego consequentiam, causa modo allata non sunt nisi causa sine rebus

quarum occasione et intervertit deus produxit effectum occasione corporis Baptismatis mundat animam occasione vocum consecrationis deus produxit corpus et sanguinem in Eucharistia idem dici potest de aliis similibus.

De potentiâ objectivâ
Sive
De rerum possibilitate

Potentia objectiva Seu rerum possibilitas est capacitas existendi talis ex potentia ut monte aureo.

Quaeritur inde unum repetenda sit rerum possibilitas qua de re disceptarunt Philosophi.

Primo enim aliqui possibilitatem rerum repetunt a dei voluntate adeo ut aliud possibile sit vel impossibile quod Deus velit possibile esse vel impossibile. Hanc sententiam excogitavit Cartesius cum enim essentiam materiae in extensione actuali reponeret et deberet argumentum corporis Christi quod est in Eucharistia sine extensione respondit Deum posse mutare rerum essentias et possibile efficere quod est impossibile quia ab ipso pendet rerum possibilitas vel impossibilitas. Ita Cartesius in responsionibus ad quintas et sextas objectiones circa epistolam ad Mercennum.

Hanc vero Cartesii sententiam plurimi ex Cartesianis abjecere nonnulli retinuerunt in ordine ad res physicas et metaphysicas et reposuerunt in ordine ad res supernaturales.

Contendunt igitur Deum posse efficere circulum quadratum, montem sine valle, lignum lapideum. Sed non putant perfectum odium dei fieri posse circa Eam Deo volente quia hoc necessario erunt pendentes a divinâ voluntate perfectissimum eradeo quo ad possibilitatem et essentiam plane sunt independentia.

Secundo rerum possibilitatem repetunt aliqui ab omni potentiâ divinâ adeo ut possibile sit aliquid quia Deus illud efficere potest impossibile quia illud efficere non potest.

Tertio denique philosophorum pars longe maxima possibilitatem repetit ab intrinseca rerum natura cum nihil aliud sit quam actus intrinsecus correctio seu non repugnantia quae est prorsus necessaria immutabilis eradeo ipso independens. possibilitas duplex nempe primaria et secundaria. possibilitas primaria ipsa est rei natura quae non involvit repugnantiam. possibilitas secundaria est producibilitas ab aliqua causa, sibi est aliquid fingi potest impossibile duplici modo. primo quod attributa ejus se destruant. secundo quod nulla sit causa quae possit illi dare existentiam. hinc e contrario aliquid est possibile primo deum ejus attributa se invicem non excludunt. secundo cum ab aliqua causa produci possunt.

Conclusio prima.

Possibilitas rerum primaria repetenda est ab ipsâ rerum naturâ.

Probatur nam primaria rerum possibilitas est consentio seu non repugnantia attributorum dei sed consentio attributorum pendet unice a dei natura et illius attributis ut eadem est ergo possibilitas rerum primaria pendet unice ab earum natura.

Conclusio 2ª

Possibilitas rerum non est repetenda a libera dei voluntate.

Probatur quod enim est necessarium in se absolute et metaphisice illud non pendet a libero dei decreto et voluntate sed possibilitas rerum in se absolute et metaphisice est necessaria sic v.g. circulus necessario possibilis est quia ejus attributa necessario talia sunt ut rerum non pugnent ergo possibilitas rerum est necessaria absolute et metaphisice ergo non pendet a libera dei voluntate.

Et vero si possibilitas rerum primaria penderet a divina voluntate deus efficere posset triangulum quadratum, montem sine valle, stellam cogitantem posset laudare probare et denunciari

perjurium, mendacium, blasphemiam &c. non enim potiov. ex statu suo essentiæ morales erillarum possibilitas non pendeam a deo ex libero ejus decreto quam essentiæ physicæ ergo physicæ rerum non pendet a libera dei voluntate.

Conclusio 3ª

Possibilitas rerum secundaria pendet ab aliarum causa.

Probatur possibilitas secundaria est aliarum producibilitas. sed producibilitas rerum pendet ab aliarum causa: ergo ~~secundaria~~ rerum possibilitas quia res non sunt producibiles nisi quatenus ex causa aquâ produci possunt. ergo possibilitas rerum pendet ab aliarum causa. ergo secundaria rerum possibilitas pendet essentialiter et ab aliarum causa.

Objicies adversus secundam conclusionem. ab eo pendet rerum possibilitas a quo pendent rerum essentiæ. sed essentiæ rerum pendent a divina voluntate libera. ergo &c

Nego minorem si enim rerum essentiæ penderent a libera dei voluntate deus illas mutare posset adeoque fieri posset ut circulus esset quadratus ut quadratum foret essentia circuli. ad illud manifestam implicat contradictionem. hunc enim circulus esse et non esse. esse ut supponitur, non esse vero quia non esse rotundus ergo deus mutari rerum essentias ergo essentiæ rerum &c.

Instabis illud pendet à deo quod nec esse nec esse possit si deus nollet. atqui rerum essentiæ nec esse nec esse possent si deus nollet ergo &c.

Distinguo majorem pendet adeo quod ad exercitium conedo majorem quoad possibilitatem subdistinguo quod ad secundariam possibilitatem conedo, quod ad possibilitatem primariam nego.

Instabis sed possibilitas etiam primaria pendet a mutari potest adeo vel deus pendet ab illa possibilitate absurdum consequens ergo et antecedens.

Distinguo majorem vel deus pendet a possibilitate dependentia connexionis conedo minorem. Dependentia subjectionis nego majorem.

Instabis ille pendet dependentia subjectionis qui ad unum adstringitur, atqui ad unum deus adstringitur si essentiæ rerum essent immutabiles sic ex hypothesi quod to cangulum vellet producere adstringeretur ad producendos tres angulos cum to binis rectis: ergo deus pendebat a rerum essentiis etiam dependentia subjectionis.

Distinguo major ille pendet dependentia subjectionis qui ad unum adstringitur absolute conedo majorem hypothetice nego.

Objicies 2º deo nihil est impossibile ergo mutatis potest ipsas rerum essentias adeo que possibilitas primaria &c

Distinguo antecedens nihil est impossibile deo defectu virtutis ergo potentiæ conedo defectu possibilitatis in objecto nego. sic deus mentiri non potest quamvis omnia possit sic efficere non potest to triangulum quadratum quia to triangulum hujusmodi capax unum est definienda essentiæ.

Articulus 2dus

De essentia et existentiâ.

Duo quæruntur primo utrum essentiæ rerum sint ab æterno, secundo utrum earum existentia distinguatur ab essentia.

Conclusio 1.o

Ventia ○ omnium creaturarum non sunt reales ab aterno.

Probatur nam quod non existit ab aterno non est reale ab aterno. atqui essentiæ rerum creatæ non existunt ab aterno. alias mundus et omnia creata existerent ab aterno ergo essentiæ rerum creatarum non sunt reales ab aterno.

Objicies 1.o illud est reale ab aterno quod Deus cognovit ab aterno, atqui Deus essentias rerum ab aterno cognovit ergo ab aterno reales sunt.

Nego majorem quod enim non existit non dicit debet reale. Sed essentiæ rerum licet ab aterno cognoscantur, tamen non existunt saltem a parte rei ad summum existunt objective et intentionaliter in mente Dei ergo essentiæ licet ab aterno cognitæ non sunt reales ab aterno. ○

Et certe Deus est ○ ipsa omnis realitatis creaturarum licet et illarum essentiæ. ergo essentiæ nec existunt nec reales sunt ab aterno.

Objicies 2.o essentiæ rerum sunt ipsa possibilitas et attributorum contentio. atqui illa possibilitas est aliquid reale ab aterno ergo &c.

Nego minorem

Instabis quod antecedit omnem existentiam est aliquid reale ab aterno atqui possibilitas antecedit omnem existentiam. ergo est aliquid reale ab aterno.

Nego majorem quod enim est mere possibile illud reale Deus negavit, sed quod antecedit omnem existentiam est mere possibile ergo quod antecedit omnem existentiam non est reale ab aterno.

Objicies 3.o essentiæ mere possibiles sunt plus quam nihil. dicimus enim aliquid esse inter possibilibus ad de iis fieri possunt propositiones sempiternæ veritatis Vg ab aterno vera est hæc propositio Circulus est dotandus. ergo essentiæ possibiles sunt reales ab aterno.

Nego consequentiam nam licet essentiæ dicuntur aliquid et non tamen reales sunt, propositiones autem sempiternæ veritatis existentiam et realitatem minime significant.

Objicies 4.o essentiæ sunt ab aterno tales. Vg ab aterno sunt perfectiones. atqui prius est esse quam esse tale ergo essentiæ sunt ab aterno tales.

Distinguo minorem. prius est esse quam esse tale positive et realiter concedo minorem quam esse tale possibile nego minorem.

Objicies 5.o denique essentiæ rerum creatarum sunt ipsa divina essentia quatenus participabile: atqui essentia divina est realis ab aterno ergo essentiæ rerum creatarum sunt reales ab aterno.

Nego majorem nam essentiæ finitæ limitatæ et imperfectæ non sunt ipsa divina essentia: atqui essentiæ rerum creatarum sunt finitæ limitatæ et imperfectæ ergo non sunt ipsa divina essentia.

Instabis quidquid est necessarium et immutabile est Dei essentia. atqui essentiæ rerum sunt necessariæ et immutabiles ergo sunt ipsa Dei essentia.

Distinguo majorem quod est necessarium et immutabile quo ad existentiam concedo majorem quoad possibilitatem nego majorem.

Instabis creaturæ sunt entia per participationem. ergo essentiæ rerum creatarum sunt ipsa Dei essentia participabilis.

Distinguo maj. res creaturis sunt entia p. participationem quae ad existentiam concedo
aut ad eng quae ad essentiam nego antecedens

Conclusio 2a

Existentia tum in deo tum in creaturis non distinguitur realiter a re cujus est existentia
Probatur nam existentia est forma per quam res est extra nihil. Atqui forma per
quam res est extra nihil non distinguitur a re: nam ea non distinguuntur realiter quorum
unum sine alio non potest existere atqui res et existentia rei sine se invicem nequeunt
existere nam quod est esse non potest sine eo per quod est cum ipsum res sit id quod est
existentia rei per quod res est: ergo existentia non distinguitur realiter a re cujus est existentia.
objicies 1o. Res et essentia rei sunt quid idem realiter sed essentia et existentia saltem creatura
rum distinguuntur realiter ergo existentia distinguitur a re cujus est existentia
Distinguo majorem. res et essentia existens sunt quid idem concedo majorem res et essentia mere pos
sibilis nego majorem, vero essentia existens et existentia non distinguuntur realiter cum sine se invicem esse non
possint
Instabis Si res non distinguerentur a sua existentia res esset suum esse, per se ipsum existeret: atqui
Solus deus est suum esse Solus deus per se ipsum existit ergo res distinguitur a sua existentia.
Distinguo minorem solus deus est suum esse necessarium absolute concedo. suum esse contingens nego.
vero hoc est dicere in creaturarum maximum deum ratio et Creaturarum quod deus sit suum esse necessarium quia
absolute est necessario existit creatura vero sit suum esse contingens quia contingenter existit.
objicies 2o. Res limitatae possunt existentiam, sed non limitatae possunt ergo res distinguitur
a sua existentia.
Distinguo majorem res limitatae pro quam existentiam limitatae in quam formalitate essendum
quid concedo majorem omni modo et simpliciter nego majorem. nam res a deo tanquam a sua causa limitatae.
ergo pro existentiam non limitatae omni modo et simpliciter.
Quaeritur utrum res distinguatur saltem virtualiter ab existentia.
Respondeo affirmative nam ea distinguuntur saltem virtualiter quae diversis conceptibus attinguntur
ordinem habent proprietates: atqui res et existentia diversis attinguntur conceptibus et diversas habent
proprietates, nam res est subjectum existentia est forma essentia est plane necessaria existentia contin
gens ergo res et existentia distinguuntur saltem virtualiter.

Articulus 3us

De
Natura et singularitate.

Natura prout opponitur singularitati definitur essentia communis pluribus inferioribus sic
natura humana prout communis est petro et paulo.

Singularitas, gr individuatio, differentia numerica, g radus numeri eius idem sonant.

Singularitas definitur gradus numericus quo natura communis ad unum individuum
restringitur: Sic petreitas humanitatem determinat cum qua de unum petrum determinat. de natura
Communi seu universali jam egimus; superest ut de singularitate dicamus.

Certum est existere singularitates seu differentias numericas. nemo etenim est existere individua

V.g. petrum, paulum, joannem, nicolaum, claudium &c atqui non possunt existere individua quin existat id per quod constituuntur individua seu quin existant singularitates. . . . . .

Quæritur quod nam sit principium singularitatis seu individuationis. . . . . .

Triplex distinguitur individuationis principium, manifestativum, effectivum et formale

Principium individuationis manifestativum est id per quod unum individuum ab alio secernitur talis est accidentium congeries

Forma, figura, locus, status nomen, patria tempus.

Principium individuationis effectivum est causa producens tale individuum potius quam aliud v.g. deus.

Principium formale individuationis est ratio formalis per quam individuum constituitur in ratione individui loca principium formale individuationis præterea in loci controversiis ope vimus sunt philosophorum sententiæ.

Prima assignat pro illo principio formali collectionem accidentium.

Secunda quæ est Thomistarum assignat materiam signatam quantitate quantitatem accidentium congerie.

Tertia eorum est qui dicunt esse substantiam seu ut vocant præcisatem in substantiis et inhærentiam seu ut vocant inalietatem in accidentibus.

Quarta est eorum qui docent existentias esse res singulares ac individuas.

Quinta est eorum qui docent existentiam esse principium formale individuationis.

Sexta denique continet illud principium esse modum aliquem superadditum speciei.

Conclusio.

Existentia est principium formale individuationis

Probatur illud est principium formale individuationis quo posito datur intelligitur singulare, quo sublato non datur intelligitur singulare, atqui posita existentia datur singulare ergo existentia est quod quid existit singulare est.

Objicies 1° collectio accidentium est principium individuationis: ergo non existentia.

Distinguo antecedens principium individuationis manifestativum Concedo antecedens formale Nego antecedens Nitidæ auctoritates Dei Deum quodammodo vestiunt, nobisque cum demonstrant: proinde quæ sunt principium manifestativum individuationis: sed non sunt principium formale seu Rem non faciunt singularem nam illud non est principium formale individuationis quo mutato non mutatur individuum, atqui mutata &c. Sic mutatus collectio accidentium hominis Cum de ignaro doctus de calido frigidus de juvene senex fit. atqui tamen non mutatur individuum; nam enim idem homo est iste accidens quod tibi est assignabile ex individuum atqui collectio accidentium non potest esse principium formale individuationis illius accidentis sortis sumpti ergo &c.

Objicies 2° materia signata quantitate est principium formale individuationis ergo &c.

Nego antecedens nam primo angeli v.g. non habent materiam atqui tamen habent

singularitatem: quia enim crederet omnes angelos differre specie a se invicem nec posse quidem creari adeo angelos solo numero distinctos esse.

Secundo debet admitti principium formale individuationis in ipsa quantitate hoc enim quantitas differt ab alia quantitate simili: atqui principium illud non potest esse materia signata quantitate alias materia haberet quantitatem individuam et dictum ergo &c

Tertio non intelligitur quis sibi velit thomista per illam materiam signata quantitate quam dicunt esse principium formale individuationis enim intelligam quandam positionem materiae certa quadam exclusione affectam; item num quaeso recurrit per quid talis partis materiae cum certa quadam exclusione individua constituatur ergo &c.

Objicies 3°. Subsistentia seu positas in substantia et inhaerentia seu in accidentibus est principium formale individuationis ergo &c

Nego antecedens illud enim non est principium formale individuationis quo potuto hoc non intelligitur esse individuum nam potius subsistentia seu positas et inhaerentia formalis dicta intelligitur substantia et sic accidens ut sic ergo &c.

Objicies 4°. principium formale individuationis est modus ultimus dici superadditus ergo &c

Nego antecedens modus enim ultimus est ille qui est separabilis ab cuius est modus: atqui modus ultimus non potest separari a sua singularitate ergo principium formale individuationis non est modus ultimus dici superadditus.

Objicies 5°. Sicut principium formale naturale est gradus ultimus specificus qui dicitur differentia specifica ita principium formale individuationis non est modus ultimus numericus qui dicitur singularitas seu differentia numerica ergo &c.

Nego consequentiam scilicet fatemur gradum numericum esse principium formale individuationis sed quid sit gradus ille numericus in quibus cum quo non ab existentia diversum non esse contendimus propter rationem in contrarium allatam

Caput tertium
De
Causis entis

Quidquid de causis entis dictum: duobus articulis complectemur. primus erit de Causis entis in universum. alius de singulis causarum speciebus. prima subjicietur de effectu per modum cuppendicis.

articulus 1us
De
Causis in universum.

Causa vel sumitur late vel stricte. Causa late sumpta est id omne quod concurrit ad effectus productionem, quo sensu ipsae conditiones et occasiones causae dici possunt.

Causa proprie accepta definiri solet principium per se influens esse in aliud quae definitio alibi explicata est.

Quæritur quotuplex sit Causa

Platonici quintuplex causarum genus ad mittere, finalem formalem, exemplarem, efficientem et Materialem

Stoici duplex tantum fuit Causa efficiens et materialis.

Peripathetici quatuor admittunt finalem, efficientem, materialem et formalem ad quam duæ cæteræ exemplarem.

Conclusio 1ª

Quinque generatim admitti possunt Causæ. Probatur

Probatur Not generatim admitti possunt Causæ quæ sunt quæ Ratione Specialis influunt esse in effectum: atqui quintuplici modo aliquid potest influere esse in effectum, quicquid enim influit esse in effectum vel influit ut id propter quod fit effectus erit Causa finalis, vel influit ut id ad cujus similitudinem fit effectus erit Causa exemplaris vel influit ut id per quod effectus formaliter producitur erit Causa formalis vel influit ut id ex quo fit effectus erit Causa efficiens vel denique ut id ex quo fit effectus erit Causa materialis: ergo quintuplici Modo aliquid potest influere in effectum proinde quæ &c.

Sic ad perficiendam Statuam primo requiritur artifex tanquam Causa efficiens secundo quia semper non agit aliquem sibi proponit finem qui erit Causa finalis tertio aliquod exemplar habet in mente ad cujus similitudinem Statuam vult conficere et erit Causa exemplaris quarto Statua conflatur ex aliqua materia Vg ex marmore et forma Dei erit Causa materialis. quinto marmoris Moles aliquam ab artifice formam decipit et erit Causa formalis ac proinde erit causa genus.

Observandum tamen causam formalem et materialem proprie loquendo non esse Causam sed principia intrinseca Rei seu compositionis principia quia sunt partes ex quibus constat effectus. quare Sit

Conclusio 2ª

Proprie Loquendo tot tantum admitti debent Causæ

Probatur tot tantum admitti debent Causæ proprie loquendo quæ sunt quæ proprie influunt in effectum. Finis atqui tres sunt duntaxat quæ proprie in effectum influunt finis est Causa finalis quæ movet et determinat Causam efficientem ad operandum agendum, Causa exemplaris quæ dirigit Causam efficientem dirigit in productione effectus et causa ipsa efficiens a qua vere producitur effectus, Causa vero materialis et formalis non influunt proprie in effectum quia sunt ipse effectus ergo proprie loquendo tres tantum admitti debent Causæ.

Dices Causa finalis non influit in effectum quippe non existit dum fit effectus: ergo non est propria dicta Causa.

Distinguo antecedens non influit physice concedo antecedens moraliter nego antecedens: nam illud influit moraliter in effectum quod movet Causam efficientem ad agendum. atqui Causa finalis &c.

Dices 2º. Causa exemplaris non differt a formali.

Nego antecedens nam Causa formalis est intrinseca et quasi ipsius effectus. unde possit non influere esse in aliud. Contra vero Causa exemplaris est extrinseca et proprie influit esse in aliud.

Articulus Secundus

De singulis causarum speciebus

Causa materialis nihil aliud est quam materia. Est triplex distinguitur, ex quâ, in quâ, circa

quam causa formalis seu forma est id quod Deus ipsum in subjecto; causa efficiens est ea a qua effectus
producitur. Duplex est prima quae agit independenter ab alia, secunda quae agit dependenter a 1ª
Unum causa efficiens est naturalis, seu necessaria, vel libera. Secundo potest esse principalis, vel instrumentalis,
ut pericillus. Causa principalis vel est causa per se vel per accidens. Causa per se est ea quae producit
effectum naturae suae consentaneum ad quem est ordinata determinatus ut homo hominem. Causa per
accidens est ea quae effectum producit ad quem ex natura sua non ordinatur neque distinguitur ab
Aristotele fortuna et casus. fortuna est de rebus providis casus est de adventitiis vel etiam indifferen-
tibus. colitur una fortuna et casus dicuntur eadem deae pulchra dea. Dei
cuncta enim quae eveniunt divinae subjacent providentiae. Causa efficiens adhuc dividitur in generalem
quae cum particularibus concurrit ad effectus producendos ut Sol, et particularem quae aliis tantum
indefinitis effectus producit. Item una alia est univoca quae effectum producit qui dem sui similem ut
ut homo hominem, alia aequivoca quae effectum producit genericum diversa a se ut Sol, plantas,
Causa efficiens constituitur in actu primo vel in tutus agendi et in actu secundo qui ipsam actionem.
actio autem est influxus causae in effectum. causa finalis est cujus gratia fit aliquid multipliciter est
Exemplum autem. causa exemplaris est imago ad cujus similitudinem fit effectus. Sic imago domus
in mente architecti.

Inter varias causas ultro citro esse potest ordo seu dependentia et connexio si una causa ita pendeat ab
alia ut una sit superior, inferior altera. Causa superior dicitur subordinans contra verum in
ferior dicitur subordinata, sic deus est creaturae sunt ultro citro superior dicuntur parallelae ut
Duae aquae bejugis causae vero quae nullam inter se habent dependentiam dicuntur disparatae ut equi duo
singuli singulas rhedas trahentes

Quaeres an duae causae possint esse sibi mutuo causae.

Respondeo causae ejusdem ordinis esse non possunt sibi mutuo causae, aliàs eadem causa esset simul
prior et posterior altera in eodem ordine.

Quaeres 2º. dicam causa sit prior effectu

Respondeo causam formalem sumptam non esse priorem effectu neque natura neque tempore
nam causa formalis sumpta est causa qualemus causa atque causa qualemus causa non est
prior suo effectu duo enim correlata sunt simul

Respondeo 2º causam efficientem esse sumptam priorem effectu negat natura neque tempore
nam illud prius est natura suo effectu a quo pendet effectus ut existente eam fiat atque effectus
pendet a causa ut existente eam fiat: hinc enim causa dicitur ergo &c.

Respondeo 3º. Causam materialiter sumptam non esse effectu suo sumptum prior
nam Sic Sol non praecedit lumen, ignis calorem.

Quaeres 4º. an causa sit nobilior effectu.

Respondeo causam non quidem intrinsecalem sed principalem esse effectu nobiliorem
tum formaliter sumptam quia nobilius est dare quam aliquid accipere quae dependentia

Quaeres 4º. quid sit effectus

Respondeo effectum esse illud quod ab alio accipit esse cum dependentia a subjecto quod a
causa proficiscitur vel ut vox, Causatum dici solet; respectu causae finalis medium
respectu causarum materialis et formalis compositum; respectu causae efficientis effectus nume-
ratus

Quaeres 5º. an idem numero effectus jam productus et corruptus possit reproduci.

Respondeo posse reproduci absolute eum effectum possibilem quando est possibile potuit absolute reproduci atque effectus jam corruptus dicitur possibilis esse, nullam enim in eo attributis in ordine repugnantiam ergo &c.

Et vero effectus jam productus non est de istorio ordine conditionis ac si nunquam exstitisset atque si nunquam exstitisse posset adeo produci ergo quamvis exstiterit et corruptus fuerit potuit absolute iterum produci sic est in resurrectione corporum.

Respondeo 2° effectum jam corruptum non posse naturaliter reproduci. nam nova productio posito naturaliter ordinem ad nonnullum naturalem effectum quod adeo sapiens artifex statuerit ut exacte statu effectuum multitudine magna exornaret mundi pulchritudo.

Dices contra primam Responsionem dies exstitit herbescens non potest reproduci etiam diuturnus.

Distinguo antecedens dies herbescens formaliter sumptus non potest reproduci concedo antecedens naturaliter sumptus nego idem dies qui est praeteritus nego antecedens: sicque quidem non potest idem dies praeteritus non sit praeteritus: quod enim factum est infectum esse nequit sed dies naturaliter sumptus ergo ad eum talem idem reproduci potest: nam potest deus absolute eandem lucem eamque solis motum qui erat heri producere hodie.

Dices contra 2dam Responsionem dicta domus eadem numero ex diversis potest, testa potest eadem tela eam texere ergo idem effectus naturaliter reproduci potest, hinc dictum nihil sub sole novum. distinguo

Esto antecedens consequentiam consequens deum effectus artificialis potest reproduci naturaliter consequentia naturalis concedo consequentiam. esto in quam idem artifex opus factum reproduci quatenus idem dici non potest de effectu naturali quem constat naturaliter reproduci non posse unde actionis, a privatione ad habitum non datur regressus.

Quocirca 3° an effectus existens alicubi possit alibi produci.

Respondeo affirmative nam illud alibi produci potest quod alibi non repugnat. atqui effectus jam in uno loco existens jam alibi non repugnat sic potest existens domus non repugnat pariter ergo &c.

Et certe potest produci potest ubi non est: atqui quamvis exsistat domus non exsistit parisiis: ergo produci potest parisiis. hinc do cerfidei idem Christi corpus quod est in coelo per consignem novam culinam esse in altari, imo in numeris in locis eodem tempore existens et verbo unum consecrationis. obedientia deo voci hominis.

Dices primo idem non potest simul vivere et moveri, frigere et calere, atqui si idem effectus posset in pluribus locis simul existere posset simul in uno vivere, in altero mori. ergo &c.

Distinguo majorem idem non potest idem vivere simul et mori eodem tempore et loco concedo majorem diversis in locis nego majorem.

Dices 2° quod jam exsistit est extra nihil: atqui quod est extra nihil non potest iterum poni extra nihil: ergo quod jam exsistit non potest iterum produci.

Distinguo majorem est extra nihil respectu loci in quo exsistit concedo majorem respectu alterius in quo nondum exsistit nego majorem.

Instabis effectus jam corruptus non potest iterum corrumpi nihil prius producatur, ergo a pari effectus jam productus iterum non potest produci nisi prius corruptum fuerit.

Nego consequentiam, disparitas est quod effectus jam corruptus non amplius habeat existentiam quam prius habuit non possit perdere, nisi prius eam recipiat; at vero effectus jam alibi existens potest adhuc deinceps existere tam respectu alterius loci quam nisi prius non

Dices 3.° unum singulare non potest fieri multa aliàs esset unum et non unum absque effectu
in pluribus cùm existat unum singulare fiunt multa ergo &c.
Distinguo majorem unum singulare non potest fieri multa ratione naturæ concedo maj
ratione loci:
Instabis inde sequestratus ex uno homine integro non fieri posse exercitum absurdum consequens &c.
Nego majorem deus plura potuit facere quam nos possumus concipere.
Dices Denique ea distinguuntur realiter quæ separantur aliqui ens existens nonus separatus a
reliquo existente patet ergo &c.
Distinguo majorem ea distinguuntur realiter quæ possunt separari quo ad subsistentiam
concedo majorem quo ad locum nego majorem.

Caput quartum
De
proprietatibus entis.

Proprietas est attributum ab essentia necessario profluens. proprietates vel sunt absolutæ vel relativæ. proprietates absolutæ sunt illæ quæ competunt enti quilibet in se spectato sine ordine ad aliud ex unitas. proprietates relativæ sunt ex quæ competunt duobus entibus simul, ut oppositio, similitudo, aut uni spectato in ordine ad aliud quod entia de his ex illis hæc subintelligenda sunt.
Unitas est indivisio rei in se et divisio a quolibet alio.
Veritas entis est conformitas illius cum principio suæ intrinsici.
Bonitas entis seu absoluta bonitas est illius integritas sive perfectio seu complexio omnium attributorum essentialium, et ejus proprietates absolutæ sunt quia dici entia sine ordine ad aliud conveniunt. proprietates relativæ fluxæ necessariæ possunt ut nimirum relatio, ordo seu connexio entis a seu diversitas, conjunctio et separatio, separabilitas et inseparabilitas, compatibilitas et incompatibilitas seu oppositio quæ vel est contradictoria vel privativa, vel relativa vel contraria
Nihil autem disputandum occurrit circa proprietates entis absolutas vel relativas nihil circa distinctionem et unitatem graduum metaphysicorum, nam quoniam solum philosophi primo ente unum gradus metaphysici in uno individuo distinguuntur; secundo ente unum gradus communes pluribus individuis idem sunt. itaque duplex erit articulus primus de gradibus metaphysicis, alter de communibus attributis

articulus primus
De
Gradibus metaphysicis

Attributa quæ rei cuilibet essentialia sunt illius gradus dicuntur quia per eorum cognitionem veluti per gradus ad rem intelligendam pervenimus cùm autem abstracto nomine exprimuntur, gradus metaphysici vocantur. tunc enim attributa illa a suis subjectis veluti abstracta concipiuntur et per mentem sic præcisum est et abstractum, metaphysicum dicitur.
Cum igitur ens sit essentia pressi jam intus gradus metaphysicos locum tueantur, de illis agi potest

ex quo si quomodo unus se distinguantur.

Priusquam nostram de hac questione sententiam exponamus de variis distinctionum speciebus videndum.

Quamuis nemo sit qui optime non intelligat quid sit unitas ergo quid sit distinctio philosophi tamen utilius quae definitiones nobis definitis clariores sint quilibet videtur quidam.

Distinctio definitur identitatis negatio. Hinc ex quod ea distinctio dicuntur quae plura sunt seu quae non sunt quid unum eridem duplex assignatur distinctio alterum rationis, reale alterum

Distinctio rationis ex ea quae per solam cogitationem existit quare ea dicuntur distingui ratione quae licet sint quid unum eridem concipiuntur tamen ut multa, in ea enim fundum solent justitia et misericordia divina quae quamvis in se indistinctissima unum tamen concipi assuescunt. Duplex distinguitur distinctio rationis, alterum rationis ratiocinantis alterum vero rationis ratiocinatae dicitur.

Distinctio rationis ratiocinantis ex ea quae fit a mente fine fundamento tali esse ea quae homo distinguere dicitur ab animali rationali.

Distinctio rationis ratiocinatae ex ea quae fit a mente cum fundamento tali est ea quae datum esse unum videtur quae solutum in duram et vivo tetum quia cera cum liquefacit.

Distinctio realis ex ea quae existit remine cogitante quare quae multa sunt seu quae sunt unum et unum videntur a mente nostra realiter distinguit dicuntur. Haec distinctio duplex est major et minor

Distinctio realis majoris ex ea quae separatim inter illa quae separatim possunt existere tali est haec distinctio duarum substantiarum, mentis creatae, cogitationis et extensionis.

Distinctio realis minoris quae est inter duo quae unum sunt sine altero existere potest, sed non vice versa; talis est distinctio quae est inter unum et illius modum, cogitatio cum et illius substantiam.

Praeter hanc distinctionis speciem alia admittitur a Squotistis quam formalem vocant, fatentur Squotistae essentialia Dei alicuius attributa bonitatem v.g. in Deo, per se invicem a se mutuo segregari non posse sed contendunt attributa illa inter quamlibet mentis cogitationem non minus a parte rei distingui quam natura et quod natura in corpore distinguitur Cum hoc tamen discrimine quod natura et quod natura sint formae sine quibus non modo corpus esse potest sed quae etiam sine se mutuo possunt existere attributa vero essentialia cum re ad quam pertinent ita sunt conjuncta ut nec sine se invicem nec sine illa sine qua existere possit. Haec distinctio formalis a Squotistis dicitur quia in hominis attributum, modus, formae apud eos nimium sunt.

Nemo dubitat quin sine modi intus quae admittenda sit distinctio formalis sed disputatur an talis distinctio intus essentialia Dei simplicis attributa admittenda sit seu quod Deus ex se simplex proter attributum primarium sint alia attributa a primario distincta per quae Deus simplex capax fiat omnium effectuum quos producit omnium

Modo unum quos Reci pit ut autem nostra de hac quaestione in metaphisicis maxime momenti sententia intelligatur sit

Conclusio 1ª

Essentialia Rei simplicis, mentis Vg et materia attributa independentia a mente nostra non distinguuntur Rei autem simplicis nomina non intelligimus cum quos partibus Carent fidiam quos ex subiectantis diversa Speciei non componitur qualis est homo qui constat mente et corpore

Probatur. illa non distinguuntur independentia a mente nostra quae nemine cogitante non sunt unum et unum Sed ut loquuntur Scotistae formalitas et formalitas atqui essentialia simplicis Rei attributa ut sic et nemine cogitante non sunt unum et unum nec una est una formalitas. Deus enim esto quod unum de cuius liber Rei simplicis attributi essentialibus ac de exclusione divisibilitatis, figurabilitatis, et imperceptibilitate materiae in statu naturali considerata atque divisibilitas, imperceptibilitas, figurabilitas, materia in se spectatae non sunt unum et unum nec una est una formalitas Si enim divisibilitas, imperceptibilitas et figurabilitas diversimode tantum concipiuntur habita ratione eorum cum quibus comparantur in se spectata non sunt unum et unum, nec una est una formalitas; atqui Res ita est, ubi enim materia sive quod Deus est de exclusa comparatur cum corporibus quae ex loco suo excludit dicitur impenetrabilis ubi ratione partium ex quibus constat spectatus tunc divisibilis effectus et figurabilis Sed non concipimus eam per unum attributum esse divisibilem per aliud esse impenetrabilem per aliud figurabilem una enim et eadem extensio illius divisibilitatis impenetrabilitatis et figurabilitatis est proinde essentialia Rei simplicis attributa haud quaquam a mente non distinguuntur.

Objicies 1º quos diversimode concipimus ea realiter distinguuntur conceptuum enim diversitas certum est objectorum diversitatis signum sic mentem et corpus diversa esse judicamus quia diversis conceptibus sunt, atqui essentialia Rei simplicis attributa diversimode concipiuntur alius enim est Dei justitia, alius illius misericordia conceptus alia figura circuli alia illius rotunditatis idea ergo essentialia Rei simplicis attributa realiter diversa sunt proinde realiter distincta

Distinguo minorem. essentialia Rei simplicis attributa diversimode concipiuntur ratione effectuum tantum minorum ordinis unum comparationem; concedo minorem, ratione sui et in se spectata negominorem distinguendum est pariter consequens. Itaque essentialia Rei simplicis attributa duobus modis spectari possunt in se Scilicet extensione modorum, effectuum, ordinis unum, et comparationem effectuum quidem pertinent essentialia Rei simplicis attributa diversimode concipiuntur ratione effectuum, et ordinis unum, et diversa ratione non comparationem Si enim materiae extensio ratione partium quarum spectatus dicitur divisibilis, Si ratione corporum quae ex loco quem occupat excludit impenetrabilis, Si ratione diversorum situum

quosillius posse habere possunt figurabilis, quod autem ei accidit quatenus est figurabilis differt ab eo
ab quem producit quatenus est simpliciter abilis exclusio enim alterius corporis ex loco quem occupat
differt a figura; ab essentialia quidem rei sim. fili attributa in se absolute spectata diversi
mode non conveniunt aliud enim in materia non conveniens attributum per quod extensa sit
aliud per quod figura sit capax alius per quod capax sit duo cludendi corpora, alia ex loco quem
occupat ipso quod extensa est illorum effectuum unumquodque unus capax est.

Pariter ubi pedalis extensio comparatur cum alia extensione pedali aequalis dicitur, si cum bipedali
minor, si cum tripedali, major, esse majus, esse minus, esse aequale, differunt quidem intra se sed haec attributa
esse majus, esse minus, esse aequale figura non augunt attributa diversa ab illa extensione pedali, prae aliud
enim attributum non est majus extensione quatuor pedali, praeterquam minus extensione bipedali praeterquam
aequalis extensioni pedali sed solo quod sit pedalis, quamobrem effectus ejusdem rei simplicis attri
buta sunt quidem diversa ratione effectuum et comparationum, alius enim est usus alterius effectus
in quantitate abilitatis in materia alius effectus figurabilitatis aliud est aequalitas aliud inaequalitas
sed in se diversa non sunt, unum enim et idem attributum cum diversis tantum similis comparatum est eorum
fundamentum quae diversa sunt et diversimode concipiuntur, ex quibus non sunt in se simplici
attributa sed unum tantum quod pro variis illius effectibus aut diversis comparationibus diversa
accipit nomina.

Et certe si comparatus extensio pedalis cum dimidia sui parte duplo datus est quanta loquendi
formam ab adversalibus usurpatam duplicitatem habeat; si cum tertia, quadrupla, quintupla datus est quanta loquendi
forma, quadruplicitatem, quintuplicitatem habeat; duplicitatem quadruplicitatem, quintuplicitatem,
quae autem concipiat duplicitatem tripliciatem quadruplicitatem tot esse modos diversos existentes in ex
tensione illa bipedali nemo unus est idemsibiliter per suam extensionem nemo unum pedalem attributum
bipedalium sui partem tantam tot quadratae quanta continet ergo diversitas illa augmenti tantum diver
sitatem in titulis et comparationibus.

Sis intellectis aliis quae volumus proponi objectiones facile solvuntur.

Objicies 2° ubi representationes diversae sunt ibi objecta sunt diversa sic aequum et hominem
Minotaurum differre colligimus, ex eo quod tabella hominem exhibens ab ea differat in quae ex primitus
equum atque representationes justitiae et misericordiae divinae diversae sunt ergo justitia et miseri
cordia divina realiter differunt.

Distinguo minorem justitiae et misericordiae divinae representationes diversae sunt ratione
effectuum concedo minorem ratione sui nego minorem distinguendum est pariter consequens
itaque justitia et misericordia divinae representationes sunt quidem diversae ratione effectuum
alius enim est effectus a deo productus cum miseretur, alius cum punit, sed representationes justitiae
et misericordiae divinae in se absolute spectatae diversae non sunt summa enim perfectio est ut
deus sit capax ignoscendi et miserendi quem admodum quaeque vitia effectus imo actus ipsi diversi sunt
ubi judex aequissimus absolvit insontes poenas quae nocentibus infligit sicuti tamen eorum tantus voluntas
unicuique quod suum est tribuendi sic quod idem est justitia effectuum illorum est principium
quamobrem misericordia et justitia divina diversae equidem sunt ratione effectuum sed diversae
non sunt ratione sui in hoc falluntur adversarii quod existiment denominationes diversas attributa
in rebus quibus tribuuntur diversa semper arguere sed ex hoc errore facile emergent si attendant
effectuum et comparationum multiplicitatem ad id sufficere sic quidem aequissimus proprie integritatem

solum dicitur existimatur, utimperatus, amatus, invisus, cum enim existimamus Bonis utimperamur Malis, illum amamus innocentes, et nocentes eum odimus, sol proficiendo attributum vel encontrabitur in justificâ dicitur habere vim indurandi liquefaciendi incalescendi et aliquos Rediguendi.

Objicies 3°. quae diversas habent definitiones ea nemine cogitante diversa sunt, definitio enim Rei manifestat complicat atqui essentialia ejusdem Rei attributa diversas habent definitiones alio enim modo definitur potentia divina alio modo illius Bonitas, ergo essentialia ejusdem Rei simplicis attributa realiter distinguuntur.

Distinguo minorem attributa Rei simplicis essentialia diversas habent definitiones quorum diversitas cadunt in effectus vel Relationes concedo minorem quorum diversitas cadit in attributa ipsa seu potius in attributum Rei intrinsecum nego minorem consequentiam eodem modo distinguo potest, itaque Rei simplicis attributa seu potius illius attributum diversas habent definitiones Ratione effectuum; quemadmodum attributa definitur vel solis Rationem individuali attributa Rationem Lique faciendi esse Sed attributa ejusdem Rei simplicis diversas non habent definitiones Rationes sui ubi enim proponitur cur Res aliqua simplex horum et illorum modorum aut effectuum Capax sit, Cur v.g. corpus capax sit diversas aut figuras alia corpora ex loco quem occupant excludens alia non occurrit Ratio, non aliud fundamentum quam illius extensio: quemadmodum eadem corporis quantitas est causa cur inaequalis, aliter major, alio minus celeriter aequaliter singulis attributa diversa sunt Rationem modorum, effectuum, circumparationum id est modi quos Res illa accipere, effectus quos producere potest sunt diversi sed unum tantum est attributum quod illorum modorum et effectuum fundamentum sit.

Objicies 4°. Longitudo in corpore distinguitur a Latitudine, haec vero a profunditate, atqui longitudo, latitudo, et profunditas sunt eadem extensio ergo essentialia Rei attributa simplicis realiter distinguuntur.

Nego majorem quia sunt enim idem attributum Rationem diversorum locorum successive tantum realiter non distinguitur atqui Longitudo, latitudo, et profunditas sunt eadem extensio Rationem locorum diversorum successive tantum ubi enim consideratur extensio Rationem locorum Seu duorum corporum eadem magnitudinem non altero ditior ergo unum distantiam metimur longitudo seu linea dicitur ubi consideratur Rationem duorum corporum in quibus longitudo sola consideratur ergo unum distantia est mensura dicitur superficies, ubi vero consideratur Rationem duorum corporum ergo unum latitudo consideratur ergo unum distantia est mensura vocatur profunditas ergo longitudo latitudo et profunditas realiter non distinguuntur.

Instabis ea distinguuntur quorum unum sine altero concipitur atqui longitudo concipitur sine superficie haec vero sine profunditate ergo realiter distinguuntur.

Distinguo majorem ea realiter distinguuntur quorum unum sine altero concipitur sui Rationem concedo majorem Rationem locorum unum nego majorem, distinguo pariter minorem longitudo concipitur sine superficie Rationem locorum unum concedo minorem, Rationem sui nego

Illorum ergo aequalitas aut aliaque ea distinguitur Realitas quorum unum sine alio concipitur
Ratione rei sed ex eo quod unum sine alio concipiatur Ratione tamen non inde non sequitur haec
Realitas vitio se distingui sed tantum debere mente distinctas. porro longitudo
sine superficie concipitur Ratione tamen non longitudinis enim tamen concipitur absque
do ab eorum extensione et partibus tamen vero superficiei abstrahendo ab eorum latitudine,
sed longitudo non concipitur Ratione rei sine latitudine; si enim pergendo naturam extensionis
quae longitudo dicitur nullatenus concipi potest cum latitudine carere, longitudo non concipitur
Ratione rei sine latitudine aliqui pergendo extensionem quae longitudo dicitur cum latitudine
carere non posse concipimus, haec est quod mathematici ipsi concipiant superficiem exaggre
gatum ex multis lineis quod fieri non posset si quaelibet linea nisi a spatio latitudine careret
quod enim latum non est atteri additum quod latitudine quoque careat aliquid quod latum sit
non componet ergo longitudo latitudo et profunditas sine ullo omnem Ratione se non concipiun
tur.

Ex his facile colligitur metaphisicos rei simplicis gradus nec majoris nec minoris nec forma
li distinctione distingui sed majoris facilitatis causa sit

Conclusio 2ª.

Metaphisici ejusdem rei simplicis gradus distinctione Realis majoris non distinguntur.

Probatur. distinctio realis major est ea quae reperitur inter duas res vel duas vel duos
modum unius substantiae et modum alterius. atqui gradus metaphisici ejusdem rei simplicis
non sunt duae res vel duae substantiae unus modi. si enim substantialitas in mente v.g.
cogitatio duae essent res una non esset substantia simplex sed aggregatum ex multis sub
stantiis quod est contra hipothesim.

Adde quod vacuo potius ex vacuo inducendum ab ente.

Ex his facile colligitur duas substantias unum modum non esse ergo distinctione realis ma
jori non distinguuntur

Conclusio tertia

Metaphisici gradus ejusdem rei simplicis non distinguuntur realis distinctione minore

Probatur distinctio realis minor est ea quae reperitur inter ea quorum unum potest esse
sine altero sed non vice versa talis est distinctio quae reperitur inter cetam illius quae rotundi talum.
atqui gradus metaphisici rei simplicis sunt inseparabiles mentis enim substantialitas cujus
cogitatio figura circuli cujus rotunditas separari nequeunt ergo metaphisici rei simplicis gradus
distinctione Reali minore propter se non distinguuntur.

Conclusio quarta * * * * *

Metaphisici Gradus ejusdem rei simplicis formaliter non distinguuntur ex dicta aequalitate

Probatur. distinguuntur Realiter quae sunt forma et forma, modus et modus, atqui
gradus ejusdem rei simplicis attributa non sunt forma et forma, modus et modus, essentia
lia enim rei simplicis attributa nihil aliud sunt quam id per quod essentialiter est capax di
versos recipiendi modos, vel aviorem producendi effectus sic intellectualitas, mobilitas, figu

dabilitas in materia nihil aliud sunt quam id, per quod essentia aliter capax est excludendi aliam materiae partem ex loco quem occupat, figurabilitas, et mobilitas nihil aliud sunt quam id per quod natum est figuram recipiendi capax aliqui res simplex essentia aliter capax non sit fluere modo recipiendi, fluere producendi effectus vel fluere formas. id probatur quia fuit de ratione mobilitatis et figurabilitatis materiae id indicatum quoque fuit de deo qui per summam facilitatem solam capax est creandi, flectendi &c meam mentem per solam cogitationem fruitam capax est non modo recipiendi ens volendi sed etiam imaginandi, audiendi, videndi floribus aliisque suis ornandi ergo metaphysici res simplicis formaliter non distinguuntur.

Et certe si ens ipso quod res simplex attributum quo constituitur habet omnemodo quo verum essentialiter capax concipitur, percipere potest, omnesque effectus ad quos potest extendi producere. essentialia rei simplicis attributa non sunt forma et forma modus et modus, attributa illa enim nihil aliud sunt quam id per quod modo vnum illo vnum et illo vnum effectuum capax concipitur, aliqui ipso quod res simplex attributa est attributo quo constituitur, modos omnes quo vnum essentialiter capax concipitur recipere potest et effectus ad quos potest extendi producere. hinc est enim quod capacitates illae ex primo illo attributo necessario fluere dicantur, quod idem est ac si affectus ex potentia, capacitates illas in re illa degeneri: ergo essentialia rei simplicis attributa non sunt forma et forma modus et modus.

Objicies si substantialitas in materia ab extensione enim mente a cogitatione, vg distinguitur, essentialia rei simplicis attributa sunt forma et forma aliqui substantialitas in materia ab extensione, et in mente a cogitatione distinguitur, mens enim et materia primo concipiuntur ut substantiae quam hae extensa, illa vero cogitans percipiatur, ergo essentialia rei simplicis attributa sunt forma et forma, modus et modus.

Nego minorem. si enim substantialitas in materia realiter ab extensione distinguetur, substantialitas illa generica esset vel specifica aliqui substantialitas illa materia nec generica nec specifica dici posset, non specifica, et eam enim materia rationem actus ne essentiae substantialis eam materialis proinde extensio non esset illius differentia quod est contra hypothesin. substantialitas illa generica quoque dici non posset: si enim substantialitas illa esset generica quod esset substantialitas in materia esset ejusdem naturae cum eo quod est substantialitas in mente utrumque enim ejusdem naturae substantialitatem constituerent, aliqui quod est substantialitas in materia ejusdem naturae non est cum eo quod est substantialitas in mente quod dici non potest alioquin quod est substantia in materia et quod est substantia in mente essent ejusdem naturae, proinde saltem cogitationem et extensionem recipere posset, quemadmodum ex ipso quod materia quae est in plumbo ejusdem sit naturae cum ea quae est in cera recte colligitur materiam quae nunc pariet formam habere posse amissa pariter cera formam recipere negant tamen adversarii id quod est substantia in materia cogitationem recipere posse ex eo nulla est in materia substantialitas ab extensione distincta.

Instabis extensio substantiam in quadrupliciter supponat substantialitas in materia ab extensione distinguitur. extensio enim substantiam supponere non potest quia substantialitatem supponat nulla enim concipitur substantia sine substantialitate, atqui extensio substantiam in qua

veci[illegible]atus supponit, non est enim nihili sed alicujus entis proprietas ergo extensio est substantialiter in materia distinguitur.

Nego minorem totius enim non est ratio cur extensio supponat substantiam in quâ recipiatur quam substantialitas, silentio dici posset extensionem sine nihili affectione, si substantiam non supponeret ita et substantialiter nihil affectio dicenda esset, si substantiam quæ cum recipiat non supponeret aliqui substantialitas substantiam non supponit alioquin aliquid esset in substantia antecedenter ad substantialitatem quod dici non potest ergo extensio substantiam non supponit.

Conclusio quinta

Metaphisici gradus rei simplicis realiter non distinguuntur a re cujus sunt gradus.

Probatur idem est judicium de cujuslibet rei simplicis metaphisici gradibus, ac de gradibus metaphisicæ mentis atque metaphisici mentis gradus realiter a mente non distinguuntur, silentio enim gradus metaphisici sunt substantialitas cogitatio atqui substantialitas cogitatio realiter a mente non distinguuntur. ut enim substantialitas cogitatio realiter distinguitur antecedenter ad substantialitatem cogitationem concipi debeat, quemad modum notum a corpore distingui dicimus quia corpus antecedenter ad notum concipitur atqui mens antecedenter ad substantialitatem non concipitur, ubi enim non est substantialitas ibi non est substantia, non concipitur quoque mens antecedenter ad cogitationem constituitur enim per cogitationem ergo inde est substantialitas in materia ab extensione non distinguitur ita nec a cogitatione in mente ergo metaphisici rei simplicis gradus a re cujus sunt gradus non distinguuntur

Objicies 1° quæ opponuntur distinguuntur realiter atqui metaphisici rei simplicis gradus et objecta opponuntur mens v.g. et subjectum et illius gradus sunt illius forma, forma autem et subjectum opponuntur ergo — metaphisici rei simplicis gradus ab ea realiter distinguuntur;

Nego minorem et illius probationem distinguo mens ut subjectum et metaphisici illius rei gradus sunt illius formæ si ad solitam loquendi rationem attendatur concedo probationem si ad debitum loquendi modum qui ab hominibus rerum imperitis institutus fuit, attendas nego probationem, cum enim mentem subjectum respectu graduum suorum metaphisicorum rerum dici non possit. ut enim mens eorum subjectum dici possit antecedenter ad eos concipi debeat quod fieri non potest cum pro eo constituatur.

Cette si ex hoc loquendi modo metaphisici mentis gradus inferri posset gradus metaphisicos esse formas et mentem eorum subjectum dicendum quoque esse hominem esse subjectum humanitatis atqui humanitatem vero illius formam deitatem esse dei formam atqui dici non potest humanitatem esse hominis formam, deitatem esse dei formam verum quod enim homo non concipitur antecedenter ad humanitatem nec deus aut aliquid ante deitatem, humanitas est id quod hominem, deitas est id quod deum constituit quod autem hominem constituit ab homine non distinguitur nec quod deum constituit a deo.

Multa sunt loquendi formæ quas non si quorum attendamus in errorem facile inducunt deum enim eandem esse diversas substantias et modum, modum ut substantiam significare videntur sic dicitur vestis, pannus, mensa extensio, omnes totius partes quibus loquendi modis significari videtur, pannum esse vestis modum, et mensæ extensionem esse illius modificationem dicamus vestis ipsa est pannus modus, et mensa modus extensionis, vestis enim nihil aliud est quam pannus certo modo determinatus, mensa est extensio ipsa quadam figura affecta omnes totius

partes non sunt quid distinctum a toto, sed totum ipsum.

Cum dicimus humanitatem nullatenus ab homine distingui loquimur de homine quatenus lumine naturali cognoscitur ut est persona; per enim aliter se habet in christo in quo natura humana conjuncta est cum natura divina dici enim potest christus est humanitas cum eam sustentet filius Socrate v.g. humanitas non distinguitur a Socrate, alia enim in Socrate natura non est quæ sustentet humanitatem cum nihil sit in Socrate præter mentem humanam et humanum corpus et in iis simul conjunctis Socratis humanitas constitat

Objicies 2°. actus et potentia realiter distinguntur, atqui metaphisici gradus sunt actus substantiæ ad quam pertinent, substantia vero est potentia ergo realiter ab ea distinguntur.

Distinguo majorem actus physicus et potentia physica realiter distinguntur concedo majorem actus metaphisicus et illius potentia metaphisica realiter distinguntur nego majorem distincta pariter minore nego consequentiam itaque duplex a philosophis distinguitur actus et duplex potentia actus alter physicus et actus metaphisicus, potentia physica et metaphisica. physica potentia est ea quæ existit et potest quamvis illius forma seu actus ex illa derivatus, talis est materia seu substantia extensa collata cum motu, quiete, et aliis affectionibus quibus denominatur ad hoc aut ad illud corpus naturale componendum actus physicus est ille qui jactum constituens supponit talis est motus respectu materiæ. potentia metaphisica est illa quæ totam suam essentiam habet ab actu metaphisico, actus vero metaphisicus est ille qui non supponit sed constituit suam potentiam. talis est cogitatio respectu mentis, et extensio respectu materiæ in statu naturali considerata, actus quidem physicus et potentia physica realiter distinguuntur, nullus enim est actus physicus detachi a materia sumptus, sine quo hujus et illius corporis natura esse non possit, sed potentia metaphisica et actus metaphisicus non distinguuntur ab ipsa potentia enim metaphisica totam suam essentiam habet ab actu metaphisico hinc est quod si actum metaphisicum mentis alicujus puta v.g. Petri cum suppones nulla demanabit ab ea potentia ad quam actus ille pertinet seu dicebatur.

Conclusio 6a

Essentialia Dei simplicis attributa nec re nec mente quidem distinguuntur

Probatur. Totum discrimen quod reperitur in essentialia Dei attributa comprehendi modi non in ipsa attributa quatenus sunt in se, sed in variis eorum effectus modo aut comparatione Caeterum essentialia Dei simplicis attributa in se spectata nec re nec mente quidem distinguuntur, atqui ex dicto totum discrimen quod reperitur in variis Dei simplicis attributa comprehendi modis, non in attributa ipsa, sed in variis eorum effectus modo et comparationibus cadit ergo essentialia Dei simplicis attributa in se spectata nec re nec mente quidem distinguuntur.

Conclusio 7a

In re partim spirituali partim corporea quatuor sunt gradus metaphisici corporis realiter distinguuntur a metaphisicis mentis gradibus.

Probatur. nullam rem partim spiritalem partim corpoream cognoscimus præter hominem, atqui metaphisici mentis gradus sic distinguuntur in homine a metaphisicis

Corporis gradibus quos sunt enim quidem eadem cum rebus ipsa distincte realiter distinguuntur, atqui Metaphisici mentis et corporis gradus sunt quidem eadem cum rebus ipsa distinctis, metaphisici enim mentis gradus sunt quidem eadem cum mente, et metaphisici corporis gradus sunt quidem eadem cum corpore, ut probatum fuit corpus autem et mens ipsa distinguuntur ut probabitur in metaphisica particulari ergo in homine metaphisici mentis gradus ipsa distinguuntur a metaphisici corporis gradibus.

Quæres 1° quomodo humanitas potest vg ab eo distinguatur

Respondeo ab eo ipsa non distingui cum potens ipsa a corpore pro ea mente sua simul sumptis non distinguatur

Quæres 2° quomodo humanitas distinguatur ab animalitate et rationalitate.

Respondeo ab iis simul sumptis non distingui humanitas enim ex rationalitate et animalitate velut ex partibus constat, totum autem a partibus suis collective sumptis non distinguitur ab illo quod vere sic in sua sumpta in duas quarum distinguitur id est in totum a parte.

Quæres 3° quomodo animalitas et rationalitas quæ in gradum metaphisicum humanitatem afferri solent distinguantur in eodem individuo.

Respondeo realiter distingui animalitas enim in homine est corporis potius attributum rationalitas vero est solius mentis attributum ut in phisica particulari probabitur. attributum autem mentis realiter ab attributo corporis distinguitur.

Objicies quod cum corpus sit animam includit potius corporis attributum non est atqui animalitas, corpus est animam includit est enim principium sentiendi dependenter a mente ergo animalitas potius corporis attributum non est, hoc modo probatio nostra non valet.

Nego minorem animalitas enim est attributum quod eodem modo hominibus et belluis convenit atque bestias animantes in hoc solo cum hominibus conveniunt quod corpus quibusdam organis instructum habeant probabimus enim in phisica particulari substantias ab omni materia distinctas in belluis admittendas non esse quas sentiant et cognoscant.

Ex his satis intelligitur animalitatem juxta nos non esse principium sentiendi dependenter a mente

Instabis sentire pertinet ad mentem ergo animalitas est principium sentiendi dependenter a mente

Distinguo antecedens sentire quatenus cogitare est pertinet ad mentem concedo antecedens quatenus est modus in corporis organis excitatus pertinet ad mentem nego antecedens et consequentiam. Atque hæc vox sentire maxime equivoca est non nunquam enim significat motum in cerebro aut in corporis organis excitatum non nunquam vero perceptionem et sensationem quæ motuum illorum occasione in mente excitatur si hoc secundo modo pertineret ad mentem sed ubi pro quibusdam corporis motibus sumitur ad mentem non refertur. Sic autem consideratus ad animalitatem refertur.

Objicies secundo rationalitas quatenus est metaphisicus hominis gradus est principium ratiocinandi dependenter a sensibus ergo ad mentem solam haud pertinet.

Nego antecedens et enim rationalitatis definitio ab his facta fuit philosophis secundum quos nihil est in intellectu quod prius non fuerit in sensu. Cum autem asseramus multas esse

in nobis ideas quarum objecta nostros sensus nunquam moverunt hanc definitio a nobis probari non
potest
Sed inquies Rationalitas quatenus ut metaphisicus hominis gradus differt ab angelis rationalitate
alia autem non est illius differentia nisi quod a sensibus pendeat.
Respondeo angelorum naturam lumine naturali a nobis non cognosci proinde argumenta
ab ea sumenda non esse ad conclusionem nostram impugnandam.
Praeterea angeli multis modis a mente nostra possunt differre sivi potest ut quis ab eis cognoscam
tum sine ulla ratiocinatione eis innotescant. et ut res sensibiles in eorum cognitionem longe alitèr
quam in nostram veniant. de illis autem plura dicere satius est quam quae sensibus tantum expecta
vit naturalis theologia
Objicies 3° si petoi animalitas a illius rationalitate distingueretur posset ab ea separata existere;
atqui animalitas petoi ab illius rationalitate existit separata ergo animalitas et Raalitas
realiter non distinguuntur
Nego minorem animalitas enim petoi nihil aliud est quam illius corpus quatenus quibusdam
organis ictu aut cum sanguinis spirituum animalium, musculorum et nervorum cum ope quarundam
fonctiones exercere potest a mente autem nostra non pendet ut fonctiones illas fiant ut alimenta v.g.
in ventriculo digerantur et in chylum mutentur ut chilus cum sanguine misceatur et cum eo mixtus
in cor fluat unde in omnes corporis partes diffundatur ergo animalitas petoi sive illius Raalitate
existit separata potest.
Notabis ubi est animalitas ibi est animal atqui rationalitate petoi ab illius corpore separata
animal quod ante existebat superesse non potest cujus enim speciei esset hoc animal esset ne ra
tionale an irrationale ergo petoi animalitas existens non potest ab illius rationalitate separata
Distinguo minorem rationalitate petoi ab illius corpore separata idem animal quoad totum
superesse non potest concedo minorem quoad partem nego minorem nec consequentiam. atque
separata petoi rationalitate ab illius corpore idem animal non remaneret quoad totum, una
enim ex illius partibus mens solicet ab illâ separata supponitur id idem animal remaneret animal
quoad partem id omne solicet probat quod petorus dicebatur animal remanere.
Quaeritur id quod quaeritur solicet cujusnam speciei esset animal illud.
Respondeo hoc animal idem est corpus quod ante ad petorum pertinebat nihil amplius habere
quam brutis animantibus cuncta enim adultae suae ipsum in totis cum partibus quibus corpus
hominis constat. Sed
Sed inquies ergo animal illud esset irrationale esse.
Respondeo hoc animal in se consideratum nulla habita ratione petoi cujus ante pars erat,
irrationale dici posse ut enim jam dictum est nihil amplius haberet quam bellua sola enim
ratione idem mente ab eis discrepamus

Articulus 2dus
De
Universalibus.

Quamvis multae sint questiones de quibus scholastici disputant scholasticis nullo laborem fore est

In eorum Scholis controversia magis quam questio de universalibus an vero tantum utilitatis habet quantos excitat clamores aliorum Iudicium.

In la autem expendenda hunc Scripturus ordinem prependemus primo quid Sit universale? an existat. Secundo quale Sit. quarto quotuplex Sit.

Paragraphus primus
De
Universali definitione

Universale verum multa est unum, quintuplex definitur

In causando
In Significando
In Representando
In essendo
et in praedicando.

Haec universalia in logica definita sunt.

Realia in causando Significando et Representando ab omnibus philosophis admittuntur, saltatim denim multa praeterea quaedam voces multa significare et ideas aliquas Multa Repraesentare Sed de universali in essendo et praedicando magna est inter Doctos dissensio.

Stoici et nominales universalia in essendo et praedicando negant.

Aquotistae et Thomistae in omnibus fere distinctis quaedam naturas Communes per voces Significatas et per ideas representatas admittendas esse contendunt.

Ideae inquiunt Aquotistae quae Sunt universales in Representando et voces quae Sunt universales in Significando aliquid Repraesentant et aliquid Significant adeo ut per illas Representatus et per has Significatus universale sit. Si enim singulare esset ideae illae universales non essent in Repraesentando nec voces in Significando.

Respondent nominales necessarium non esse ad ideam universalem in Representando et nomen universale in Significando constituendum Est natura universalis repraesentatus per ideam et per nomen Significatus Sed Sufficere ut idea multa singularia Repraesentet. Sicut enim Sol ex. gr. Sigillo multas in primeos figuras Sigillum illud esse universale in Repraesentando non quod figuram aliquam in universum Representaret Sed quod figuras omnes quas per illud in pressa fuissent, exhiberet.

Aquotistae et Thomistae distinctis utuntur nominalibus armis quibus cum his pugnaverunt in se mutuo concurrunt ubi enim unitas ad universale in essendo et praedicando constituendum requisita assignanda est in variis abeunt partis.

Aquotistae contendunt Sufficere unitatem quam Indifferentis Vocant quae inter multa

Thomistae contra unitatem quam indistinctionis appellant Requirunt. natura enim, inquiunt, quae distincta et multiplex in multis universale esse potest.

Sed contra Sic insurgunt Scotistae. unitas ad universale Requisita, debet posse stare cum multiplicitate ex eius unum unitas multa, atqui unitas indistinctionis cum multiplicitate stare non potest pugnat enim ut aliquid sit unum unitate indistinctionis et multiplex, ergo unitas indistinctionis ad universale non Requiritur.

Thomistae Retinquunt aut saltem distinguere possunt maiorem unitas ad universale Requisita stare debet cum inferiorum multiplicitate concedunt maiorem cum multiplicitate illius quod est universale negant maiorem distinguunt paritio minorem unitas indistinctionis stare non potest cum multiplicitate illius quod est universale concedunt minorem cum multiplicitate illius inferiorum negant minorem et consequentiam. itaque inquiunt unitas ad universale Requisita non debet cum illius inferiorum multiplicitate stare Causa Sit universalis necesse est ut plures multos producat effectus una unitate indistinctionis una nec, sed unitas ad universale Requisita stare non debet cum multiplicitate illius quod est universale multiplex enim esse non debet per unum hoc est quod nullum est universale in essendo et in praedicando multiplicitatis enim est cum inferioribus multiplicatus quod in esse existit et de his praedicatur.

Quare inquiunt ubi perpenditur ad aliquid sit universale examinandum est utrum hoc duo simul ei conuenire possint scilicet an possit esse unum et multa simul habere inferiora, si multiplicitatis illius inferioribus nihil obstat quin maneat unum universale dicitur sic quia multiplicitatis effectibus, multiplicatis indicium quod nomine aliquo significatur Causa non definit esse una nec ob hoc esse unum Causa universalis ad multa producta est et nomen universale Sed ubi multiplicitatis inferioribus multiplicatus quoque natura quae locum habet universalis dicendae esse hoc natura universalis esse non potest quare cum multiplicitatis inferioribus naturae quae dicetur universalis in essendo multiplicatus natura illa ut patet hoc quod multiplicatis hominibus multiplicatus est natura humana. universale in essendo esse non potest.

Universale in essendo et praedicando definiri solebat unum aptum inesse multis et de aliis praedicari uniuoce ad inquisitionem.

Haec definitio confusa tum examinari ab omnibus philosophis per multa saecula admissa fuit ut melius postea quicquam in dubium revocare in mentem venerit.

Sed quidam dicentur ut dubium vinctus accusatius perpensa hanc vocem diuisim ex illa definitione delendam esse comperit, si enim inquit, universale nec natione sui, nec natione differentiae unum hanc vocem diuisim requirat, ex illius definitione tollenda est, universale autem nec natione sui nec natione differentiae unum hanc vocem diuisim requisivit

Primo quidem universale hanc vocem divinum rationem non requirit aliquin omnibus universalibus conveniret quod tamen dici non potest.

Secundo rationem deficiat ab una parte universalis sed totalem hanc vocem divinum non requirit, ideo enim ab universale in Causando non requiritur quia dabi potest Causa universalis que multiplicabilis hanc sit, atqui parte dabi potest natura que multiplicabilis sit ex dabilis prædicatus que non sit multiplicabilis hanc sit natura scilicet divina que sine sui multiplicatione in toibus singulis multiplicatis existit, ergo de qualibet prædicabili potest.

Ex his colligit Scotus ipse naturam istam divinam universalem esse in essendo tota quoda ipsi qui hanc vocem divinum in definitione universalis in essendo ponunt sine ulla dicit requisit.

Cum sublime admodum sit mysterium lumine naturali non cognoscibile ex sancta fidei nostre magistoria sine potius videranda quam in questionis tam parvi momenti probationem adducenda ab hujusmodi rationibus abstinemus.

Preterea Cum liberum esse debeat philosophis has vel illas conditiones ad universalem essendo ex prædicando requirere, non video cur ab hanc vocem divinum, sit eis movenda sit modo nihil quod cum definitione ab eis facta pugnet in disputationis decursu asseramus.

Quare Cum de nomine disputare non minus liceat hanc vocem divinum addas aut detrahas modo ante monstrato.

His addo quod si lumen naturale solum consulendo nulla a nobis natura percipiatur que multiplicabilis sit ex dabilis prædicatus possit sine sui multiplicatione philosophus alius immerito videatur in definitione eiusmodi vocem non addere quod videtur solum ad casum tantum quod lumine naturali cognosci possunt rationem habuerint talegi lumen naturale solum consulendo nullam percipimus naturam que multiplicabilis sit ex dabilis prædicatus possit sine sui multiplicatione hinc est quod philosophi omnes non modo affirmant potuisse esse hominem sanum esse hominem sed etiam potuisse esse hominem sanum esse hominem, ideo etiam alius videatur quod hanc vocem divinum in definitione universalis in essendo ex prædicando posuerint.

Ex dictis sequitur thomistas unam opinionem de universali in essendo a parte rei existentia ex Scotistas unam opinionem ut ab illo philosopho prædicatus explicatus aliam enim eis habuere videatur quam guillelmus ockam Scanti cohabus esse simul posse esse vocas quamvis prima facie contradictoria videantur alii enim dicunt unde in essendo existens a parte rei negant existere dispatant asseritis. per universale enim in essendo ex prædicando nihil aliud intelligunt Scotistæ quam naturam que in multis inest similis, thomistæ vero intelligunt naturam que sit una ex eadem in multis, fieri enim potest ut natura que non sit una ex eadem in multis sitne sit

similis

Paragraphus 2dus
De
Universalib⁹ in essendo et in predicando existentia

Priusquam nostram hanc de Re tentandam proponamus observandum non hic tantum agere de Rebus creatis et ineffabili Sanctissima trinitatis mysterium non nullatenus explicandum suscipere quod ut jam diximus magnâ veneratione ab omnibus christianis credi et coli debet minime vero addici in probationem propositionum de quibus infra disputatum philosophis ita observatis sit

Conclusio 1ª

Nulla existit a parte Rei de essentiâ alicujus naturæ cognoscibilis natura quæ sit una et individua in multis Rebus Creatis.

Probatur. Dem. Si judicium de quolibet aliâ naturâ creatâ ac de naturâ humanâ atque natura humana una non est et individua a parte Rei in multis. natura enim quæ multiplex est in multis, in eis non est una et individua. multiplicatur enim unitati et individuationi opponitur atque natura humana multiplex est in multis in petro Vget in paulo natura enim petri est mens et corpus petri, natura pauli est mens et corpus pauli, atque mens petri dicendi de corpore illius non est quid unum cum mente pauli. dictum quatuor enim secludo ne sine se invicem existere possunt ergo mens petri cum non est unitate individuationis cum alterius hominis mentibus proinde nulla est in Rebus Creatis natura quæ sit una et individua in multis.

Quamvis nullius nunc philosophi sententiam propositioni nostræ contrariam tuentes, ne tamen objectiones quæ a Sapientibus proponuntur ad opinionem amammodare conantium difficile a nobis solutantur aliquas objectiones afferemus.

Objicies 1º illa natura est una in multis quæ est eadem Speciei in multis. Natura autem humana est eadem Speciei in multis.

Nego minorem Species enim hic de qua agitur est unum aptum inesse multis et de iis prædicari minore et divisim tanquam tota essentia atque natura humana non est eadem Speciei ubi Species hoc modo sumitur.

Instabis 1º Ea natura est eadem in multis Speciei quæ non est Speciei diversa eadem probatio ea Speciei non est Deo quod duo mentes diversi modo figurate non sunt inde male colligeretur eandem esse totiusque figura nulla autem est Species a parte Rei ergo male infertur naturam esse eadem Speciei quia non est Speciei

Divarro.

Instabis 1°. La natura est quidem in multis Speciei quæ non est Speciei diversæ, natura enim humana non est a parte rei Speciei diversæ

Nego majorem. Si enim nulla sit a parte rei Speciei, natura quæ non est Speciei diversa quidem proprie est Speciei non est ex eo quod duæ mentes diversimode non sint inde male colligeretur esse ubique figuram, nulla enim est Speciei a parte rei ergo male infertur naturam esse quidem Speciei quia non est Speciei diversæ.

Instabis 2°. homines quidem esse Speciei ab omnibus dicuntur ergo habet Speciem a parte rei. Verisimile enim non est ut omnes idem judicium proferendo errent.

Distinguo consequens habet a parte rei Speciem ex solutum fluere sint naturæ quæ eadem conceptibus possunt idcirco concedo consequentiam. Ita quod sit natura plena et indistincta in multis nego consequentiam. Itaque homines quidem esse Speciei dicuntur quia eorum natura eadem est conceptibus ideæ; minime vero quod natura quæ est in petro sit eadem numero cum ea quæ est in paulo fatentibus enim philosophis omnes petri et pauli naturas realiter inter se distinguit.

Hæc distinctio primo hujus objectionis syllogismo applicari potuisset et difficultas quæ tota in æquivocatione consistit statim soluta fuisset.

Instabis 3°. quæ eadem conceptibus unius dicuntur sunt quid idem ergo si natura petri et natura pauli eadem conceptibus unius dicuntur sunt quid idem.

Nego antecedens quæ sunt enim similia eadem conceptibus unius aut saltem possunt conceptibus ejusdem esse tamen non sunt quid idem sic multæ figuræ in cera impressæ eo quo impressæ fuerint sigillo representari possunt quamvis inter se distinguantur.

Objices 4°. natura quæ principia sui divisiva non includit est una atqui natura humana principia sui divisiva non includit a parte rei ergo una est a parte rei.

Nego minorem. Divisiva enim natura humana principia sunt illius differentia numerica ut petreitas v.g. paulitas. atqui natura humana petreitatem et paulitatem a parte rei nulla earum est a parte rei natura humana quæ non sit natura petri aut natura pauli. Et natura autem petri differentia illius numerica non includit ergo natura humana principia sui divisiva minime includit a parte rei.

Instabis si natura humana petreitatem includeret de singulis hominibus dici posset quod essent petri: de quolibet enim homine affirmari enim potest quod in natura humana includitur falsum consequens ergo per antecedens.

Distin. majorem. Si natura humana in genere creaturæ sub abstracta includeret petreitatem homo quilibet dici posset petrus concedo majorem si natura humana singularis sub specialis petreitatem includeret homo quilibet dici posset petrus nego majorem. Itaque si natura humana a differentia sub abstracta

Jnfluere petreitatem quilibet homo dici posset petrus nullus enim est de quo affirmari non possit quod constituit in natura humanae sic consideratus ideo; in omnibus enim similis est Sed ex eo quod natura humana singularitas est a parte rei petreitatem includat non sequitur quemlibet hominem dici posse petrum quia quod enim unum hominem sine depositum de omnibus aliis affirmari non potest.

Obdum e totam istius objectionis vim in illius obscuritate consistere illius enim auctores naturam humanam concipere videntur ut totum actuale extra suos inferiora distribuendum quod ante divisionem unum factum unum esse debet: quod autem absolute falsum est natura enim humana quae est in petro Vg. est natura quae est in paulo non sunt partes eiusdem naturae Sed quaelibet est natura quae est tota et integra. **His** add e quod ad naturae humanae multiplicitatem sufficiat ut unius hominis natura ab alterius natura distinguatur ea ipso quod unius existentia alterius existentia non existit distinguantur realiter.

Obies 3°. natura humana universalis a parte rei possibilis est ergo nulla ratione probari potest eam non existere.

Nego antecedens natura enim universalis debet esse una et indistincta in multis atqui nulla creata natura potest esse una et indistincta in multis: natura enim humana Vg ulterius ora multiplicari non possunt quin ipsa quoque natura humana multiplicatur.

Instabis 1°. quod concipitur possibile est a parte rei atqui natura humana universalis concipitur ergo &c.

Nego minorem nam natura quae sit una et indistincta in multis concipi nequit.

Instabis 2° natura quae sine differentiis suis concipitur universalis est atqui natura humana sine differentiis suis concipitur ergo natura humana universalis est.

Disquo majorem natura quae sine differentiis suis concipitur est apta ut sit indistincta in multis universalis est concedo majorem natura quae sine differentiis suis concipitur ita est apta non vero prout ita sit una et indistincta in multis universalis est nego majorem distincta quoque antea minore nego consequentiam. ut enim natura concipitur universalis potest non esse ut sine differentiis suis concipitur debet quoque concipi apta ut sit una et indistincta in multis quae officium non valent propter repugnantiam.

Instabis 3°. natura humana ab differentiis suis abstracte concipitur apta ut sit in petro et in paulo ergo &c.

Disquo antecedens natura humana sine ab differentiis abstracta concipitur apta ut sit in petro et in paulo Sed in utroque distincta concedo antecedens eodem numero nego antecedens.

Obies 4°. natura quæ Species multiplex non est una est, atqui natura humana species multiplex non est, homines enim non sunt diversæ species ergo natura humana una est species.
Dñgo majorem si sit species a parte rei concedo majorem si non sit species a parte rei nego majorem solutio patet ex dictis.
Instabis 1°. si petrus et paulus pro multas differentias specificas dividi non sunt unam ex eis species atqui petrus et paulus pro multas differentias specificas dividi non sunt alio quin species differrent ergo natura humana una est species petrus et paulo.
Dotta majore distinguo majorem minorem petrus et paulus dividi non sunt pro multas differentias specificas dissimiles concedo minorem similes nego minorem et concedo consequentiam atque petrus et paulus dividi non sunt pro differentias specificas dissimiles sed dividi sunt pro multas differentias specificas similes specifica enim paulo et petro differentia est rationalitas atqui rationalitas quæ est in petro non est eadem cum rationalitate quæ est in paulo sed rationalitas in utroque simili est prorsus distincta.
Dixi data majore expectantia enim differentiæ specificæ eadem ratione negabi potest quæ speciei ipsius expectantia negata est.
Instabis 2°. quæ similia sibi non sunt diversa ergo petrus et paulus pro multas differentias specificas similes dividi non sunt.
Distinguo antecedens quæ similia sunt diversa non sunt ab invicem sed eorum in quibus similia sunt concedo antecedens et consequentiam atque quæ similia sunt diversa non sunt, seu quod idem est non sunt differentiæ subjecta eorum in quibus similia sunt sed differentiæ esse possunt alicujus subjecti, sic rationalitas quæ in circulis multis similis est non est differentia quæ unus circulus ab alio circulo differat sed est differentia quæ circuli ab aliis figuris discrepant.
Obies 5°. Scientia unum objecta sunt naturæ universales atqui scientia unum objecta existere possunt a parte rei ergo naturæ universales possunt quoque existere a parte rei.
Dñgo majorem scientia unum objecta sunt naturæ universales idem similes et quæ eadem idea concipi possunt concedo majorem naturæ universales quæ sunt individuatæ in multis sunt scientia unum objecta nego majorem concessa minori nova distinguo consequentiam naturæ universales dum in multis similes existere possunt concedo consequentiam naturæ universales dum in multis individuatæ existere possunt nego consequentiam scientia quidem naturæ universales eo sensu quod in multis quæ sunt in multis similes, sed eas non pertendunt naturæ quæ sunt individuatæ in multis cum enim hujusmodi naturæ cognosci non possunt.
Obies sexto multiplicatas numerica mutati specifica non opponitur, ergo plures et petrus possunt esse multi numero et esse quid unum specie.
Dñgo antecedens multiplicatas numerica non opponitur mutati specifica quæ in natura una similitudine consistit concedo antecedens mutati specifica quæ natura una dividuam et individuam in multis postulat nego antecedens atque multiplicatas numero

vica unitati quæ dem specifica quæ consistit in similitudine non opponitur sed multiplicitas numerica opponitur unitati specifica quæ consistit in unitate indistinctionis
Ito enim ipso quod multa sint ad invicem natura quæ est in eis multiplicetur.
Instabis quod naturæ accidentale est eam multiplicem non facit atqui differentiæ specificæ accidentales sunt naturæ specificæ ergo eam multiplicem non faciunt.
Disquo majorem quod naturæ a parte rei spectatæ accidentale est eam multiplicem non facit concedo majorem quod naturæ in abstracto spectatæ accidentale est eam multiplicem non facit nego majorem distincta parte minore nego consequentiam
taque quod accidentale est naturæ a parte rei spectatæ eam multiplicem non facit
Ad quod accidentale est naturæ in abstracto spectatæ eam multiplicem facere
potest sic licet ratio nalitas et irrationalitas accidentales sint animali in abstracto
et in universum spectato illud tamen multiplex faciunt.

Conclusa.

Natura quæ sit una et indistincta in multis per mentem non existit. nam quod pugnat
ne per mentem quidem existat atqui natura quæ sit una et indistincta in multis pugnat
natura enim humana V.g. est multiplex et ipso quod est in petro paulo et ergo
ne per mentem quidem existat natura quæ sit una et indistincta in multis.
Ex his sequitur nec per mentem nec a parte rei existere universale in essendo
aut in prædicando si ad aliud æquivalens unitas quam indistinctionis vocant.
Obies in propositionibus istis petrus est homo paulus est homo natura la dem
de utroque prædicatur ergo existit saltem universaliter in prædicando.
Nego antecedens natura enim quæ de petro affirmatur in eo est natura quæ de
paulo affirmatur in eo quoque deperditur atqui natura quæ est in petro nec est
nec concipitur eadem numero cum ea quæ est in paulo sed in utroque similis esse
percipitur ergo eadem numero natura de petro et paulo non affirmatur.

Corollarium 1.um

Ex his sequitur hoc ipsum esse tantum universale si ad aliud æquivalens unitas
indistinctionis universale nil dicere in concipiendo in repræsentando et significando.

Corollarium 2.um

Hinc colligas frustra quæri per quam mentis operationem fiat universale
metaphysicum sive quod dum est in essendo est universale in prædicando quod
Logicum dicitur quod enim nec existit nec existere potest nullam habet nec habere
potest causam.

Quæras per quam mentis operationem idea universalis fiat deas apta ad
multa repræsentanda.

Respondeo non fieri per mentis operationem, meus enim deas fias non

producit ut postea probabitur

Vt autem idea multa representet sufficit ut multa sint singularia ex conceptibus in quo conueniunt nulla attentio ne facta ad eorum diuersitas et ad ea abstrahatur eodem fere modo quo circulus in carta delineatus representare potest omnes circulos eadem aperturâ derigitos, si eorum diametri magnitudinis ratio tantum habeatur.

Quamuis uniuersale quod est unum et individuum in multis re non tamen quidem existat. Sit tamen ad illud constituendum similitudinem tantum secundum conceptum unitatem individuitatis requiras existat saltem per mentem quod sufficit

Conclusio 3a.

Existit saltem per mentem natura quæ sit similis in multis

Probatur quæ conceptuum eadem idea similia sunt saltem secundum rationem concipiendi modum sic quia ex. gr. idea longitudo eadem conceptuum idea longitudo in ea similis dicitur &c. atqui natura humana v.g. quæ est in singulis hominibus est deliis prædicatum eadem conceptum idea ergo existit nâa quæ sit similis in multis saltem per mentem.

Paragraphus 3us
De
universali propositionibus.

Hoc in paragrapho expendemus tantum an universale suam amittat universalitatem ubi de singulari prædicatur.

Conclusio

Vniversale suam amittit universalitatem ubi de singulari prædicatur.

Probatur. quod ita determinatum est distinguitur ut majorem non habeat extensionem quam singulare de quo affirmatur suam amittit universalitatem atqui universale cum de singulari affirmatur ita desto ingitur ut majorem non habeat extensionem quam singulare de quo prædicatur hinc in propositione v.g. petrus est homo, attributum de desto ingitur ut latius non pateat quam petrus qui est subjectum. ut enim illius percipiatur veritas sufficit ut concipiatur esse hominem petro conueniens nec inquirendum est an alijs conueniat ergo universale suam amittit universalitatem ubi de singulari prædicatur.

Obies 1o actus potentiam non tollit atqui affirmatio est actus et universalitas est potentia ergo universale suam non amittit universalitatem cum de singulari prædicatur

Nego majorem Combustibilitas enim tollitur in ligno per combustionem actualem

Se cundend. potestas tollitur per actum qui aliquis se cundit ergo potentia per actum non unquam tollitur

Objicies 2° si minus rale suam amittit minus rationalem Cum praedicatu de singulari quatuor esset hoc in syllogismo hominis

omnis homo est animal
atqui petrus est homo
ergo petrus est animal

Nam duobus modis diuersis homo sumitur in majore et in minore minus rationale scilicet in majore per participantiam in minore atqui quatuor non sunt hoc in syllogismo hominis ergo minus rale suam non amittit minus rationale Cum de singulari praedicatur.

Nego majorem cuius probationem distinguo homo sumitur duobus modis diuersis quorum alter in altero continetur concedo probationem quorum alter in altero non continetur nego probationem ex eo quod autem homo sumptus fuit modis duobus diuersis quorum alter in altero continetur inde non sequitur quatuor esse hominem in syllogismo si enim homo ille qui affirmatur de petro in minore fuerit in majore est animal de quo affirmatur petrus quatuor non sunt hoc in syllogismo hominis tunc enim animal et petrus cum eo comparabuntur atqui homo ille qui affirmatur de petro in minore fuit in majore, Cum enim major sit generalis illius sensus dum est dicitur hoc homo est animal, ille homo est animal, uno verbo omnes homines distributive sumpti sunt animalia.

Instabis petrus et animal et homo in minore tres sunt termini unde sic argumentabitur

Petrus hominem qui est in minore est alius terminus cum animali in majore quatuor sunt hoc in syllogismo termini, atqui petrus hominem qui cum petro est in minore alius est terminus in majore Cum animali ergo quatuor sunt in hoc syllogismo termini.

Distinguo majorem ita in homo qui est in minore non fuit in majore concedo majorem sensu nego majorem itaque quatuor esse in syllogismo allato termini petrus hominem qui est in minore alius est terminus cum animali in majore ita ut terminus ille qui est in minore non fuit in majore Si petrus hominem qui est in minore alius esset terminus cum animali in majore ita ut terminus ille qui est in minore fuisset quoque in majore

quatuor proprio ea hominibus non conuertibilia Alogismo tunc enim negaremus
Socratem Cayarabunctus Cum eodem tantum demantem illa homo qui affir-
matus de petro minore fuit in majore animal enim dictum in ea de omnibus
omnino hominibus.

Obiet 2° Judicium perceptionis objectum non destruit ei enim conforme est ob-
jecti affirmatio ergo Judicium universalitas vero perceptionis objecto contrario
ergo affirmatio universalitatem non destruit.

Dicitur negatum perceptionis Judicium objectum non destruit dationem con-
tentionis concedo majorem dationem extensionis nego majorem in hac autem
propositione deus ens potest tota demanes justi comprehensio, Sed illius ex-
tensio destruitur igitur.

Paragraphus 4us
De
Universalis in essendo et praedicando
Divisione

Hic nec de universali aposteriori nec de illius quod a nonnullis defendi assertum
divisione agitur nostrum enim existit ea posse supra probavimus. Hic igitur
quaeritur quotuplex sit universale in hac sensu acceptum quo a nobis admissum
fuit. De quo sit

Conclusio

Non male numeravimus quinque universalia genus Species, differentia pro-
prium et accidens.

Probatur, tot sunt universalia quot sunt modi quibus unum in multis similibus
communicare potest atqui quinque sunt modi quibus unum in multis similibus communicare
potest quod enim in multis similibus est in eis essentialiter est vel accidentaliter Si in eis essentialiter
vel est pars eorum essentiae vel tota essentia Si tota essentia est species Si pars eorum
essentiae vel est pars magis communis et genus vel est pars minus communis et hinc vel
est attributum primarium quod differentia dicitur vel attributum secundarium et
est proprium Si accidentaliter conveniat accidens commune dicitur ergo non male
numeravimus quinque universalia.

Ex hac probatione satis intelligitur hanc universalium divisionem immediatam
non esse totum enim dictum universale subjectivum et divisivum membra autem
dicuntur, de quibus potest affirmari alia divisio subjectivum universale dicitur in essenti-
ale et accidentale hoc vero in species assignatas.

Hic observabimus proprium secundum vulgarem Scholarum doctrinam ad
rei essentiam non pertinere, quare suam sic adstruimus probationem.

Quidquid multis convenit est essentiale est vel accidentale si essentialiter est convenit vel est genus, vel est species vel differentia si accidentaliter est convenit vel necessario et reciproce et est proprium vel contingenter et est accidens.
Sed proprium rei cui convenit essentialiter est una accidentale, ex illius enim essentia tam necessario fluit ut res sine illo existere non possit.
Obies 1° tot sunt universalia quot sunt unitates universales, atqui duplex tantum unitas universalis generica scilicet et specifica ergo duo tantum sunt universalia.
Primo majori negali potest minor enim sit alterius veritatis sed non propter falsitatis causa.
Nego minorem enim unitatem generica et specificam sunt alie unitates universales illa scilicet quas constituunt differentiam, proprium et accidens.
Instabis 1° unitas universalis quas convenit multis speciebus differentibus est unitas generica quas vero convenit multis numero differentibus est specifica atqui omnis unitas universalis convenit multis specie et numero differentibus ergo unitas universalis generica est vel specifica.
Nego majorem differentia enim proprium et accidens convenit multis specie non numero differentibus atqui tamen differentia proprium et accidens non sunt unitates generica nec specifica alio enim modo affirmantur de illis quas conveniunt quam species et genus ergo ex eo quod possibile est unitas universalis pertinere ad ea quae specie aut numero conveniunt nisi e non sequitur duas esse tantum unitates universales.
Instabis 2° si universalium unum est ex modo quo attributa in multis similia sit conveniunt sunt actus, differentia generica et specifica duo constituunt universalia, atqui differentia generica et specifica duo non constituunt universalia ergo universalium unum est ex modo quo quo attributa in multis similia sit conveniunt non sunt actus
Nego majorem differentia enim generica et specifica eodem modo hic quo genus sunt differentia convenit unus enim rationale est pars essentialis hominis ~~et~~ ita sentiens est species essentialis animalis pars.
Instabis duo genus et species duo sunt universalia quia genus de multis specie, species vero de multis solo numero differentibus quia differentia atqui genus differentia generica de multis specie species specifica vero de multis solo numero prædicatur ergo differentia generica et specifica duo constituunt universalia.
Nego majorem si enim genus et species duo essent universalia quia illud de

Multis Specie hoc verbo de multis solo numero differentibus affirmatur, ergo de multis specie differentibus affirmatur esse genus quia tamen dici non possunt accidens enim affirmati potest de multis specie et numero differentibus modicum vg. de multis quia solo numero differunt affirmatur, album vero de multis specie differentibus quorum dispositio accidens.

Insbis 4° Scutum est rationale quorum alterum est differentia Generica alterum vero differentia Specifica deo constituunt universalia affirmatur enim diversimode eorum diversimode affirmatur quorum alterum affirmatur de multis specie differentibus alterum vero de multis solo numero differentibus atqui Scutum affirmatur de multis specie differentibus rationale vero de multis solo numero differentibus ergo differentia generica et specifica diversimode affirmatur.

Negatis duabus primis propositionibus distinguo alterum minoris Syllogismi partem, Scutum affirmatur de multis specie differentibus est sub hoc dispositio in differentia concedo hanc minoris partem est sub hoc dispositio in differentia nego hanc minoris partem itaque Scutum duobus modis specialis potest vel quatenus affirmari potest de bellis et hominibus vel quatenus affirmatur de animalibus simplicibus abstrahendo utrum sint animalia diversa specie necne, si specialis quatenus affirmatur de bellis et hominibus non est differentia sed genus non minus enim de his affirmatur ut aliquid commune quam animal constituitur enim ex animali sed ubi affirmatur de animalitude ut differentia animal enim constituitur per rationem ens tale autem specialius et minus potius quam alterum.

Insbis 5° ubi rationale affirmatur de petro et paulo erunt individua ibi comparatum est universale. atqui ad multum ex dictis universalibus potest removeri. tunc enim nec est genus nec species nec differentia ergo plura sunt universalia quam quinque.

Nego minorem et dico rationale tunc esse differentiam quae est unum ex universalibus quod est enim pars essentiae specialis totius essentiae petri et pauli de his affirmatur ut differentia atqui rationale est pars essentiae specialis totius essentiae petri et pauli tota enim petri et pauli essentia est ut sint homines ergo rationale de his affirmari potest ut differentia.

Insbis 6° tota petri essentia non est ut sit homo si de constituendum petrum differentia numerica homini addenda sit atqui ad constituendum petrum differentia numerica homini addenda est ergo homo non est petri essentia.

Disguo majorem tota petri singularis sumpti essentia non est ut sit homo esto minor tota petri essentia specifice sumpti non est ut sit homo nego majorem distincta patitur minore nego consequentiam itaque esto quod tota petri essentia singularis sumpti in eo non contineat ut sit homo de tota essentia petri specifice sumpti est ut sit homo nihil enim inest petri addendum est

dendum ne illius determinatus Species hic autem non agitur de individuâ seu de numerica essentiâ sed de ea quae minus alis est ide de la quae multis conveni ve possit.

Ut autem haec dalias intelligantur observandum est sola propositionis enuntiatione nunquam judicari posse an quod attribuatur conveniat ut genus, an ut species, an ut proprium. de eius tantum cognoscatur per sensa subjecti propositionis natura.

Obies 2°. antecedens idem dicas de proprio ecc. Negatia vel est genus vel est Species sic color est genus, albedo, rubor, &c sunt Species. ergo duo tantum sunt universalia.

Disguo antecedens color est genus si comparatus cum inferioribus dest Cum variis colorum speciebus concedo antecedens si comparatus cum subjecto cujus est accidens nego antecedens. itaque color dem dicas de aliis quae in exemplo assevi — posuit dictus modis Species potest sicilicet ratione inferiorum seu Specierum et individuorum vel ratione subjecti cui inest, Color enim ubi comparatus cum albedine, rubore eraliis colorum speciebus est genus sed comparatus cum subjecto in quo recipitur genus non est, de illo enim non praedicatur ut pars essentiae communis.

Objectus Entia, tot sunt universalia quot sunt categoriae. ergo plura aut pauciora sunt universalia quam quinque.

Nego antecedens omnes enim categoriae ad aliquod ex universalibus assignatis dum taxat.

Sic explicata et probata universalium divisione eas quam brevissime solvemus questiones quae de singulis universalibus fieri solent

Quaeritur 1°. An genus in una Specie, et species in uno individuo conservari possit.

Ut quantum in nobis est quaestiones de nomine vitemus duo in genere et specie distinguemus comprehensionem et extensionem tetiusque definitio habi explicata fuit.

His Observatis sic Statuimus.

Genus conservari potest in una Specie ratione comprehensionis.

Comprehensio enim generis nihil aliud est quam attributa ei essentialia, atqui attributa generi essentialia conservari possunt in una Specie sic etiam si nulla essent animalia praeter hominem Vindex et Sentens quae illius essentialia animalis attributa in homine conservarentur ergo genus conservari potest in una Specie ratione comprehensionis.

Genus non conservatur in una Specie ratione suae extensionis genus enim constat pluribus variis Speciebus ad quas extenditur, multae autem Species in una non conservantur.

Eodem modo probari potest Speciei comprehensionem non vero illius extensionem in uno individuo conservari. vel

Obiles Comprehensio generis est in singulis quod de multis speciebus differentibus affirmari possit, atqui ubi una tantum est species, ibi non est unum quod de multis speciebus affirmari possit ergo genus in comprehensio in una specie conservari non potest.

Disquo majorem comprehensio generis quatenus est nomen secundae intentionis est in singulis quod possit affirmari de multis speciebus differentibus concedo majorem comprehensio generis quatenus est nomen primae intentionis, et ut possit affirmari de multis speciebus differentibus nego majorem concessa minore distinguendum est pro vitio consequens itaque animal v.g. duplici modo spectari potest vel quatenus est nomen secundae intentionis, vel quatenus est nomen primae intentionis. primoquidem modo consideratum animal definitur unum apturum esse in multis speciebus differentibus et sic spectatum non convenit ut in una specie comprehendatur secundo modo spectatum definitur vivens et sensibile et sic consideratum in una specie comprehendi potest.

Quaeritur 2°. an species quatenus generi subjectus sit universalis.

Respondeo speciem hoc modo sumptam universalem non esse unum enim non est universale nisi quatenus ordinem dicit ad multa de quibus affirmari possit hic enim de universali in praedicando agimus, atqui species quatenus generi subjectus ordinem non dicit ad inferiora de quibus affirmari possit, sed tantum ad genus subjectum pro continetur, ergo species quatenus generi subjicitur universalis non est.

Quaeritur 3°. an una differentia sufficiat ad constituendam speciem.

Respondeo non nunquam sufficere nonnunquam vero non sufficere. sic cogitatio sufficit ad constituendam mentem rationalem ad constituendam lineam rectam, non nunquam vero una differentia non sufficit, saltem ex parte cogitationis nostrae hinc est quod ad lapidem v.g. definiendum multas afferimus proprietates. dicimus enim esse corpus durum quod malleo in laminas redigi non potest.

Quaeritur 4°. an detur una differentia negativa.

Respondeo dari differentiam negativam sic bellua ab homine differunt per rationis negationem.

Obiles species debet continere genus et aliquid amplius ergo differentia negativa non sufficit.

Disquo antecedens species continet genus et aliquid amplius quod sit positivum vel negativum concedo antecedens quod sit positivum nego consequens et concessa distinguo quod est animal rationale et bellua irrationale constituat quod animal rationem quae a bellua excludatur non excludat.

Quaeritur 5°. an genus in sua differentia virtualiter includatur.

Et ante respondeamus

Observandum est genus et differentiam nomine substantivo et non nisi

adjectivo exprimi posse, in utroque autem casu sit ut differentia genus non nunquam non includat. Sic Rationalitas non includit animalitatem nec Rationale animal, si Rationale sumatur ut sumi debet pro principio Rationis prædicto. non nunquam vero fit ut differentia nomine adjectivo expressa genus includat, sic extensum et cogitans quæ sunt substantiæ differentiæ includunt substantiam, dicta enim cogitans et extensum sunt substantiæ.

Quæritur denique an differentiæ idem genus dividentes oppositæ sint

Respondeo eo sensu oppositas dici posse quod in unio eredem subjecto stare nequeunt simul, proinque ea constituant substantias.

finis metaphisicæ generalis

die decimo tertio martii anno 1741 ~~Domi~~ in Dominico

Finis Metaphisicæ generalis, anno Domini millesimo septingentesimo quadragesimo primo die vero decimo tertio martii 1741

Nicolaus Bourlet in Domino Dominico absit nihil

Secunda pars metaphisicæ
Sive
Metaphisica Particularis.
Seu
Pneumatologia

Hæc secunda metaphisicæ pars quæ pneumathologia dicitur de spiritibus loquitur, ut declarat ipsius nomen. Spiritus est substantia cogitans alius est increatus qui est deus ipse alius est creatus qui si corpori non unitus angelus dicitur, si vero corpori unitus mens humana vocatur. Hinc pneumathologiam in tres sectiones dividemus prima erit de deo. secunda de angelis. tertia de mente humanâ.

Sectio prima.
De
Deo.

Etsi vel ipso animo testimonio, sensu conscientiæ intimo leni et suprema rerum ordinatissima aspectabilis mundi fabrica attentione unusquisque deum, deum pro potentem ac sapientem orbis opificem a natura et mundo distinctum agnoscere atque facile valeat ac diem lucere soleat. tanta tamen est humanæ pervicitas ingenii tanta que depravatio cordis ut splendidissimam hanc veritatem impugnare pro summum nefas fuerit pro dolor! audeant. luxuriat talis mundus impiis illis ne dicam monstrosissimis labiis hominibus qui obtenebratis omnibus naturæ luminibus pro sacratis conscientiæ stimulis excusso omnis religionis jugo et habenis cupiditatis unice sapatis non dubitant dicere in corde suo non est deus.

Vanos istos homines in quibus non subest scintilla dei sed qui vecordiam in impietatis tenebris detinent in hac sectione debellare pro viribus conabimur, invictis que argutis

comprobabimus unum agnoscendum esse deum omnium conditorem, conservatorem et gubernatorem scilicet unum iudicem, iustitiae remuneratorem et quidem unum in quo omnes qualibet imperfectionibus.

Stabilitâ quantum fieri poterimus adversus atheos existentia dei et omnibus attributis ex natura divina fluentibus promptum eius demonstrare veritatem christianae religionis quae existentia dei debet immoto fundamento niti.

Ut autem istud pro magni, sic quod nequeam argumentorum momenti debuda nutriendo perstrahemus praesentem sectionem libris complectemur capitibus. primum statuam dei adversus atheos eruimus. secundum praecipua dei attributa sine absoluta deo, nempe sine ordine ad creaturas spectato cognoscentia, sine beatitudine quae ad mundi gubernationem referuntur ex ordine pervenerit, tertium denique religionis christianae naturales necessitatem et veritatem christianae asserit veritatem religionem in sola communione romanâ reperiri breviter ostendet.

Jam vero haec omnia de quibus in hâc ratione attento animo prendenda esse facile intelligitis quare cum ex maximi momenti sit in nullo tali in nemo nisi summo pro detrimento falli possit nullum igitur debet esse cautionis negotium perfugium nullum factum studium consulendi debet exactae quidem solicitudine pura erecta ratio.

Caput primum
De
Existentia dei.

huius capitis quatuor erunt articuli. in primo explicabimus utrum in nobis sit idea dei. in secundo utrum possit demonstrari ipsius existentia. in tertio proferemus argumenta quibus efficacissime demonstratur. in quarto quam ridicula sunt absurda atheorum systemata exponemus.

articulus primus
De
idea dei

Circa ideam dei duo quaerenda. primo utrum sit in nobis idea dei, secundo qualis sit illa idea; quae questiones antequam solvantur quaedam sunt observanda.

obstdum est primo nomine dei intelligi ens infinite perfectum, haec dei notio est iis qui deum existere affirmant, et iis qui athei dicuntur communis est: si enim exiis quaeratur quid sit illud ens quod existere negant, respondent se nullum admittere ens infinite perfectum.

obstdum est secundo triplicis generis ideas distingui, innatas scilicet, adventitias, et factitias. ideam dei alicujus innatam esse dicimus cum nemo nos dissentientes ab omnibus

objectis extorius de se illa cogitare potest, unde idea innata nomine hic non intelligimus formam seu imaginem aliquam primo existentia nostra momento menti nostra impressam ei que constanter et perpetuo adhaerendem, sed facultatem de se aliquâ cogitandi qua talis sit ut mens ad ejus attendendo vel ejus ope ab aliis extorius existentibus de ea se possit cogitare. Idea adventitia ea est quas deinde tempore occasione sensuum nobis adventit, talis in me idea corporum quas video, idea caloris quae fit ex fluvibus ideis quas mens habet, talis est idea montis maduosi quae compositus ex fragilitate ex idea montis et idea maduosi simul conjunctis. Ita observandus est

Conclusio 1ª

Existit in nobis idea dei. nam nomine dei omnes intelligunt ens infinite perfectum. atqui existit in nobis talis entis idea; qui enim cognoscit id quod ens aut infinite perfectum constituit, is habet ideam entis infinite perfecti, atqui cognoscimus id quod ens infinite perfectum constituit; unum infinite ens perfectum constituitur per infinitam perfectionem. atqui quod sit infinita perfectio cognoscimus, nam ens imperfectum sensibus cognoscimus, atqui ens imperfectum cognoscere non possumus nisi eo quod sit infinita perfectio cognoscamus. nam ens imperfectum non est nisi per privationem infinitae perfectionis, et proinde ens imperfectum cognoscere non possumus nisi per privationem infinitae perfectionis; atqui infinitae perfectionis privationem non possumus cognoscere nisi cognoscamus quod sit infinita perfectio. ad hoc enim sufficit quod privationes non possint per se intelligi sed tantum per formas oppositas quarum sunt privationes. atqui privationes non possunt per se intelligi sed tantum per formas oppositas quarum sunt privationes, omne enim per se intelligibile est verum et omne verum est ens privationes enim non sunt entia ergo non sunt per se intelligibiles, ergo non nisi per formas oppositas intelliguntur sic tenebras non novimus nisi per lumen, ergo ens imperfectum non cognoscimus nisi per infinitam perfectionem proinde quae &c.

Corollarium

hinc sequitur deum a nobis positive cognosci non vero tantum negative et quidem contenditur nam cognoscere deum negative est cognoscere deum removendo ab eo imperfectiones naturis creatis adjunctas. atqui non cognoscimus deum tantum per removendo ab eo imperfectiones naturis creatis adjunctas. ad hoc enim satis est quod major perfectio non cognoscatur negatione minoris, sed potius minor negatione majoris. atqui hoc ita est ut patet ex dictis in probatione. ergo &c.

Et certe cognoscere deum negative est cognoscere quod non sit deus, sic deus negative a nobis cognoscitur quando cognoscimus eum non esse colendum, non esse

corporeum &c; cognoscere vero deum positive est cognoscere quid sit deus seu ejus natu. atqui prius est cognoscere quid sit deus quam cognoscere quid non sit. Cum enim cognoscere quid non sit deus est cognoscere quid ejus naturæ repugnet. atqui prius est dei naturam cognoscere quam quid ejus naturæ repugnet, si enim nulla nobis naturæ dei notitia suppetat, unde judicabimus hoc vel illud ipsi repugnare, notitia enim dei est quasi regula ex quâ ratiocinatur convenientia vel disconvenientia alicujus attributi. Cum de quibus. ergo &c

Conclusio 2da

Idea dei non est adventitia nec factitia, sed innata.

Probatur prima pars. idea adventitia dicitur ea quæ in nobis ex occasione rerum sensibilium excitatur secundum communes naturæ leges sine præsentia organorum communicatione excitari non possit atqui sine præsentia organorum communicatione et indigentiæ a rebus extrinsecis sensibilibus in nobis excitari potest idea dei, mens enim nostra facta ad sensibilem attentionem hanc ideam deprehendere potest ergo &c

Probatur secunda pars idea factitia dicitur ea quæ ex aliis pluribus dei componitur talis est idea rubati marmorei quæ ex idea montis et idea marmoris conflatur atqui dea dei ex pluribus aliis dei non componitur, nam dea simplex ex pluribus aliis dei non componitur. atqui dea dei est simplex. illa enim idea est simplex cujus objecto nihil addi aut detrahi potest, atqui objecto deæ dei ut potè infinitè perfecto nihil addi aut detrahi potest. ergo &c.

Probatur 3a pars. dea quæ in nobis est ita ut nec adventitia sit nec factitia, innata est atqui dea dei in nobis est ergo idea illa nec adventitia est nec factitia ergo dea dei est innata.

Et Certe illa idea nec dicitur innata quam mens nostra ad sensibilem attendendo nulla de sensibili momenta potest habere. atqui mens nostra ad sensibilem attendendo nulla momenta de sensibili deam dei habere potest. ergo idea dei merito dicitur innata

Obies primo adversus primam conclusionem non potest haberi idea dei quia habeatur idea entis infiniti, atqui non possumus habere ideam entis infiniti, ergo &c.

Nego minorem etenim ab actu ad posse valet consecutio. atqui habemus ideam entis infiniti nam finitum simpliciter cognoscimus atqui non possumus cognoscere finitum simpliciter quin infinitum cognoscamus, nam non cognoscimus nihilum nisi prius in tonti simus dea cujus est entis negatio, atqui finitum simpliciter est negatio infiniti seu nihilum infiniti dea enim finitum est quia datur ulterior perfectione.

Et Certe qui cognoscit scientiam esse potentiam infinitam esse non posse quin ad omnia quæ cogitari effici possunt extendantur habet infiniti ideam atqui scientiam illam infinitam non habemus quæ ad omnia cognoscibilia extenditur

Scimus quoque potentiam qui omnia non obsequentibus similibus sic cum scribi ergo habemus ideam infiniti.

Instabis non possumus habere ideam infinitam atqui idea infiniti sicut idea infinita ergo non possumus habere ideam entis infiniti

Disquo majorem non possumus habere ideam infinitam intrinsece et intrinsece nego majorem non possumus habere ideam infinitam extrinsece et objective nego majorem distinguo similitudo minorem et nego consequentiam. Atque idea potest esse infinita vel intrinsece vel extrinsece tantum. Illa idea est infinita extrinsece que representat objectum infinitum. Illa idea est infinita intrinsece que ex parte subjecti spectata habet infinitos gradus perfectionis. equidem non possumus habere ideam infinitam intrinsece meus enim noster non potest esse subjectum modificationis et gradus perfectionis infinitos nego vero quod non possimus habere ideam infinitam extrinsece et objective. Tam enim meus noster licet finitus potest habere ideam infinitam intrinsece et objective quam meus noster licet spiritalis potest habere ideam corpoream extrinsece et objective atqui meus noster licet spiritalis potest habere et habet ideam corpoream extrinsece et objective actu enim corpoream substantiam cognoscimus. porro &c proinde que &c.

Instabis omnis idea debet esse suo objecto conformis quoad ly. ergo si idea est infinita extrinsece et objective debet esse etiam infinita intrinsece et intrinsece.

Disquo antecedens omnis idea debet esse objecto suo conformis quoad representationem, quo ad entitatem nego antecedens et consequentiam. equidem de sic vg idea corporis quam habemus est conformis corpori quo ad representationem, nec enim representat proprietates corporis. Sed non est corpori conformis quo ad entitatem, corpus enim est substantia extensa et composita et ~~composita~~ et idea corporis est quid spiritale et simplex.

Instabis omnis idea est objecti representatio. atqui omnis objecti representatio esse suo objecto conformis debet ratione entitatis sicut quo ad omnia saltem quo ad aliqua. vg tabella ut representet corpus quinquedale debet ratione suae entitatis esse quinquedalis, ergo &c.

Disquo majorem omnis idea est objecti representatio intentionalis concedo maj. et objecti representatio physica et realis nego majorem distinguo similitudo minorem et nego consequentiam. Atque representatio duplex est physica realis et intentionalis. Representatio objecti physica est ea quae a parte rei et mente cogitante aliquod objectum representat sic tabella regit a parte rei et mente cogitante

Requm Repreſentat. Repreſentatio objecti moralis est id per quod aliquod objectum a mente distinctum sit formaliter menti presens talis est habla objecti perceptio, equidem &c Sed vero Repreſentatio objecti phiſica et apparet dei existens debet esse relatione entitatiua quo ad aliquo objecto suo similis sicut vera habes objectio, tabella nisi sit quintuplex alia nunquam potuit conuer quintuplex ala repreſentare Nego vero quod Repreſentatio Moralis seu objecti perceptio debeat esse ullo modo filo objecto quoad entitatem conformis V.g. perceptio corporis quintuplex dalis etiam si quintuplex dalis non sit ut pote minime extensa inhabitans mentis presens efficiens ejus proinde conuer quintuplex dalis Repreſentat.

Probis notato medio non possumus habere Deam infiniti comprehensiuam. atqui quis liber Dea entis infiniti est comprehensiua ergo &c

Nego minorem nam Dea comprehensiua est ea quae clare et distincte quidquid est in objecto sibi Repreſentato ut in eo inest sit quod percipientem lateat, unde qui habet Deam alicujus objecti comprehensiuam totam objecti cognoscibilitatem exhaurit adeo ut illa aditi cognitione nulla possit dari perfectio, quo posito Sic probatur posse dari veram entis infiniti Deam quae sit minime comprehensiua, tunc enim haberetur vera entis infiniti Dea quando cognoscitur eum infinitum omnes perfectiones includere. tunc vero haberetur Dea entis comprehensiua quando non tantum cognosceretur eum infinitum omnes habere perfectiones Sed etiam mente distingerentur omnes et singulas ejus perfectiones. atqui quis potest cognoscere eum infinitum omnes includere perfectiones etiamsi omnes et singulas illius perfectiones distincte non mente distingueret, eodem Silicet modo quo quis potest figuram mille laterum cognoscere esse ea multa demonstrare quamuis singula ejus latera ceu alias laterum proportiones Clare et distincte non intelligat

Probis Dea quamuis infiniti debet esse totalis aliquin infinitum non Repreſentaret. atqui Dea totalis esse non potest quin sit comprehensiua. ergo quamuis Dea entis infiniti est comprehensiua

Nego minorem nam Dea totalis est ea quae objecti naturam Repreſentat etiamsi ões ejus naturae fluentes proprietates non Repreſentet. Idea vero comprehensiua non tantum objecti naturam, Sed etiam omnes ejus proprietates menti exhibet. atqui Dea potest totam objecti naturam Repreſentare etiamsi menti non exhibeat omnes ejus proprietates Sic v.g. qui cognoscit triangulum tribus lineis et tribus angulis Constare totam trianguli naturam cognoscit etiamsi omnes ejus proprietates non cognoscat, v.g. tres ejus angulos aequales esse duobus rectis

Probis Si Dea objecti non sit comprehensiua aliquid addi potest ei quod percipitur atqui quando aliquid addi potest ei quod percipitur tum Dea non est totalis tum enim partem tantum objecti non vero totum objectum Repreſentat ergo &c.

Disquo majorem Si idea objecti comprehensiva non sit aliquid potest addi ei quod percipitur ita ut quod addi potest jam esse in objecto cognoscatur in genere concedo maj. ita ut quod addi potest in objecto esse in genere non cognoscatur nego majorem. Disquo similiter minorem et nego consequentiam. Equidem Si idea objecti comprehensiva non sit jam aliquid addi potest ei quod percipitur in objecto sed quod per ideam minime comprehensivam jam in objecto esse in genere cognoscabatur Si. Vg quando quis cognoscit triangulum cuntare tribus rectis et tribus angulis ei quod cognoscit aliquid addi potest Vg tres ejus angulos esse duobus rectis a quibus sed illud jam esse in triangulo in genere cognoscabatur illud enim in triangulo naturam continetur quo tota cognoscebatur patet quando quis percipit Scientiam dei esse infinitam et ad omnia cognoscibilia extendi ei quod percipit aliquid addi potest Vg. Deum absolvo cognoscere hanc vel illam actionem modo percipiatur sed illud in Scientia dei esse, antea in genere cognoscebatur cum infinita percipiebatur

Obies 2° si esset in nobis idea dei ipsam dei naturam percipiemus atqui hoc dici non potest. ergo &c

Nego minorem nam deo cogitamus atqui deo non possumus cogitare quin ejus naturam percipiamus. vel enim dei naturam percipimus vel aliquid aliud tantum, Si aliquid aliud percipimus jam non deum percipimus, sed aliud a deo, alias ida cognitio esset Simul et non esset cognitio dei ergo &c

Instabis cognitio quam habemus deo in hac vita non est intuitiva, ut aiunt, sed abstractiva, nunc, inquit apostolus videmus per speculum et in enigmate tunc autem facie ad faciem; atqui Si ipsam dei naturam percipiemus nostra cognitio foret intuitiva deum cognoscetemus deum in seipso immediate non autem per aliud. ergo &c

Disquo majorem non est intuitiva qualis in beatis est concedo majorem non est intuitiva secundum quid nego majorem. distinguo Similiter minorem et nego consequentiam. Equidem cognitio quam deo in hac vita habemus non est intuitiva qualis est in beatis; nam primo beati absolute plena deo cognoscunt, quando deus seipsum manifestando eo modo peculiari eos afficit ut quo perfectiam videat sentiant et eorum cognitio deorum teorematum impressionibus non immutatur, cupiditate deorum creaturarum non distrahatur nec vero in hac vita quam deo cognoscimus, cognitio nostra rebus creatis seu distrahatur est immutata et non nisi seipsius in nos ipsos reflectendo ad dei cognitionem attendere possumus. nego vero quod cognitio quam deo in hac vita habemus non sit intuitiva secundum quid. nam primo ex apostolo cognoscimus deum saltem ex parte, ergo aliquid de ipso percipimus. secundo nisi naturam ipsius aliquatenus saltem cognosceremus, jam

non ipsum sed aliud ab ipso percipimus

Obiis primo adversus secundam conclusionem, illa idea est adventitia quam per sensus acquirimus atque per sensus de eam dei acquirimus ergo &c

Nego minorem. nam cum idea objecti a sensibus oritur aut per ipsas quae sensus affectum aut aliter quae ex iis componuntur repraesentat sic mare mortis et montis mare mortis idea dicuntur a sensibus orta quia montis mare montis idea componitur ex ideis horum quae sensuum organa afficerunt ideam vero objecti talis sunt in mente quales fuerant in sensibus atque deus nec sensus afficere potest nec repraesentari potest per quantitatem aut separationem in minutiorem aut amplificationem ideae unius objecti in sensus incurrentis sive enim jungas aut separes sive minuas aut augeas ideam sensibilium ideas semper aliquid extensum divisibile et mobile exhibebunt deus autem ex tali divisibili et mobili idea nullo modo deus potest repraesentari deus enim ex tali divisibile et mobili adeo magis differt quam sapor a colore, ergo ideam dei per sensus non acquirimus.

Instis ex apostolo invisibilia dei per ea quae facta sunt intellecta conspiciuntur et salla regis coeli exaranti gloriam dei, ergo idea dei oritur a sensibus.

Disquo consequens idea dei a sensibus oritur secundario confido consequentiam ideo dei a sensibus oritur primario nego consequentiam itaque duobus modis idea potest dici a sensibus oriri primario et secundario. illa idea a sensibus primario orta dicitur quae per se nata praesenti rerum ordine in mente nostra excitata non fuisset nisi sensuum organa commota fuissent, talis est idea solis, lunae, &c illa idea a sensibus secundario orta dicitur quae commotis sensuum organis in mente excitatur, sed ita ut sine motu illo in mente excitata fuerit aut saltem in ea imprimi potuerit sic inspecta cuiusvis imaginibus diversis quae forte ad mentis recollectionem ideas in mente excitantibus, ad cuiusvis enim cogitationis praesentiam de omnibus ipsis dolibus cogitatio ita ut ante ex laborum tactio ne aut cubiculorum colloquio cuipiam imperatorem illum virtutibus ipsis praeditum fuisse jam vero idea dei a sensibus quidem oritur secundario non vero primario, sic ergo ubi ad constantiam rerum et nocturnum in aequalitatem et minorum corporis animalium structuram attendimus mentis nostrae sese offert talis perfectissimi dei species illa licet motus coelestes exque corporis animalium structuram consideremus nunquam in mente nostra excitaretur nisi eam aliunde jam haberemus; dei enim repraesentatio nullam habet similitudinem cum rerum sensibilium ideis. quare ut cognitio constantiae rerum et noctis unius in aequalitate minore que animalium corporis structura a perfecta excitetur in mente summae intelligentiae idea necesse est ut antea jacta quaedam notio ne sit am

Multas causas Ratione destitutas nullam cognitionem a sua connexione non intellectuali dispositas fuerint quas cognitione ex excellentiori intuita esse debuisse quoties artifex de consilii ideam rei positione formatus, hoc igitur conspecto finem igitur idea non exstare queat in mente mea nisi finem absque eius jam non esset ens possibile unum rationem ideam de deo nunquam potuissemus nisi eam objecto deo jam cognitissemus ergo idea dei non nisi secundario a sensibus orta dici potest.

Obies 2°. idea dei innata in omnibus similis esse debet cum enim ab ipso deo fuerit impressa nulla ex ratio cur huic unam illi aliam dum exhibeat. atqui dei idea in omnibus non est similis alii enim alias dei tribuerunt dotes ergo idea dei non est innata.

Disquo majorem idea dei innata similis esse debet in omnibus ubi spectatur sine iis quae perjudicia falsa ei addita sunt concedo majorem ubi spectatur cum iis quae perjudicia falsa ei addita sunt nego majorem distinguo similis minorem et nego consequentiam. itaque idea innata spectata sine iis quae perjudicia falsa ei addita fuerunt similis in omnibus esse debet sed si spectetur ratione eorum quae perfalsa judicia addita fuerunt in omnibus similis esse non debet cum enim homines iis judiciis illis fovendis nullam constantem regulam secuti sint alii ab aliis differant necesse est. porro idea dei in omnibus similis non est ratione eorum quae perjudicia falsa ei addita fuerunt sed similis est in omnibus spectata sine iis quae perfalsa judicia ei addita fuerunt, dei enim idea ratione sui spectata est idea cuius summe perfecti haec autem idea in omnibus similis est, omnes enim conspectum deum esse ens infinite perfectum sed tantum de eo quod perfectionis loco sit non concordant. epicurei enim v.g. dicunt perfectionem esse in deo quod deos humanas non curet, contra providentiam omnipotentiam dei nihil ratione non perfectionem esse volebant, — Nolim quod autem omnes deum ad unitatem hoc ab idea dei est sed quod variam et tantum mutatum ab illo hoc a praejudiciis prava institutione aliisque ejusmodi sensibus defluit.

Instis si idea dei esset innata omnes eadem faciliate deum cognoscerent quae cognoscunt totum esse majus sua parte, falsum consequens ergo et antecedens.

Nego majorem quamvis enim idea dei innata supponatur ut tota ex parte sit perspicua nec non sequitur deum atque facile ab omnibus percipiendum esse totum esse majus sua parte. omnia enim fere objecta quae sub sensus cadunt totum esse sua parte majus nobis probant videmus enim domum fenestra majorem esse, totum corpus esse majus capite ut vero deum distincte cognoscamus mens

absolutum positibilium cognitione auscanda est quod propter actum quem cum corpore conjunctionem habet invisibilium que de rebus corporeis cognitionem indirecte difficillimum est. hinc est quod multi affirmant se nihil percipere quod sub imaginationem non cadat unde ex hominis majori facilitate totum esse magis sua parte quam de natura sua percipiant, illud non curant ex eo quod idea dei non sit innata sed ex eo quod deus propter res corporeas difficiliter attendant.

articulus 2dus

an existentia dei possit demonstrabilis

Demonstratio est rationis ratiocinatio ex pure nihil necessario considerationibus ex quibus necessario vera conclusio deducitur.

Demonstratio triplex vulgo distinguitur a priori a posteriori, et a simultaneo; demonstratio a priori est demonstratio effectum per causam talium demonstratio hominis per talem. demonstratio a posteriori est demonstratio causæ per effectum talem est demonstratio talis per illum. demonstratio a simultaneo est ea quæ sit per aliquid cum de probandâ necessario connexum quod tamen neque sit ejus causa neque effectus talis sunt demonstrationes essentiæ unius per alterius.

Certum est dei existentiam non posse demonstrabilem a priori deus enim nullam habet causam per quam posse demonstrabilis sit unum existentiæ dei posse demonstrabili a simultaneo per evidentiam ubi argumentatio dei existentiæ metaphysica professemus. quarto igitur est utrum existentia dei posse demonstrabilis a posteriori, qua ut relativus sit,

Conclusio

Existentia dei potest demonstrabilis a posteriori nam illud potest demonstrabilis a posteriori quod potest demonstrabilis per effectus ab essentialiter dependentes et cuncta necessario connexos atque existentia dei demonstrabilis potest per effectus essentialiter ad eo dependentes et cum deo necessario connexos nempe per creaturas, nam illi effectus essentialiter adeo sunt dependentes et cum deo necessario connexi qui non possunt esse ab alio quam a deo atque creaturæ non possunt esse ab alio quam a deo. duplex enim est via habendæ existentiæ nempe ab se per essentiam vel ab alio per creationem, atque creaturæ non possunt habere existentiam a se, nam quod ens a se est infinitum non est enim neque ab se neque ab alio ni fuit perfectionibus limitatum, et postea proba

bitus, atqui Creatura sunt finitæ crlimitatæ, ergo ex creatura non exprimunt ab
saqo ad eo sunt per Creationem proinde que &c unde apostolus ait invisibilia
dei. &c

Obies 1° objectum fidei non est demonstrabile fides inquit apostolus est argumentum
rerum non apparentium atqui existentia dei est objectum fidei. ergo &c.
Disquo majorem objectum fidei non est demonstrabile ubi nullus habet effectus sum
mussario evidenter connexos concedo majorem ubi habet subditum quo non est de
monstrabile sub lo despecta sub quo est objectum fidei concedo sub alio despecta nego
porro existentia dei est objectum fidei proinde que non potest demonstrari sub lo des
pecta sub quo est objectum fidei dist quatenus divina revelatione nobis innotescit fo
cum habeat effectus secum evidenter et necessario connexos inde impedit quominus
possit demonstrari.
Instabis prima veritas sub nullo despecta est demonstrabilis atqui deus est prima
veritas ergo &c.
Disquo prima veritas in cognoscendo sub nullo despecta est demonstrabilis con
cedo majorem prima veritas in essendo sub distinguo sub nullo despecta est demons
trabilis a priori concedo a posteriori nego Prima veritas in cognoscendo est primum
cognitionis principium prima veritas in essendo est primum ens equidem &c nam
primum ens est causa omnium creatura omnium effectorum proinde que habet effectus ab
mussario evidenter dependentes et consequenter potest demonstrari a posteriori
Obies 2°. ut existentia dei demonstrari possit debeat assignari medium illius de
monstrationis atqui nihil potest assignari ut medium demonstrationis existentiæ
dei ergo &c
Nego minorem illud enim potest esse medium demonstrationis existentiæ dei quod
prius cognitum nos ducere potest in cognitionem dei atqui creaturæ prius existentia
dei cognitæ nos ducere possunt in cognitionem dei ergo &c
Instabis medium demonstrationis debet esse necessarium atqui creaturæ non
sunt necessariæ sed contingentes ergo &c
Disquo medium debet esse necessarium necessitate connexionis concedo majorem necessitate
existentiæ nego majorem disquo similiter minorem et nego consequentiam.
itaque aliquid potest esse necessarium vel necessitate connexionis vel necessitate
existentiæ illud est necessarium necessitate existentiæ quod ita necessario existit
ut non possit non existere talis est solus deus illud est necessarium necessitate
connexionis quod habet necessariam connexionem cum aliqua de his ut
lumen habet necessariam connexionem cum solis existentia equidem medium

Demonstratio nis deber esse necessarium necessitate connexionis cum nis enim demonstratio &c per aliquid endoxum et necessarium connexum Cum &c demonstratio arida nego vero &c posito &c nego vero quod evidens non sit necessarium necessitate connexionis exhipothesi quod ex plans non possunt explicari ab alio quam adeo ut patet ex probatione

Instbis. Illa connexio est contingens quae potest non esse atqui connexio quae supponitur dei quia existunt de ipso quod eorum existentia est contingens ergo connexio debet illa esse contingens ergo &c

Disquo majorem illa connexio est contingens quae potest non esse tum absolute tum hipothetice concedo majorem quae potest non esse absolute nego majorem distinguo minorem et nego consequentiam illud potest non esse absolute quod in nulla facta hipothesi potest non existere, illud potest non esse hipothetice quod etiam facta quacunque hipothesi potest non existere, sed quidem &c posito cum connexio quae supponitur deum non existere fundetur in creatura ad cuius existentia potest non esse absolute nego verum quod possit non esse hipothetice dico &c posito quod existat creatura illud cuius ex hipothesi quod existat non potest non connexum cum existentia dei quod ex hipothesi quod existat non potest explicari ab alio quam adeo atqui &c ergo &c

Instbis ex dictis sequitur entia necessarii existentiam posse colligi ex entis contingentis existentia falsum consequens ergo et antecedens

Nego minorem est enim contingens ex hipothesi quod existat habet necessariam connexionem cum entis necessarii existentia ergo &c.

Instbis posita lege accurata demonstrationis conclusio non debet esse fortior premissis ex regulis syllogismorum conclusio debet sequi debilitatem partem atqui si necessarium ex contingenti colligeretur conclusio esset fortior praemissis ergo &c

Disquo majorem conclusio formaliter sumpta non debet esse fortior praemissis concedo majorem conclusio virtualiter sumpta nego majorem distinguo pariter minorem et nego consequentiam. conclusio naturaliter sumpta est conclusio considerata tantum penes rem quam exprimit et infert, conclusio formaliter sumpta est conclusio considerata tantum penes connexionem &c cuius aliquid infert ex praemissis. sequitur &c.

Instbis major fuit necessaria in conclusione quam in praemissis ergo conclusio etiam formaliter sumpta esset fortior praemissis.

Disñ.o antecedens majo. foret necessitas int. Stabit conseq. antecedens majo. foret necessitas motiui exformes nego antecedens distinguo consequens. Itaque necessitas intrinseca est nulla existentiae necessitas motiui est necessitas connexionis vnius cum altero. Jam vero Deus existit necessario sed non tam necessario cum creaturis connexitur quam creaturae cum deo, Deus enim potest sine creaturis existere sed non vice versa.

Insbis mutato medio, medium demonstrationis debet esse prius cognitum demonstranda atqui creaturae non sunt prius cognitae existentia dei ergo creaturae non possunt esse medium demonstrationis existentiae dei.

Nego minorem nam unusquisque sibi conscius est existere animam suam seu substantiam cogitantem eamque experiri varias emotiones gratas vel ingratas atqui existentia animae nostrae erga deum non est nobis est cognita quam dei existentia ut enim certo nobis constet deum esse oportet ut certi simus nos ipsos cogitare, percipere et proinde existere ergo &c.

Insbis Deus colligatur sunt simul naturâ et cognitione ut factiones atqui Deus et creaturae sunt duo correlata ergo &c.

Disquo majorem duo correlata formaliter sumpta sunt simul natura et cognitione concedo majorem duo correlata materialiter sumpta nego maj. Distinguo similiter minorem minorem et nego consequentiam itaque correlata possunt sumi formaliter vel materialiter. correlata materialiter sumpta sunt correlata prius entitative absolutam considerata sine expressa et formali ad se invicem relatione, correlata formaliter sumpta sunt correlata considerata prius formaliter et expressam ad se invicem relatio nem equidem &c. porro &c. Iubeo primo quia nulla habita relatione existentiae dei cognoscit in se existere mentem seu primi primum cogitans secundo attentione facta suam mentem finitam esse deprehendit et proinde creatam tertio colligit existentiam creatoris Jii creati ergo consequenter dei nunc patet creaturas nunc nobis esse prius cognitas dei existentia de cuius cognitione non ducunt.

Insbis ex dictis sequitur infiniti existentiam posse demonstrari per existentiam finiti falsum consequens Supra enim probauimus finitum non cognosci nisi per infinitum ergo antecedens.

De existã

Primo ritunquo majorem infiniti existentiam posse demonstrari, per existentiam finiti materialis, sumpti concedo majorem per existentiam finiti formalis sumpti nego majorem distinguo sumptus minorem ex nego consequentiam finitum materialis nunquam ex eius finitum relatione sua talis considera tum sui ratione ea omnia quae habet perfectionum finitum formalis nunquam ex eius finitum considerantem sub ratione formali sua finitudinis sui ratione perfectionum quae non habet equidem de foro loc. possunt ex eius cognoscere mentem nostram quandam habere perfectiones quam eadem ex non habere.

Secundo ritunquo majorem alio modo ex dictis sequitur infiniti existentiam posse demonstrari per existentiam finiti demonstratio ne minus perfecta sed tamen aliasi ex propria dicta concedo majorem demonstratione perfecta nego majorem itaque duplex potest distingui demonstratio perfecta scilicet et imperfecta illa demonstratio dicitur perfecta cuius principia sunt absolute notiora ac demonstranda illa vero demonstratio minus perfecta dicitur potest cuius principia vel ab adversariis concedentibus vel ab aliis hominibus videntur vulgo notiora quamvis per se ac re vera notiora non sint ac demonstranda equidem de foro loc. nam aliasi vel concedam existentia entia finita vel saltem contra eos dicit facile eiusdem ex adversus eos semel probata entium finitorum existentia facile tunc colligitur existere eius infinitum.

articulus textius

quibusnam argumentis efficacius probare possit existentia

Dei

Demonstrationes quibus probari solet dei existentia duplices sunt generis scilicet morales physicas et metaphysicas.

Demontrão moralis desumitur ex communi hominum consensu moribus et experientia quae sapientium judicio debitum non delinquunt si ex unanimi consensu demonstratus urbem romam existere.

Demõtrão physica petitur ex rebus sensibilibus seu mutationem naturae corporeas. demonstro

Demõtrão metaphysica demonstratur ex rebus a materia abstractis, Vg ex deo dei.

Quamvis demonstrationes metaphysicas praecipue viri doctissimi habeant naturales

tamen existimas praemittemus tum quia sunt magis accommodatae hominum captui tum quia etiam etiamnum et mentem praeparant ad metaphysicas fabricas erroneas capescendas. ex

antequam ad singulas illas demonstrationes perveniamus

obstat ut ex variis argumentis quae afferri solent in probationem existentiae dei nulla forte rejicienda esse si singula sua arbitrio mensura ne autem individuatim ipsa quatenus Deus existat sub triplici notione primo quatenus ens moderatorem virtutis et vitii videri secundo sub notione pluribus creatoribus tertio sub ratione mutaphysicae actui summae perfectionis huic notioni tribuendae demonstrationis species.

Demonstrationes Morales

Existentiae dei

Prima demonstratio

Petita ex omnium consensu hominum omnes

Ōes omnium gentium et totius populi quantumvis moribus et studiis inter se discrepantes consensu omnes circa existentiam dei nulla unquam extitit natio quae non haberet aliquam religionis formam quae non agnoverit numen aliquod numenve quo expectaret virtutis praemium aut vitii poenam nulla est gens inquit Tullius tam fera et barbara quae esse deos ignoret quamdam habere debeat attamen habendum esse non sciat peregrinantibus inquit Plutarchus multas occurrere urbes contingit sine muris, sine studiis litterarum, sine regibus, sine auri et argenti usu quibus ignotae sunt theatra et gymnasticae exercitationes quin etiam quibus nulla sunt domus sed tuguria duntaxat et mapalia sed nusquam exstat urbs et oppidum quibus nullus sit deus aliqui unanimis ille omnium populorum consensus est argumentum certissimum existentiae dei tum quia in omni de consensu gentium lex naturae statuenda est quae eodem talio dum quia vel iste consensus est argumentum verissimum vel est meorum praejudicium aliqui iste consensus non est meorum praejudicium nam causae omnium praejudiciorum dignosci sunt genesis aliis sunt exitiosae, aliae utiles; aliqui iste consensus non potest dici neque ex causis exitiosis neque ex causis praejudiciorum utilium primo non a causis exitiosis nam causae illae sunt prima exempla insectandae educationes vel perfidiae quae non in errorem inducunt aliqui consensus unanimis omnium gentium circa dei existentiam in istas causas

De

refundi non potest. Causa enim illa locorum, temporum et personarum circumstantiis alligantur ubique et semper non obtinent. Hominum enim institutis debet dies, non vero judicia conformari. Docuit Tullius et experientia quotidiana fit. Enim cognitionem temporum historias revolvamus sive in profanum orbis et totum oculos conjiciamus conspiciemus prava exempla infaustas donationes et sæpissime multa aliquos homines in errorem induxisse per aliquod tempus, non aliquibus in locis non vero omnes in omnibus locis et semper atque sententia quæ affirmat Deum exitium et ortum omnium locorum temporum et hominum contra opinionem sensuum et temporum lapsu enumerentur hæc autem semper alte hominum mentibus infixa stetit ergo primo consensus populorum divina existentiam Dei non potest in causas præjudicorum externas refundi. Secundo consensus ille non potest ortus a Causis præjudiciorum intrinsecis, nam Causæ præjudiciorum intrinsecæ sunt sensus falsaces imaginatio subdens et cupiditas obtrudens aliquando ille consensus primo non ortus a sensibus cum sit de objecto mere intelligibili et supra sensus posito. Secundo non ab imaginatione, nam eadem ratione, facilius non a cupiditatibus. Ille enim consensus a cupiditatibus non ortus qui frænum injicit cupiditatibus. atqui ille consensus De existentia Dei frænum injicit cupiditatibus, si enim existat Deus videmus omnium præjudiciorum a cupiditatibus ortorum. ergo consensus ille non ortum habet a Causis præjudiciorum intrinsecis aliunde nec ab externis profunde quæ non est præjudicium, et ergo certissimum veritatis argumentum, quod adeo verum est ut porro in aliquo dicet mihi Sola natura Deum declamemus bene Deus quod est testimonium animæ naturaliter Christianæ ait Tertullianus.

Objes primo gentium populi referentibus historicis nullam agnoverunt divinitatem ergo omnium populorum consensus circa Dei existentiam

Dico antecedens gentium populi nullam agnoverunt divinitatem referentibus historicis est pro fundamento concedo antecedens referentibus ex falso fundamento nego antecedens et consequentiam. Scilicet illi populi in suspicionem venerunt ignorantiæ omnino divinitatis eo quod nullum haberent templum et nullo, adorandæ divinitati præscriptas ritus atque hæc fundamenta hucusque sunt refutata nullam in illis fuisse notitiam divinitatis præsertim cum hujusmodi hominum de modum barbarorum mores non potuerint satis cognosci, unde gentium credi debet talibus historicis vel divinantibus ex non sufficientibus cognoscentibus data et mores illorum populorum.

Secundo nego consequentiam gentes enim illæ quæ nullum agnoscebant Deum dicuntur magis suis animales quam rationales, proinde in exemplum adduci non possunt hominum qui non cognoverunt Deum, alioquin pauciissimi homines

Ad 5i cum parentibus cum eorum quorum unanimit cum esset de dei existentia in mentibus autem parum pro nihilo reputatur

Obies Secundo opinio de existantiâ dei ortum a timore unde haeret in aut, primus mortalis fecit timor fulmen cum homines viderent nubes volare polos crebris que ignibus micare altum respectu tonitruum tumultu fulmine que omnia devastante pererebbi quorum omnium naturales causas ignorabant, finxerunt tantum fragorum non posse fieri nisi ab aliquo numine prospectante juxta illud horatii coelo tonantem credidimus jovem regnare ergo &c.

Nego antecedens timor quidem ortus ex horrendo tonitrui fragore, nubis erumpentibus ad quorum conspectum attonitam terre vigilio timuerunt mortalium corda nocturnali de genus stupendis effectibus potius olim ab etiam num ex hominibus causis quo deo cogitarent aut cogitent, at non ex prima ac origo opinionis de existentia dei. Si enim recta esset deducta tonitrui fulminis aliorumque stupendorum effectuum physica causa haud deo opinionem existere homines atque tamen non deposuerunt illam de deo opinionem existentes, deducta tonitrui naturali causa ergo imo potius probabitur dei opinio timore cum hominibus incepit Cum stupendi ob effectu confingerent. cum enim deum aquo ceo aut timebant si aut etiam num bene multi timuit ne nocente fulmine perderet deus, non ergo timor primam de deo notitiam in hominum mentem inseruit Sed eo deinceps motus ad precandum deum ut malum in nimis averteret.

Obies tertio, Primi per orbem publicarum administratores ea opinione usi sunt ut populos in officio continerent. ergo &c.

Disquo antecedens usi sunt ea opinione bene statuta erga naturâ unicuique incita, concedo antecedens usi sunt ea opinione timere praedicata nego antecedens consequentiam Judices qui ea opinione usi sunt ad populos in officio continendos non eam opinionem induxerunt Sed eam potius supposuerunt unanimit populorum sibi subditorum inhaerentem. nam primus antiquam legibus hominum mores excolit quis Numa vigebat ista dei existentia persuasio, secundo vana fuisset Si tamen potuit excogitari superum numinis ostentatio nisi populi eam voci intexius testanti certam expectationem fuisset. tertio cum diversa politica primi pium, finis mas ultimorum decursu exspectatus mutationes quasque institui possit assignari Sicut imperiorum exsiegnorum omnium ad aut quisque eorum exordia assequentur, idem esset de opinione circa dei existentiam, atqui ita non est ergo &c

Obies 4° consensus gentium veritatis sic et erroris argumentum esse potest etiam
si sit unanimis nihil probat atqui populorum consensus etiam si sit unanimis
ut veritatis sic et erroris argumentum esse potest. nam fuit unanimis populorum
consensus de fluxitate deorum ante Christi adventum, de anti podarum exis-
tentia, ante Copernicum omnes non solum homines sed et ipsi philosophi falsum ju-
dicabant calorem esse in igne odorem in floribus et alia id genus non minus
absurda ergo &c.

Nego minorem primi syllogismi et ad probationem dico primo unanimem
non fuisse populorum consensum ante Christi adventum de fluxitate deorum,
quatenus eumpiam ex gentibus unum et eundem deum adorabant multi alii ante po-
pulos, qui et multos quidem integros verum numen adorabant secundo consensum
illum quoniam populorum de fluxitate deorum qui a natura instantaneam
Deum dei notionem suggerit a causis praejudiciorum obtainere habere potuit, nempe
vel ab infantiae educationibus vel a duplicitatibus, cum scilicet homines deum
sibi propitium agnoscerent probabile populorum commodo fluxus populi
deos propitios exoptarunt tertio quod spectat anti podas quorum exis-
tentiam negarunt omnes docti homines illa opinio necessario erat praejudi-
cium quod ortum fuit ab imaginatione quae sibi exhibere non potuerat homines
in terris sed pedibus ambulantes; quarto ad dictum ex confutationibus exemplum
unum adversarios quoties ipsis adversatur. etenim homines hac in parte
errasse ex eo manifeste liquet quod lapsu temporis ex ipso errore emerserint fugatis
praejudiciis et maturo examine adhibito, nihil autem tale circa dei existentiam
cernimus nec ergo eventurum ullum est suspicandi locus.

Obies quinto nomine dei intelligitur ens infinite perfectum atqui unanimis
non est populorum consensus de existentia entis summe perfecti negant deos
admittentes multis cujusdam dictos ergo unanimis non est populorum consen-
sus circa existentiam dei

Disquo minorem unanimis non est populorum consensus de existentia entis
summe perfecti quoad naturam concedo minorem quoad confessionem nego
minorem distinguo simili modo antecedens eandem unanimis non esse populorum
consensum in assignanda entis summe perfecti natura eo quod omnes idea
entis infinite perfecti sibi congenitas non consulunt sed falsa ex pravis
fluxumque admiscent nego vero quod unanimis non sit populorum consensus
in confessione entis summe perfecti existentia nemo enim est qui nomine dei
non intelligat ens quo nihil melius dari potest

Obies ultimo multi homines doctissimi et ingeniosissimi negauerunt existentiam dei ergo ista persuasio ita uniuersalis non est ut haberi debeat tanquam nãa vox est

Et ante etiam sapientissimi athei debent prae ualere omnium populorum consensui quia ubi de aliquã quaestione agitur uni perito potius est credendum quam turbae imperitae atqui athei sunt ui sapientissimi vulgus autem est imperitum ergo &c.

Disquo antecedens multi homines doctissimi negauerunt existentiam dei ore tenus concedo antecedens negauerunt eo animo sub distinguo eo animo prauo affectu erubescendo excecato concedo antecedens negauerunt uerè conuicti arguentis nego antecedens et consequentiam Nãa multi ex demente ac veterum existentiam dei ui rubicundi non conuicerint imo negauerint fortasse eo animo Sed quid inde? sapientissimi sunt ui conjuncatione alio uersi sunt Sectantes opinionem argumentabiles confutaneam conantes uocem naturae suffocare humanam ueritatis extinguere Sed frustra, nam fluens existit ingenuae confessi sunt se nunquam ui sua opinione tranquillos fuisse non gaudere videre est qui athei nuncupantur sed sapientissimi sunt qui athei moriendi sint.

Ad confirmationem primo authoritates legum obiectionis ubi contradicit alibi enim eandem uocationem loquentes diuersorum naturae tutius audiri a simplicibus quam adulteratis secundo ubi agitur de quaestione intricata melius videre uni perito quam turbae imperitae non uero ubi agitur simplicia respectu legum mundi et magna scripturam reflectione ut in praesenti quaestione.

Demonstratio secunda moralis

petita ab existentiã legis naturalis.

Existit lex naturalis, atqui illa lex naturalis necessariam et emendatam habet connexionem cum existentia dei ergo existit deus.

Probatur major nam lex naturalis est regula morum communis et immutabilis uniuique praescribens quid agere quid de omittere debeat atqui existit regula morum communis et immutabilis praescribens uniuique quid agere quid de debeat omittere uel enim huiusmodi regula existit uel omnes nostrae actiones sunt indifferentes nullumque intrinsecum essentiale discrimen inter bonum et malum sed tantum arbitrarium. atqui essentiale est non uero arbitrarium discrimen

ratio bonum et malum nam primo quod ex solo boni et mali idearum intuitu nobis innotescit discrimen essentiale &c non vero arbitrario alium sic enim essentiale discrimen esse verum ratio et falsum deprehendimus atqui ex solo boni et mali idearum intuitu nobis innotescit discrimen quod est ratio bonum et malum nemo enim est deus compos qui nesciat esse non cognoscat factum esse quo omnia amplectit diligere quam illum occidere ergo &c. Secundo quae essentialia non sunt id ab humano gentilitio originem habent quid diversas gentes diversa sunt atqui idem et quod omnes gentes discrimen esse ratio bonum et malum ergo essentiale et non vero arbitrarium discrimen quod ratio est ratio bonum et malum proinde que existit Lex naturalis.

Probatur minor illud enim necessarium et evidentem habet connexionem cum existentia dei quod existere non potest quin existat deus atqui lex naturalis aliquis existere non potest quin existat deus non potest enim lex naturalis existere quin sit aliqua obligatio illam servandi lex enim ad cujus observationem non tenemur non est vera lex atqui nulla est obligatio legem naturalem observandi si non existat deus si enim non existat deus nullus est violatis demeritorum nullus sceleris index atqui nulla est obligatio legem naturalem observandi si non existat violatis demeritorum et sceleris index Sane enim nulla est legem naturalem observandi obligatio quando nulla legem naturalem violantibus poena timenda et nulla eandem legem servantibus merces, atqui &c ergo, &c proinde que lex naturalis necessariam et evidentem habet connexionem cum existentia dei consequenter existat deus

Obies 1° nulla existit lex naturalis si quod quid utile est sit quoque licitum atqui venena quod quid utile est est quoque licitum ergo &c

Nego minorem nam filio suis expeditatibus dicto ut iisdem expeditatibus facilius indulgeat utile esset allegando patrem suum occidere atqui horrendum est dicere illud adeo esse licitum ergo quod quid utile est non ideo licitum esse dici potest.

Instabis si quilibet magis suam utilitatem quaerere debeat quam alterius id omne licitum est quod est utile atqui quilibet si prudentia agat magis suam deber quaerere utilitatem quam alterius stultum est enim sibi nocere alterius consulatus commodis ergo &c.

Nego minorem nam omnes rationis suae dictamen sequi videntur, atqui stulto sequi praevenit non esse id agendum quod nobis est utilius ergo &c

Adde quod nihil sit vere et proprie utile nisi idem sit honestum nam ex probatione existat deus scelerum index cui maxime displicet quidquid est inhonestum aque homo destinatus est ad vitam honeste transigendam ad sectatem cum

aliis hominibus fundam quo omnia stare non possunt si unusquisque ut libitum
proprium in omnibus inquirat

Instabis homo tenetur tantum ex naturâ Suâ invigilare suæ conservationi ergo si
prudenter agat magis debet suam quærere utilitatem quam alterius.

Disquo antecedens tenetur ad suæ conservationem modo legi naturali congruo id est
servato coetuum jure comodo antecedens nulla habita ratione quid coetus exi-
gat antecedens est subsequentiam. Equidem homo tenetur ad suæ conservationem
modo legi naturali congruo dum servato coetuum jure hominum, et illud potest
negare si sui principii sit Hostis ipse hobbesius, hujus portentosi sistematis q.d
impugnamus nefandes auctor fatetur enim hominem teneri servare jura pacta
tis proinde pacta inita obtemperare filius patrem defendere atque benefacere quia
inhibetur est factum unius patrem et filium quo pacto debeas filium et filium vicissim
patrem colere verum pratio quam quod fictorum est hujusmodi factum et ex-
principiis hobbesii obligare non potest nisi quantum utilitas postulat adeo
que inutile est ad constituendum jus pactorum vel jus societatis semper fatetur
hobbesius inimicos esse violata esse debere jura societatis proinde que eum fatei
neuffer esse jus aliquod naturale quod semper homines debent servare quan
tum ejus hæc utilitati et commodo consulam

Obies 2°. ex probatione sequetur nullam fore legem defectu illius qui ignoravit invin
cibiliter esse deum factum consequens ergo antecedens

Nego majorem tum ob causas prima quia supponitur deum posse ignorari invincibi
liter ab homine statuiet usum habente quod falsum est deus enim non magis invincibi
liter ignorari potest quam prima rationis et morum principia quæ habente ratio
nali semper cognoscantur saltem implicite. Secunda est quia liceat quid deum cogno
vaeat invincibiliter sub nomine Creatoris vel Conservatoris mundi dico tamen hominem
illum punitum non fore ulteriore actionâ nec ulteriore obligatione ut enim cognoscamus
vel inviti legem obligantem sufficit ut agnoscere teneamur ordinem immutabi
lem et necessarium et rationem constantem imperantem omnia secundum ordinem
esse facienda atque ita tamen si deum invincibiliter ignoraremus sub nomine creatoris vel
conservatoris necessario tamen agnoscere teneremur prædictum ordinem ut q
semper agnoscemus hominem potius amandum esse quam belluam homi
proinde laboranti potius subveniendum esse quam bellue in idem angustiis
posito et alia similia quæ fluunt ab eodem ordine immutabili quæ posito
potest quidem homo legem hanc negligere sed non potest cum animo quiete
potest illius imperium spernere sed non potest cum non audire potest legislatoris

infringere si non potest ipsius obligationem vel ignorare omnino vel abrogare nec ullatenus minus effugere nec stimulos vindictæ cindere.

Tertia Demonstratio moralis

qua ostenditur manifesto negandum dei existentiam periculo.

Ex duabus opinionibus quarum una communis plurimum habet nihil verisimile uno dictu alterum vero existimi periculi est et communis vacua plurium certe foret relicta ratione cum amplati quæ absque ulla spe lucri nullum omnino detrimentum adducit atque existentiam dei asserere non nisi utile esse potest noxium vero esse neque certum vero cum negare magno pene periculorum est nec nullum utile si enim deus existit qui ultrices sectatis vindictæ maximum percipiet sum fructum si vero quod absit unquam non esset deus nihil incommodi et periculi exinde oriretur malum enim non potest quod nunc virtutis colendæ necessitas nobis imponatur neque etiam post obitum nocebit quod Deum esse credidimus denique si vera est hæc opinio infinita semper bona effert si falsa omnis periculi est expers. Certum vero negari non potest existentia dei cum aliquo fructu certus manifesto periculo nam si deus non est nihil impedit illum velit si verus deus est quem deplorandum est sors ignorantiæ nullam honestatis et virtutis rationem habuerint qui adversus tam beneficum parentem et præpotentem summum conditorem virgati ventilatum omnium ausi fuerint ergo omnium detestanda est amentia existentiam negare.

Hanc rationem urget acutissimus Blasius Pascal in cogitatis quod unica ratio sufficit ad atheorum in pectore semper luctatum aut si forte in eorum infaustum nefas incidit exercere potuerunt quæ si modo attendere velit.

Hæc demonstratio tantum abest ratiocinio certo alii velint confitentis esse deum nihil mali enim est etiam si non esset deus si verus sit deus et est nemo a quo malo et supplicio illis minantur qui negat ejus existentiam ergo prorsus periculosum est et stultitiæ omnino alicui deum existentiam negare.

Obiis prudentis est certum præponere incerto atque alteri certum incerto præponunt neque voluptatem præ cultum aut ponunt incerto supplicio ergo prudentis negare dei existentiam.

Primo nego minorem quia incerta non sunt supplicia et præmia alterius vitæ

secundo distinguo majorem prudentis est certum præponere incerto æquiliam

lui comodo nego eum uestro multo pauciori nego magarum d'tuo quo pacto minorem amigo consequentiam jam vero prosunia et duplicia in altera actor expendenda sunt gravissima dum prospecta bona quae ab atheis sequitantur tum sanctissima cum nulla haec ergo non debent antiponi aliis etiam incertis.

Demonstraones phisicae

Prima demonstratio

petita ab existentia materiae

Existit materia vel ignitur existit aut est necessario volens contingens crab alio accepit existentiam atqui materia non existit aut est necessario quod enim existit aut est necessario est prorsus immutabile atqui materia non est immutabilis quippe omnes illius partes sunt in prospectu motu ipsa quotidie novas induit formas et species ergo materia non est immutabili ergo non existit aut est necessario ergo ab alio accepit existentiam ergo existit Creator qui vero tam stupendam materiae molem Creare novit et potuit est procul dubio est Summe Sapiens et omni potens ergo existit Creator Summe Sapiens Summe potens ergo existit Deus.

Neque dicant atheï Deum exortos sententia licet maxime necessariam tamen esse liberum et aliquando odio postea amore eosdem homines prosequi frustra ingeram id objicient atheï tum quia dum Deus pascit hominis peccanti quem antea peccatorem odio habuit nulla ipsi de novo summa accidit tum quia si quidam sit indeo actum vel effectum necessario oritur ex intrinseca dei libertate contra vero materia primo varias perpetuo formas induit secundo illas induis formas non ex virtute quadam sibi innata et intrinseca nam materia de se est prorsus inertis ergo nulla est objecta pavitas.

Secunda demonstratio

petita ab existentia motus

Certissimum est dari motum in materia vel ignitur materia illum motum habet a se vel ab alio atqui materia non habet motum a se

nam si materia haberet motum ab se vel illum habeat essentialiter vel per naturã suam necessitate vel ipsum libere produceret scribi ipsi impossibile atqui uto unquam absurdum est primum absurdum est materiam habere motum essentialiter contrarium enim experientia illam coeye quiescere hãc iam dum quiescit dum non quiescit illius motus determinationem perfectio mutari quidem motus quantitatem vi singulis corporibus augeri vel minui ergo absurdum est materiam habere motum essentialiter Secundo absurdum est materiam producere motum scribi impossibile Cum sit previsum et otiosa. quæ enim concipiat lapidem vel ipse motum producere ergo materia non essentialiter habet motum nec illum aliunde ipsi producit ergo nullatenus ab habet ergo materia acquirit motum ab alio ergo existit primus motor, qui autem immensam illam mãchinam tanto ordine tanta celeritate movere novit et potuit Summa providus sit necesse est intelligentia et potentia ergo existit primus motor Summa Sapiens et omnipotens ergo existit Deus.

Tertia demonstrao

petita ab hujus mundi partium dispositione

Mirabilis est orbis universi dispositio, pulcherrimus et constans ordo in maxima partium varietate summa confusio et harmonia atqui pulcherrimus ille omnium mũdi partium ordo esse non potest nisi a causa summe sapiente et providã.

Probatur major Videres ni vum in mundo claram ordinem nam ordo est relatio plurium ad unum finem atqui multiplex ejusmodi relatio in mundo conspicitur Si manifestum est Sidera illa immensa quæ in immenso celorum spatio certis momentis legibus et statutis temporibus ubivisque eruis plagas calore recreant et lumine collustrant eo referri ut suis hominibus bestiis et quibus alterna reparationes sol ideo quotannis ab æquatore ad utrumque tropicum digreditur ut æquales in pluribus terræ partibus calorem et motum producat aër inservit ad plantas alimentandas arborum fruges exstantium animalia nutriendas utilis est ad sustinendis nubibus

Deus fons, fomandis uocibus, vivificandis Spiritibus, aere enim Spiramus aere valemus, aere vivimus qui si defecerit nil etiam labe aliqua infecta fuerit languor morbus mors denique supervenit aqua ignis nemo ignorat ignis immensa affert semina bona refouet recreat, vivificat omnia Nemorat sine Calore nihil fecundum nihil nouum nihil nisi languidum torpens frigidum et inutile liberalis fecundata terra nimbus irrigata pluuiis, mediis purgata, commissum sibi semen gremio complectitur sinu fouet paulatim explicat mox aere nouo benigne recreata solis radiis germinat et fructus suos per autumnum liberalis effundit unde cunctis hominibus alimenta in corpore humano quanta membrorum ad proprios fines et ad hominis conseruationem diuersitas quam ordinata organorum structura tum ad utilitatem tum ad venustatem et sublime, mi caute oculi, aures, patulae, nares in explicandis sonibus adeo sagaces, lingua, cerebrum, pulmones, cor, venae, arteriae, in arteriis valuulae quae sanguinem corde ad extremas corporis partes deferri sinunt regressum prohibeant in venis aliae valuulae quae sanguinem ab extremis corporis partibus ad Cor reducere sinunt intercluso ad eas deum redita, humores tam uarii tam pugnantes tam amice temperati ad unius venustatem totiusque corporis sanitatem, pellis tanquam molle integumentum supra omnes partes extensa ad membrorum defensionem. quid igitur non intelligat omnia in corpore humano, in coelo, in terra, in mundo uniuerso ad suos usus constanter referri ergo plane mirabilis est hujus rerum omnium ordo.

Probatur minore scilicet illum ordinem necessario ortum a Deo seu ab ente sapientissimo et omnipotenti nec enim ille ordo illa partium dispositio est essentialis mundi partibus vel ortus a casu vel denique est opus entis summe sapientis et prouidi atque admirabilis rerum ordo neque mundi partibus est essentialis nec casui seu fortunae tribui potest.

Primo quidem ordo mundi non est essentialis nam ordo mundi est relatio partium ac uelut illarum in unum finem consensus atque relatio illa

fluviorum partium diuersarum et in unum finem consentus non potest esse materialis enim est partes materiae ex variato a sua essentia se inuicem mutuo tendente unam habere ad alium mutuo se connexionem ergo illa partium dispositio non est materia essentialis.

Secundo casui adscribi non potest et casu attamen concursui ut demonstrato ab omni contra Epicureos, et vero nihil casui et fortunae oppositum magis quam ipsa rerum in eodem statu stabilitas et constantia atque ordo et dispositio mundi partium constantes in eodem statu mundi manet ergo non ortus a casu praeterea casus et fortuna ut finem sibi proponere non possunt eo nec aliquid efficere quod ad finem referatur atque omnes huiusce mundi partes ad finem aliquem referuntur ergo &c. deinde si quis exiniam uideat horologium, sphaeram aut simile, continuum et elegantem rationem nullus est nisi forte desipiat qui sta casui adscribat uideat si igitur arte facta casui adscribi non possunt profecto partium ordinem quanto est altiorum sententia qui minuti orbis fabricam ordinem ciuitatis in casum refundere non dubitant ergo mirabilis ille mundi partium ordo non ortus a casu alicunde non est essentialis materiae ergo necesse est ut sit ab aliquo ente prouidente et summa prudentia intelligentia.

Asto argumento usus est propheta Regius dicens coeli enarrant gloriam dei et in alio Psalmo qui plantauit aurem non audiet aut qui finxit oculum non uidebit idem argumentum prosequitur Tullius.

Obiect.° non magis ordinatio quaedam dari minuti partium aequit sapientiam quam inordinatio alicuius insipientiam atqui inordinatio quaedam dari minuti partium non denotat insipientiam ergo &c.

Nego maiorem quando enim ex ordine concludimus existentiam sapientiae argumentamur diuinam a uolo quando autem ex eo quod

non uidemus ordinem et usum qua mundum mundi partium structura argumentum arguitur ab iquoto quadgenus argumentationis nullum est deinde ut concludam existere Sapientiam supremam a quâ proficiscatur ordo non tenemus dedere rationem inuidere uel usus cuiuslibet partis sed tantum speciei sicut ad concludendum existere horologia uidemus non opus esse ut uideatur usus cuiuslibet rotæ in horologio.

obiet 2°. in sententia epicuri necessario contigisset aliquis ordo ex infinitis materiæ combinationibus possibilibus ille autem ordo nobilissimus pulcherrimus atque mirabilis ac maximus ergo ex præsenti ordine mundi male colligitur dei existentia.

Nego minorem quia solicat in præsenti ordine mundi detegimus causas tetes Supremæ intelligentiæ et Sapientiæ effectus qui a causa Caeca et inconsciente procedere non possunt.

Quarta Demonstrão

Petita a nouitate mundi

Mundus non fuit actionem ut testantur historiæ ejus qualiumcumque fabulæ vanæ philosophorum de elementis et principiis rerum disputationes si enim infinita præcessissent secula quo tandem fato contigisset ut historia non extenderetur ultra sex millia annorum et infinita quidem antea extitissent homines publicis monumentis ut nunc sit de illis nam non consignassent quare tot artes et disciplinæ quæ recens inuentæ sunt tam diu latuissent ea quæ tua medicina aut nautica quin imo et ipsa ciuitatum et regnum publicarum forma artesque infinitæ quarum exordia ex historia quis unquam putauerit hujusmodi artis usus tam necessarios fuisse ab hominibus prætotam actionem tam ignoratas uel primum cognitas usu hominum excidisse deinde si Mundus foret actionem montes infinita annorum serie quam prudens

d Cuiffens solo ex quasi vel uno averula gario pro fluviar ex vento quibus
annis detracto pars prodem terra fluviadum aquis emota ex corrosa et tota
sub aquis latides pandidum machina mundi variis motibus immutata
nil portento fuisse ergo mundus non est aternus

Eandem mundi novitatem demonstrant tanta illa Statuum ex statis
decessionata alia que innumera recentissima novitatis mundi indicia atqui
mundus ille qualis et quantus est non potuit formari primum nisi Supremi
quidam intelligentia manum adhibuerit vel operis tantam extam
mirabile defunditus nemo est aut in Casum aut in fortuitum attomo
rum Concursum quod dici non potest

Et certe si ex fortuito motu vel ex terra adhuc molli et humida nati
sunt homines et animalia cur nulla deinde ex eadem terra prodeunt
constat enim terram eandem olim tempestatis pluviis
fluviis exundationes undenam terra que e sinu suo tot animalium
genera primum in lucem edidit deinceps quasi effeta nullum de
novo hominem, nullum animal, nullas arbores et plantas produxit
quod autem refert Diodorus Siculus dentidem aitos fuisse in egypto glan
mures e terra egredientes non probat tot fuisse fortuito formatos, ab
que generatione quod autem addit eos saepe dimidia sui parte terram
adhuc vero Cauneos nasci ac inhilominus moneri id falsum est et contra
rium observationibus anathomicis quibus constat animal tunc tantum
mouri Cum omnibus suis partibus informatum est sed inquit dem
author saepe agricolas sub terra glebis figuram manuum et pedum hu
manis invenisse ista an vero unquam hominem vel etiam hominis
Caput oculis auribus recto it que sensuum organis instructum invenerint
probabile est Plus manuum et pedum species nihil aliud fuisse quam
Studiosi fictoa etiam objectum insecta exhumo et corruptione generari
nam primo inde Conludi non potest ex uno bovem elephantem, ho
minem ex terra nasci potuisse deinde variis constat experimentis
Insecta illa non generari ex solo materiae corruptae motu sed ex semine

Et quis ab ipso deo in prima rerum creatione productio. denique certum est
omnes homines ab eodem homine originem ducere nam omnes omnium locorum
certum porrum homines duos habent pedes, duas manus, decem digitos, simili
omnino forma sunt praditi. Quo autem terra ubique in productione
hominum tam uniformis, unde ita perpetuo consensus, nihilquia omnes ex
eodem sanguine eadem massa sunt expressi quocumque pendant ex terra
alimento aut calore solis diversa sunt apud diversas regiones; structura autem
corporis membrorum, organorum numerus eorundem nervi &c apud omnes
homines eadem sunt, unde istud nihilquia omnes prodierunt ab uno
homine, unde neutiquam est illos qui americam incolunt illuc delatos fuisse aliqua
tempestate, atqui hodie natus est ex terra calore solis fecundata, ergo ei pri
mum potuit quo unicum hominem produxerit eodem tempore et loco universum
simul et feminarum etiam suo emiserit ergo origo illa qua homines dicuntur
prodiisse a limo calore solis agitato, vel eo fortuito motu alicuius materiae
superat omnem absurditatem, attamen dici non potest homines fuisse ab
aeterno, et extitisse infinitam hominum seriem eta ut nullus primus
extiterit supersunt ergo ut aliquis primus homo conditus fuerit ab alio ente
sapientissimo et prae potente. ergo existit deus

Demonstrationes
Metaphisicae
Ea

Demonstratio petita ab ente necessario et contingenti

Existit ens necessarium atqui ens necessarium est deus ergo deus existit.

Probatur vel existit ens necessarium vel omnia entia sunt contingentia
atqui omnia entia non possunt dici contingentia si enim omnia entia
forent contingentia possent supponi non existere, contingens enim est illud
quod potest existere vel non existere atqui omnia entia quae nunc existunt

De

non possunt supponi non existere quia in hac hypothesi forent possibilia simul et impossibilia quod repugnat possibilia quidem ut pote contingentia impossibilia vero quatenus nunquam possunt existere illud enim ens non potest existere quod cum non existit nihil habet a quo produci possit atqui si omnia entia supponantur contingentia omnes existentia nihil haberent a quo produci possent si enim possent produci vel a se vel ab alio atqui neutro hoc modo, non a se nihil enim habet potestatem ad existendum debet enim esse prius ad id ipsum non potest autem ab alio produci quia pariter entia contingentia nullum aliud forent ergo omnia entia nunc existentia essent possibilia simul enim possibilia ergo existit ens necessarium.

Et certe ens increatum et necessarium atqui existit ens increatum vel enim existit ens increatum vel omnia entia nunc existentia forent creata, atqui omnia entia nunc existentia non fuerunt creata si enim omnia entia nunc existentia creata fuissent vel ab alio quo entia extra collectionem ambirem posita vel ab alio nutu eandem collectionem atqui neutrum dici potest non primum quia extra totam entium collectionem nullum plane reperitur aliud ens non secundum nam extra totum entium collectio creata supponatur ab aliquo quod sit pars illius collectionis illud quod totam collectionem creasse dicatur necesse est se ipsum quoque creasse dicatur necesse est quod enim totam entium collectionem creavit singula quoque in ea inclusa creavit ex quibus unum illud est atqui nihil potest seipsum creare nihil enim potest esse sui ipsius causa ergo existit aliquod ens increatum proinde quoque existit ens necessarium.

Probatur minor ad unum dei intelligitur ens infinite perfectum atqui ens necessarium debet esse infinite perfectum illud enim ens debet esse infinite perfectum quod non potest in suis perfectionibus limitari atqui ens necessarium non potest in suis perfectionibus limitari si enim limitaretur vel a se vel ab alio atqui neutrum dici potest primo non ab alio cum enim sit necessarium ens independens

a quolibet alio ente aquo possit limitari: Secundo non a se sicut ens necessarium a se limitatur vel ex determinatione naturæ vel ex determinatione voluntatis atqui ex neutro horum capite potest limitari primo non ex determinatione voluntatis nam cum per scientiam sit dictum quod est in ejus potestate non est ut sit tale vel tale aliud ens sponte non se limitat sed tantum est quantum esse potest secundo non ex determinatione naturæ nam ens dico ex determinatione suæ naturæ limitatur quia ejus natura quædam repugnat perfectiones v.g. materia limitatur ex determinatione suæ naturæ quia ipsi repugnat cogitatio atqui nulla perfectio repugnat nãs entis necessarii. tunc enim aliqua perfectio dicitur alicujus entis naturæ repugnare quando a conceptu formali illius entis excluditur sic v.g. cogitatio materiæ repugnat quia materia formaliter in suo conceptu cogitationem excludit atqui nulla est perfectio quam ejus conceptus formaliter excludat entis necessarii naturæ ergo nulla perfectio potest dici repugnare naturæ entis ergo &c proinde quod ens necessarium est infinite perfectum ergo existit deus.

OBIS 1°. etiamsi singula entia sint contingentia non potest supponi totam entium collectionem esse contingentem atqui tamen hoc supponimus ergo &c.

NEGO majorem illud enim est contingens quod ab alio existit atqui entium contingentium collectio ab alio existit nam collectio existentium ab alio, ab alio existit talis enim est entium collectio quia sunt tot entia collecta atqui entia contingentia ab alio existunt ergo est eorum collectio ab alio existit proinde quod est contingens.

INSTIS a sensu distributivo ad sensum collectivum non valet consequentia sic ex eo quod singuli episcopi sunt fallibiles non sequitur eorum collectionem esse fallibilem ergo ex eo quod singula entia distributive sumpta sunt contingentia non sequitur totam eorum collectionem esse contingentem

Disguo antecedens a sensu distributivo ad collectivum non valet consequentia in attributis quæ pendent a distributione vel collectione sed antecedens in attributis essentialibus quæ conueniunt subjecto nec quæ pendent a collectione et distributione nego antecedens et consequentiam atque multiplicis generis sunt attributa alia conueniunt distributi ni alia collectioni quædam absolutum ad distributionem et collectionem attributa quæ conueniunt distributis sunt ea quæ conueniunt singulis formaliter et totaliter ut pars a toto amulsa talis est fallibilitas quæ corporum attributa quæ conueniunt collectioni sunt ea quæ non cadunt in rem nisi ut est formaliter totaliter conjuncta talis est infallibilitas respectorum et denique a collectione et distributione absolutum quæ cadunt in rem absolute seu relatione ad alia considerata talis est rationalitas Igitur a sensu distributivo ad collectivum non valet consequentia in attributis quæ pendent a collectione vel distributione bene vera in illis quæ a collectione et distributione absolutionis in ipsa entia natura fundantur quæ eadem sunt quæ est distributa ad collectiva sumpta pro vero contingentia seu ab alio exercitia a collectione et distributione absolutis et in ipsa entia contingentia ut in sua natura fundata proinde quod

Obies 2°. in tantum probatus existere est necessarium in quantum supponitur primo posse destrui omnia entia contingentia secundo in hypothesi esse possibilia simul et impossibilia atqui primum falsum est secundum nullatenus pugnat ergo non valet probatio.

Nego minorem quoad utramque partem. nam primo possunt destrui entia quæ possunt non existere atqui entia contingentia ea sunt quæ possunt existere vel non existere ergo &c. secundo in hypothesi forent possibilia simul et impossibilia quod repugnat enim non potest esse simul et non esse ergo &c.

Instis primo non magis tota collectio entium contingentium potest destrui quam tota collectio entium possibilium potest tota simul poni atqui non potest tota simul poni quia entium possibilium collec

BIBLIOTHÈQUE DE L'UNIVERSITÉ DE PARIS

tio tot enim non possunt produci creaturæ ut nulla ex eis produca
da ergo &c

Nego majorem et gravitatem dispartior est quod ex simultaneo ēnum
entium possibilium productione aliquid sequeretur absurdi, sequeretur
enim ent.a fore producta sub eodem respectu sub quo non sunt produci
bilia fore enim producta Collective et sunt producibilia tantum
distributive sunt enim quid infinitum potentia et nunquam possunt
supponi esse quid infinitum actu entibus vero ex simultanea entium
contingentes existentium destructione nihil sequitur absurd possunt enim
destrui quæ fuerunt producta atque entia contingentes existentia fue
runt producta ergo omnia entia contingentes existentia possunt destrui.

Instãs 2°. Supposita omnium entium contingentium destructione
forent possibilia simul et impossibilia sub diverso respectu possibilia
scilicet primario qualemcumque scilicet unumquodque in suis attributis
repugnantiam non involvet et impossibilia secundario qualemcumque
existentiam ab alio ente non possunt existere exigere atque illud nulla
tus repugnat ergo &c

Nego majorem et dico in ea suppositione entia contingentia fore possibilia
simul et impossibilia sub eodem respectu nempe secundario primo enim forent
impossibilia secundario ut falsum objectio secundo forent impossibilia secunda
rio non in eodem genere possibilitatis forent quo entia sunt eadem enim
essent essentia atque entia sunt possibilia secundario cum tamen existant
ergo &c

obiĕs tertio materia potuit dici ens necessarium ergo ens necessarium
non est deus.

Nego antecedens nam ens necessarium ex dictis est infinite perfectum
atque materia non est infinita perfecta nam simplicitas immutabi
litas vivacitas sunt eximiæ perfectiones ergo inde ente summe
perfecto absolute atque has perfectiones excludit natura mãs

primo finitatem nam finitas non potest consistere cum partium multitudine atqui datur in materia partium multitudo ergo &c.
immutabilitatem ut supra probatum est tactio vim cogitandi nam substantia entitative multiplex non potest cogitare atqui multiplex substantia entitative multiplex ergo non potest cogitare deinde si mea cogitandi vim haberes cum vel haberes eo natura à sua vel ex diversis affectionibus et modis atqui neutrum dici potest;

Primo non ex natura sua ex sua enim natura inest ei objecta sibi inde cum tota et integra dispersatim materiae natura in quolibet corpore physico quod sit compositum physicum cogitandi vim haberet quod absurdum est secundo non ex suis affectionibus nam tales sunt positio figura materiae affectiones nempe figura motus et quies atqui ex his talibus affectionibus cogitandi vim habere non potest materia non ex figura erga inde quia sunt qualitates passivae et inertes non ex motu, nam primo motus affici ut compositi in pluribus locis successive existat nonest cogitatio secundo motus est in partes divisibiles: cogitatio autem ergo affirmatio non habet partes tactio motus non potest in figuram reflecti cogitatio ergo in figuram reflectitur ergo materia a motu cogitandi vim non habet ergo deinde quia materia non est infinita perfecta ens sequitur ergo non potest dici necessarium ens.

Instabis Si quid impedit ergo ne materia possit dici ens necessarium maxime limitatio materiae atqui haec ratio nulla est, nam essentia vel ens sunt necessaria atqui tamen effluvia vel ens sunt limitata et finita ergo ex eo quod materia sit limitata et finita non sequitur eam non esse ens necessarium.

Nego minorem propositionem syllogismi prioris et distinguo nego ens secundi essentiae vel ens sunt necessarii quo ad actu ibi tale non concesso nem. cons. nego majorem quo ad existentiam nego majorem, concessa minore distinguo consequens ergo ex eo quod materia sit limitata et finita non inde sequitur eam non esse necessariam quo ad actu ibi tale non concessum

Concedo consequentiam quoad existentiam nego consequentiam Jamvero quando intendimus ens necessarium esse infinitum perfectum intelligimus de ente necessario quoad existentiam ens necessarium quoad attributorum connexionem potest esse finitum quia potest in suo conceptu includere attributa quia quidem inter se conveniant sed tamen vera perfectionis negationem dicant sic materia necessario in suo conceptu dicit extensionem quia negat cogitationem sed ens necessarium quoad existentiam in suo conceptu nihil dicit quod excludat veram perfectionem nullus est enim vera perfectio quae repugnet enti necessario existenti.

Secunda demonstratio

Mentis nostrae cognitionem cum Corpore esse unionem

Unicuique intimo sensu innotescit se cogitare adeoque se habere principium cogitandi quod vulgo mens appellatur atqui existentia mentis nostrae necessariam habet connexionem cum existentia dei, vel enim mens nostra necessariam habet connexionem cum dei existentia vel ab ipsa existit vel existentiam accepit ab aliqua causa adeo diversa atqui mens nostra nec ab ipsa existit nec existentiam accepit ab aliqua causa a deo diversa primo quidem &c Si enim mens nostra a se ipsa existeret vel quia sibi existentiam dedisset vel quia ex natura sua necessitate eam haberet atqui neutrum dici potest non quia nemo repugnat enim ens aliquod existentiam sibi tribuere sed enim se ipso prius non dum nam quod ex natura sua necessitate existit est summe perfectum ut jam probavimus vel saltem ut dissitari non potest quilibet attributa habere debet perfectiones omnes sua natura convenientes quod enim ex natura sua necessitate existit nullam agnoscit causam aequam in suis perfectionibus limitatus quae ei quaedam tribuat perfectiones

alias vero deneges, atqui meus notio a summa perfectissimo non habet perfectiones suas naturas communicentes quia enim cognoscit multa ignoras quæ tamen sine defectu eras ergo meus humana non habet existentiam a se ipsa; secundo meus notio existentiam non accipit ab aliqua causa adeo diversa, nam meus notio existentiam suam habere non potuit nisi a causa necessario existente alioquin eadem difficultas eveniret illam causam quæ non existeret necessario illa enim causa existentiam habere debuisset ab alia causa hæc altera abstra donec tandem usque ad causam necessario existentem perveniatur ergo meus notio existentiam habere non potuit nisi a causa necessario existente atqui causa necessario existens deus est ergo enim summe perfecta ergo meus notio adeo prædita fuit proinde quæ necessariam habet connexionem cum existentia dei ergo existit deus

SECUNDO meus notio varias ex pluribus confutationes jucundas vel injucundas atqui illas omnes confutationes non potuit accipere nisi a deo, vel enim meus notio illas confutationes a deo accipit vel a corpore vel a spiritu has habet atqui primo meus notio suas confutationes a se ipsa non habet alioquin jucundas semper experiretur injucundas nunquam, secundo eas non habet a corpore meus enim suas confutationes ab eo ante accipere non potest quod nullatenus in eam agere potest atqui corpus in mentem agere nullatenus potest ergo meus notio suas confutationes nec a se ipsa habet nec a corpore ergo eas a deo accipit proinde quæ mentis confutationes probans hæ tentant dei.

TERTIO meus notio mirabili quodam nexu cum corpore conjungitur jam vero illa unio mentis cum corpore vel est a deo a se ipsa mente vel a corpore atqui primo non est a corpore corpus enim illam unionem desiderat non exigit secundo non est a se ipsa mente

Si enim illa unio a mente esset ad libitum ejus pro nutu suo eam
esse posset prorogare cessare tunc certum est ergo mentis
unio nec est a corpore nec a mente ergo est a deo proinde que unio
mentis cum corpore probat existentiam dei

Tertia Demonstratio

Petita ab idea dei

Existit in nobis idea dei atqui illa idea necessario habet connexionem
cum existentia dei ergo existit deus major fuit probatur fuit.

Probatur minor idea quae a solo deo tanquam a prima causa
produci potest necessario habet connexionem cum existentia dei atqui
idea dei a solo deo tanquam a prima causa produci potest. nam solus
deus ut potet solum ens infinite perfectum formaliter vel eminenter
continere potest perfectiones per ideam dei representatas, atqui idea
dei ab eo solo erit tanquam a prima causa produci potest quod
neutro vel formaliter continet perfectiones per ideam dei representa
tas. primo quidem causa prima idea dei continere debet perfectiones
per ideam dei representatas. Si enim nullo modo eas contineret ei
nullo modo idea dei eas habere posset tam facile concipiremus nihilum
perfectionis alicujus esse causam quam deum qui perfectiones aliquas
nullo modo continet eas altera habuero. eas enim Se habet ad perfectio
perfectionum quibus eas est ut nihilum cujuscumque perfectionis
ad ens ergo primo &c Secundo debet eas continere formaliter vel
eminenter perfectiones per ideam dei representatas. nam causa
prima idea dei debet vel formaliter vel eminenter perfectiones per
ideam dei representatas continere vel representare tantum

atqui perfectiones medea dei comprehensa sunt representative tantum
esse non possunt in prima illius Causa. Si enim eas tantum repre
sentative haberet ideo eas representaret quavis potest unde illas
representandi vim haberet aliunde ab alio, Si ab alio,
ergo prima non esset dei Causa quod est contra hipothesim; Si
ab se quomodo perfectionum illarum representationem formare
potuisset, Si nullomodo eas contineret ergo ex Causa prima,
dei dei perfectiones nisi ea contentas representative tantum haec
non potest ergo eas continet formaliter, eminenter proinde que
idea dei a solo deo in nobis produci potuit ex consequenter nec ani
habet connexionem cum existentia dei.

Et certe quidquid continetur in clara et distincta dei alicujus idea
de illa affirmari potest hoc enim axiomate omnes quas de
rerum essentia cognitiones habemus virtualiter; ideo enim affir
mamus omnes circuli v.g radios esse inter se aequales quia in
clara et distincta illius idea, aequalitas illa comprehensa continetur
ergo claram et distinctam dei ideam entis infiniti habemus unicam
tat ex dicta existentia necessario in ea continetur nam in idea
entis infiniti continetur omnis vera et proprie dicta perfectio
atqui existentia actualis necessaria est vera et proprie dicta
perfectio imo foret haberi potest et radix omnium perfectionum
ergo existentia actualis necessario in idea entis infiniti continetur.

Praterea possibilitas in idea entis infiniti includitur, non posset enim
haberi idea dei impossibilis atqui possibilitas in ente infinito necessa
riam arguit existentiam, ad hoc enim sufficit quod si ens infinitum
possibile esse nec necessario existeret, foret possibile simul et impossi
bile 1° foret possibile ex hipothesi secundo foret impossibile illud enim
est impossibile quod in sua existentia contradictionem involvit atqui

ens infinitum ni sua existentia entoadsetionem involuit foret enim inde pendens simul et dependens independens ut pote ens infinite perfectum, dependens, pendere enim abeo aquo existentiam accepisset ergo Deus in finitum possibile esset nec necessario existeret foret possibile simul et impossibile proinde que existentia actualis et necessaria in idea entis infiniti seu dei includitur ergo &c.

Obies a statu ideali ad statum realem non valet consecutio atqui quando concluditur deum existere ex eo quod in ejus idea includitur existentia concluditur a statu ideali ad statum realem ergo &c.

Nego majorem ut enim a statu ideali ad statum realem valeat consecutio sufficit ut perceptio sit necessario vera et proinde necessario attenti exibeat objectum sicut est in sua atqui perceptio est necessario vera et mentis necessario objectum exibet sicuti est ut § ut proba vimus in logica ideo esti esse dicimus extensionem partibus constare rise, triangulum ni fei mentale esse figuram tribus lineis et tribus angulis constantem, circuli radios esse inter se equales quia hac ita a nobis percipiuntur. ergo a statu ideali ad statum realem valet consecutio

Arbis si a statu ideali ad statum realem valet consecutio ex eo quod in idea leonis existentia includatur existentia sequatur leonem existere atqui ex eo quod in idea leonis existentia includatur existentia non sequitur leonem existere ergo a statu ideali ad statum realem non valet consecutio

Primo nego majorem nam major supponit posse percipi leonem existentem atqui leo existens percipi non potest ad id enim foret necessarium ut in leonis idea existentia actualis comprehensa cerneretur, atqui ex ea actualis in leonis idea comprehensa cerni non potest sed tantum existentia possibilis ergo percipi non potest leo existens potest quidem judicari

Leo existens non vero percipi unde percepti meram objecti creati
nem de ejus existentia actuali certi esse non possumus sed tantum de
ejus existentia possibili

Secundo distinguo majorem si a statu ideali ad sta
tum realem valet consecutio ex eo quod in idea leonis existentis includatur
existentia sequeretur leonem existentem existere concedo majorem sequere
tur leonem simpliciter existere nego majorem distinguo minorem eandem
consequentiam equidem si actualis ideali ad statum realem valet
consecutio ex eo quod in idea leonis existentis includeretur existentia sequa
retur leonem existentem existere non vero leonem simpliciter existere
porro ex eo quod in idea leonis existentis includatur existentia male
colligetur leonem simpliciter existere, non vero leonem existentem existere
nam sensus hujus propositionis leo existens existit est ista leo existens
hypothesi quod existat existit. atqui vera est haec propositio ergo
quemadmodum ex eo quod existentia in idea globi moti includatur, male quidem
inferetur globum existere bene vero globum motum existere. Vera
est enim haec propositio globus motus existit quia sensus illius est
globus ex hypothesi quod moveatur existit. quod autem valeat paralo
gismus quia sicut motus globo est accidentalis ita et existentia leoni.

Obiect°. haec axioma quidquid in idea clara et distincta continetur
tantum ubi de rei essentia aut proprietatibus ex ea necessario fluen
tibus agitur. atqui existentia proprietas non est sed conditio ad
proprietates requisita. in toto enim seu proprietatum enume
ratione nulla fit illius existentiae mentio ergo &c.

Nego minorem existentia enim necessario deo minus essentialis
non est quam simplicitas dei cogitanti. Sicut enim simplicitas
primarium dei cogitantis conceptum ingreditur ita et existentia
necessaria primarium entis infiniti conceptum. in rebus creatis
vero existentia eis est essentialis, non quidem existentia necessaria
sed contingens et possibilis. deo autem in toto complexu proprietatum
enumeratione nulla fit mentio existentiae possibilis quia est

proprietas nihil communis ex aqualibet Natura percipitur sicut cognitus
existentia possibilis potest de de aqualibet creata affirmari quia
in ejus de ea includitur sto ex existentia necessaria deo cum in ejus
de ea includatur.

Et Certe si nulla res prater deum cum existentia necessaria possit
concipi non per mentis nostra fictionem deus necessario existens concipitur
sed quia talis est ejus natura alio quin quid impediret posset ne
similem existentiam aliis rebus attingeremus. atqui nulla res prater
deum cum existentia necessaria concipi potest. siquis enim asserat
vel se corpus perfectissimum et necessario existens percipere sedula
facta attentione deprehenderet tale a se corpus non percipi cui
enim corporis proprietate expenderet ea non modo cum existentia
necessaria et omnibus aliis perfectionibus infinitis connexas
non percipere sed contra cum eis pugnantes concipere ergo
deum ut existentem non percipimus quia existentiam illi attingimus
sed quia ei vere et essentialiter convenit. proinde que &c

Instbis ex dictis sequitur tantum deum ex hypothesi quod existat
necessario existere ergo &c

Nego antecedens si enim existentia necessaria deo absolute
conveniat non vero hypothetice deus non tantum necessario exis
tit ex hypothesi quod existat atqui ex dicti sequitur existentiam
necessariam deo absolute convenire non vero hypothetice. quod
enim convenit essentialiter absolute convenit non vero hypothet
ce atqui existentia necessaria deo essentialiter convenit ergo &c
proinde que &c

Obiis tertio nostra probatio supponit existentiam nihil aliam
ei qualibet dea dei clara existentia contineri. atqui illud falsum
est ergo &c.

Nego minorem nam deus est ens perfectissimum atqui existentia
nam id in qualibet entis perfectissimi idea clara atque distincta continetur
Ergo &c
Instabis Si existentia necessaria in qualibet idea dei clara et distincta
continetur certe quia est vera et propria dicta perfectio, atqui hæc
datio nulla est idea enim dei nobis quidem cuilibet ens omnes per-
fectiones continens non vero singulas illius entis perfectiones expli-
Disquo maiorem quia est vera et propria dicta perfectio prima
via et omnibus obuia concedo maiorem demota esse quia est vera
perfectio simpliciter nego maiorem eq̃dem &c

Corollarium primum

Ex dictis sequitur hanc propositionem deus existit esse per se
tam quo ad nos quod ut intelligatur

Obvandum est primo propositionem dupliciter modo posse
cognosci nempe per se et per aliud illa propositio dicitur nota
per aliud cuius attributum continenter connexum subjecto. illa
propositio dicitur per se nota cuius attributum necessario con-
nexum subjecto.

Obdum est secundo propositionem per se notam aliquando
talem esse quo ad se tantum aliquando etiam quo ad nos.
illa propositio dicitur per se nota quo ad se tantum cuius
attributum quidem necessario subjecto connexum sed ut tale
sola attentione facta non intelligitur de facto idea completa
subjecti. illa propositio dicitur nota per se quo ad nos cuius
attributum necessario connexum subjecto est ut tale sola attentione facta
cognoscit. ex observatis notatum ex dictis hanc
propositionem deus existit, esse per se notam quo ad nos

Illa propositio merito dici potest per se nota quoad nos cuyus attributum necessario subjecto convenit et ut tale sola attentio ne facta immoteret. atqui tale est hujus propositionis attributum. primo necessario subjecto convenit, deus enim vi sua essentiae et naturae existit. secundo sola attentione facta illud deprehenditur. ad hoc enim sufficit quod non possit deus percipi quin percipiatur actu existens atqui deus percipi non potest quin percipiatur actu existens, deus enim percipi non potest quin percipiatur ut ens summa perfectum quo nihil melius et perfectius excogitari potest atqui ens non potest percipi quin simul percipiatur actu existens primo quia ens actu existens melius est ens perfectius actu non existente 2° quia hujusmodi entis omnes in dicit perfectiones atqui existentia actualis est summa et primaria perfectio. ergo &c. proinde quae haec propositio deus existit est per se nota quo ad nos.

Obies Si praedicta propositio esset per se nota quo ad nos frustra essent et inutiles omnes existentiae dei demonstrationes frustra enim demonstratur veritas per se clara et perspicua atqui illud dici nequit ergo &c.

Disquo majorem Superfluae forent et inutiles omnes existentiae dei demonstrationes dempto actu eorum qui ideam subjecti et attributi hujus propositionis sedulo attendunt concedo majorem dempto eorum qui ex praeiudicatis affectibus eruptionibus ad eam non attendunt nego majorem distinguo similiter minorem et nego consequentiam.

Corollarium 2um.

Secundo Sequitur dei existentiam ab iis qui demonstrationes

possimus ninimibilitatis ignorari non posse, ea enim sola ninimibilitas ignorare dicentur ad quorum cognitionem comparandam nullo suppetunt media, atqui nullus est modo sit rationis compos qui media ad cognitionem dei comparandam non suppetant, facta enim ad ipsum attentione certe infinitum deprehendit ex qua et ex mentis suae existentia eum infinitum existere inferre potest, immo vero omnes quae sub sensus cadunt deum illam sustinere et validissima dei existentiae argumenta suppeditare possunt.

Vnicuique etiam facile erit colligere existentiam dei posse demonstrari a simultaneo, etenim demonstratio ab idea dei petita sub ea respectu considerata sub quo existentia dei demonstratus ex eo quod in dei idea contineatur est vera demonstratio a simultaneo ut patet ex definitione demonstrationis a simultaneo supra allata.

articulus quartus

De . . . . . .

Variis athaeorum sistematibus

Duplex praesertim confictum est sistema ut explicaretur qua ratione haec verum universum sit vel esse possit sine praepotente numine quod omnia creaverit et providâ suâ administret. multi veteres epicurei solam admittebant materiam et dei deve supremae intelligentiae existentiam negabant. hi mentionibus sui nostra deum quidem verbis confitebantur at re ipsa eumdem tollit. utrumque sistema exponemus et refellemus.

Epicuri Sistema exponitur

Die 15 aprilis 1742

Haec sunt ejus principia, primo ex nihilo nihil fit et nihil potest in nihilum remoti unde creatio et annihilatio repugnant. secundo dico sunt vera omnium principia Solida atomi et inane seu vacuum. atomi ab Epicuro definiuntur corpuscula extensa et indivisibilia et juxta eum sunt aeterna, increata, numero infinita, et ultra omnem imaginationem exigua, vacuum vero definit Spatium immensum in quo atomi ab aeterno moventur, quod Spatium neque est ens neque modus entis. Motio quatuor proprietates cuilibet et atomo adscribit Solidam indivisibilitatem, figuram, gravitatem et motum. atomorum indivisibilitatem repetat ex eo quod ultra illarum partes nulla detur intellectibiles. — figura praesertim quadruplici eas donat nempe Spherica, pyramidali oblonga et triangulari. gravitatem et motum esse quid atomis essentiale affirmat, motum atomorum duplicem distinguit alium naturalem seu directum quo atomi juxta lineas ductas feruntur, alium vero reflexum et declinationis quo atomi in se mutuo incurrentes a linea recta deflectere conantur. his Naturae principiis sic suum Systema confici — Epicurus et orbis universi formationem explicat. atomi infinita numero ab aeterno in Spatio immenso motae ut se invicem incurrere debuerant, et ob figurarum diversitatem sibi mutuo adhaerere.

Illud autem fieri non potuit quin exurgeret quaedam cuilibet atomo unum Speciale dispositio. haec autem atomorum dispositio est ipse mundus sensibilis quem contuemur in mundo enim non deprehenditur nisi atomi certo quodam modo inter se dispositae quod enim ad

substantias cogitantes spectat eas constare dicit ex eisdem atomis variis motibus in se invicem actis. talis fuit secta epicureorum formatisse atomistica mundi.

Refellitur epicuri sistema

Sisthema epicuri falsum est, male cohaerens erabsurdum.

Probatur prima pars illud sistema est falsum cujus principia sunt falsa atqui principia sistematis epicuri sunt falsa nam supponit epicurus primo atomos esse atomas et invicem a se mobiles et existere vacuum in quo atomi moveantur quod neque sit ens neque modus entis atqui haec omnia falsa sunt. primum quidem alioquin unaquaque atomus foret ens necessarium quod supra probavimus depugnare. secundum etiam atomi enim sibi motum dare non potuerunt, aliunde ei essentialis dici non potest alioquin illum nunquam amittere potuisset quod necessarium supponit epicurus ad orbis universi formationem. tertium denique depugnat quod enim neque est ens neque modus entis nihil est proinde a quo eas habere non potest proprietates positivas quas suo vacuo assignat epicurus neque ut existat et in quo atomi moveantur. ergo principia epicuri primo sunt falsa. proinde quae sistema epicuri est falsum

Probatur secunda pars illud sistema est male cohaerens cujus principia sibi contradicunt atqui principia systematis Epicuri sibi contradicunt, nam primo supponit epicurus atomos esse corpuscula exigua et invisibilia atqui haec duo sibi contradicunt; adhoc enim sufficit quod omne exiguum sit divisibile. atqui omne exiguum est divisibile. quod enim est exiguum habet partes substantiales a se invicem distinctas et independentes, atqui quod quid habet hujusmodi partes est divisibile, partes enim a se invicem distinctae et independentes possunt separari ergo &c. secundo supponit atomos esse numero infinitas et nihilominus dari vacuum immensum atqui haec duo manifeste sunt pugnantia, ibi

enim vacuum immensum esse nequit ubi sunt corpora numero infinita quae omnia spatia possunt replere atqui &c ergo &c tertio supponit motum athomi esse essentialem et tamen hunc motum sibi adhaerendo perdidisse. atqui haec duo etiam opponuntur. quod enim Dei essentia est illud ab ea datur ab alio non potest ergo &c. proinde quae malecohaerens est epicuri Systema.

Probatur tertia pars ex epicuri Systemate sequitur mirabilem qui in mundo deprehenditur ordinem substituere athomorum coetum fuisse absurdum. atqui tam apta est mundi partium dispositio, ordo tam elegans tantus in summa varietate harmonia ut prorsus absurdum sit naturae opus tantae artificiosis casus adscribere. certe quae casu fiunt ea vix per aliquod tempus percipiuntur. Sed casu absolutus quoque et perennat. atqui tamen ex suis ad minimum annorum millia ex quibus mundus iste conditus dum permanet ergo &c. proinde quae &c.

Obies motus athomorum fortuitus potest efficere totum aliquod mundo nostro non absimile. nam motus athomorum fortuitus potest efficere quamlibet compositionem athomorum possibilem ergo et potest totum aliquod efficere mundo nostro non absimile quod nihil aliud est quam una ex compositionibus athomorum possibilibus.

Primo nego antecedens tanquam falso supponens. etenim supponit athomos existere et moveri independenter ab ente summe potente quod id existentiam et motum dederit. atqui falsum est athomos existere et moveri independenter ab ente summe potente quod id existentiam et motum dederit ergo &c.

Secundo distinguo antecedens motus athomorum fortuitus potest efficere quamlibet compositionem athomorum possibilem quae die non subsistat et ato diffluat nego antecedens quae die subsistat nego antecedens et consequentiam, eqnidem &c.

Exponitur Systema Spinosæ . . . . .

Benedictus Spinoza amstelodami natus est anno millesimo sexagentesimo tricesimo tertio Religione primum pudens philologiæ et theologiæ animum applicuit tum judaicæ superstitionis pertæsus veram Religionem cognoscere et errores varios circa mosen christum, apostolos, miracula coortos quæ Religionis christianæ fundamenta evulgavit in libro cui titulus tractatus theologico politicus. postea vero in Ethica geometrica existentiam dei impugnavit mortuus est anno 1677 dicendum existentiam non impugnat sed illam speciei tenus admittit et ostendit quam tamen funditus tollit, contendit enim deum non aliud esse quam illam rerum universitatem quæ omnia complectitur adeoque non esse substantiam aliquam a corpore et mentibus humanis omnino distinctam quod ut demonstret et vetho de geometrica definitione et axiomata statuit et inde propositiones colligit. cum liber ille apud omnium manibus non sit abs re non erit demonstrationem Spinozæ verbis ipsius ex præfatione ex eo libro exstabere.

Definitiones Spinosæ

Prima per causam sui intelligo id cujus essentia involvit existentiam, sive id cujus natura non potest concipi nisi existens.

Secunda ea res dicitur in suo genere finita quæ alia ejusdem naturæ terminari potest. exempli gratia, corpus dicitur finitum quia aliud semper majus concipimus. sic cogitatio alia cogitatione terminatur. at corpus non terminatur cogitatione nec cogitatio corpore.

Tertia per substantiam intelligo id quod in se est et per se concipitur. hoc est id cujus conceptus non indiget conceptu alterius rei ex quo formari debeat.

Quarta per attributum intelligo id quod intellectus de substantia percipit tanquam quidem essentiam constituens.
Quinta per modum intelligo substantiae affectiones sive id quod in alio est per quod etiam concipitur.
Sexta per deum intelligo ens absolute infinitum, quod est substantia constans infinitis attributis quorum unumquodque aeternam infinitam essentiam exprimit.
Septima ea res libera dicitur quae ex sola suae naturae necessitate existit et ipsa sola ad agendum determinatur. necessaria autem vel potius coacta quae ab alio determinatur ad existendum et operandum certa ac determinata ratione
octava per aeternitatem intelligo ipsam existentiam quatenus ex sola rei aeternae definitione necessario sequi concipitur.

axiomata Spinosae

Primum omnia quae sunt vel in se vel in alio sunt.
Secundum cognitio effectus a cognitione causae dependet eamdem involvit.
Tertium quae nihil commune cum se invicem habent etiam per se invicem intelligi non possunt. sive conceptus unius alterius conceptum non involvit.
Quartum quidquid ut non existens potest concipi cuius essentia non involvit existentiam.

Propoones. Spinosae

Propõ prima

Substantia prior est suis affectionibus. patet ex definitione naturae

tertia est quinta.

Propositio 2ª

Duæ substantiæ diuersa attributa habentes nihil unum se commune habent. patet etiam ex definitione tertia. una quæque enim in se debet esse et per se debet concipi sine conceptu alterius non indigens.

Propositio tertia.

Quæ res nihil commune inter se habent, eas una alterius causa esse non potest.

Demonstrão

Si nihil commune cum se inuicem habent, ergo per attributa eorum nec per se inuicem possunt intelligi, adeo que per attributa secundum una alterius causa esse non potest.

Propoo quarta

Duæ, aut plures res distinctæ, nil inter se distinguuntur ex diuersitate attributorum substantiarum vel ex diuersitate earundem affectionum.

Demonstratio

Omnia quæ sunt aut in se vel in alio sunt, per antiora hoc est per definitionem tertiam et quintam ex sola intellectum nihil datur præter substantias, ejus affectiones; nihil ergo extra intellectum datur per quod plures res distingui inter se possunt præter substantias, sive quod idem est per definitionem quintam eas unam attributa earumque affectiones

Propoo 5ª

In rerum natura non possunt dari duæ aut plures substantiæ ejusdem naturæ sive attributi.

Demonstratio

Si dabuntur plures distinctae Substantiae, illae se distinguent vel ex diversitate attributorum, vel ex diversitate affectionum (seu propositionem praecedentem, Sit tantum ex diversitate attributorum concedatur ergo, non dari, nisi unam ejusdem attributi. at si ex diversitate affectionum cum Substantia Sit prior natura suis affectionibus, seu propositionem primam, deposita ergo affectionibus, et ipsa considerata, hoc est seu definitionem tertiam, et Sicuti vere considerata, non potest concipi ab alia distingui, hoc est seu propositionem praecedentem non poterunt dari plures, Sed tantum una.

Propõ 6.a

Una Substantia non potest produci ab alia Substantia.

Demonstrão

In rerum natura non possunt dari duae Substantiae ejusdem attributi, seu propositionem praecedentem hoc est seu propoõnem secundam, seu aliquid istis commune habent. ad eo que per propositionem tertiam, una attributi causa esse nequit, sive una ab alia non potest produci.

Corollarium

Hinc Sequitur Substantiam ab alio seu duci non posse. nam in rerum natura nihil datur praeter Substantias, earumque affectiones ut patet ex axiomate primo et definitione tertia ergo seu aliqui a Substantia produci non potest. seu praecedentem propositionem, ergo Substantia absolute ab alio produci non potest.

Demonstratur aliter quidem facilius ex absurdo contradictorio

nam Si Substantia posset ab alio produci, ejus cognitio a cognitione sui causa deberet pendere per actionem secundum, adeo que per demonstrationem tertiam non esset Substantia.

Propõ 7.ª

Ad naturam Substantiæ pertinet existere.

Demonstrão

Substantiæ non potest produci ab alio per corollarium propositionis precedentis existit itaque causa sui dest per definitionem primam ipsius essentia involvit necessario existentiam, sive ad ejus naturam pertinet existere.

In Scholio secundum ad propositionem octavam ait Spinoza quod si quis statuat substantiam creari simul statuat ideam falsam factam esse verum quo sane nihil absurdius concipi potest. paulo ante in eodem Scholio sic habet, si homines ad naturam Substantiæ attenderent minime de veritate 7.ª propõnis dubitarent imo hæc propositio omnibus actionem esset ex inter notiones communes numeraretur.

Propõ 8.ª

Omnis Substantia est necessario infinita.

Demonstrão

Substantia unius attributi non nisi unica existit, per propositionem quintam, et ad ejus naturam pertinet existere. per propositionem Septimam, erit ergo de ejus natura, vel finita vel infinita existere, at non finita. nam per definitionem secundam deberet terminari ab alia ejusdem naturæ, quæ etiam necessario deberet existere, per propositionem Septimam, adeo que daretur duæ Substantiæ ejusdem attributi, quod est absurdum. per propositionem quintam. existit ergo infinita.

Propõ 9.ª

Quo plus realitatis aut esse unaquæque res habet, eo plures attributa ipsi competunt

Demonstrao

Patet ex definitione quarta

Propõ 10.ª

Unumquodque unius substantiæ attributum per se concipi debet

Demonstrão

Attributum enim est id quod intellectus de substantia percipit, tanquam ejus essentiam constituens, quod definitionem quartam adeo per definitionem tertiam, per se concipi debet.

Propõ 11.ª

Deus, sive substantia constans infinitis attributis, quorum unumquodque æternam et infinitam essentiam exprimit, necessario existit.

Demonstrao

Si negas, concipe, si fieri potest, Deum non existere. ergo per axioma quartum, ejus essentia non involvit existentiam, atqui hoc per septimam propositionem est absurdum. ergo Deus necessario existit.

Propõ 12.ª

Nullum substantiæ attributum potest vere concipi ex quo sequatur, substantiam posse dividi.

Demonstrão

Partes enim in quas substantia sic concepta divideretur, vel naturam

Substantiæ detinebunt, vel non. Si primum, tum per octauam propo-
nua quæ qua pars debet esse infinita, et per propositionem sextam
causa sui, ergo per propõnem quintam, constare debet ex diuerso attributo,
adeoque ex una substantia plures constitui poterunt, quod per propõnem
sextam, est absurdum, adde quod partes per propositionem secundam nihil
commune cum suo toto haberent, et totum, quod definitionem quartam
et propositionem decimam, absque suis partibus, esse concipi posset
quod absurdum esse nemo dubitare potest. Si autem secundum quartam,
quod scilicet partes naturam substantiæ non detinebunt. ergo cum tota
substantia in æquales partes esset diuisa, naturam substantiæ amitteret,
et esse desineret, quod per propositionem septimam est absurdum.

Propoo 13ª.

Substantia absoluta infinita est indiuisibilis

Demonstratio

Si enim diuisibilis esset partes in quas diuideretur vel naturam substantiæ
absolute infinitæ detinebunt vel non. Si primum, dabuntur ergo plures
substantiæ ejusdem naturæ, quod, per propositionem quintam, est absur-
dum. Si secundum, ergo ut supra potest substantia absoluta
infinita desinere esse, quod, per propositionem undecimam, est etiam
absurdum.

Propoõ 14ª.

Præter deum nulla dari neque concipi potest substantia.

Demonstraõ

Cum deus sit ens absolute infinitum, de quo nullum attributum, q
essentiam substantiæ exprimit, negari potest, per definitionem sextam,
id que necessario existat per propositionem undecimam, si aliqua sub-
stantia præter deum daretur, ea explicari deberet per aliquod dei

attributum, sicque duæ substantiæ quidem attributi existerent, quod
per propositionem quintam est absurdum adeoque nulla substantia
extra deum dari potest, et consequenter nec etiam concipi. nam si posset
concipi, deberet necessario concipi, ut existens; atqui hoc, per primam par
tem hujus demonstrationis, est absurdum. ergo extra deum nulla dari,
neque concipi potest substantia.

Hinc clarissime sequitur primo deum esse unicum, hoc est, per sextam
definitionem, in rerum natura non, nisi unam substantiam dari, eamque
absolutam esse, sequitur secundo deum existentem esse ens cogitans, vel dei
attributa esse, vel per axioma primum, affectiones attributorum dei.

Propositio 15ª.

Quidquid est in deo est, et nihil sine deo esse, neque concipi potest.

Demonstrãõ

Praeter deum nulla datur neque concipi potest substantia, per
propositionem decimam quartam, hoc est, per definitionem tertiam,
res, quæ in se est, et per se concipitur. modi autem per definitionem
quintam sine substantia nec esse nec concipi possunt. quare hi in sola
natura divina esse, et per ipsam solam concipi possunt. atqui praeter
substantias, et modos nihil datur; per axioma primum, ergo nihil
sine deo esse, nec concipi potest.

Propõõ 16ª.

Ex necessitate divinæ naturæ, infinita infinitis modis, hoc est omnia
quæ sub intellectum infinitum cadere possunt, sequi debent.

Demonstratio

Hæc propositio uniuique manifesta esse debet si modo adhuc
attendat, quod ex data cujuscunque rei definitione plures proprietates

intellectus concipit quæ Rerum ea eadem potest, ipsa Rei essentia, unaquæque, et eo plures quo plus Realitatis Rei definitio exprimit, hoc est, quo plus Realitatis Rei definitæ essentia involvit. cum autem natura divina infinita absolute attributa habeat, per definitionem sextam, quorum etiam unumquodque infinitam essentiam in suo genere exprimit ex ejusdem ergo necessitate infinita infinitis modis hoc est, omnia, quæ sub intellectum infinitum cadere possunt, necessario sequi debent.

Propõ 17.ª

Deus ex solis naturæ suæ legibus et a nemine coactus agit.

Demonstratio

Ex sola divinæ naturæ necessitate, vel quod idem est ex solis Dei naturæ legibus, infinita absolute sequi, modo propositionem decimam sextam ostendimus. et propositionem decimam quintam demonstravimus, nihil sine Deo esse, nec concipi posse; sed omnia in Deo esse, quare nihil extra ipsum esse potest a quo ad agendum determinetur, vel cogatur, atque adeo Deus ex solis suæ naturæ legibus et a nemine coactus agit.

Propõ 18.ª

Deus est omnium Rerum causa immanens, non vero transiens.

Demonstratio

Omnia quæ sunt in Deo sunt, et per Deum concipi debent per propositionem decimam quintam quod est primum, deinde extra Deum nulla potest dari substantia, per propositionem decimam quartam, hoc est per definitionem tertiam; res, quæ extra Deum in se sit quod erat secundum. Deus ergo est omnium Rerum causa immanens non vero transiens.

omittimus 18.° alias Spinolae propositiones quia sunt alienae a praesenti argumento vel in allatis continentur. ex his quas exposui satis totum Spinozae Systema intelligitur. Scilicet continet ille; primo unicam esse in mundo Substantiam, eaque duplici modificatione donatam, extensione scilicet et cogitatione, omnia corpora ad extensionem pertinere, mentes vero ad cogitationem. Secundo illam Substantiam necessario existere, eamque omnem entitatem realitatem continere et proinde esse perfectissimam, et consequenter deum. unde juxta Spinolam deus nihil aliud est quam hic mundus universus. Hoc postquam totum Systema exponere defessi sumus, alterum ut evidentius pateat ejus absurditas;

Refellitur Spinozae Systema

Systema Spinozae falsum est male cohaerens et absurdum.

Probatur prima pars. Illud Systema est falsum quod falsis nititur principiis atqui Spinozae Systema falsis nititur principiis, nam duo primo ipsa statuit Spinoza sui Systematis principia primo unicam esse Substantiam in mundo, secundo illius Substantiae modificationes esse cogitationem et extensionem atqui utrumque falsum est. primum quidem nam juxta Spinozam datur Substantia extensa atqui dari non potest Substantia extensa quia detur multiplex Substantia. nam in substantiâ extensâ dantur partes extensionis extra se invicem positae. atqui non possunt esse partes extensionis extra se invicem positae quia detur multiplex Substantia. quoties enim Substantia non extenta substantialiter sub singulis partibus extensionis extra se invicem positis totiens dari debent multae Substantiae quae singulis illis partibus subjiciantur, partes enim extensionis existere non possunt absque subjecto primario seu absque Substantia. atqui

Substantia non potest esse tota substantialeter sub singulis extensionis partibus. ergo multiplex est admittenda substantia praeterquae non est unica in mundo substantia. Secundo falsum est extensionem et cogitationem esse modificationes unius et ejusdem substantiae ad hoc enim sufficit quod extensio subjectum entitative multiplex requirat cogitatio vero subjectum entitative unum et simplex. atqui utrumque verum est, primum quidem, nam extensio est positio partium extra partes atqui positio partium extra partes subjectum entitative multiplex requirit ergo extensio requirit subjectum entitative multiplex. 2° cogitatio postulat subjectum entitative unum et simplex ut enim dicitur se habet sciri quod sola substantia entitative una possit cogitare. atqui sola substantia entitative una potest cogitare. etenim substantia cogitans dicitur comparari, ordinari &c atqui sola substantia entitative una potest comparare; nam ad comparationem duorum requiritur ut percipiantur ab una et eadem numero substantia, sic ad comparationem doloris ex adustione orti cum dolore ex acus punctione excitatus, requiritur ut atque hic dolor ab eadem substantia percipiatur, si pertus dolorem ex adustione ortum percipiat et paulo dolorem ex acus punctione excitatum patet quod nunquam potest fieri comparatio; ergo sola substantia entitative una potest cogitare, proinde quae cogitatio et extensio non possunt esse ejusdem substantiae modificationes ergo systema Spinozae est falsum.

Probatur 2ª. pars illud systema est male cohaerens cujus diversae partes se se invicem destruunt atqui tale est Spinozae systema ut ex enumeratione quarumdam patebit. primo enim statuit Spinoza esse in mundo unicam substantiam ex propositione decima questa et aliis bene multis. atqui illa pars Spinozae systematis ab alia

Parte destructus Sed haec propositio, unica est substantia ex aliis Spinozae Systematis partibus falsa demonstratur. nam juxta Spinozam substantia est id quod in se est et per se concipitur ex definitione tertia. atqui Ex Spinoza infinita sunt quae in se sunt et per se concipiuntur, nam dantur infinita attributa diversa ex definitione sexta. atqui unumquodque attributum in se est et per se concipitur. primo in se est. quod enim non est in alio in se est ex axiomate primo. atqui attributum non est in alio; quod enim in alio est, est modus ex definitione quinta atque attributum non est modus ex definitione quarta ergo attributum in se est non in alio. Secundo unumquodque attributum per se concipitur ex propositione decima. ergo &c. proinde quae ex ipso Spinoza infinita dantur substantiae et consequentes falsum est esse unicam substantiam.

Secundo Statuit Spinoza in definitione quarta attributum substantiae esse id quod intellectus de substantia percipit et quae essentiam constituere, et in decima propositione attributum substantiae per se concipit. atqui haec duo pugnant. illud enim per se non concipitur quod concipitur per ordinem ad aliud atqui ex definitione quarta attributum debet concipi per ordinem ad aliud nempe ad substantiam cujus esse pars deprehenditur et cujus essentiam constituit, pars enim dicit ordinem ad totum constituens ad constitutum ergo definitio quarta et propositio decima secum pugnant.

Tertio Si testimonia sint verum consequentia ea per se invicem possunt intelligi quae semper quid commune habent atqui illud etiam pugnat cum decimâ propositione nam attributa substantiae quam Deum vocat Spinoza hoc saltem habent commune quod eorum unumquodque eternam et infinitam Dei essentiam exprimat ex definitione sexta ergo per se invicem conspici possunt quod est contra decimam propositionem. Proinde quae diversa Spinozae systematis partes sese invicem destruunt et consequenter male cohaerent est Spinozae Systema.

Probatur tota pars. Illud Systema est abhorrendum exquo multa sequentur statui, bonis moribus, erga publicum totam quietati prorsus contraria. atqui ex Systemate Spinozae talia sequuntur. nam cum in Systemate Spinozae Deus sit omnium quae sunt subjectum, sequitur Deum esse in circulo rotundum in quadrato angulis prominentem, benevolentem in rosa, in cadaveribus corporibus foetidum, in glacie rigentem, simul et in igne calentem, in bonis hominibus lectum, in malis horribilem, in gravissimis supplicii torqueri, flammis vindicibus subjici in seos cogitationes et actiones quae sunt res pessimae et proinde crimina et impietates non minus esse Dei modificationes quam virtutem et impietatem, ex ejus naturae necessitate, ut ipse ait Spinoza in propositione decima sexta. Sequi insuper infinita infinitis modis et proinde furta, injustitias, maledictiones, bonis publicis euersiones sicuti et eligere sapientiam justitiam, homines nequissimos sicut et probos omnia animalia etiam vilissima esse totidem

divinitatis partes, atqui nemo non videt quam haec omnia absurda sint rationi bonis moribus et publicae tranquillitati adversa ergo absurdum est et impium Spinozae systema.

Obs 1° unica est in mundo substantia, ergo male refellitur Spinozae systema.

Nego antecedens propter rationes allatas in probatione

Instabis Si darentur in mundo plures substantiae plura essent quae haberent Deum attributum nempe substantiae constitutivum. atqui non possunt esse plura quae habeant Deum. ergo &c

Disguo majorem plura essent quae haberent Deum attributum generi cum concedo majorem specificum aut numericum nego majorem. porro repugnat quidem in pluribus reperiri idem attributum numericum ut patet sed non repugnat in pluribus esse Deum attributum genericum aut specificum. homines enim plures habent Deum attributum specificum et solo attributo numerico differunt.

Instabis Si plures essent substantiae vel essent plures ob diversitatem attributorum vel ob affectionum diversitatem. atqui neutrum dici potest non primum, Si enim distinguerentur per diversitatem attributorum ergo jam non essent plures quae haberent Deum attributum. non 2dum Si enim distinguerentur per affectionum diversitatem tantum jam non distinguerentur cum substantia prior sit suis affectionibus. ergo &c

Disguo majorem Si plures essent substantiae vel essent plures ob diversitatem attributorum specificorum aut numericorum concedo majorem ob diversitatem attributorum genericorum nego majorem. porro non possunt distingui per diversitatem attributorum specificorum aut numericorum, sic triangulum et circulus non differunt per diversitatem genericorum, habent enim idem attributum genericum. sed per diversitatem attributorum specificorum. aliud enim est attributum trianguli specificum aliud circuli. pariter duo circuli non distinguuntur

per diversitatem attributorum genericorum aut specificorum Sed tantum per diversitatem attributorum numericorum duo enim circuli in omnibus intrinsecis conveniunt et solo numero differunt proindeque &c

Et Certe si valeret illud argumentum Spinoza quod palmare et demonstrationem haberet liceret sit mihi sophisma, negaretur ipsas modificationes quas unica substantia convenire assert intrinsecas non distingui. Si enim distinguerentur vel per diversitatem attributorum vel per diversitatem affectionum. atqui posita Spinoza argumentandi methodum non primum, modificationes enim illae dem habent attributum scilicet modificationis constitutivum non secundum, modificatio enim priores sui affectionibus. ergo &c.

Illud argumentum certe non valet et illud fateor cogitum Spinoza. ergo nec primum.

Obies 2°. existit substantia perfectissima atqui substantia perfectissima debet esse unica substantia ergo &c.

Nego minorem Si enim sunt modificationes quae se se abeadem substantia excludant substantia perfectissima non potest esse unica. atqui sunt modificationes quae se se excludunt ab eadem substantia, vg. cogitatio et extensio. ergo substantia perfectissima non potest esse unica.

Instabis substantia perfectissima debet omnem entis gradum in se habere. atqui non potest omnem entis gradum in se habere quin sit unica. alioquin gradum illius attributi entis in se distincti in se non contineret ergo &c

Dicquo majorem substantia perfectissima debet omnem entis gradum in se habere eminenter et virtualiter concedo majorem formaliter nego majorem distinguo minorem et nego consequentiam. illud continetur in alio formaliter quod in eo existit secundum propriam formam, illud continetur in alio eminenter et virtualiter quod ex alterius modo continetur. Sic potestas magistratus in authoritate regia continetur. ego quidem &c

Instabis substantia perfectissima debet omnes perfectiones formaliter vel

Atneve atqui quilibet entis gradus est perfectio ergo substantia perfectissima debet formaliter omnem entis gradum continere.

Dico 2° majorem substantia perfectissima deber formaliter continere omnes perfectiones veras et proprie dictas seu perfectiones simpliciter simplices concedo majorem, perfectiones impropie dictas seu simplices secundum quid nego majorem distinguo tantem minorem et negatio consequentiam. itaque perfectiones duplices sunt generis alias sunt quæ vulgo a philosophis dicuntur perfectiones simpliciter simplices aliæ quæ vocantur simplices secundum quid. perfectio simpliciter simplex est ea quæ nulla dicit limitationem seu negationem sic cogitatio est perfectio simpliciter simplex, quia nullam dicit negationem. perfectio simplex secundum quid est ea quæ dicit negationem sic extensio est perfectio simplex secundum quid quia necessario limitationem dicit. extensum enim non potest esse quin sit finita. Equidem &c

Corollarium Generale

Ex his omnibus quæ de existentia dei demonstranda diximus abunde patet sententiam nostram longe paucioribus esse atheismo naturalem sententia fundatum in unanimi rerum omnium consensu non ita atheismus quintuplex enim rerum distingui potest consensus. primus est rerum naturalium. secundus rerum supernaturalium, seu miraculorum. tertius est omnium hominum. quartus est omnium horum facultatum. quintus denique actuum omnium et scientiarum atqui omnes illi consensus conspirant ad astruendam dei existentiam.

Primo quidem natura seu compages rerum omnium, terra, aqua, ignis, &c mira vasitate, subordinatione, ordine, et consentione probant sapientiam infinitam aquæ producentis.

Secundo eandem veritatem astruunt innumera prodigia, seu

miracula de quibus differere pertinet ad theologos.

Tertio advertendum supremum aliquod numen colendum, timendum et amandum ut supra probavimus

Quarto omnes hominis facultates conscientia et mutuis agitatis animi affectionibus attenta corporis ut in vita allegata, ratio, educatio rationis inscia, propensio naturalis in bonum et decentia tantum.

Denique omnes artes et scientiae demonstrant existentiam dei. anatho mia detegens immutabilem ordinem distinctionem et varios usus diversarum corporis partium probat existere auctorem mirabilis hujus dispositionis, astronomia spectans ordinem, distantiam, et motus angulares siderum istorum omnium moderatorem existere clamat. jurisprudentia fundatur in quibusdam equitatis et justitiae principiis quae sublata existentia dei subditorum animis et mentibus denunciatoris stare neque unt. historia passim notant initium et Creationem mundi porro omnes isti consensus excludunt omnem dubitandi locum non ita est de atheismo.

Secundo atheismus subsistit omnes omnino mentes dum sententia existentiae dei docet illas omnes esse colendas. practica sententia existentiae dei imitatus omnibus quae videntur atheismus autem illis quae non concipiuntur.

Denique opinio existentiae dei rationi admodum congruit sententia atheorum libidinibus; atheismi eadem ac non imo majores solvendas habent difficultates desumptas ab aeternitate mundi, necessitate existendi, superna intelligentia et aliis perfectionibus quas tenentur tribuere materiae vidi cubus ergo et absurdus atheismus sicuti sententia vestra confutatur.

Verum ut eadem ridiculitas et absurditas in majori luce constituatur, si tamen fieri potest subjungendum aliquid de statu atheorum sive personali sive relativo.

Quaeres 1° quinam sit finis ultimus atheorum, an sit persuasionis an dubitationis, bonus an malae fidei, spei an desperationis, timoris an securitatis.

Triplex distingui potest atheorum secta alii volenter inquirere an deus sit de ipsius existentia voluntarie dubitant ita fere omnes athei. Si enim serio attenderent non negarent esse deum cujus tot sunt intra et extra nos caracteres. alii putant sibi persuasum esse nullum esse deum. alii denique secundum quod dam ex animo credunt nullum esse deum. quia nam sunt et esse debeant eorum omnium scatus ultimi patebit ex sequentibus propositionibus.

Dico primo statum personalem cujuslibet atheri esse statum pyrrhoniani, quia negans existentiam dei tam certam quam quemliber alia veritas deberet omnia in dubium revocare; et vero qui negaret istam propositionem, tabella et opus artificis esse foret pyrrhonianus, porro qui negat ordinem mundi esse signum sui ordinatoris deum negat. ergo &c.

Praeterea plures atheum nunquam se semper fisse undubio sunt professi ergo status atheri non est plenus persuasionis sed debitationis

Dico secundo statum personalem hominis qui negligit inquirere an deus sit esse statum imprudentis et stulti quia recta ratio docet inquirendum esse illud a quo pendet ordinatio totius vitae prudentis et futurae; atqui ab existentia dei pendet ordinatio totius vitae prudentis et futurae, quia pro ut dictum deum esse vel non esse instituenda est vita ergo &c.

Dico tertio statum personalem atheri esse statum malae fidei quia atheus intuetur propositiones aequaliter demonstratas et impugnatas v.g. existit architectus existit author mundi; illam admittit, hanc autem rejicit. denique mala fide agit, qui ex duabus propositionibus rejicit quae validius probatur, et infirmius impugnatur, admittit earum quae infirmius probatur vel validius impugnatur. porro atheus istam propositionem rejicit, existit deus quae profecto validioribus argumentis probatur et infirmioribus impugnatur, quam ista deus non existit?

quia circa primum propositionem proferuntur argumenta dicta et impugnantur rationibus indirectis tantum quæ nihil probant et facile solvuntur. Secunda autem probatur argumentis indirectis tantum et impugnantur rationibus insolubilibus. ergo &c.

Dico quarto Atheum personalem atheismi esse Statum timoris et desperationis. cum enim sit Status delectationis mala fidei, atheus non potest sibi ipsi dissimulare existentiam dei sufficienter demonstrari, et tam certam esse quam plurima alia quæ admittit. quantum vis ergo lætus attendat videbit quid timendum adeo voluntarie neglecto et ignorato. erit ergo in Statu timoris et desperationis.

Contra Status hominis qui dei existentiam admittit. primo est Status plenæ persuasionis quia ipsius assensus innititur rationibus evidentibus et nulla contraria quæ saltem sit alicujus momenti impugnatur. secundo ipsius Status est bonæ fidei quia assentitur propositioni quam validissime probatam intelligit. totus ipsius Status est plenus spei et serenitatis, quia a Deo Summo Bono, providendo, et justo omnia disponuntur in præsenti vitæ et omnia ab ipso in altera sunt sperandæ. quarto denique Status hominis qui admittit existentiam dei et Status spei nobilitatis relative ad originem cœlestem, hereditatem æternam et ipsum met hominem quem a terrestribus ad cœlestia transferre existentia dei.

Quæres 2°. quid Reipublicæ sit sperandum ab atheo agente cum sequatur ad sua principia ratio non possit confidere cum fidelitate satis futurum esse sui officii.

Quidam atheos negant omnem legem naturalem et justum, admittunt solam legem fortioris quæ evidenter est omnium aliarum pernicies. alii negantes Deum admittunt tamen aliquam legem naturalem.

Dico primo omnem atheum generaliter loquendo de Republica pernicium esse quia sublata existentia dei quæ est basis et fundamentum cum

legum sicut et ipsarum observantia motivum unquam habebitur ex
vero et constanti amore justitiæ

DICO 2°. atheos primi generis evidenter pernicios. esse Reipublicæ
quia in ipsis nullus amor veri et honesti, nullum absolute motivum im
pellit ipsos ad obsequendum eorum ea omnia detrahunt ab obsequio legi
bus præstando scilicet cupiditates quibus plerasque leges adversantur.

DICO 3°. atheos secundi generis exitiosos esse Reipublicæ quia amor
propriæ felicitatis, libertatis, et cupiditatis facile præponderabit amo
ri imperfecto quo forte legum Reipublicæ observantiam prosequuntur.

Econtra ea republica omnia sperare debet ab homine qui admittit
existentiam dei eragit consequenter eâdem opinionem quia deus obse
quium præstari jubet superioribus. omnis anima, inquit apostolus,
Romanorum decimo tertio potestatibus sublimioribus subdita sit, non
est enim potestas nisi a deo, quæ autem sunt a deo ordinata sunt, itaque
qui resistit potestati dei ordinationi resistit.

Caput secundum.

De naturâ dei et ejus attributis.

Quam certa et aperta supremi numinis existentia tam obscura ejus
natura sublimitas enim et excellentia naturæ divinæ ita mentis finitæ captum
superat et si quando ad divinum illum et radiantem undique solem intui
tum dirigere voluerit illius fulgore subito perstrictâ caligat, hinc est
quod multi ipsi ac theologi magni nominis pronuntiarunt eorum naturam
dei nullo modo a nobis cognosci posse saltem positive nullumque nobis
inesse dei notitiæ nisi negativam ita ut scire quidem possit quid deus non
sit v.g. deum non esse rotundum non vero quid sit positive fatear esse
hanc opinionem initio capitis præcedentis probavimus ubi de ea dei

dissentimus, ex dictis locis patet in nobis esse veram et positivam imperfectam dei denominationibus quas ad illud cognoscendum attulimus veram hic addemus qui asserunt essentiam dei a nobis nullatenus cognosci positive fatentur tamen demonstrari posse dum esse eius, atqui non videtur quo modo efficaciter possit demonstrari ens illud cuius nulla habetur dea? prius est enim scire quid sit res aliqua quam ejus existentiam affirmare hinc est quod surdi et cæci nati nunquam possent cognoscere an existant colores aut soni quia nullam habent cognitionem positivam colorum vel sonorum.

Jamvero ut in hac quæstione de natura dei evolvenda clara et distincta quantum fieri potest methodo procedamus hujus capitis primum instituemus articulos in quibus agemus de essentia dei de ejus attributis generatim et de singulis speciatim.

articulus Vus

De Essentia dei

Rei cujuslibet essentia a philosophis vulgo dicitur duobus constare gradibus genere scilicet et differentia. quapropter ut innotescat dei essentia de ejus genere et ejus specifica differentia disserendum. communis et communis opinio gradus entis substantiæ et spiritus esse præcipuas perfectiones generica et communes dei scilicet deus in quantum quatenus est ens convenit cum aliis omnibus quæ entia sunt quatenus est substantia convenit cum omnibus substantiis et differt ab accidentibus et quibuslibet modificationibus denique quatenus est spiritus convenit cum aliis substantiis spiritualibus et a corporibus discrepat unde patet juxta hos genus essentiæ divinæ proximum esse spiritualitatem. utrum vero ac merito illud ab iis assertum satis intelligi potest ex dictis in Metaphysica generali ubi statuimus ens non esse univoce cum deo et deum et creaturas.

At circa differentiam dei non consentiunt inter se, scilicet thomistae differentiam dei constituunt in intellectione actuali et perfectissima, quam ponunt in infinitate vel summa perfectione. alii denique gradum essentiae divinae constituunt, asserunt. totam omnimodam esse nomine autem aseitatis omnimoda intelligunt independentiam ab alio sive tanquam a radice sive tanquam a principio sive tanquam a causa. nimirum aseitas hoc est distincta a scholasticis dicitur independentia ab alio tanquam a radice haec independentiam non habens attributa dei secunda quippe quae fluunt concipiuntur ab attributo primario tanquam a radice secundo aseitas est independentia ab alio tanquam a principio hanc non habet filius dicimus qui nimirum a patre procedit tanquam a principio tertio denique aseitas est independentia ab alio tanquam a causa hac aseitate carent entia creata, inter illas sententias species tantum discrepare nobis videntur et ipsa in eandem sententiam incidere. quid de his omnibus tum circa genus tum circa dei differentiam sentiamus apperient sequentes conclusiones.

Conclusio 1.ª

Deus est mens seu spiritus, nam spiritus est substantia cogitans ad est percipiens et volens atqui deus absolut est percipit, nam duo est ens perfectissimum atqui ens perfectissimum perceptionis et volitionis capax est, ens enim perfectissimum est id omne quod reale est nec ullam dicit negationem seu limitationem, atqui percipere et velle sunt quid reale nec ullam dicunt negationem seu limitationem ergo &c proinde deus est spiritus seu mens.

Conclusio 2.ª

Mens unica vera est res pensitans et mentium creatarum, nam ut mens unica vera est res pensitans et mentium creatarum ratio mentis in deo cui

mentibus creatis similis esse deberet atque ideo similis non est in deo ens mentibus Creatis Ratio enim mentis in deo indigendens est infinita in mentibus vero creatis finita est ergo indigendens ergo mens minoca non est Respectu dei ens mentium Creatarum

DICIT colligens immerito a Philosophis assignari Spiritalitatem tam quam essentiae Divinae genus cum enim Stricte loquendo nihil minoca sit Respectu dei et Creaturarum nihil etiam Stricte loquendo genus essentiae Divinae dici potest.

OBIES quando deus dicitur mens intelligitur esse Substantiam cogitantem atqui pariter quando mens hominis dicitur mens intelligitur esse Substantiam cogitantem ergo eodem sensu deo et menti hominis mens dicitur proinde ergo est minoca Respectu dei et mentis Creatae.

DISTINGUO majorem quando deus dicitur mens intelligitur deum esse Substantiam cogitantem infinitam concedo majorem deum esse Substantiam cogitantem simpliciter nego majorem, DISTINGUO similiter minorem quando mens hominis dicitur mens intelligitur esse Substantiam cogitantem finitam et dependentem concedo minorem esse Substantiam cogitantem simpliciter nego minorem et consequentiam Eqidem quando deus dicitur mens intelligitur deum esse Substantiam cogitantem infinitam tum Ratione Substantiae tum ratione cogitationis quae in eo non distinguuntur sed non intelligitur Deum esse Substantiam cogitantem simpliciter si enim in deo Substantia a cogitatione non distinguitur nec cogitatio ab indigendentia Cum dicitur deus est Substantia cogitans intelligitur deum non esse esse Substantiam cogitantem simpliciter ponere in deo Substantia a Cogitatione non distinguitur nec cogitatio ab indigendentia ergo

INSTABIS quando dicitur deus est Substantia cogitans intelligitur tantum esse eius verae Subsistens suarum functionum proprium conscium atqui quando dicitur mens hominis est Substantia cogitans id non intelligitur ergo &c.

Dissuo majorem quando dicitur deus est substantia cogitans intelligitur tantum ens per se subsistens suarum functionum proxime conscium sicut dicitur ratione effectus concedo majorem si spectetur ratione sui nego majorem dicitur quia similiter minor esset vaga consequentiam quidem quando dicitur deus est substantia cogitans, intelligitur tantum ens per se subsistens suarum functionum proxime conscium si ratione effectus spectetur non vero si spectetur ratione sui sicut spectatus quod sit in deo illud est cogitans simpliciter non concipitur ut ens per se subsistens suarum functionum proxime conscium sed concipitur ut ens necessarium, cujus functiones quarum proxime conscium est ab eis quorum hominis mens conscia est prorsus differunt illud autem sufficit ut mens minoca non sit respectu dei et mentis creatae sicut vg. per non est minoca respectu hominis et mentis altamen ratione effectus existens deus in homine dicit ac in monte nempe pars est inferiorem quia alias sustinet sed deus non est minoca quia in se erat absolute spectatus dum modo in homine et in monte consideratus.

Conclusio tertia

Essentialis et specifica dei differentia est cogitatio summe perfecta, non deus est mens perfectissima atqui essentialis et specifica mentis perfectissimae differentia est cogitatio summe perfecta si enim cogitatio sit specifica et essentialis mentis differentia cogitatio summe perfecta est specifica et essentialis mentis perfectissimae differentia, atqui cogitatio est essentialis et specifica mentis differentia ut probabitur in tertia sectione ubi de mente humana ergo cogitatio summe perfecta est essentialis et specifica dei differentia.

Et certe illud est essentialis et specifica dei differentia quod habet omnes conditiones ad id requisitas atqui cogitatio summe perfecta dei est specifica dei differentia tot sic enim conditiones postulat primo debet constituere naturam dei. Secundo debet eam distinguere a qualibet alia

tertio ab ea tanquam a fonte et radice fluere debent omnes dei perfectiones atqui tres illæ conditiones conueniunt cogitationi Summe perfectæ, primo enim naturam dei constituit nam illud naturam dei constituit quod est id quod primum in deo atqui cogitatio Summe perfectæ est quid primum in deo illud enim est quid primum in deo quo nulla prior perfectio potest assignari, atqui in deo nulla perfectio assignari potest prior cogitatione Summe perfectæ ergo cogitatio Summe perfectæ constituit naturam dei, secundo distinguit naturam dei a quâlibet aliâ nihil enim existit præter deum nisi corpora et mentes creatæ, atqui cogitatio Summe perfectæ deum distinguit a corporibus et mentibus creatis primo a corporibus quæ sunt substantiæ extensæ et minime cogitationis capaces, secundo a mentibus creatis quæ quidem sunt substantiæ cogitantes sed imperfectæ erfinitæ ergo cogitatio Summe perfectæ deum distinguit a quâlibet aliâ re tertio cogitatio Summe perfectæ est fons et radix omnium perfectionum divinarum si enim omnes perfectiones divinæ nihil aliud sunt quam ipsa cogitatio Summe perfectæ quatenus ad diuersos terminos ordinem dicit cogitatio Summe perfectæ est fons et radix omnium perfectionum divinarum sic extensio est fons omnium materiæ proprietatum divisibilitatis nempe mobilitatis, impenetrabilitatis &c quia omnes istæ proprietates nihil aliud sunt quam ipsa extensio quatenus ad diuersos terminos ordinem dicit, atqui omnes dei perfectiones nihil aliud sunt quam ipsa cogitatio Summe perfectæ quatenus ad terminos diuersos ordinem dicit, exempli gratiâ, scientia dei est ipsa dei cogitatio quatenus circa res cognoscibiles uersatur eadem cogitatio quatenus comparatur cum his ad quæ se determinat dictus libertas quatenus spectatur ratione horum quæ per illius voluntatem fiunt dictus potentia ergo omnes dei perfectiones nihil aliud sunt quam ipsa cogitatio summe perfectæ quatenus ad diuersos terminos ordinem dicit proindeque cogitatio Summe perfectæ est fons et radix omnium perfectionum divinarum aliunde &c ergo est essentialis et specifica dei differentia.

Obiet 1°. Illud attributum est specifica differentia quod primum indeo concipitur ex eo quo omnia fluunt dei attributa atqui aseitas omnimoda seu quod Deum est existentia necessaria est attributum quod in deo primum concipitur a nullo alio fluit ex aquo fluunt omnia, ideo enim Deus est infinite perfectus quia in suis perfectionibus limitari non potest, deo autem in suis perfectionibus limitari non potest quia est a se, deo vero est a se quia talis est eius natura ergo aseitas omnimoda est specifica differentia vere vero cogitatio Summe perfecti.

Disco minorem aseitas omnimoda qua est quod Deum cum cogitatione Summe perfecti est attributum quod in deo primum concipitur ex quo omnia alia fluunt quodque a nullo alio fluit concedo minorem, aseitas omnimoda simpliciter nego minorem distinguo simili deo consequens, Ego Deum de posso aseitas omnimoda qua est quod Deum cum cogitatione Summe perfecti qua Ego ipso quo est Summe perfecti non potest non existere est attributum quod primum in deo concipitur ex eo quo omnia alia fluunt est probandum nego vero quod aseitas omnimoda simpliciter sit attributum quod in deo primum concipitur ex eo quo omnia fluunt. quod enim proprie loquendo non est attributum non potest dici primum dei attributum atqui aseitas omnimoda simpliciter spectata proprie loquendo non est attributum sed tantum arguit aliquod attributum cuius est aseitas seu existentia necessaria proindeque &c

Obiet 2°. Summa perfectio est specifica entis perfectissimi differentia atqui Deus est ens Summe perfectum ergo Summa perfectio est specifica illius differentia.

Disco majorem est Summa perfectio est cogitatio Summe perfecti concedo majorem est Summa perfectio est quod distinctum a cogitatione perfectissima nego majorem distinguo ut ne illa minore distinguo consequens. Itaque perfectio Summa est quidem entis perfectissimi differentia sed si perpendatur quod sit Summa perfectio quo ad rem designandam

Eam nihil aliud esse quam cogitationem summe perfectam cum enim ea quæ sunt sint cogitatio vel extensio vel extensio omnis perfectio primaria vel est cogitatio vel extensio summa igitur perfectio erit infinita cogitatio vel infinita extensio non potest esse infinita extensio quæ demonstrabimus est ergo cogitatio infinita seu summe perfecta.

Obies 3°. Deus est spiritus perfectissimus atqui differentia spiritus perfectissimi est intellectio perfectissima ergo specifica dei differentia est intellectio perfectissima.

Disguo minorem est intellectio perfectissima sumpta pro ipsa cogitatione perfectissima concedo minorem sumpta pro speciali cogitationis modificatione nego minorem distinguo similiter consequens. itaque intellectio perfectissima si sumatur pro ipsa cogitatione perfectissima est dei differentia non vero si sumatur pro speciali cogitationis modificatione ut vulgo sumitur, intelligere enim est esse sunt cogitationis modificationes ut in tractatione videbimus.

Ex dictis satis intelligitur sententias philosophorum de differentia dei specifica supra expositas facile conciliari posse in dei enim veritate sunt vera eadem substantia. ut quid ergo ab iis tanto animorum æstu agitatus hoc quæritis.

articulus 2dus

De

Attributis dei generatim.

Attributi nomine hic intelligimus perfectionem quæ ab essentiâ divinâ tanquam a radice ipsius proprietatis fluere intelligitur ut scientia, potentia, libertas, igitur omne attributum est perfectio et e non vice versâ nam perfectiones duplici genere distinguntur nempe simplicitas simplices et simplices secundum quid.

Perfectio simplicitas simplex vulgo definitur a philosophis ea quæ melius est ipsa quam non ipsa sed quam enti cuilibet melius est habere quam

143 non habere duas autem postulat conditiones prima est ut in suo conceptu nullum dicat limitationem secunda est ut non sit incompossibilis cum alia perfectione.
Perfectio simplex secundum quid ea est quae non est melior ipsa quam non ipsa seu quae aliquam imperfectionem involvit in suo conceptu attamen non potest cum aliâ perfectione.
Jam vero attributa divina sunt perfectiones simplicitas simplices et duplicis generis distinguuntur absoluta scilicet et relativa attributa absoluta sunt ea quae connotant naturam divinam in se spectatam ut attributas immensitas, aeternitas, &c. attributa relativa sunt ea quae exprimunt ordinem Dei ad Creaturas ut ratio creatoris, conservatoris &c. sunt et alia attributa relativa quae scilicet exprimunt in sanctissima trinitate ordinem unius personae ad aliam sed de istis differendo pertinet ad theologos cum lumine superiori naturali tantum cognosci possint.
Circa attributa divina generatim quaerere solent philosophi quo modo ea inter se distinguantur hanc quaestionem facile solvi potest ex his quae in metaphysica generali diximus de distinctione quadruplici metaphysicorum quorum dei simplicis attamen majoris claritatis causa sit

Conclusio 1ª

attributa divina inter se realiter non distinguuntur si enim attributa divina inter se realiter distinguerentur vel distinctione reali majore, vel minore vel distinctione reali logistica atqui nihil horum dici potest.
Primo non distinguuntur distinctione reali majore, nam quae distinguuntur distinctione reali majore sic habent ut res et res possunt a se invicem separari atqui attributa divina non sic habent ut res et res ne possunt a se invicem separari, alioquin in deo plures essent res seu entitates aut posset deus carere aliquâ perfectione quod falsum est ergo &c.
Secundo non distinguuntur distinctione reali minore nam quae distinguuntur distinctione reali minore sic habent ut res et modus, atqui attributa

Divina non se habent ut res et modus cum enim res possit esse sine modo
mum aliquod rei attributum sive aliis posse esse quod falsum est ergo
Tertio denique non distinguuntur attributa realiter Equalitas cum
attributa divina formaliter distinguerentur essent forma et forma ve-
rum Equalitas atque attributa divina una sunt forma et forma si-
cum deus per cogitationem summe perfectam quâ constituitur possi-
bile capax illorum omnes effectus producendi quos producit attributa divina
non sunt forma et forma illa quia per attributa nihil aliud sunt quam
id per quod istorum effectuum capax concipitur atque deus per cogitatio
nem summe perfectam quâ constituitur capax esse concipitur omnes effectus
producendi quos producit v.g. cognoscendi, volendi, remunerandi, puniendi
creandi, conservandi, &c. unde varia dei attributa in se et ratione sui
nihil aliud sunt quam summe perfecta cogitatio quatenus varios respici
terminos varios producit effectus sic cogitatio summe perfecta pro
ut dat cognoscendi connotat divinam scientiam quatenus veritatem rerum
necat creditum placiti divinam justitiam quatenus ad producibilia termi
natus dicitur omnipotentia eadem de aliis attributis ergo attributa divina
ratio se formaliter non distinguuntur.

Hujus propositionis veritatem passim in suis operibus agnoscunt sti
patres, Ipse augustinus libro 15.° de trinitate sic habet, bonitas atque
atque justitia nunquid aliud se in natura dei sicut in ejus operibus
dictant tanquam duo diversa sunt qualitates dei una bonitas qualia
justitia non utique sed quod justitia ipsa bonitas et quia bonitas ip
sa Beatitudo &c. fulgentius in responsione ad serenum clarer nemo
hoc esse catholicae veritatis ut unum in deo divinitatem magnitudinem
bonitatem veritatem nominamus . . . non istis diversis nominibus quasi
diversa sed unum aliud quod est essentia vel natura.

Obiet 1.° la deitas et aliquis distinguitur quia diversimode con
cipitur et definitur, atque attributa divina diversimode &c ergo &c.

Distinguo majorem quæ diuersimode concipiuntur et definiuntur in se et ratione sui Spectata concedo majorem, ratione effectuum et variationum comparationum nego majorem; porro attributa diuina diuersimode concipiuntur et definiuntur ratione effectuum et variationum comparationum non vero ratione sui ens in se Spectata sicut v.g. uirtus solis alio modo concipitur quatenus lutum indurat, alio modo concipitur quatenus ceram liquefacit licet ratione sui ens in se Spectata eadem sit et concipiatur uirtus, ita ex cogitatio summe perfecta alio modo concipitur et definitur cum misericordiam impertitur et alio dum contra punit licet in se et ratione sui eadem sit et eadem concipiatur.

Obiec Secundo idem non potest simul de eo dem affirmari et negari atqui si attributa diuina realiter inter se non distinguerentur idem de eodem simul affirmaretur et negaretur ergo &c.

Disguo majorem idem non potest simul de eodem affirmari et negari sub eodem respectu concedo majorem sub diuerso nego majorem, porro &c sic v.g. de una et eadem in se et ratione sui uirtute dicitur quod induret et liquefaciat, sed sub diuerso respectu diuersus enim est respectus uirtutis solis cerum liquefacientis ab eiusdem uirtutis respectu lutum indurantis proinde que &c.

Conclusio 2ª.

Attributa diuina in se Spectata nequidem per mentem distinguuntur, si enim totum diceremus quod hypercitus in conceptibus quibus attributa diuina attinguntur non cadat in ipsa attributa in deo Spectata sed tantum in diuersos actus, effectus et terminos attributa diuina quæ se Spectata nequidem per mentem distinguuntur, atqui rem ita se habere ex dictis satis patet ergo attributa diuina in se Spectata ne per mentem quidem distinguuntur.

Hæc sufficiant de attributis dei generatim articulis sequentibus de attributis in particulari tum absolutis tum relativis agendum est. itaque sit

articulus tertius
De
Unitate Dei

Etiamsi ex admissa semel dei existentia nihil clarius sequatur quam ejus unitas ita ut deorum pluralitas deorum sit nullitas attamen nimium est quod hostes non solum nuper paganos sed etiam etiam Christianos nostra sit haec veritas. Salices primo dei unitatem sustulerunt pagani sua insania noti in augenda aut minuenda ad libitum deorum suorum multitudine Secundo manichaei qui cum existimassent subesse ente aliquo ex increato bono et malo originem explicari non posse deo admiserunt entia alia increata ab independentia unum boni alterum mali primi primum contra los omnes sit

Conclusio 1.a

Unicus est deus, nam primo nomine dei omnes intelligunt ens infinitum atqui unicum est ens infinitum nam ens infinitum eminenter eminenter vel formaliter continet quidquid est possibile in omni genere entitatis vel perfectionis atqui hujusmodi ens necessario est unicum Si enim deo esset hujusmodi entia vel unum in alio continerentur formaliter aut eminenter vel non atqui neutrum dici potest, non primum alioquin contentum non esset infinitum non secundum alioquin neutrum esset infinitum ergo ens infinitum necessario est unicum proinde quae unicus est deus. Secundo nomine dei omnes intelligunt ens Supremum atqui ens Supremum est necessario unicum ad hoc enim sufficit quod repugnet plura esse entia Suprema atqui vera est nam repugnat deum esse seu Deum esse Supremum et non esse atqui admissis pluribus entibus Supremis deum esse Supremum et non esse primo esset ex hypothesi Secundo non esset nam ens Supremum illud est quod superius est et majus coeteris omnibus quae existunt vel existere

possunt atqui nullum praedictorum entium ex hypothesi. Supremorum esse
hujusmodi nullum enim horum foret quod aliud ens sibi simile non haberet
ergo &c. proinde que &c. Deus est ens omnipotens atque: plura esse
non possunt entia omnipotentia entis enim omnipotentis tanta vis esse
debet ut omnia ab eo pendeant ipsum vero a nullo pendeat atqui plura
non sunt entia a quibus omnia pendeant et quorum quod libet a nullo
pendeat. nil enim unum ex illis entibus ab alio penderet nil nullum ab
alio penderet si primum ergo quod penderet non esset omnipotens si se
cundum ergo a nullo horum omnia penderet proinde que &c nullum esse
omnipotens ergo &c proinde que unicus est deus, unde sic praeclare habet
Lactantius nam si erunt plura et eum optant eorum gratias agunt non juvem
aut deos multos sed deum nominant adeo ipsa veritas cogente natura
etiam ab inditis pectoribus emanavit.

Obies tam possunt admitti plures dii quam plures personae divinae, atqui
plures sunt personae divinae ergo plures dii possunt saltem admitti.

Nego majorem et paritatem disparitas est quod tres personae divinae
unam et eandem habeant naturam unde sequitur omnes naturae divinae
perfectiones ad unam quamque personam pertinere et proinde nullam
esse in una persona perfectionem quae non reperiatur in alia, contra
vero si plures admittantur dii nulla est ut dictum habeant naturam
quod fieri non potest quin una natura sit altera perfectior ut proba
vimus ergo &c.

Conclusio secunda

Duo manichaeorum principia non sunt admittenda nam primo duo manichaeorum
principia forent duo entia diversa, increata, quorum unum esset summe bonum
alterum vero summe malum atqui non possunt admitti duo illa entia, primum quidem

admitti debet ens quod existentiam denegat, ut scilicet ens increatum Summe malum repugnat ens enim Summe malum foret ens Summe imperfectum atqui repugnat ens increatum Summe imperfectum nam ens omnes omnino habens perfectiones ejus Summe imperfectum repugnat atqui ens increatum cum aseitate existat omnes omnino complectitur perfectiones ergo ens increatum Summe imperfectum repugnat pariterque duo manichæorum principia non sunt admittenda.

Secundo duo manichæi admittunt duo principia increata alterum Summe Bonum alterum vero Summe malum ut scilicet explicarent Boni et mali originem in rerum naturâ atqui nedum illa duo principia possunt inservire ad explicandam Boni et mali originem quinimo admissis simul duobus illis principiis hæc non potest absolute explicari. ad hoc enim sufficit quod positis duobus illis principiis nullum possit esse Bonum nullum possit esse malum in mundo atqui desita est primo nullum posset esse Bonum tunc enim nullum posset esse Bonum quando existeret ens quod posset et vellet omne Bonum impedire atqui admissis duobus manichæorum principiis existeret ens quod posset et vellet omne Bonum impedire nempe ens Summe malum primo enim posset a manichæis enim omni potens dicitur secundo vellet si enim nollet jam desineret esse Summe malum cum velle Bonum impedire malum sit. ergo primo admissis duobus manichæorum principiis nullum posset esse Bonum secundo nullum quoque posset esse malum quia pariter principium Summe Bonum posset et vellet pro sua omni potentia et Summa Bonitate omne malum impedire ergo admissis duobus manichæorum principiis nullum posset esse Bonum neque malum in mundo proindeque ad explicandam Boni et mali originem nulla principia excogitarunt manichæi.

Et certe duo illa principia admittenda non sunt ad explicandam boni et mali originem si Boni et mali origo posset explicari sub unico principio Summe Bono atqui ut ita sit primo audens est posse sub illo unico principio explicari originem Boni secundo pariter potest explicari origo mali

Unum mala duplicia sunt genera physica scilicet et moralia, mala mora
lia sunt culpa et peccata ut mendacium, homicidium &c: mala physica
alia sunt mala naturae quae sunt variis naturae defectus ut herbae latiferae
animalia venenata &c. alia sunt mala poenae ut morbi, infortunia, cala
mitates quibus afflictus hominum vita atque horum omnium malorum
origo aeque et commode explicatur admisso unico principio Summo Bono.
primo potest explicari malorum physicorum origo illorum enim malorum origo
sub unico principio Summo Bono potest explicari quae in se propria loquendo
non sunt mala sed ideo talia dicuntur a nobis judicantibus vel quia eorum causas et
utilitates ignoramus vel quia sunt justae peccatorum punitiones, atque mala
physica strictè loquendo non sunt mala sed ideo &c ergo &c. secundo mala
culpae seu peccata explicari possunt sub unico principio Summo Bono adhuc
enim sufficit quod Deus seu principium Summe Bonum potuerit hominem
condere cum libertate ad Bonum et malum vertibili atque Deus potuit hominem
condere cum libertate ad Bonum et malum vertibili Deus enim potuit conde
re hominem in hoc Statu qui nullam hominis injuriam infert nullam in
Deo malitiam arguit quin imo in quo nihil in eo unum omnes Dei quae possunt
Dei perfectiones atque Status hominis libertate praeditis ad Bonum et
malum vertibili nullam hominis injuriam infert nullam in Deo malitiam
arguit quin imo et in hoc Statu omnes Dei perfectiones nihil in eo unum
desiderare possunt primo ille Status nullam hominis injuriam infert et nullam
in Deo malitiam arguit nam ille Status nullam hominis injuriam infert
et nullam in Deo malitiam arguit in quo homo ad summam felicitatem desti
natus et ei media proportionata ad eam assequendam conferuntur atque
homo praeditus libertate ad Bonum et malum vertibili ad summam felici
tatem destinatus et ad eam assequendam ei conferuntur media propor
tionata et vere sufficientia ergo &c. primo Status hominis &c.

Secundo in lo Stato minimo in modum elucent omnes dei perfectiones principaliter enim dei perfectiones sunt Bonitas, Sanctitas, justitia, patientia, misericordia et Sapientia atqui in Statu hominis libertate praedito ad Bonum et malum Verticibili se producunt hae dei attributa primo Bonitas in lo quod Deus hominem nullatenus laedendo pluribus et maximis eum cumulaverit Beneficiis secundo Sanctitas in praecipiendo violatem et nitimur prohibendo, tertio patientia in ferendo tot Salvatos Suae legis violatores, quarto misericordia in parcendo peccatoribus vere poenitentibus quinto justitia vel in eos plectendo vel in justificando, sexto Sapientia quae in lo praecipue conspicua est quod Deus humanabilem elegerit ordinem in quo attributa quodammodo in suis effectibus apparere valeat manifestare in eaque finem totum Rerum universitatem condidit ergo secundo in Statu hominis libertate praedito minime in modum elucent omnes dei perfectiones aliunde ble providegue be.

Obies 1.o tot Sunt ad intendo aeterna Summaque Rerum principia quot Sunt absolute necessaria ad explicandos omnes naturae effectus atqui deo aeterna Summaque principia absolute necessaria Sunt ad explicandos nos effectus ergo &c.

Primo nego majorem enim enim dei unitas efficaciter demonstrativa ut ex dictis supra evidenter patet etiam si esset in Rerum natura effectus qui explicari non possent pluribus principio non ideo ad duo Summa principia Recurrendum esset sed potius hunc illorum effectuum explicationem ille ex illorum numero quos mentis nostrae captum superant humiliter fateri deberemus. exacte quod non intelligimus explicare per aliquid absurdum et potius repugnans omni rationi adversatur atqui ex prima probatione absurda sunt et absolute repugnantia sunt duo manichaeorum principia ergo &c.

Secundo nego minorem propter rationes allatas.

Instbis duo sunt effectus in rerum natura nempe bonum et malum atqui ad explicandam Bonitatem mali originem absolute necessaria sunt duo aeterna summa que principia ergo &c.

Nego minorem primo enim deus formaliter ut mundi conditor est author mali rerum naturae etenim mala naturae vera sunt bona comparata ad universi ordinem pulchritudinem, integritatem nec aliunde a nobis judicantur mala quam quia in exigua orbis parte concludi de toto ut par est judicare non valemus vel quia omnia ex nostro usu non ex rei natura metimur vel quia reprobamus ut superflua ea omnia quorum causas et fines ignoramus non secus ac ignis imperitus alicujus opificis officinam ingrediens et omnia instrumenta suo loco et ordine dispersa observamus ea superflua judicaret quia eorum usus ignoraret vel noxia quia forte ea imperite tractans lasus fuit ejus sanae insipientiam audiens artifex et verba ingesta non curans officinam suam constanter exercere pergeret ea infamia notandi sunt ii omnes qui deum ad suos calculos revocant circa plurima rerum vel noxiarum vel speciei tenus superfluarum. ergo &c

Secundo deus est Salvator unde ex est author malorum poenae poenarumque enim poenarum infligere aliquem est ei bono dignum dicere enim malum poenae ex prima rerum institutione non oriatur a deo quoniam deus non tam non fecit nec tolerat ut perfectione virorum ut ait Scriptura, attamen suppositâ culpa ex zelo justitiae infert mala poenae ergo &c

Tertio denique sola humana voluntas est primum malorum culpae primi primum malum enim culpa est libera legis divinae transgressio jam vero voluntas humana si primum est a nullo principio influxa ad legis divinae transgressionem libere determinabit ergo &c

Instis malum culpa arguit neãm principium mali ens increatum vel ens principium mali est ens increatum et increatum vel productum sunt principio boni atqui principium mali non potuit produci a principio boni ergo &c

Nego minorem principium enim mali est sola humana voluntas a deo libere deficiens atqui humana voluntas a principio boni creata fuit ergo &c.

Instis principium mali est malum atqui principium boni seu deus bonus non potuit producere principium malum ergo &c.

Distinguo majorem principium mali est malum ex libera sua voluntate determinatione concedo majorem ex sua natura nego majorem distinguo similiter minorem et nego consequentiam. equidem principium mali malum est ex libera sua voluntate determinatione quando scilicet sua libertate abutendo ad malum se convertit nego vero quod principium mali ex natura sua sit malum etenim in principio mali ex natura sua libertas atqui libertas non est malum quin imo libertas est verum et proprie dictum bonum quae per se nullam hominis imperfectionem nullum dedecus ad deum attributum et bonum omnimodam manifestationem ejus inferunt ergo &c

Instis quod est causa causae et causa causati ex actu mala deinceps ergo &c

Disguo antecedens quod est causa causae necessaria concedo antecedens quod est causa causae libera et causa causati nego antecedens causa duplex est necessaria quae unum effectum necessario producit sic solum vivum producit humanum, et libera quae libere agit talis est humana voluntas.

Instis ex dicta sequitur deum potuisse hominem condere cum libertate futurum consequens &c.

Nego minorem propter rationes allatas in probatione
Instis libertas est indifferentia ad bonum et malum atqui sanctitati et bonitati dei repugnat quod producat creaturam aliquam cum indifferentia ad bonum et malum ergo &c.
Disquo minorem Sanctitati et bonitati dei repugnat quod producat aliquam Creaturam Cum indifferentia ad bonum et malum Io fine ut possit ad libitum aut bonum agere aut malum committere concedo minorem Io fine ut cum possit bonum non agere semper tamen illud agat et cum possit malum committere illud nunquam committat nego minorem distinc similiter consequens. eqidem libertas est indifferentia ad bonum et malum porro deus bonus pro sua sanctitate et bonitate non potuit humanam voluntatem huiusmodi indifferentia producere Io fine ut indifferenter ad libitum nunc versus bonum nunc versus malum se converteret. ut enim deus est summe bonus necessario vult et praecipit bonum ut hanc tuis ordo postulat et prohibet malum sed deus potuit humanam voluntatem producere cum indifferentia ad bonum et malum eo fine ut cum posset non agere bonum et cum posset malum committere illud nunquam committeret quod ut divinae providentiae mirabile consilium intelligatur obsto deum est propter suam gloriam omnia Caeca omnia propter semetipsum operatus est dominus ait scriptura inde coeli enarrant gloriam dei et omnia quae in coelis sunt et in terra dum servatis legibus ab omnipotentia conditis supremo rerum omnium creatori obsequium praestare videntur Sed cum necessaria sint et necessario agant illa entia non nisi impropriam dici possent illorum obsequium igitur fecit deus mentem liberam et cum ei legem imposuerit reliquit illam in manu consilii sui id est cum potestate illam servandi aut violandi non quidem ut illam violaret et non

servaret Sed ut eam Cum posset violare non violaret cum posset non servare illam servaret et sic Lebeam supremo cui obsequium praestando vere appetit summum que dominium agnoscet et confitebitur.

Instis tus quod necessario tenetur omne malum impedire quantum in se est non potest producere Creaturam Cum indifferentia ad bonum et malum atqui deus pro sua Sanctitate tenetur necessario omne malum impedire quantum in se est ergo &c.

Nego minorem nam deus non tenetur necessario illud impedire quod nihil ejus infinitis perfectionibus detrahendo potest repugnare ad manifestationem suarum attributorum atqui malum nihil de infinitis dei perfectionibus detrahendo ad eas manifestandas infert ergo &c.

Instis tus quod necessario et infinito odio malum prosequitur tenetur quantum in se est omne malum impedire atqui deus ex necessario et infinito odio peccatum prosequitur ergo &c

Nego majorem et dico deum pro suo necessario et infinito ergo peccatum odio tenere tantum illud prohibere et suae legis violatorem gravissimis pluribus et supplicis atqui illud praestat deus ergo &c

Instis pro sua bonitate deus non potuit illum ordinem instituere in quo praevidebat maximum hominum partem ella peccaturam atque in ordine libertatis ad bonum et malum vertibili hominis conatus deus praevidebat et maximam hominum partem ella peccaturam ergo &c

Dis quo majorem in quo praevidebat maximam hominum partem ella peccaturam ex ritu et de facto ordinis instituti concedo majorem ex praevisa hominum voluntate et libertate abusiva nego majorem distinguo partem minorem et nego consequentiam eo quod deus pro sua bonitate non potuit illum instituere ordinem in quo praevidebat maximam hominum partem peccaturam ella ex ritu et de facto ordinis instituti tunc enim deus fuisset auctor et culpae et aeternae hominum damnationis sed deus potuit illum ordinem

Instituere in quo providebat maximam hominum partem suâ Culpâ penituram esse stibcatat abutendo Si enim quid impediet quominus hunc ordinem Deus instituere potuerit maxime quia tunc in Deum refundi deberet hominum damnatio atqui falsum est tunc in Deum refundendam esse hominum damnationem, in eum enim solum refundenda est hominum damnatio qui cum possit bene agere et felicitatem obtinere maluit delegit et malit peccare et in id crimen obtinere damnationis Venire atqui &c. ergo &c. porro in ordine libertatis homini concessa maxima pars hominum penitura erat non exordiri instituti vitio sed ex sola hominum Culpa ut patet Deus enim non ad poenam vel ad felicitatem in hoc ordine hominem destinavit media ad felicitatem consequendam sufficientia constat ergo &c.

Instabis pater qui daret filio suo ensem quo posset cum ex propria culpâ se interficere unum esse Crudelis esset et vere auctor mortis filii sui ergo a pari Deus crudelis censendus est et auctor hominum damnationis si eum ordinem instituat in quo providet maximam hominum partem suâ Culpâ periturum esse.

Nego consequentiam et quidem disparitas est quod pater sit causa particularis et proinde conservationi sui filii specialiter invigilare tenetur qui sufficienter non invigilaret si illi ensem praeberet quo destitutus posset illum esse periturum contra vero Deus est Causa et providus generalis qui propter bonum aliquod Creaturae particularis illum ordinem non instituere non tenetur qui per se nulli Creaturae injuriam infert et ex quo plurima bona sequuntur porro talis est status hominis libertate praeditis ergo &c.

Obies 2.° Deus Summe bonus et unicus aut vellet tollere omne malum et non posset aut posset et non vellet aut neque vellet aut neque posset vel denique et vellet et posset atqui nihil horum omnium dici potest non primum alioquin non esset omnipotens non secundum alioquin esset invidus

non tertium aliquin non esset omnipotens et simul esset imodum, non quatum nullum aliquin esset malum ergo &c

Nego minorem quoad ultimam partem et dico primo Deum posse omne malum tollere qui enim libere creavit neutram libertatem eam libere conservat potest omne malum sive Culpa sive poenae tollere malum enim sive culpae sive poenae non esset absque libertate atqui &c. ergo Deus potest omne malum tollere proinde quae est omnipotens. Secundo vult est omne malum tollere, ille enim vult omne malum tollere qui sinerae malum culpae prohibet sine quo non sit malum poenae atqui Deus sinere omne malum culpae prohibet quo sublato tollitur omne malum poenae ergo Deus vult tollere omne malum proinde quae non est iniquus.

Ad probationem autem dico nihil omnino esse malum Culpae esse malum poenae in mundo negari quia voluntas deiacta de re absoluta non est sed conditionata scilicet vult ille malum poenae ex hipothesi quod non sit malum culpae et non ille malum ex hipothesi Autem libertatis hominis quem Deum legitime de Caelo potuisse instituere supra probavimus.

Quod si his omnibus rationibus perpensis adhuc maneat mundana creaturalis Sapientia hanc attente deinceps primo quod judicia divinae Sapientiae humana mente deprehendi et percipi non possunt quo altitudo divitiarum Sapientiae et Scientiae dei quam incomprehensibilia judicia ejus et investigabiles viae ejus. Secundo consiliorum dei rationes a nobis penetrari non possunt quis enim intimos divinae mentis sensus cognovit aut quis illi fuit consiliis. Tertio haec ratiocinia pluribus aliis in rebus accipitur hic prorsus locum habere non ideo perspicua negandae sunt quia evicta sint perspicuum non est sufficiat hanc clare et distincte percipere primo Deum esse vivum secundo Deum unicum non nisi quod rectum est de facturum velle tertio Deum peccatum punire &c. Ad secundum respondeo hic comprehendi est rationis in infinitas quaestiones descendere plurimas et tenuis mentis adversa

est sapientia dei profundas

articulus quartus
De
Simplicitate Dei

Simplicitas oppositus compositioni est totuplex est quotuplex est compositio porro compositio duplex est physica scilicet et metaphysica illud physice compositum quod constat partibus a se invicem distinctis et separabilibus ut corpus aut homo prout constat mente et corpore. illud est compositum metaphysice quod constat ex partibus metaphysicis seu ut volunt scholastici formalibus vel ipsa entitas virtualiter tantum distinctis talis est compositio ex genere et differentia aut ex potentialibus ad actualia fluentibus. Hic quaeritur primo utrum deus sit physica compositus deus utrum sit corpus aut aliquam corporei ex natura sua conjuncti secundo utrum sit etiam expers omnis metaphysicae compositionis. constat deum non esse mutatum est enim corporeum Cum supra probaverimus eum esse spiritum sit igitur

Conclusio 1a

Deus non constat ex mente et corpore nam nomine dei intelligitur ens perfectissimum atqui ens perfectissimum ex mente et corpore constare non potest nam ens perfectissimum omnem ab se excludit imperfectionem atqui corpus est quid imperfectum. quod enim in suo formali conceptu negationem includit est quid imperfectum atqui corpus in suo formali conceptu negationem includit quod enim necessario figuratum est negationem includit in suo conceptu Cum enim figura sit de politio ultima unius entis corporei pars sit ulterioris et alterius negationem atqui corpus necessario figuratum est figurabilitas enim

est corporis proprietas ergo &c. primo equidem est natura est corpore non
contrar
obies omnia humani corporis membra dei in Scriptura tribuuntur ergo
Dico quod antecedens tribuuntur metaphorice et impropie concedo antece
dens vere et proprie nego antecedens et consequentiam equidem dei
in Scriptura membra humani corporis tribuuntur sed metaphorice tan
tum ut patuit humanae mentis inscultatas quas rebus sublimibus affutu
non nisi difficile potest assequi deus ab omni materia omnes suas divi
membris divinis perfectionis adumbrantur sic v.g. per oculum
omni potentia per aures sciantia per pedes praesentia dei significa
tur.

Conclusio 2a.

Non est admittenda in deo propie entitate loquendo ulla compositio
metaphysica ubi enim nulla est pluralitas ibi nulla est compositio
compositio enim est pluralium distinctorum unius atque in deo nulla est
pluralitas stricte loquendo si enim distinctio attributorum dei non in ipsa
attributa quaterus sunt in se sed in varios terminos eadem adequos
a divinam dictat simplex dei natura nulla sit ipsa est propie loquendo
admittenda est in deo pluralitas atque ex dictis ubi de attributorum
divinorum distinctione ergo &c.

articulus 5us.

De Infinitate Dei

Infinitum duplex est silicet infinitum actu et infinitum potentia
infinitum actu est illud quod actu et de facto omnem determinatam es
sentiam perfectionem continet infinitum potentia est illud quod ut
tempus augeri est perfici.

Ex variis exist. de demonstrationibus eius aliquod constat existere quod in se omnem realitatem et perfectionem propriae dictam contineat et illud sit Deum vocari, proinde quod Deum esse infinitum ens actu. Duo igitur hic tantum quaerenda primo an detur infinitum actu seu Deus omnes omnino perfectiones etiam simplices secundum quid contineat et quomodo. secundo an detur ab actu infinitum saltem in suo genere infinitum actu detur ab actu ita possit augeri et perfici ut ulterius incrementum admittere non possit hanc quaestionem vulgo sub hoc nomine instituitur an detur creatura possit esse actu informalitas saltem in aliquo genere infinita pro affirmantem Aquinatis negantem Thomistae vulgo pro quibus illi contendunt Deum posse v.g. extensionem actu infinitam aut numerum actu infinitum producere ii vero negantis quid sentiamus de tota aqua hac quaestione sequentibus conclusionibus exponemus.

Conclusio 1.a

Deus perfectiones etiam simplices secundum quid continet non quidem formaliter sed eminenter.

Probatur prima pars Deus formaliter non continet id est secundum suam propriam formam illud quod est imperfectum atqui perfectiones simplices secundum quid sunt quid imperfectum. quod enim negationem et limitationem dicit est quid imperfectum atqui perfectiones secundum quid dicunt limitationem et negationem v.g. extensio ergo &c.

Probatur secunda pars, continere perfectionem eminenter est eam continere eminentiori modo quam est in se atqui Deus continet perfectiones secundum quid eminentiori modo quam sunt in se v.g extensionem continere etiam virtutem producendi extensionem est continere extensionem eminentiori quam est in se atqui Deus virtutem producendi

Extensionem contuer, quia enim extensionem produceri imperfectio infinitas simplex ergo &c proinde que &c

Conclusio 2ª

Deus non potest producere numerum actu infinitum nec magnitudinem actu infinitam. nam deus illud producere non potest quod repugnat atqui repugnat numerus actu infinitus et magnitudo actu infinita numerus enim actu infinitus foret ille qui major dari posset dari dicet de magnitudine actu infinita atqui &c.

Primo quidem non potest dari numerus infinitus Sit quo major dari non possit Si enim possit ille talis numerus Supponamus deum producere hominum numerum quo major dari non possit atque tali hac hypothesi manifestum inducit contradictionem tunc enim est manifestum contradictio quando res eadem affirmata simul et infinita atqui prædictus hominum numerus affirmatus simul et infinitus Primo fore infinitus ex hac hypothesi secundo fore finitus Ille enim numerus esset finitus quo major actu existere atqui existeret actu numerus major hominum producto unum numero nempe numerus - 6 brachiorum cæli ille unum ergo numerus ille hominum finitus foret alium de fore infinitus ergo &c proinde que &c

Et Certe in hac hypothesi numeri infiniti hominum adeo produci deus Singulis unum nummum Singuli hos numeros projiciant in cumulum vel ex hoc numero Singuli potuerunt desumere centum numeros vel non potuerunt atqui neutrum dici potest, primo non desumerent centum numeros quia omnes quibus circumfossas possit unum nummum ergo non possunt assumere plures, non secundum numeri enim infiniti tunc exhauriretur proinde que &c.

Secundo non potest dari magnitudo actu infinita Si enim possibilis sit talis magnitudo Supponamus deum hanc magnitudinem producere cæli unum infinite longum ex illo baculo unum stadium exhaurire ex quodam

Jn hâc hipothesi vel Baculus remanebit infinita Longus vel non ataqi unum
tum dici potest primo non remanebit infinita Longus illo enim Baculus
non est infinita Longus cui potest aliquid addi ataqi illi Baculo potest
aliquid addi nempe esse ajeda detracta ergo primo non remanebit infinita
Longus secundo non potest dici quod non remaneat infinita Longus si enim
Baculus infinita Longus desineret esse infinitus una cum ajeda detracta jam
Baculus infinitus una cum ajeda afinito distaret quod repugnat ergo vel
proinde quo absurda est hipothesis magnitudinis actu infinitas.

2t Certe in magnitudine infinita Supponatur iter infinitum deus in
singulis diebus unum hominem producat postea homines illi ad finiendum
juncti manibus andant tunc vel totum iter occupabit hominum multitu
do vel non ataqi neutrum dici potest non primum quia Cum unus singulos
homines singulos sive passus ad finiendum accedentes totum iter occupa
verit nempe foret ut major spatium occuparetur ubi quam prius non
secundum quia Cum sint infiniti homines necesse est ut totum occupatum
spatium ergo absurda est hipothesis magnitudinis infinitas.

Corollarium

Hinc evidenter sequitur primo simplicitatem esse praecipuam
entis infiniti proprietatem ubi enim datur compositio quaecunque ibi
datur numerus sed ubi datur numerus datur et limitatio ergo ubi datur
compositio ibi datur limitatio proinde quo ens infinitum non potest ullo
modo dici compositum secundo distinctionem attributorum divinorum
formalem a se propugnatam nullatenus posse sequi cum infinitate
dei conciliari si enim dentur in deo attributa ajecta dei detracta efficient
numerum ex cuius quilibet numerus sit necessario finitus nam ens attri
butorum dei erit ergo efficit finitum quod repugnat ergo &c.

162

Objicies 1° Deus potest producere totam hominum collectionem atqui hæc est hominum numerus infinitus ergo Deus potest producere numerum actu infinitum

Nego majorem tanquam falso supponente supponit enim collectionem hominum possibilium atqui repugnat collectionem hominum possibilium esse finitam simul et infinitam atq. collectio illa esset collectio hominum possibilium esse finita simul et infinita nimirum infinita cum ei nihil addi posset secundo esse finita sequeretur numerum illum hominum esse numerum majorem sublicet brachiorum ergo &c.

Instabis Deus cognoscit et videt homines omnes possibiles ergo Deus cognoscit et videt totam hominum collectionem possibilium et providere eam potest et videt totam hominum collectionem possibilium et providere eam potest produrere.

Nego consequentiam nam ex antecedente Deus cognoscit et videt totam hominum possibilem atqui homines non sunt possibiles collective ergo totam collectionem hominum possibilium collective ergo ex eo quod Deus cognoscat omnes homines possibiles non sequitur Deum cognoscere totam hominum possibilium collectionem.

Instabis tunc Deus cognoscit totam hominum possibilium collectionem quando illum hominum possibilium numerum cognoscit quo non potest dari major atqui si Deus cognoscat homines omnes possibiles cum hominum possibilium numerum cognoscit quo non potest supponi major sequitur nihil potest addi aliquin Deus cognoscet simul et non cognoscet omnes homines possibiles cognoscet ergo hi possibiles non cognoscet si quidem illis omnibus hominibus possibilibus adeo cognitis potest addi aliquid homo ergo &c.

Nego minorem nam Deus etiamsi omnes homines possibiles cognoscat non potest cognoscere hominum possibilium numerum qui repugnet atqui numerus hominum possibilium quo non potest supponi major repugnat ergo &

ad probationem dico deum tantum cognoscere oēs hoēs sed eo modo quo possibiles sunt scilicet distributive.

Instabis denique illi oēs hoēs possibiles efficiunt numerum vel infinitum vel finitum atqui non efficiunt numerum finitum ergo infinitum proinde quæ si deus cognoscat oēs hoēs possibiles cognoscit numerum hominum possibilium infinitum, sed quo non potest supponi majore.

Disquo majorem efficiunt numerum infinitum vel finitum actu ampliato contra concedo majorem efficiunt numerum infinitum vel finitum actu nego majorem uno verbo omnes homines possibiles efficiunt infinitum numerum infinitum potentia dico non numerum qui potest in infinitum augeri et nunquam potest supponi ita magnus ut eo major dari non possit sicuti ergo quærat quis cognoscat deus quando cognoscit omnes homines possibiles dico deum tunc cognoscere numerum hominum possibilium qui potest semper in infinitum augeri.

Obies 2°. potentia infinita potest producere effectum infinitum atqui potentia dei est infinita ergo &c proindeque &c.

Nego majorem potentia enim infinita non potest producere id quod pugnat atqui ex probatis effectus infinitus v.g. extensio infinita repugnat ergo &.

Instabis potentia finita effectualiter differt a potentia infinita atqui ô differret si potentia infinita non posset producere infinitum effectum tunc enim utraque potentia non posset producere nisi effectus finitos, ergo &c.

Nego minorem et dico potentiam infinitam a potentia finita multum differre tamen si potentia infinita non possit producere effectum infinitum 1° quia potentia infinita effectum producit independenter a quolibet alio non non item potentia finita quum sit pote Creata ab alio in suis actionibus absolute pendet secundo quia potentia infinita Creare potest de tanta

Enihilo educere non potest potentia finita ergo &c.

Obies 3° quod est potentia potest alia actu atque extensio potest produci infinita potentia ergo est infinita actu.

Nego majorem nam contra si extensio sit infinita potentia non potest esse infinita actu adhoc enim sufficit quod infinitum potentia excludat infinitum actu atque desita est nam infinitum potentia est illud cui semper infinitum aliquid potest addi a infinitum actu foret illud cui nihil addi posset atque &c ergo &c.

Instabis Eadem cum difficultate si ad multitudinem infinitam potentia infinitum de multitudo infinitum actu pg quemadmodum in multitudine hominum actu infinita plura essent brachia quam homines ita est in multitudine hominum infinita potentia ergo &c

Nego antecedens et ad probationem dico in multitudine hominum infinita actu repugnare plura esse brachia quam homines non item in multitudine infinita potentia disparitas est quod multitudo actu infinita foret ea quæ non posset dari major proinde quæcumque in multitudine hominum infinita major foret oculorum multitudo quam hominum repugnat multitudo actu hominum infinita contra multitudo potentia infinita ea est quæ potest semper augeri et proinde quæ semper potest dari major ad quemcumque hominum productus foro enidem est quod in multitudine eo sensu infinita non repugnet plura esse brachia quam homines numerus enim hominum cum brachiorum semper remanet finitus

articulus 6.us

De Immensitate Dei

Immensitas juxta sui nominis illud est quod mensura et finem caret nomine autem immensitatis divini philosophi intelligunt illud attributum quo deus concipitur esse cunctis omnibus præsens deum esse immensum omnes confitentur sed de modo dicendi.

Alii deum esse cunctis omnibus præsentem contendunt relatione existentiæ

agendam immobilis indivisibilis ac penetrabilis quae quidem extensio spiritibus propria est et toto coelo distat ab extensione Corporea quae est impenetrabilis divisibilis ac mobilis unde existimant extensionem divinam quam immensitatem dei vocant esse locum rerum omnium qui autem mundum extenderit et dextorsum mundo etiam pervenerat nam inquiunt Clare conspicitur dari hujusmodi locum necessarium immutabilem aeternum qui autem mundum extenderis et immensum qui ultra mundum extenditur

Alii post Cartesium existimant nullam esse extensionem nisi materialem et Corpoream sicque asserunt deum esse immensum non ratione extensionis sed ratione Cognitionis scilicet cognitionis qualenus omnia cognoscit et voliti onis ut actionis qualenus omnia in omnibus operatur nihilominus contendunt deum esse per se substantiam subsistentem omnibus praesentem quia cum juxta eos Natura Spiritus sit ipsa Cogitatio deus per cogitationem praesens esse non potest quin quoque sit per substantiam.

Corollarium 1.um

Non est admittenda extensio necessaria penetrabilis indivisibilis et immobilis illa enim extensio non est admittenda quae repugnat atqui repugnat Primo repugnat extensio necessaria illud enim non est necessarium quod est valde imperfectum atqui quaevis extensio est valde imperfecta quod enim verum et proprie dictum perfectionem excludit illud est valde imperfectum atqui quaevis extensio verum et proprie dictam perfectionem excludit nempe cogitationem extensio enim quaevis postulat subjectum multiplex cogitatio vero subjectum simplex ut supra probavimus reflectendo Spinozae Systema ergo &c.

Et certe quod est aggregatum ex innumeris partibus quarum quaelibet finita est nec aliarum additione est quoexistentia perfectius illud necessarium esse non potest atqui extensio quaevis est aggregatum ex

immenſi partibus quadam quæliber eſt finita aliarum que additione ex
Coexiſtentia nullatenus perficitur Sic v.g. pars ſpatii quod eſt extenſione
media ex dicunt adeuntibus pars inquam ſpatii huius claſſis exiſtentis
finita eſt cum eiam ſit capta pars ſpatii in aula exiſtentis ab la
diſtinguitur Sed hic quod ille non poteſt quin ſit finita pariter a parte
ſpatii in aula exiſtentis o perfectius quæ ipſi ẽ omino extenſa ergo &c.

Secundo repugnat extenſio penetrabilis ſi enim una extenſio non
poſſit concipi altera penetrare quin alterutra concipiatur deſtructa
nulla extenſio ẽ penetrabilis atqui res ita ẽ ſupponamus ñ. duæ ex
tenſiones poſſe ſe inuicem penetrare quia mutatis quantum volueris unam
extenſionem poſſunt hypoſtitam deprehendat ergo &c

Tertio repugnat extenſio indiuiſibilis illud enim ẽ diuiſibile q̃d habet
plures partes extra ſe inuicem poſitas quadam una poſſit clare et
diſtincte concipi ſine altera non enim aliunde ea ꝓdicamus ſummum
ẽ diuiſibile atqui quiuis extenſio habet plures partes extra ſe inuicem
poſitas quadam una ꝑt concipi ſine altera ut patet ex partibus
ſpatii in hac claſſe et in aula exiſtentibus ergo &c.

Quarto denique repugnat extenſio immobilis partes ñ ſunt ſe
ſe inuicem poſſe ſeparari non poſſunt quin moueantur atqui quælibet
extenſio nil partes ſecta ſe inuicem poſſe ſeparari ergo &c
ꝓbatur de qua repugnat extenſio neceſſaria &c.

Confirmatur repugnat quælibet extenſio ſi ōis extenſio ſit com
poſita atqui ōis extenſio ẽ compoſita ſi ñ eadem ſit dea ꝓprie
extenſionis ac extenſionis compoſitæ ōis extenſio eſt compoſita atqui &c
nam dea extenſionis ꝓprie ẽ dea tota dimenſionis atqui o alia
ẽ dea extenſionis compoſitæ ergo &c ꝓbatur eque &c.

Hinc manifeſtum ſequitur nullum eſſe immenſum ſeu extenſionis conſtitu

Obies 1°. Illa extensio necaria ẽ qua necario existit aliqui quantum pars extensionis necario existit Supponatur ñ triangulum productum in hac hip pothesi necario concipimus aliquam extensionem ultra hoc triangulum existentem Sicut ões fatentur et ur Constat ex eo quod triangulum concipi non possit Carens ulteriori extensione quin concipiatur hinc ulterior extensio jam vero hinc necessitas concipiendi quandam extensionem ultra hoc triangulum existentem oriri debet vel ab ipsa trianguli extensione vel ab aliqua extensione ultra triangulum contingente existente vel ab aliqua extensione ultra triangulum necessario existente aliqui primo non ab extensione ipsius trianguli propria namque trianguli extensio ẽ postulat ad nãam trianguli quandam ulteriorem extensionem aliqui ẽ effet ulterior respectu trianguli 2°. ẽ ab aliqua extensione ultra triangulum contingente existente eo enim ipso quo contingens existeret supponi posset non existere adeoque ẽ necario concipiatur hinc extensio ultra triangulum Superest ergo ut hinc necessitas ulteriorem concipiendi extensionem oriatur ab aliqua extensione necario existente ergo &c.

Nego minorem illa enim extensio necessario existens vel nãa vel eo communicet aliqui nequeunt dici potest non primum ut fatentur adversarii 2 Secundum alioquin Deus esset extensus et haberet partes quod falsum ẽe demonstravimus ergo &c.

Ad probationem dico primo falsum esse in hypothesi trianguli producti necario concipi aliquam extensionem ultra hoc triangulum existentem et extra necario concipi aliquam extensionem ẽ existentem in tum ñ ultra triangulum productam aliqua concipitur extensio in quantum triangulum necario concipitur finitum aliqui triangulum ẽ concipitur finitum nihil eo ulteriorem extensionem ẽ existentem ñ existere

illa ultra ire extensio quam ō per eam concipitur finitum ut puta ergo ultra triangulum productum ō concipitur nec ullo aliqua extensio existens sed ~~non~~ impossibile 2° haec necessitas concipiendi extensionem aliquam possibilem ultra triangulum productum oritur ex ab ipsa trianguli extensione quae quantumvis magna sit in suo conceptu dicit limitationem et proinde ultra ionis extensionis negationem erab ipsa extensione ultra ionis quae ipsi a deo ultra triangulum producei et trianguli extensioni adjici nunquam nec ab extensione nec ullo ultra triangulum existente primo quia huic extensio nec ullo existens repugnat 2° quia ultra triangulum productum nulla concipi potest extensio nisi ea quae caret ea quae ipsi trianguli extensioni adjici atque &c ergo &c proindeque &c.

Probo extensio quae ō ipsi annihilari nec ullo existit atque aliqua extensio non ipsi annihilari supponamus ne ea ōia quae continentur in hac schola annihilari gravitabus et tabulatis conservatis atque in hac hypothesi aliqua extensio ō ipsi annihilari quocunque fiat annihilatio semper parietes ab invicem distabunt et consequenter inter ipsos erit vera extensio seu vacuum spatium ergo &c proindeque &c.

Nego minorem prioris syllogismi et minorem secundi et dico in hac hypothesi nullam realem et positivam extensionem inter parietes intercedere et nihilominus parietes ab invicem distare primo nulla realis et positiva inter eos extensio sequitur enim inter parietes inter cederet extensio esset deo propria ut fatentur adversarii tota ne non extensio destructa supponitur atque illud dici ō ipsi nam ipsos ad nec ullos ad id admittitur illa extensio ut per eam concipiantur parietes distare atque ō ipsi dici deos illos parietes ab invicem distare per partem alicuius divinae perfectionis intercedentem v.g. cujus

perbuc longam ergo &c 2°. nihil omnes parietes ab invicem distarent tunc
n parietes ab invicem distarent cum nullus locus posset existere corpus quod
esset eorum distantia a mensura etenim ut duo corpora ô distent requiritur ut
nec aliquid nullus ea intercedat nec intercedere possit atqui nullus locus pari
ter posset si Deus vellet existere corpus quod esset eorum distantia a mensura
ergo &c praeindequeable.

Obiet 2°. extensio neario immensa seu infinita ê neario existens atqui existit
extensio neario immensa ultra hunc mundum expansa Supponatur enim quil ul
timitate mundi positus tunc vel brachium ultra porrigere potest vel non
si primum igitur ultra vis est spatium aliquot brachium protensum excipiens
si secundum ergo est obex hic autem obex ê vel extensus vel inextensus
quia inextensum demonstratur repugnans ergo extensus ê ergo ultra vis extra
extensio praeindequeable.

Nego minorem et ad ejus probationem dico quod si Deus velit illius hominis
brachium ultra mundum conservare tunc ille homo brachium ultra por
rigere potest sed ô Deo ultra vis est spatium aliquod brachium pro
tensum excipiens si ñ requireretur spatium ultra vis quod brachium
protensum excipere esset quia cum brachium sit quid extensum ô pôt
est recipi nisi in aliquo spatio prae existente si enim extensionem de bra
chio detrahas ô spatium requiret atqui hic ratio nulla ê alioquin
cum spatium etiam brachium excipiens esset extensum requireretur
et aliud spatium prae existens in quo receptum fuisset et sic in infinitum
ergo &c si vero Deus ô velit juxta suas leges ultra corpus ultra
mundum conservare tunc ille homo brachium ultra mundum porri
gere ô potest ô ex aliquo obice resistente sed propter statutas
a Deo naturae leges.

Obies 3°. Deus in Scripturis dicitur excelsior coelo profundior inferno longior terra latior mari ergo est extensus.

Disquo antecedens Deus dicitur excelsior coelo &c. per suam intelligentiam Sapientiam omnipotentiam quia infra definitum quod dum objectum continet ō p̄t concedo antecedens per extensionem et quandam cum corporibus commensurationem nego antecedens et consequentiam.

Instabis Deus ẽ in coelo et in terra ergo ẽ in loco proinde quia est extensus

Disquo antecedens Deus ẽ in coelo et in terra per scientiam et potentiam concedo antecedens per præsentiam localem ad ẽ per aliquam extensionem nego antecedens et consequentiam.

Conclus 2.ª

Deus ẽ immensus et rebus omnibus præsens per suam substantiam cum ñ Deus sit cogitatio Deus ō p̄t ratione cogitationis rebus ōibus præsens ẽ quia sit immensus per suam substantiam atq; Deus ratione cogitationis rebus ōibus præsens ẽ quia ñ omnia intelligit et operatur rebus ōibus præsens ẽ ratione cogitationis substantia ñ cogitans per cogitationem intelligit et operatur atq; Deus ōia intelligit et operatur ergo Deus rebus ōibus ratione cogitationis proinde quia per suam substantiam ẽ immensus.

Obies quod Deum præsentem supponit eum præsentem ō constituit atq; Dei in res creatas actio cum illis præsentem eas supponit ergo Deus &c.

Nego minorem ut ñ Dei in res creatas actio cum illis Deum præsentem supponeret res creatas antecedentia Dei actionem exigere deberent quod tamen Dei ō p̄t Cum per eam solam producantur et

Confirmatur ergo &c

Quæres quid sentiendum sit de hâc propõne in oĩum ore posita deus ẽ ubique.

Respondeo Si per hanc propõnem deus ẽ ubique intelligatur deum ẽe vere per suam substantiam rebus omnibus presentem vera ẽ propõ et ẽ de fide Si vero intelligatur deum ẽe in oĩ loco proprie loquendo falsa ẽ propõ qm ñ in loco ẽe õ pst in omni loco õ ẽ atq; deus in loco ẽe õ pst qđ ñ in loco ẽ extensum ẽ atq; deus õ ẽ extensus ergo &c

Dices primo quod õ ẽ in loco nullibi ẽ Sed quod nullibi ẽ õ est ergo.

proindeque. &c

Nego minorem deus enim ante mundi creatõnem erat atq; mundi creãonem deus õ erat in loco quando ñ õ erat locus deus đ erat in loco atq; ante mundi creatõnem õ erat locus deus ñ locus dei um õ est Sed ante mundi creãonem solus erat deus ergo &c. ẽ autem infantia præjudicium ex omnium corporeorum experientia duntaxat quod vulgus existimat illud nullatenus ẽe quod nullibi ẽ.

Dices 2°. deus ẽ omni loco præsens ergo &c.

Disquo antecedens per cogitationem ejus modificationes concedo antecedens per extensionem nego antecedens et consequentiam subdistinguo õ pst ẽe alteri præsens nisi per suam naturam et perfectiones corporis dicitur alteri dei præsens per extensionem et suas modificationes potest spiritus õ pst esse dei præsens nisi per cogitationem et cogitandi modos Eo modo ẽa corpori humano præsens est ut in tertia sectione explicabimus.

articulus Septimus

De

æternitate Dei

De æternitate

Articulus Septimus

De æternitate Dei

æternitas definitur a Boëtio interminabilis vitæ tota simul et perfecta possessio, primo dicitur vitæ possessio quia æternitas soli deo viventi convenit 2° dicitur interminabilis dr est qui nullum habuit initium nec finem hæc pst 3° dicitur tota simul et perfecta quia in æternitate nulla ē successio nec una istarum partium definiendum non ēt probant pstpi ut ex dicendis patebit.

æternitas aliquibus definitur durāo initio et fine carens in qua differt a tempore et ævo tempus enim ē durāo initium habens et finem ævum ē durāo quæ habuit initium sed nullum habitura ē finem.

Dari ens æternum ac proinde æternitatem nullus diffitetur pst ipsi quæ athei æternitatem nāa ut inuti tribuere conantur neque etiam admitti pst deus nisi æternus deus n ē ens nāarium et proinde æternum verum nāa æternitati ē huic menti provius imperscia neque mirum id videri debet cum nihil notius sit quam ē tempus dari protractum præteritum et futurum certamen clare definiri ō possit quid sit tempus &c.

Duo de æternitate quæ dicitur primo æternum in se sit ad multa successio secundo æternum creatura possit esse æterna.

Conclūo 1ª

æternitas successiva ō ē admittenda illud n ō ē admittendum quod repugnat atqui æternitas successiva repugnat nam æternitas ē durāo actu infinita atqui durāo actu infinita et successiva repugnat etenim durāo successiva ex pluribus componitur partibus atqui durāo actu infinita pluribus partibus constare ō pst: illa n partes

ex quibus componeretur duratio nata infinita vel foret numero finita vel numero infinito atqui neutrum Dei ꝑt ꝯ primum ut pater ꝯ secundum supra ñ repugnare numerum infinitum demonstravimus ergo &c.

Et Certe Si eternitas foret successiva in ea foret prateritum futurum et praesens prateritum erit futurum atqui in aeternitate ꝯ ē praeteritum praeteritum erit futurum ergo in aeternitate foret praeteritum praeteritum erit futurum Dei duratio continuo major ac diuturnior fieret Deus ꝯ amplius haberet duraꝯnem praeteritam nondum habebat futuram Sed temporis momentum praeteritum et futurum fluens momentum atqui haec ꝯia cum summa Dei perfectione et immutabilitate pugnant ergo &c.

Nam de aeternitate locuturi tenemur S. patres Stus Gregorius nazianzenus Deus semper ē Ens erat et erit nonne tempora Stus Augustinus non sequuntur Stus Gregorius magnus semper ē aeternitas, habet in qua nulla pars sua longitudine praeterit ut pars alia succedat totum simul ē ē.

Hinc colliges quam vana sint et inepta oēs illae questiones v.g. an non diutius hunc Deus exterruit quam hunc condere mundum an Deus potuerit mundum condere prius quam condidit quid faciebat Deus antequam coelum et terram faceret alia que hujus generis.

Dices 1°. Si aeternitas divina pater ꝯ haberet fluentes alias post alias nullum esset praeteritum nullum que futurum respectu Dei ergo sequeretur nulla foret in ipso prioritas et posteritas sed hoc consequens ergo et antecedens.

Dispuo majorem nullum foret praeteritum respectu Dei nec futurum entitative concedo majorem objective nego majorem equidem respectu divino nam nullum foret praeteritum nec futurum sed nihilominus Deus

cognoscere futurum et præteritum quia sibi cognoscere entia contingentia in quorum duratione datur præteritum et futurum.

Dices 2° quod convenit durationi unicuique convenit ei duratio ipsa est ipsa species ergo &c.

Nego antecedens quod convenit ergo tanquam a falso supponente supponi enim durationem alicui generi durationis rerum infinitarum, et durationi infinitæ atqui hoc falsum est durationi enim unicuique convenit determinata et temporis sicut existentia unicuique dici potest res ipsa dei et creaturæ.

Dices 3° datur duratio infinita successiva sibi soli convenit non autem alteri ergo a parte post ergo

Dist. antecedens datur duratio infinita potentia successiva concedo antecedens infinita actu nego antecedens. Jam vero cum duratio infinita potentia ad quemcumque terminum producatur semper finita remanet cum sit successiva nego consequentiam

Dices 4° vere de deo dictum quod semper fuerit et futurus sit ergo &c.

Dist. antecedens et illud dictum in proprie concedo antecedens proprie nego antecedens et consequentiam quando igitur præteritum et futurum deo tribuitur dictum illud fit in proprie et per quandam accommodationem de nostro modo loquendi rerum quia deum nobis præsentia et futura sibi succedentibus sine successione immutabilem velut qui existere arbitramur illud vero non fit proprie fuit enim et erit proprie deo convenit sed solum ex natura ipsius sanctum augustinum omne præteritum jam non est et futurum nondum est, non igitur præteritum et futurum deest apud deum autem nihil deest nec præteritum igitur nec futurum sed non præsens est apud deum non est ibi nisi est inquit alibi deus sanctus doctor non est ibi fuit et erit quia et quod fuit jam non est et quod erit nondum est sed quidquid ibi est non nisi est

Conclũo 2ª.

Nulla creatura potuit ẽe ab eterno seu ab eterno exititve; illud ñ
actionum ẽe ō potuit quod nec semper extitit nec semper potuit exitive alqi
nulla Creatura semper extitit aut exitive potuit nam illud ō potuit sem
per exitive quod debuit aliquando ello nihil alqi quelibet Creatura
aliquando debuit ello nihil quod ñ e nihilo ad ello tranſive debuit ali
quando debuit ello nihil alqi quelibet Creatura e nihilo ad ello tranſi
ve debuit quelibet ñ Creatura fuit Creata Creatio autem ẽ produc
tio dei ex nihilo tum sui tum subjecti ergo &c proindeque &c.

Et certe si aliqua Creatura potuit ab eterno exitive suppona
mus mundum fuiſſe ab eterno alqi illud repugnat mundus enim ab eter
no ẽe ō potuit qm tempus quoque quod ẽ mundi durãe fuerit ab eterno
alqi tempus ō potuit ẽe ab eterno si ñ tempus ab eterno extitit ex
ab eterno debuit ẽe diei et noctis vicissitudinem alqi repugnat vicissitudinem
diei et noctis ẽe ab eterno nam si ab eterno sittalis vicissitudo tamen
quem dies ab eterno fuit, si enim nox vel dies ab eterno ō fuit nihil
fictum ex utroque parte ab eterno ō fuit alqi repugnat diem et
noctem ab eterno fuiſſe nam eorum quos sunt ab eterno unum ō pot
ẽe ante prius alqi omnino neceſſe ẽ ut vel nox diem vel dies
noctem praeſuerit ergo &c. proindeque &c.

Adde quod si mundus ab eterno exitive infinita jam effluxiſſent ſecula
infiniti anni quod repugnat numerus ñ Sanctorum vel ẽt major
numero annorum vel ō alqi nullum ex dictis ſupra ergo &c

Obiet Deus ab eterno habuit voluntatem Creandi mundum ergo mun
dus potuit ẽe ab eterno

Nego consequentiam Deus erat ab aeterno ō habuit nisi tunc ens quod nunquam in tempore Cum ergo tempus ab aeterno esse ō potuerit ut pos babiles mundi fuerint ab aeterno existere ō potuit.

Instabis Deus facere potuit ut mundus ab initio aeternitatis existere incepisset ergo &c

Nego antecedens aeternitas ñ importat ō habet ergo Deus ō potuit facere ut mundus ab initio aeternitatis existeret.

Articulus 8.us

De Scientia Dei

Cum Deus sit ens intelligens ut constat ex omnibus supra dictis negari ō pōt esse in eo Scientiam. illa autem Dei Scientia primo est simplicissima quia tota simul ē in mente divina Cum sit actualis secundo ē perfectissima ex quibus nec augeri nec minui pōt nam in ente perfectissimo nulli limites esse possunt

Scientia illa pro diversitate obiorum multiplex distinguitur,

Primo dividitur in Scientiam necessariam et Scientiam liberam ſi cutia necessaria est ea qua Deus novit res necessarias et immutabiles v.g. se ipsum et rerum essentias Scientia libera ē ea qua Deus cognoscit res contingentes et in aliqua tempore existentes existentes.

Secundo dividitur in Scientiam speculativam et Scientiam practicam Scientia speculativa est ea qua Deus cognoscit objecta practicabilia ut intelligibilia abstrahendo ab eo quod sunt operabilia Scientia practica ea dicitur qua cognoscit objecta prout sunt actu ipso operabilia sic cognoscit ab aeterno omnes creaturas.

Tertio Celebris ẽ divio Scientias dei in Scientiam simplicis intelligẽtiæ et Scientiam visionis, Scientia simplicis intelligentiæ ẽ ea quâ deus cognoscit res mere possibiles vg plures alios mundos Scientia visionis ẽ ea quâ deus cognoscit res vel existentes vel futuras vg hunc mundum hoc ẽr existere

Multi intra atvanq; alicam admittunt quam deo vocant mediam eam scilicet per quam deus cognoscit res nec absolute futuras nec mere possibiles sed existures sub aliqua conditione talis ẽ scia per quam deus novit futurum divinum et Syndæ dum panitentiam si nempe apud eos facta fuit miracula facta apud corazitas et betzaitidas.

Alii fatentur dari in deo Scientiam futuorum sub conditione; sed easdem Scientiæ visionis aut Scientiæ simplicis intelligentiæ minime distinctam contendunt. quando ñr inquirunt, res aliqua futura ẽ sub conditione, vel conditio ponenda ẽr vel õ. Si primum tunc dicunt futura sub conditione pertinere ad Scientiam visionis. Si secundum, id ẽ, si conditio non sit ponenda tunc dicunt sub conditione futura pertinere ad Scientiam simplicis intelligẽtiæ

Non magni momenti, ut patet, ẽ controversia illa quâ inquiritur utrum Scientia conditionatorum sit media inter Scientiam simplicis intelligẽtiæ et Scientiam visionis. Sed majori contentione disputatur inter thomistas ex unâ parte et molynistas ex altera de ejus Scientiæ conditionatorum, utrum scilicet illa Scientia deus dirigatur in suis decretis et in suis gratiæ largitione. Sed cum hæc quæstio ad theologiam pertineat, et etiam cum theologis disimendam relinquimus. De ea tamen quæ ad gratiam viæ vocant dicemus.

Multæ fieri solent objectiones contra dei praticationem futurorum liberorum cognitionem quam cum creaturæ libertate conciliare facile ẽ ea solvimus in logicâ ubi de futurio contingenti et libere.

articulus 9us

De Voluntate dei et ejus libertate

De Libertate

articulus nonus
De
Voluntate dei et ejus libertate

Cum deus sit ens summe perfectum ens spirituale debitat. ꝛ̃ ꝑ̃ qm sit in illo voluntas d ẽ facultas volendi et nolendi. sed de obto, de fine de Spaciebus ac de libertate voluntatis multa quesi solent

Quares itaque primo quodnam sit obtum voluntatis sive amoris divini.

Respeo obtum voluntatis divine ut pole definitur ẽ quodquod est amabile ac proinde obtum ipsius primarium ẽ summum bonum scz deus ipse, cetera vero bona creata ẽ obzatum ipsius secundarium atque hinc intelligitur deum posse amare mala natura et ea posse ꝛ ꝛ ꝑ̃ posse saltem per accidens d ẽ, propter fines quos sapientia divina sibi proposuerit potest. mala vero culpa nẽ nisi odit deus qui nil habens amabile ex ordine finali quemvis tamen ex permittat propter rationes sibi cognitas et in sapientia sua fundatas.

Quares 2° quinam sit finis amoris divini

Respeo deum esse finem amoris sui cum sit summum bonum.

Quares 3°. quenam sint species divine voluntatis

Respeo voluntatem divinam licet in se unicam et simplicem ratione obtorum tamen multifariam dividi.

Primo definitur in voluntatem beneplaciti et voluntatem signi; voluntas beneplaciti est ea qua deus vult de ipso aliquid ut efficere quemadmodum deus vult orbem hoc salvos fieri. voluntas signi ẽ ea qua vult deus quidem signum sed non rem significatam sic cum abraham praecipit ut immolaret filium unum isaac tunc voluit quidem

probava abrahami obedientiam ad mortem isaac ꝰ voluit.

Secundo voluntas beneplaciti dicitur in antecedentem et consequentem voluntas antecedens ē ea qđ̄ deus vult aliquid in ꝑticulari ꝑsidera tum antequam illius circumstantiæ cognoscantur. voluntas consequens est ea qđ̄ deus vult aliquid considerata cum ōibus suis circumstantiis. Sic deus vult antecedenter salutem omnium hōm̄ reconsequenter damnationem peccatoꝝ in peccato morientium.

Tertio dicitur in absolutam et conditionatam voluntas absoluta ea est qđ̄ deus vult aliquid absolute et independenter ab omni conditione ea voluntate deus voluit mundi creationem. voluntas conditionata ea ē qua deus aliquid vult dependenter ab aliqđ̄ conditione ea voluntate deus vult salutem omnium si nemo velint suis mandata.

Quarto dicitur in efficacem et inefficacem voluntas dei efficax ē ea qua sumus consequitur effectum voluntas inefficax ē ea qua sumus consequitur effectum talis ē voluntas dei circa salutem omnium hōm̄ scilicet voluntas antecedens quamvis vera et sincera sumus ꝓpter ea ē consequitur effectum, nam effectus ille impeditur per leges nō ꝑ ꝑtur gratiæ quarqui dum deus absolute ꝑt mutare vel infringere id tamen ꝓstare ē debet quia contra se ipsum et sua attributa ē contra sapientissimam suam agendi rationem quodammodo peccaret deus ñ nunquam ordinem semel positum debet immutare nisi quando id postulat ratio majoris boni ꝓ hōibus sed ipsi deo obsequentis quoniam ꝓpter deus ꝓpter semetipsum operatus est. et sane sicut deus licet absolute ꝑt bello declinare sic qua plurium subditorum vita conservare ē inde tamen dicendus ē ad ꝓtenti vel subditorum vitam sincere ē velle ex eo qđ̄ rectum gerat et ipsis vitam ē conservet si nempe reipublicæ decens vel debitum inveniatur ē nil. debito abolivi possit vita deus quamvis

absolute ꝑt mutare leges quas constanter sequitur et ex quibus multi pecunia ꝰ deo tamen tenetur ad id nec dicio dicendus est salutem eorum qui pecunia sincere ꝰ velle aut quantum in se ē ipsorum salutē procurare quia ex ejus mutatione major incommodum ipsi obveniret quem ex multorum hoīm mutatione ad reprobationē.

Quamvis autem aliqua sit in deo voluntas manifestans nulla tamen creatura divinā voluntatē sibi omino subtrahere ꝰ ꝑt nam qui peccando contra divinam voluntatem faciunt extra ordinē divinae misericordiae exeunt in ordinem alium ꝑtinentia necario redeunt

Quinto voluntas dei dicitur in nec iam erliberam.

Quaeres an iste dicūs sit attenda.

Respondeo affirmative quod antequam probetur. observandum ē primo duplicem apud philosophos distingui libertatem alteram a coactione alteram a necessitate libertas a coactione in hoc consistit quod agens a causa extrinseca in actum non impugnans determinari ꝰ ꝑt libertas a necessitate in hoc consistit quod agens ad unum actum ita determinatum ꝰ sit ut potentia ad oppositum ꝰ remaneat. Secundo autem divinae voluntati duplicia sunt genera actuum scilicet sui ut valde loquuntur ad intra et extrinseci sive, ad extra, actus ad intra sunt illi quorum terminus ē intra deum talis ē amor quo deus se ipsum diligit actus ad extra sunt illi quorum terminus ē extra deum talis ē mundi creatio.

Jam vero endum ē hic ꝰ agi de libertate a coactione. Cum enim deus sit independens ab ulla causa ad agendum cogi ꝰ ꝑt sed si agatur de libertate a necessitate bene dicitur voluntas divina in nec iam esse liberam autem ꝰ divinae voluntati alii sunt actus extrinseci alique voluntas divina in actibus extrinsecis ē necessaria deus ex se ipso necario amat nec magis ꝑt deus se ꝰ diligere quam esse definere, in actibus vero extrinsecis deus libere agit qua de re ꝓtinus

Disputandum ẽ sit igitur

Conclusio

Deus liber ẽ a necessitate in actibus transeuntibus et ad extra; nam deus ẽ liber a neãte in illis actibus quos põt elicere vel õ elicere atqui deus actus transeuntes põt elicere vel õ elicere; ille ñ põt actus transeuntes elicere vel õ elicere qui õ ẽ necessario determinatus ad illos; actus atqui deus õ ẽ necãrio determinatus ad actus transeuntes si ñ deus cesset necãrio ad actus transeuntes determinatus illa necessitas oriretur vel ab aliquo ente deo superiore vel ab ipsa ejus nãa atqui nullum dei põt primo quidem illa necessitas oriri õ põt ab aliquo ente deo superiore siquidem nullum ẽ ens deo superius secundo deus õ ẽ determinatus ex natura sua necessitate in tantum in deus ex natura sua determinatus in quantum infinita esset aliquis obti existentiis bonules quia diuinam voluntatem in finem amorem nãrio vaperet atqui &c aliquid datur creatum infinite perfectu quod supra ille solum diuinum amor tamen ergo &c.

Et Certe si deus sibi ipsi sufficiat creatus is õibus carere põt libere a necessitate in actibus transeuntibus tunc enim nulla ẽ necessitas cur deus eos produat atqui deus sibi soli sufficit creatus is õibus carere põt aliquin essentialiter os actus õ esset nec independens nec absolutum in Creaturis haberet dominium ergo &c.

Obies 1º ille õ ẽ liber qui pro amorem suum gloriæ nãrio determinatus in oibus atqui deus &c ergo &c.

Dsgue majorem qui nãrio in omnibus determinatus pro amorem gloriæ suæ eo sensu quod propter gloriam suam necessitatus quod propter gloriam suam ad agendum potius quam ad õ agendum necessitatus hoc modo potius quam illo concedo majorem eo sensu quod inde pothegere

nisi propter gloriam suam nego majorem posse deus in ōibus pro amorem gloriæ suæ determinatus to sensu quod nihil possit agere nisi propter gloriam Cum ñ sit dñus deorum patri primi primum et finis beatificandi portulant ut ea quæ in mundo sunt ad ejus gloriam declarentur deus ō neārio in ōibus determinatus pro amorem gloriæ suæ to sensu quod propter suam gloriam necessitatus ad agendum propter quam ad ō agendum ad agendum hoc propter quam illo modo qui enim Nbi Solus sufficit nec pro ullius creaturæ productionem beatificandam aut perficiendam illa propter ejus gloriam suam ō neārio determinatus ad agendum propter quam ad ō agendum atqui &c. ergo &c.

Instbis 1ª. deus pro amorem gloriæ suæ neārio determinatus ad quod confert ad manifestandam suam gloriam atqui productio creaturæ unum confert ad manifestandam dei gloriam &c. ergo &c.

Nego majorem deus ñ Nbi Solus sufficit summe et perfecte beatificandi creaturæ quamvis ejus gloria nulli creaturæ manifestetur beatitudo ñ dei aperta ejus excellentiā pendet ō vero a creaturis ergo &c.

Instbis 2ª. faltem ex hypothesi quod deus agat neārio determinatus ad ō quod melius ē et perfectius ergo &c.

Nego antecedens aliquid ñ dici pt melius et perfectius vel respectu dei vel respectu Creaturarum atqui primo deus ō neārio determinatus ad ō quod melius ē et perfectius respectu sui quia nunquā visibile ē melius respectu dei sed ōia sunt æqualiter ō nra ōia enim Creaturæ sunt æquales deo sive perfectiones sint sive minus perfectæ imo existentia et ō existentia Creaturarum eo dem modo se habent respectu dei nam a deus pt beatificare et perficere si Creaturæ existant quam si ō existant si existant perfectiones vel minus perfectæ secundo deus ō determinatus neārio ad ō quod melius ē et perfectius respectu Creaturarum dum quando deus creat nonnihil ō omnia facere pt sed bonum unum pro tibi

plane libertatis Largetur aliàs quidquid agerat Deus in ea potentia ad quam
adhaurire tenaretur quod repugnat ergo &c.

His argumentis probaretur Deum aeque necessario determinatum fuisse in mundi
creatione ac in verbi divini productione quod tamen nemo dixit.

Obies 2°. si Deus ab aeterno determinatus fuerit ad mundum Creandum illum
necessario produxit atqui Deus ab aeterno fuit determinatus ad mundum Creandum
ergo illum necessario produxit.

Disquo majorem Deus necessario mundum produxit si ad illum producendum
ab aeterno fuerit determinatus actione potentiae concedo majorem actus
actus nego majorem distinguo partem minorem eandem nego consequentiam ita
quod duplex determinatio alia ex parte actus alia vero ex parte potentiae
determinatio ex parte actus est facultatis ad actum applicatio tam ad illum
actum destructa non sit ad potentiae ad oppositum determinet aut saltem ab
illo actu abstinendi determinatio ex parte potentiae destructio potentiae
ad eum ita ut facultate ad aliud Creat. equidem si Deus ab aeterno
effet determinatus ex parte potentiae ad mundum condendum illumque necessario
crearet illius enim agendi facultas ad mundi creationem ita determinata
esset ut ab ea abstinere & potuisset sed ex eo quod Deus ab aeterno determi
natus fuerit ex parte actus ad mundum condendum illum profecto necessario
& produxit determinatio enim ex parte actus stare potest cum potestate ad
oppositum ex parte potentiae quae remanente nulla est necessitas, sic cum
scribo determinatus sum ex parte actus cum vero eo ipso tempore quo scribo
potestatem & scribendi determinatam nullo necessitate impellor ad scribendum
porro Deus ab aeterno fuit determinatus ex parte actus ad mundi creationem
cum eaque ab aeterno noverit quidquid in tempore decretorum fuerum si effet
exturum actus quibus creaturae suam labem existentiam ab aeterno in
deo fuerunt sed Deus ab aeterno & fuit determinatus ex parte potentiae ad mundum

condendum cum enim Deus sibi sufficiat nulla ē necessitas ceu mundum condat,

aliter Sic ſ̄t maior distinguē Si Deus ab aeterno determinatus fuit determinatione antecedente conedo maiorem determinatione consequente nego maiorem determinatio deplex antecedens scilicet et consequens determinās antecedens ea est quae ordinem ad primum existentiae et cum quo sit in eadem non determinatio vel ea necessitate naturali inclinationis ut determinātio quā pater aeternus ad verbi divini generationem determinatus. determinatio consequens ē ea quae ex libera voluntatis electione profectus sequi actu scilicet determinatione consequente ad scribendum determinatum ē.

Probatio 1ª qui nunquam fuit indifferens ad mundi creationem ab aeterno fuit determinatus ex parte potentiae atqui Deus nunquam fuit indifferens ad mundi Creationem ergo &c.

Disquo maiorem qui nunquam fuit indifferens ad mundi Creationem ex parte potentiae ab aeterno fuit determinatus ex parte potentiae conedo maiorem qui nunquam fuit indifferens ex parte actus Sed minorem nego maiorem pro quo Deus nunquam fuit indifferens ex parte actus Sed fuit indifferens ex parte potentiae cum enim sibi solus sufficiat Deus nulla erit causa quae illum ad mundum condendum necessario moveat

aliter Sic distinguo qui ſ̄t qui nunquam fuit indifferens indifferentiā electionis conedo maiorem sed perfectionis nego maiorem. indifferentia electionis seu actiua ē potentia agendi vel ō agendi indifferentia suspensionis ē status animi fluctuantis an ex quo agere debeat hāc indifferentiā cum determinatione tamen ō ſ̄t bene vero proviuit differentia itaque Deus fuit liber circa mundi creationem non quidem ex statu quod fuerit vel per unum instans indeterminatus Sed ex statu quod cum habuerit ab aeterno determinationem ad mundum condendum eo loco determinationem prorsus oppositam habere potuerit.

Insūbis deus hesterna die ō potest ō conservare mundum quem hodie servat ergo deus mundum non conservat ex parte post ad mundi creationem.

Disquo antecedens deus hesterna die ō potest hippothetice ō generare mundum quem hodie servat concedo antecedens absolute nego antecedens consequentiam. aquidem deus ō potest hippothetice hesterna die mundum hodie ō conservare dē ex hippothesi quod mundum conservare decrevit fieri ō potest ut ab æterno non esset nulla pōt ē cōa, aut decretum factum deum ex parte ea quam dei actus æterni sint semper præsentes cum ex dicto in æternitate nulla sit successio tam negativa quam positiva fieri potest contra divinum faciat deus quam pōt ō fecerat dum sto fuit deus ex hesterna die potest absolute mundum hodie ō conservare cum enim deus ab æterno libere decretum potuerit de conservando hodie mundo ab illo decreto abstinere potuit cum objectiones valeat similis magis contra dei libertatem fieri possunt ex illius immutabilitate sumantur principaliter quæ contra dei immutabilitatem, ab ejus libertate idem nunc aquidem ē

articulus 10us
De
Immutabilitate Dei

Immūabile ē illud quod nulla rāone mutari potest jam vero fluibus modis res aliqua mutari pōt nimirum vel ratione existēdi cum de novo existere aut perire pōt vel rāone perfectionum cum scilicet pōt aliquam novam perfectionem acquirere aut veterem deponere vel denique rāone consilii cum scilicet consilium mutat vel volendo quod antea nolebat vel nolendo quod antea volebat.

Quæritur utrum hæc trīplex immutabilitas deo conveniat quā

De de Sit.

Conclũo

Deus è immutabilis tum ratione existẽtiæ tum ratione perfectionum tum ratione consilii.

Probatur prima pars illa è immutabilis ratione existentiæ qui necessario existit atqui Deus necessario existit siquidem existentia in ejus idea continetur ergo &c.

Probatur 2ª pars illa è immutabilis ratione perfectionum qui ꝺ̃ pot novam perfectionem acquirere vel ritorem dependere atqui Deus ꝺ̃ pot novam perfectionem acquirere aut ritorem dependere illa ñ ꝺ̃ pot novam perfectionem acquirere aut ritorem dependere Qui omnes perfectiones essentialiter conveniunt atqui Deo ut pote enti Summe perfecto conveniunt essentialiter ões perfectiones ergo.

Probatur 3ª pars illa è immutabilis ratione consilii Qui non potest novum decretum ponere aut positum Deo care atqui Deus ꝺ̃ pot novum decretum ponere aut positum Deo care primo quidem ꝺ̃ pot novum decretum ponere qui circa res omnes in tempore futuras ab æterno ab æterno se determinavit atqui Deus circa res ões in tempore futuras ab æterno se determinavit Siquis determinationis nouæ mora ꝺ̃ oritur nisi ex ignorantia vel in potentia quæ certe in Deum cadere ꝺ̃ possunt ut pote Summe intelligentem et Summe potentem ergo &c. Secundo Deus ꝺ̃ pot decretum positum Deo care Si enim Deus decretum semel positum Deo caret vel ob aliquam rationem de novo decretum quo illum ad id inducere vel hic hujusmodi ratione atqui neutrum dici pot ꝺ̃ primum ille enim ꝺ̃ pot aliquam de novo rationem delegere qui illum

inducat ad mutandum consilium. Qui oia ab eterno sunt perfectissime cognita
quoties atqui deo oia sunt ab eterno perfectissime cognita ergo &c
Secundum Si enim sive nulla ratione consilium deum mutaret jam
deo tribuenda esset lentitudo et in consultando labes atqui &c ergo &c.

Confirmatur to ipsius consilium quod deus de eius alterum atqui
eius alterum omni sensu debet esse immutabile Si enim eius alterum
aliquo sensu mutaretur desineret esse eo modo quo erat aut incipere
esse eo modo quo antea non erat atqui eius alterum non potest desinere
esse quod antea erat nec incipere esse eo modo quo antea non erat
Si non res ita esset daretur praeteritum et futurum in ente actuo
atqui supra probavimus non posse dari talia entia ergo &c
Secundum neque futurum ergo &c probandum quod &c.

Obies 1° ille non est immutabilis quem poenitet fecisse hominem
atqui deum poenitet fecisse hominem sic in lectione genesis capite sexto
unde deus quod multa malitia homum esset in terra poenitet
eum quod hominem fecisset in terra ergo &c

Dispuo majorem quem poenitet hominem fecisse proprie ergo ad
affectum concedo majorem improprie ergo ad effectum nego majo
rem et eodem pacto minorem et nego consequentiam tum aliquem
poenitet proprie ergo ad affectum quando intus infert dolorem
laedit et vilescit tum aliquem poenitet improprie atque ad
effectum quando eodem modo agit exitus sic ac S. Ieremias
penitet et requiem &c ita penitet quando postea eodem loco
dicitur quod deus antea fecit dolore cordis intus intrans illud intelligi
debet metaphorice unde origenes hanc oia in quibus legere
vel quidem vel odisse vel laetari dicitur deus propitio et humano
more accipienda sunt. Ita Chrisostomus in hac verba poenitet

nec fuisse hominem sic loquetur Deum ℞ quod peccatum cadat in Deum absit Sed juxta humanam consuetudinem loquitur nobis Deus quod moveri illorum hominum peccata miseri cordem Deum indignari faciunt.

Obiet 2°. ille ℞ e immutabilis qui consilium mutavit alique Deus sepius consilium mutavit. Deus enim in Scriptus is dicitur decreuisse mortem ezechiæ Regis his verbis præcipe domui tuæ no vi enim tu, et non dices, subversionem urbis ninive post quadraginta dies una juxta ea verba adhuc quadraginta dies et ninive subvertetur atque hoc deinde decretum mutavit

ergo &c

Nego minorem priori Syllogismi et distinguo majorem secundi Syllogismi Deus dicitur decreuisse decreto conditionato id ℞ ex hypothesi quod ℞ agerent pœnitentiam decreto absoluto id ℞ posita quâvis hypothesi nego majorem porro &c.

Instabis in objectis locis nullus est primitus conditio ergo &c

Disguo antecedens nulla est primitus conditio clare et expresse conste antecedens implicite nego antecedens Scilicet in deo decretum prudenti semper conditionatum ℞ sub conditione non agendæ pœnitentiæ, nunquid voluntatis meæ ℞ mors impii, et ℞ ut convertatur et vivat dominus apud ezechielem

Obiet 3°. ille ℞ e immutabilis qui est liber atque Deus ℞ liber ergo &c

Nego majorem si enim Deus posset ℞ immutabilis simul et libe Satis est quod libertas nullam arguat in deo mutationem atque Libertas in deo nullam arguit mutationem Si enim libertas in deo argueret mutationem vel relationem perfectionum vel

Ratione consilii atqui nullum dii potest non primum nam in eo posita est dei libertas quod deus actum suum suum simplicissimum unicum et actionum possit ad creaturas terminare vel ô terminare atqui inde nulla oritur in deo mutatio ratione perfectionum non secundum Si enim libertas in deo aliquam mutationem posset arguere ratione consilii certe ex eo praecipue quod deus vi suae libertatis ô potest decretum semel positum revocare atqui deus vi suae libertatis non potest dare tum semel positum revocare nam libertas dei est libertas perfecta quae proinde nullam supponit ignorantiam aut tentationem atqui libertas in cujus deus posset decretum semel positum revocare supponeret in deo ut ignorantiam vel tentationem ut constat ex probatione ergo &c.

Instabis 1°. probando quod Si deus Sit liber ô Sit immutabilis ratione perfectionum. illo ô e immutabilis ratione perfectionum qui potest carere aliquâ perfectione atqui Si deus Sit liber potest carere aliqua perfectione Si enim deus Sit liber potest hoc decretum ponere vel eorum ponere et proinde hoc vel illo decreto carere atqui dei decreta sunt dei perfectiones ergo Si deus Sit liber pot carere aliquâ perfectione.

Nego minorem prioris Syllogismi et distinguo majorem secundi Si deus Sit liber potest hoc vel illo decreto carere terminative Sumpto concedo majorem potest carere hoc vel illo decreto entitative sumpto nego majorem distinguo partes minorem et nego consequentiam itaque aliquod dei attributum vg de condendo mundo potest Spectari vel entitative vel terminative, decretum de condendo mundo entitative Spectatum est actus dei simplicissimus unicus et omnimus et aeternus, decretum de condendo mundo terminative Spectatum est ille actus prout terminatus ad mundi Creationem. eqquidem Si deus Sit liber pot carere hoc vel illo decreto terminative ô vero entitative Sumpto

d est actus Simplicissimus dei est quoad entitatem necessarius vt pote ab ipso deo indistinctus potest hoc vel illud objectum extrinsecum connotare vel non connotare. porro decreta dei entitative sunt vera perfectiones Sunt enim illa actus dei necessarius. nego vero quod decreta dei terminative sumpta sint vera perfectiones quod enim aliquid deo extrinsecum non potest dici vera perfectio dei atque decreta terminative sumpta sunt quid deo extrinsecum ergo &c

Quae responsio ut plenius intelligatur observandum est deum intra se mentes creatas maximum ad diversimode scilicet dum mentes creatas agunt vg volunt aliquem in se actum efficiunt qui in eis dicit si non agant hinc si agere incipiant vel desinant mutantur eorum ad deus agendo vg mundum producendo nullum in se producit sed actus illius in creaturis necessarius respicit creaturas quas non respiceret si eas non produceret, hujus porro actus connexio ad creaturas aliquam in eis efficit mutationem non vero in deo qui dum mundi sive existant sive non existant creaturas a quibus connexio non est aliquid reale in eo quod non dicat non connexio ad easdem fere quemadmodum dicit sol clarissima luce collustret corpus sibi exhibitum in eo non est aliquid reale quod subitum non esse si corpus denuo in loco tenebroso occultum hujus lumine non collustraretur.

Instabis secundo probando libertatem in deo arguere mutationem consili; ille non est immutabili statione consilii qui potest de novo aliquem actum ponere aut positum revocare atqui deus ex sua libertate potest novum actum ponere aut positum revocare ergo &c

Nego minorem propter rationes allatas in probatione

Instbis probando primam partem minoris negatio ab actu ad posse valet consequtio, atqui Deus de nouo aliquem actum posuit quo nempe in tem pore universum mundum creauit ergo &c.

Nego minorem mundus quidem coepit existere in tem pore sed actio quâ mundus fuit Creatus est ab aeterno, actio enim quâ mundus fuit Creatus est decretum quod eus uolunt mundum existere atqui illud decretum est ab aeterno, Deus enim omnia cognouit et decreuit ab aeterno unde Deus ab aeterno uolunt mundum existere in tempore et ex illius diuina uolitione sine ullo nouo exparte dei actu mundus in tempore extitit.

Instbis Deus eo tantum momento factus est Creans quo creata res aliqua coepit existere ergo &c

Nego antecedens primo enim hujus objectionis auctbores supponunt alternatiuam dei cum successiua rerum creatarum declaratione posse componi atqui illud fieri non potest cum aeternitas dei nullam includat successionem secundo res Creatæ initium habuerunt et proinde coeperunt existere actio aquâ Creatæ sunt cum nihil aliud sint quam dei decretum de earum existentiâ ē ab aeterno

Instbis ubi nihil est ab creatum ibi nullus est Creator quem admodum nullus est qui fieri potest ubi nullum est objectum percptum ergo &c.

192

Disguo antecedens ubi nihil est Creatum ibi nullus est Creator ratione termini concedo antecedens ibi nullus est Creator ratione principii nego antecedens itaque ille est Creator ratione principii in quo est actio per quam Creatura existit aut existere potest. ille est Creator cuius quem est substantia aliqua ab eo producta ejusdem ubi nihil est Creatum ibi nullus est Creator ratione termini ideo negago asso quod ubi nihil est Creatum ubi nullus sit Creator ratione principii sic vg cum Creaturam producere peccatum fuerit nobis fingamus hodie denuo velle aliquam existere mentem hebdomada sequenti deus hodie Creator est ratione principii siquidem in eo hodie est actio qua producit illam mentem adeoque nulla amplius necessaria concipiat actio per quam producatur, attamen nunquam est Creator ratione termini cum nunquam existat mens illa

Probis probando secundam partem minoris negatae ille potest decretum posterum revocare qui potest velle in tempore quod voluit ab aeterno atqui Pe tam enim deus potest in tempore velle quod voluit ab aeterno quam potuit ab aeterno velle quod voluit atqui deus potuit ab aeterno nolle quod voluit ergo &c.

Nego minorem prioris syllogismi et majorem secundi disparitas est quod deus non potuit in tempore velle quod ab aeterno voluit sine nota inconstantiae vel ignorantiae at sine tali nota potuit ab aeterno nolle quod voluit.

Adde quod objectio attendenti patebit supponi successionem in dei duratione quod manifestum est attamen in nobis reperiri quantum. sine quod falsum est

Inōbis Ideo deus potuit ab æterno nolle quod voluit quia est ab æterno liber atqui tam deus in tempore liber est quam ab æterno ergo &c.

Primo nego minorem tanquam de falso supponente deus enim cum tempore comparari non potest quod faciat objectio.

Secundo distinguo minorem deus in tempore liber est libertate a determinatione conjuncta libertate a determinatione separata nego minorem equidem, ponro &c.

obīes 4.° deus hominem qui de peccatore fit justus amat quem peccatorem oderat ergo ab uno actu ad alium transit adeoque multa tuo

Nego consequentiam nam deus uno atque eodem voluntatis actu scilicet constantissima justitiæ dilatione ab æterno amat justum, odique impium et impietatem fere quemadmodum lex justa est justis amica dictatu et injustis inimica tota igitur mutatio est in homine qui a statu peccati ad justitiam transit.

articulus undecimus
De omnipotentia dei et de ejus providentia.

omnipotentia dei est nis seu potestas faciendi quidquid est possibile seu quidquid non repugnat deum esse omnipotentem certissimum est cum sit prima deorum ōium Cæa hyles distinguitur dei potentia ordinaria scilicet et extraordinaria.

Potia ordinaria est ea qua deus facit omne quod vult servatis tamen legibus et ordine quem ad hunc mundum regendum constituit

Potia extraordinaria ea est quã deus facit de omne quod nullã ordinem habet ab ullis naturæ legibus quas aliquando solvit.

Prouida definiri potest sapientissima dei mundi ipsos fines ordinãs per media apta et congrua.

Quæres utrum deus sit dei certa quadam creatura ad summe prouidus.

Respõdeo affirmative primo prouidam dei esse certa de omni natura probamus ubi videmus ostendimus hunc mundum aspectabilem arguere summam potentiam sapientiam et intelligentiam secundo deus ẽ etiam summe prouidus dei certa creatura ad quam rationalium ille enim summe prouidus ẽ dei certa creatura ad quam rationalium qui creaturas rationales ad finem optimum destinavit eis media apta et congrua confert ad illum finem assequendum atqui deus prima creaturas rationales ad finem optimum destinavit nempe ad felicitatem solum verum et summum bonum secundo eis conferre debet apta et congrua ad finem assequendum si enim deus hujus modi media non conferret vel quia ei deesset vel quia nollet alteri neutrum quod ejus bonitati justitiæ et sanctitati manifeste repugnaret ergo &c prouidus est

Dices deus in hac vita improbos florere honoribus et delitiis affluere permittit justos vero et sanctos adversis fortunæ fluctibus jactandos objicit ergo &c.

Dicõ quo antecedens et ad ea sunt paria concedo antecedens et ad ea sunt paria nego antecedens et consequentiam sat. quoniam justos calamitatibus premunt sed ea salubria moneo nullam in hac vita ex justandam ex beatitudinem ad spectat

fervendes ẽ tribulaões quando quidem ẽ sunt condignes passiones
hujus seculi ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis ut loqui
tur apostolus contra vero deus impiorum hujus vitæ commodis affluere
ve patitur quibus aliqua bona eorum opera compensat sed qui
ejus misericordiam contemnunt justitiam alio quando experientur
et quantum in deliciis fuerunt tantum in tormentis cruciabuntur.
Ceterum omnipotentiam dei et ejus profundam in rerum in
modum ostendunt quæ nobis de ejus Superstant de Creatione
conservatione et gubernatione creaturarum sit igitur

Paragraphus 1us
De
Creaõne

Creatio ẽ productio rei alicujus e nihilo tum rei tum sub
jecti scilicet productio duplex distinguitur eductio nempe et creatio.
eductio ẽ productio rei e nihilo quidem rei sed ẽ nihilo
subti. creatio vero ẽ productio ẽ productio e nihilo tum rei
tum subjecti substantiæ creatione producuntur modificationes
vero sola eductione ẽ enim creantur sed ex subjecto præexis
tente educuntur. deo circa Creationem quæri solent primo an
sit possibilis secundo an creatura possit creata ad utrumque
quæstionis solutionem sit

Conclusio 1a

Creãõ ẽ possibilis nam ab actu ad posse valet consequentia atqui
plurima nunc existunt entia quæ non potuerunt existere nisi per
creãõnem nam existunt entia finita et imperfecta atqui entia

finita est imperfecta ꝛ potuerunt existere nisi per creaõnem nemo nil enim existunt adeo per Creaõnem videtur esse necessario atque hẽ ergo fc.

Dices ex nihilo nihil fit ergo fc

Disguo antecedens ex nihilo nihil fit quatenus nihilum oppo nitur possibili concedo antecedens quatenus opponitur existenti ne go antecedens et consequentiam et quidem hẽ

Instabis ꝛ pñs dari potentia activa sine passiva ergo hẽ

Disguo antecedens sine potentia passiva objectiva concedo ant. subjectiva nego antecedens et consequentiam itaque potentia pas siva duplex ẽ objectiva videlicet et subjectiva subjectiva ẽ capa citas recipiendi formas in subjecto jam existente vg in cera ad recipiendam rotunditatem. objectiva ẽt possibilitas rei ꝛ existendi ad recipiendam existentiam. et quidem hẽ ad secundam quæstionis

Solũ nem duplex causa distinguenda ẽ prima videlicet hẽ efficiens et instrumentalis seu occasionalis efficiens cãa est ea quæ vera producit effectum instrumentalis vero ẽ ea cujus occasione cãa efficiens aliquid producit iis positis sit

Conclũo 2a

Creatura pñs ẽ cãa occasionalis ꝛ vero efficiens creationis

Probatur 1a pars ut nõ creatura possit ẽ cãa occasionalis creationis sufficit ut Deus ad mentis creatæ voluntatem possit aliquam creare substantiam atque. ergo.

Probatur 2a pars si quia res creata infinita posset creare ut cãa efficiens maxime meus humana atque hẽ. si enim mens

huiã ut eãn efficiens creare posset maxime deus ei tantam de disse potestatem ut ad illius nutum substantia ẽ fibulo fieret atqui inde concludi ẽ posse mentem ee eãm creationis efficientem sed ttãm occãonalem ergo &c.

3t Certe repugnat creaturam habẽe ui statem infinitam, atqui si mens posset ut eãn efficiens Creare posset habere ui statem infinitam nempe ui statem per quam suã seruaretur distantiã quæ ẽ inter eus et nihilum ergo &c

Paragraphus 2dus
De
Conseruãone

Conservãõ duplex ẽ directa subsistentis et indirecta conseruãõ directa ẽ continuata et minime interrupta dei alicujus conseruãõ si sol diutius lumen conseruare, conseruatio indirecta ẽ denotio agentium qui dei alicujus exiltãs possunt uocare sic qui candelæ flammam cuba ventum manu protegit flammam indirecte conseruat.

hic dicitur tantum de conseruãone directa et duo quæruntur primo utrum Creatura eã indigeant directa dei conseruatione secundo in quo consistat illa conseruatio an sit actio a Creatione distincta quæ quæstiones ut soluantur sit

Conclũo 1a.

Creaturæ omnes directa dei conseruãone indigent, conseruare ñ ex parte dei nihil aliud ẽ quam nolle ut res quæ nunc existit in suo esse perseueret atqui nulla ẽ Creatura existens quæ in suo ẽ perseuerare possit quin illud deus velit alioquin illa euestura a

De Conservatione

nec pendentes a deo ita volente in suo esse perseverare.

Conclio 2a.

Conservatio est actio alterius distincta ab ejus creatione si eadem actione Deus crearet et conservaret substantias a se productas alicui non Deus produceret substantiam quam per centum annos vg. conservaturus est sufficit ut illo instanti quo illam creat velit ut per centum annos existat haec enim voluntate in deo ponitur substantia illa per centum annos in suo esse perseverabit ergo &c.

Dico creatio est productio rei e nihilo tum sui tum subjecti conservatio vero est productio rei e nihilo tum rei tum subti ergo &c.

Disquo antecedens creatio est productio &c. expecte termini spectata

Concedo antecedens expecte primi nego ant. creatio est expecte primi nihil aliud est quam actio dei qua vult ut creatura in tali instanti existat pro actio sic sumpta idem est ac conservatio ergo &c.

Paragraphus 3us

De Concursu

Concursus duplex est mediatus scil: est et immediatus. mediatus est largitio virtutis ad agendum motivum ex concursu cum horologio convenit artifex ad horas indicandas concursus immediatus est actualis influxus plurium. Causarum in eundem effectum hoc sensu duo agri dicuntur concurrere ad aliquam faciendam.

Hic est quaestio utrum deus concurrat cum corporibus deum concurrere est cum eisdem quae est agere ut patet sed ultima

Deus conservat cum naturibus creatis ergo concurrit, dẽs concursum dei mediatum fatentur. Durandus immediatum negavit contra quem sit

Conclũo

Deus immediate concurrit cum voluntate humãa in actibus suis actibus ille ẽ immediate concurrit cum voluntate humãa in actibus suis actibus qui õn voluntatis humãe actiones producit atqui Deus dẽs voluntatis actiones producit : ille ẽ producit dẽs voluntatis humãe actiones qui voluntatem õ tollam in esse simpliciter hoc ẽ in existentiã conservat sed etiam in tali ẽe cum õibus quæ habet modis atqui deus voluntatem õ tollam in esse simpliciter sed in esse tali : o ẽ cum õibus suis modis dẽs ẽ õ ꝑt produci in esse generatim sed tollam in esse tali v.g. si nãa producatur in esse ẽ ut producatur cum nãa vel alla figura ergo &c

It Certe ille concurrit immediate cum voluntate humãa in õibus suis actibus sine cujus immediato concursu õ ꝑt intelligi voluntatis adeo dependentia atqui sine immediato dei concursu õ ꝑt intelligi voluntatis a deo dependentia, dependenta enim voluntatis a deo debet ẽe quam maxime ex proinde voluntas debet adeo pendere in suo operari atqui sine concursu immediato voluntas a deo õ penderet in suo operari tunc ẽ voluntas õ penderet adeo in suo operari quando voluntas agere indipendenter adeo volente atqui sublato concursu dei immediato voluntas agere indipendenter a deo volente sublato enim concursu immediato deus actum voluntatis
Deus õ producat nisi
õ produceret ex proinde illum õ vellet cum libertate quod non

De

pro duear nisi illud volendo ergo &c prorsus que &c

Praeterea ille immediate concurrit cum voluntate in ordine ad actibus qui ô nisi per concursus immediati subtractionem ejus actum voluntatis impedire atque deus ô nisi per subtractionem immediate concursus ejus actum voluntatis impedire ut enim deus actum voluntatis impedit per subtractionem immediati concursus vel positive volendo ut voluntas ô agat atque ô ejus deus actum voluntatis impedire ô ejus volendo positive ut ô agat alioquin positive vellet ô actionem seu nihilum actionis ergo &c prorsus

Obies 1° ille concursus non ê admodum qui ê inutilis atque concursus deus immediatus ê inutilis ille enim concursus ê inutilis qua subtracto remanet vera agendi potestas atque subtracto concursu immediato remanet in voluntate vera agendi potestas ergo.

Nego minorem prioris syllogismi et diequo majorem i. quo subtracto remanet vera agendi potestas deo subordinata concedo majorem deo minime subordinata nego majorem distinguo similiter minorem et nego consequentiam itaque potestas agendi quae ê in voluntate deo ê deo subordinata alioquin voluntas ô penderet a deo de pendentia quam maxima hinc autem subordinato deo portulat primum ut potestas agendi in actum ô et nisi deo volente 2° ut deus 2° ut deus positionis subtractionis voluntatem impedire profsit actionis voluntatem impedire voluntatem impedire concursu immediato ô amplius hinc deo importat subordinato non potestatis agendi quae ê in voluntate non secundum subtracto enim concursu immediato actum voluntatis deus o producit et prorsus illum positive ô vult deus ñ ô producit actum nisi volendo illius existeam et prorsus potestas agendi non omnis in actum deo volente non secundum probavimus i. deum ô ille voluntatis actionem impedire nisi per concursum immediatum subtractionem ergo &c.

obies 2°. Ille concursus ō e admittendus qui è impossibile atqui concursus dei immediatus è impossibile si ñ Deus ad actum amoris concurreret nel totum produceret actum nel illius tantum partem atqui neutrum dici pōt ergo.

Nego minorem atq; usque Illogismi erdico Deum producere totum amoris actum producere ñ totum amoris actum ergo pars dei è velle ut sit a voluntate ille amoris actus atqui Deus vult ut sit a voluntate ille amoris actus ergo &c.

Instbis unus eridem effectus adualbus causis totalibus erimulō pōt produci atqui &c ergo.

Distinguo maiorem adualbus causis secundis concedo maiorem adualbus causis quarum una sit secunda erattua primaego maiorem posso &c

Instbis dicatur ille totalites ēt ex adeo ista voluntate jam audei aut voluntatis actio inutilis est ergo &c.

Nego antecedens primo ō è inutilis actio voluntatis aliquin voluntas ō ageret quod è contra hypothesim secundo negovi tur actio dei Quia sine illa in esse suo secundum quid ō è agen te creatura ō conservantur.

obies 3°. Ille concursus ō e admittendus qui è injuriosus deo atqui concursus immediatus è deo injuriosus ille ñ concursus è deo injuriosus quo posito Deus produceret peccatum atqui posito concursu dei immediato in omnibus creatis voluntatis actibus Deus produceret peccatum ergo &c

Nego minorem prioris Illogismi erdistinguo maiorem secundi quo posito Deus produceret peccatum tradere forma

202

C. no ipsem ratione mãos nego m. dispo ni norem pantes er nego consequentiam itaque in actu peccaminoso duo sunt distinguenda una scilicet ex forma actus mali quae est actus ipse humanus cuttas sic cum alius alium occidit illius actus quatenus ipse est actus humanus formaliter sumptus qua occidit forma vero actus mali est homicidium seu formaliter cum lege privatio coniuncta voluntatis conformis dei immutabilis deus peccatum ratione formae quod dicit formam peccati est mera privatio qua carent deficientem vero efficientem arguit sed producit materiam peccati sic v.g. quando quis alium occidit motum quo occidit in brachio producit ex voluntate determinationem qua vult occidere producit in voluntate vero determinantem ex qua inde voluntate determinationem sed ille concursus dei ingenitus sua quia non peccati vg. huius homicidii ratione sui mala de qua non est deo iubente deus non iubere potest ut quis alium occidat ergo &c.

Instabis ille producit peccatum ratione formae qui illam producit actionem cum qua cognoscit coniunctam esse peccati malitiam atqui ergo &c.

Dispuo majorem qui illam producit actio nem cum qua cognoscit coniunctam esse peccati malitiam sic agat ut casu secunda ex particulari concedo majorem si agat tanquam casu prima ex universali nego majorem dispuo pantes minorem eiusdem sequentiam itaque qua secunda qui illam actionem producit cum qua cognoscit coniunctam esse peccati malitiam est author peccati formaliter sumpti quia scilicet iuxta legem a deo no legislatore latam actum malum quantum est impulsive erat eo abstinere debet sed deus casu prima illam

cationem producit ammeâ cognosci cognitam ee peccati malitiam
õ e auctivo peccati formalitas simpt ille ñ õ e auctivo peccati
formalitas simpt qi tenetur evadere suum prebere concursum
et peccatum impedit salua hominis libertate, atqui primo de
ut tenetur evadere suum prebere concursum qui a illis avertatem
debit agendi quo õ pot in actum exercitii: adquante de-
concursu alicuius eas libertate exspoliaret. Secundo peccatum
impedit quantum in se e salua hoc libertate dum malis actus
tat supplicia erbonis intentat pcuria et promittit ergo &c.

obies 4° ille concursus õ e admittendus qui e noxius libertati atqui concursus immediatus noxius e libertati nam illum
cursus noxius e libertati quo posito voluntas õ pot õ agere
atqui posito concursu immediato voluntas non potest õ agere
ergo &c.

Nego minorem prioris sillogismi et majorem secundi quam
vis ñ õ possit õ agere posito quod agam remaneat tamen in
me libertas ita penitus quamuis posito dei concursu immediato
voluntas õ possit õ agere non inde sequitur nullam in nobis
remanere libertatem sed ñ posito concursu voluntas õ pot
õ agere quia eo ipso quod supponitur concursus alias ipsa
posita supponitur.

aliter potest distingui majorem quo posito voluntas õ potest
õ agere in sensu diuiso concedo majorem in sensu composito
nego majorem distinguo similiter minorem et nego
consequentiam posse õ agere in sensu composito sed posse

conjungere actum cum actu posse ꝺ cognosci in Deo ꝺiuil. ꝺ conjungere cum potentia potentiam ꝺ agendi. eq̃ꝺem &c.

Paragraphus 4us

De

Præmotione

Præmõnis nõe intelligitur processus quidam actus aut influxus Dei aut cãæ in aliam quã hꝫ ꝺ actionem aut ad motum ꝺeterminatus unde præmõeo ꝺicit ordinem ad cãam mouentem erga rem quæ mouetur respectus ꝺyadicus sunt genera alia Spiritales alias corporeas. cauſamus ueus partes ꝺyadis ꝺ prima silicet et secunda cãa prima mouens solus ꝺ Deus cãa secunda mouens ꝺ creata. res motas Spiritales possunt mouꝺi vel rãone intellectus vel rãone voluntatis.

Jam vero in hãc quæstione de præmõne primo agimus deinde magnete primo secundo de rebus motis ꝺ corporeis ꝺ Spiritalibus et quidem ꝺ rãone intellectus ꝺ rãone voluntatis et quæritur utrum Deus præmoueat hũam voluntatem in ordine suis actibus erga præmõnem.

Præmõo alia ꝺ physica et alia moralis. præmõo physica ꝺ actio unius cãæ qua physice immediate et efficaciter alia cã ad agendum ꝺ determinatur sic pictor penicillum physice applicat ad pingendum. præmõo moralis ꝺ exercitium ad agendum per rationes finales suasionibus, minis, promissis, consiliis, præceptis et aliis motis similibus sic præmouet Deus diuersos homines ad agendum pro libitum et tentum præmouere.

Præmõo alia ꝺ generalis alia particularis. præmotio physica generalis ꝺ progressio ab authore naturæ notoria mentaliter Instito

quã inuincibiliter bonum in genere prosequimur et malum aues amur
praemõ physica specialis ẽ ea qua quaeramus a causa ab alia determi
nata physice antecedente et efficiente ad unum actum specialem potius
quam ad alium vt calamus a manu determinatus ad quendam cursum
tenendum scribendum potius quam alios &c. Determinare
Determinãõ nihil aliud ẽ quam sublatio indifferentiae
unde creatus a determinare ẽ ea ad plura indifferentis ad unum
mouere potius quam ad alterum potens quadrupes ẽ determinãõ
sibi ex ad speciem, ad modum, ad exercitium et ad individuum actus.
Determinãõ ad speciem ẽ determinãõ ad actum universe
ciei potius quam alterius vg ad amorem potius quam ad odium
Determinãõ ad modum ẽ determinãõ ad actum magis
vel minus perfectum vg ad amorem intensum vel remissum potius
quam ad amorem intensum vel remissum.
Determinãõ ad exercitium ẽ determinãõ ad agendum
potius quam ad non agendum vg ad amandum potius quam ad
non amandum.
Determinãõ ad individuum ẽ determinãõ ad diligendum
hunc numero actum potius quam alium.
Thomista intendunt praemouere deum praemotione physi
ca ex speciali voluntate humana ad speciem, modum, exercitium
et individuum suorum actuum dicunt tamen praemõnem
tã necessariam ẽ dicunt vt dixi ea nec creaturae determinãõ
nec illius ab eo dependentiam nec superiorem dei dominium posse
intelligi.
Alii vero eam praemõnem ẽ modo inutilem ẽ deserendam

determinationem est ejus ad deo dependentiam explicandam sed eam ut libertati nostri arbitrii deo que in judicium propugnant.

antequam notio arbitrii nostri ejusmodi sententiam ne praecipitemus nobis limites ponamus quod videamus

observandum est duplicis generis actus esse de quorum supernaturalis judicio et naturales actus supernaturales sunt ii quos lumine supernaturali collecto ad et Christi gratia adjuti elicimus ut actus fidei spei et charitatis actus naturales sunt ii quos solis naturibus fauentes ponimus de supernaturalibus non agimus theologorum de iis differere igitur sit

Conclusio 1.a

Deus voluntatem humanam physice praemouet praemotione generali. illam facultatem deus physice praemouet praemotione generali qua ita in beatitudinem finem ut possimus eam odisse et nihil amare sit nulla esse nisi eam facultas ne quis nihil amare sit nisi quatenus bonum et videtur nihil malum odisse nisi quatenus malum et expavescit ita in beatitudinem finem ut possimus eam odisse et nihil amare sit nulla esse nisi eam atque de hinc et quod labores et dolores tolerant ob alium ob finem certe vanum nisi ipse dolores graviores vitandi aut bonum aliquod comparandi ergo de

Conclusio 2.a

Deus voluntatem humanam praemouet praemotione morali et quidem speciali nam praemouet praemotione specialiori

& aliquem ad hunc vel illum actum praedeterminare interius sua
dendo, hortando, minis aut promissis allicendo atqui deus ad
hunc aut ad illum actum voluntatem humanam praedeterminat inte
rius suadendo minis aut promissis allicendo ergo &c.

Conclũ 3ª.

Deus praemõonem suam moralem ita ꝑ accommodare voluntati liberae ut eam certo et infallibiliter dirigat ad quocumque voluerit actus salutis et illa ejus libertate. et enim certissimum est ab omnes concessum deum esse supremum mortalium actionum dominum atqui nisi deus posset suam praemõonem moralem ad humanam libertatem ita accommodare ut eam certo et infallibiliter dirigeret ad quocumque voluerit actus jam non esset supremus mortalium actionum dominus. illa non esset supremus mortalium actionum dominus qui non posset efficere aut talis existeret actio quam existere vellet atqui hic ergo &c.

Conclũ 4ª.

Deus non praemoveat praemõone physica speciali voluntatem humanam in suis actibus. illa non praemõo est admittenda quae est inutilis injuriosa deo et noxia libertati atqui talis est praemõo physica speciali primo est inutilis. illa non praemõo est inutilis si nequa voluntatis a deo dependentia supremum dei in oes ejus actiones dominium et ejus ad unum quemquam ad alterum determinãs possunt intelligi ad haec non opus explicanda altiori admixtione atqui subalterna praemõone physica speciali opus haec possunt intelligi primo quidem absolutae a deo dependentia, nam

De

ea ellb debat adeo dependentia ut adeo pendeat in suo esse in suo conservari in suo posse operari et in suo operari atqui sublata praemotione physica special voluntas pendet adeo in suo esse beatione in suo conservari in suo posse operari et in suo ipso operari per concursum mediatum et in suo ipso operari per concursum immediatum ergo &c.

Secundo Sublata praemotione phis. ca intelligitur suppenum dei in actiones dei voluntati dominium: ille enim suppenum habet dominium in voluntati actioneo qui potest effrere ut hoc vel illud agat voluntas et qui impedire hanc vel illam voluntatis actionem atqui sublata praemotione physica deus effrere ut hoc vel illud agat voluntas finita per praemotionem moralem quam deus potest ita voluntati apponere ut illam inclinet ad quodcumque voluerit actus ergo habet ius illam voluntatis actionem impedire finitas per sublationem immediati concursus ergo.

tertio Sublata praemotione physica intelligi potest voluntas determinata ad unum potius quam alterum ad quod enim potest deus determinare voluntati creatae vim ad unum ut se ad determinandi ad hoc vel ad illud. eo enim ipso quod vim illam ad unum habebit ad unum aut ad aliud se determinare potest atqui subtilibus etiam thomistis deus voluntati concessit vim ad unum se determinandi ei enim concessit libertatem quae est facultas suorum actuum dominativa ergo &c.

proinde quae primo praemotio physica est inutilis.

Secundo est injuriosa deo illa praemotio est injuriosa deo

qua potita deus cognoscens esse aliquo genere formaliter sumpto
atq; potita praemõone physica deus cognoscens esse aliquo genere
formaliter sumpto illa ñ cognoscens ē aliquo genere formaliter
sumpto qui scivit et voluit ex mero beneplacito sine ullâ necessitate
ex parte sui sine ullâ exigentiâ ex parte creaturæ, creaturam
inocentem et sibi charissimam de genere aliquo nullatenus cogitantem
præmouere physice et immutabiliter applicat ad illud perficiendum
quod ē necessario conjunctum cum genere formaliter sumpto
atq; potita praemõone physica specifica determinata generica nam
potita praemõone physica deus adamum physice præmouisset ad
manducationem fructus vetiti atq; deus adamum præmouendo
physice ad fructus vetiti manducationem, scivit et voluit ex mero be
neplacito sine ulla necessitate ex parte sui sine ullo exigentiâ
ex parte adami, adamum innocentem et sibi charissimum de
genere aliquo nullatenus cogitantem physice præmouisset et immutabi
liter applicasset ad illud perficiendum quod erat necessario conjunc
tum cum genere formaliter sumpto.

Primo quidem ante fructus vetiti manducationem adamus erat
innocens deo charissimus et de genere aliquo nullatenus cogitans. 2°.
Deus illum ad hanc manducationem physice præmouisset sine ullo
necessitate ex parte sui: ille enim adamum physice præmouisset
ad fructus vetiti manducationem sine ullâ necessitate ex parte
sui qui salvo cāe primo officio et jure potuisset illum præ
monere ad aliam gravem actionem. atqui &c. ergo &c.

Tertio illum præmouisset sine ulla exigentiâ aliquâ ex illam

exigentiam ad amus secundo vero deus adamum præmoniſſet
et illud ō negant thomiſtæ

Quarto illum ſilicet præmoniſſet et inſuſtabilitas ad illud
Ad illud dicendum quod erat necessario conjunctum cum peccato
formaliter ſumpto. nam deus adamum ſilicet præmoniſſet
inſuſtabiliter applicaſſet ad manducationem fructus in iſto
contextu in quibus hoc præceptum ut ſupra nitida necessario erat
legi divinæ diſformis atqui manducatio mario legi divinæ
diſformis ē antea necessario conjunctum cum peccato formaliter ſump
to. peccatum enim formaliter ſumptum nihil aliud ē quam legi
divinæ diſformitas ergo &c. probandum quod &c.

Et certe ſi voluerunt deus adamo prohibuit ne manducaret fructum, ad
cum manducationem illum moralitas ſuadendo præmoniſſet, pure
et merito authoe ejus peccati dicendus ergo aſſertio ſi enim ſilicet ad
ejus manducationem præmoniſſet. probandum quod &c.

Tertio præmiō ſilicia ſpecialis ē noxia libertati. illa enim
præmiō ē noxia libertati quæ destruit libertatis eſſentiam atqui præ
miō ſilicia ſpecialis destruit libertatis eſſentiam. nam libertatis eſſentia
conſiſtit in indifferentia actiua et poſitiua agendi vel ō agendi. atqui
præmiō ſilicia ſpecialis hujusmodi destruit indifferentiam. nam
deus ſunt præcipua affectiones illius ſilicis præmiōnis quam ad a
gendum necessaria eſſe dicunt thomiſtæ. prima ē ut ex numero de
beneplacito indigentes a voluntatis conſenſu voluntati conditæ
ad dei gloriam. ſecunda ē ut ea ſemel voluntati conſiſta voluntate
ō ulli ē agere atqui nemo ē vel minimum attendens quin ō
facile deprehendat quantum hujusmodi præmiō indifferentiam actiuam

agendi et non agendi determinat Cum ñ praemõ physica sit absolute ad agendum vltimo, in sententia thomistarum in tantum voluntas habebit indifferentiam actuam agendi in quantum habebit indifferentiam actuam habendi praemõnem physicam ad hunc potius quam ad alterum actum. patet Cum etiam inpta thomistas posita simul praemõne physica voluntas õ potest õ agere, in tantum habebit indifferentiam actuam õ agendi in quantum habebit indifferentiam actuam õ habendi praemõnem physicam, hae duae propõnes sunt manifestae declarationes vltimae. atqui vltimum dei fr, sequitur fatentibus thomistis voluntati a deo conferitur praemõ physica explicite dei generaliter autem ad quemlibet voluntatis conflictum, ergo praemõ physica specialis omnibus eventibus indifferentiam actuam agendi vel õ agendi respectu libertatem ergo praemõ physica thomistarum ñ admittenda, visa deo, et nopia libertati ergo õ ea admittenda.

Obies 1° illa praemõ õ ea inutilis sine qua intelligi õ potest summa creatura dum a deo dependentia, supponunt dei in creaturas dominium et voluntatis determinãõ ad unum potius quam ad alterum atqui &. ergo &.

Nego minorem propter rationes allatas in prima parte probationis.

Probis probando primam partem minoris negatae õ pt intelligi summa creatura voluntatis a deo dependentia nisi deus physice et specialiter concurrat ad õem ejus actiones atqui deus õ pt physice et specialiter ad õem creaturae voluntatis actiones concurrere nisi cum physica praemõne

ex speciali prædeterminet ergo &c

Nego minorem concurrere ex parte dei ad aliquem ex nobis actus
& actum in nobis ex Cum nobis producere atq; etiam si deus voluntatem
nostram flectere ex speciali potentia non prædeterminet potest in nobis
& cum nobis nostras actiones producere ad quas sufficit ut dicit
dicendi nobiscum agat ut vero non prædeterminet prius agere debet
ergo &c

Instabis 1°. modo deus vel non flectere prædeterminet ad agendum
vel a nobis determinatus ad concurrendum atq; deus a nobis
determinari non ponit ad concurrendum cum a nobis non pendeat ergo
&c

Nego minorem libertas a nobis non pendet etiam si a nobis determi
natus qui primo determinatus nihil libere ex suo decreto potuerit
secundo potestate determinatione non ponit concurrere atq; deus a nobis
ad concurrendum non determinatus nihil libere ex proprio suo decreto
aliunde potestate determinatione potest absolute non concurrere cum suum
possit concursum voluntati denegare ergo &c.

Instabis 2°. modo, qui non amantes vg ex odio habentes conferunt
ad amorem ex odium non flectere prædeterminet atq; deus ex su
a concursi speciatim ex flectere ad amorem ex odium quos
amantes ex odio habentes ferunt ergo &c.

Nego majorem. si non deus non amantes ex odio habentes conferant
consequentes ad libertatem nostræ voluntatis determinationem actu ad
amorem ex odium non flectere non prædeterminat atq; deus
non amantes ex odio habentes conferant consequentes ad libertatem
voluntatis determinationem deo non deus non amantes ex odio habent
tes conferant instanti B quia pro illo instanti si libere determi
nari nostra voluntas ad amorem vel odium ergo &c.

Instabis actus dei quâ conservamus amantes eundem dilectionem

ad amorem vestrum ac actio quã conservamus existentis ad vestram existentiam aliqui deus vos conservando existentes ad existentiam filiice nos praedeterminat ergo et deus nos amantes conservando ad amorem filiice praedeterminat nos.

Primo retorqueo argumentum actio de qua conservamus amantes eundem dico ordinem ad amorem vestrum ac actio qua conservamus existentes ad vestram existentiam aliqui deus nos conservando existentes ad existentiam filiice nos praedeterminat ut in eã actione mere passiue nos habeamus nihilque ad illius productionem conferamus ergo praedeterminat deus nos amantes conservando ita nos ad amorem filiice praedeterminat ut in eo actu recipiendo mere passiue habeamus haec consequtio ab aduersarijs non admittetur ergo &c

Secundo cum retorquere non ut respondere nego maiorem dispartas ẽ quod existentem vestra a voluntate vestra determinatã ne dum non perdet non deo enim existimus quia nos ipsos ad existendum determinamus vestras igitur ut ad deo filiice ad existendum determinandum, vestra vero amor vestro perdet a voluntate vestra determinãone deo enim amamus quia voluntas vestra ad amandum ut determinat ẽ indiget ergo voluntas vestra ut a deo ad amorem filiice per determinetur sed volumus modo ut deus eius determinão nem ad amorem vehit proinde quia concomitantes prodeunt ergo &c.

Instabis deus eodem instanti nequeunt producit ergo modificãones ergo &c.

Dissuo antecedens eodem instanti sed ẽ. eodem modo concedo antecedens eodem modo. Nego antecedens sed vel eodem instanti deus nequeunt producit ergo modificãones nequeunt enim produceri

ō potest qui eam modificationem producat Id ō eodem modo ex nem
tem eligens modificationes producit. mentem enim quidam qui ex hu
mult illam producere Id modificationes voluntatis ō producit nisi qui
Ibi libere confert voluntas illas modificationes unde actio dei dicit
tur mentis ē ut quidam a mente non item actio dei ut ens actio
modificationum unde liceat Id dem ut istam temporis quo deus mentem
producit et quas modificationes ō dem ē ut istam rationis. prioris
tate enim rationis actio dei antecedit mentis existentiam et prioris
tate rationis mentis determinatio antecedit dei actionem nam ideo
mens existit qui a deus mentem produxit et coutra ideo deus produxit
mentis nonne determinationem qui a huic determinatio a mente existit.

Instabis probando secundam partem minoris negatur qui omnia
ad finem quem mult dirigit ōia agentia physice praedeterminat atqui deus ōia ad fi
nem quem mult dirigit pro suo in creaturas summo dominio ergo &c.

Nego majorem ille enim ōia ad finem quem mult dirigere potest qui est
efficax praemotionem moralem ut talis Id actio a voluntate ex qua concursus
subsidium actionem impedire potest quominus hanc aut illa possibilis actio atqui
&c ergo &c.

Instabis Sola praedeterminatio suum consequitur effectum infallibiliter
ergo &c.

Nego antecedens nio ñ quidem infallibiliter dum sua manibit si prop
tio inimicorum suorum astutias et insidias sine evidenti capitis peri
culo evadere ō possit nisi tamen et insidiæ ō physicæ Id possibi
liter tantum determinans igitur praemotio Moralis ita deo volente
potest voluntati humanæ annexa dari ut summa infallibiliter consequatur
effectum unde bene Sanctus augustinus quando deus vult aliquem
salvum facere Si enim vocat quidem sitei congruenter ut vocantem ō non pos
pernitet hanc praemotionem moralem certo efficacem physicam declarare desiderent
hanc Scripturæ verba attingit a fine ad finem fortiter disponentia

quando.

Instabis 2° Supremum dei in voluntate actiones dominium potuisse
ut deus praeudeat oes ejus actiones liberas atqui subtatur praemotio
physica deus non potest praevidere liberas voluntatis actiones ergo &c.

Nego minorem nam primo certum est deum praevidere voluntatis
actiones liberas certum est pariter deum illas non praevidere ope phy-
sicae praemotionis quae destruit libertatem ergo etiamsi non ponatur
cum praemodo subtata praemotione deus liberas voluntatis actiones
praevidere nihil dominus contrarer subtatae physicae praemotione deum
cas praevidere secundo dici potest deum praevidere futuras actiones
liberas voluntatis in se ipsis easdem non modo deus futura cognoscit
ac praesentia cognoscimus atqui praesentes nostras actiones in
se ipsis cognoscimus ergo &c.

Instabis probando tertiam causam talem majorem negatur quod
est indifferens et indeterminatum non potest ad unum potius quam ad
alterum determinari nisi ab alio determinetur atqui &c. ergo &c.

Distinguo majorem quod est indifferens indifferentia passiva con-
cedo majorem indifferentia activa nego majorem simili-
ter minorem et nego consequentiam itaque indifferentia duplex
est activa et passiva indifferentia passiva est capacitas
recipiendi hanc vel illam determinationem sic pilula variabilis
est indifferens indifferentia passiva ut moveatur versus orientem
potius quam versus occidentem indifferentia activa est capacitas
se determinandi ad hoc vel illud ea indifferentia indifferens est
voluntas creata cum sit libera et subtata qualibet indifferentia
non intelligatur libertas. potest ergo se ipsam determinare non

indiget ab alio determinari.

Instabis si voluntas habitus amoris gradibus intrinsecis ō possibilibus quantum amoris gradum conferre requirentes primo ipsius explicatus quomodo voluntas ad hunc quantum amoris gradum determinetur atqui voluntas habitus amoris gradibus intrinsecis ō potest sibi quantum amoris gradum conferre ergo &c.

Nego minorem si ñ voluntas habitus amoris gradibus intrinsecis ō potest sibi quantum amoris gradum ex concurrente concurrente conferre ad hunc esse ō esse se ipsam ad hunc quantum amoris gradum determinare atqui voluntas potest se ipsam ad hunc quantum amoris gradum determinare ẽ in libertate prædicta qui ẽ facultas sui ipsius determinativa ergo &c.

Instabis voluntas quæ nec formaliter nec eminenter amoris gradum continet sibi hunc amoris gradum ō potest conferre atqui voluntas habitus amoris gradibus intrinsecis nec formaliter nec eminenter quantum amoris gradum continet ergo &c.

Nego minorem et primo hanc obitionem soluendam habent adhærentes nisi actualem voluntatis negent nam juxta duos factor voluntas quæcunque determinatus prævione semper producit vere et proprie suam actionem proinde quantum amoris gradum aliquem ō esse actiua et deus esse causa actionis voluntatis atqui ex ipsis voluntas suam actionem vere et proprie producere ō potest — quin eam formaliter aut eminenter contineat ergo &c.

Secundo dico voluntatem nostram continere eminenter hunc quantum amoris gradum non continere virtutem aliquam perfectionem producendi ẽ illum eminenter continere ẽ enim illam

perfectionem eminentiori modo continere atqui voluntas continet distutem producendi hunc quantum amoris gradum alioquin non esset activa ergo &c.

Instbis voluntas nostra perfectior est quando quantum amoris gradum habet formaliter quam quando non habet atqui est perfectior si antequam illum formaliter habeat jam illum eminenter contineret ergo &c.

Nego minorem nam potentia juncta cum actu aliquid perfectius est quam potentia solitaria sumpta quamvis potia solitarie sumpta actum contineat eminenter ergo voluntas perfectio est ea quantum amoris gradum simul et per distutem illum producendi quam per distutem illum producendi tantum proinde &c.

Instbis si haberet hanc disjunctio sequeretur voluntatem nostram inter agendum se ipsam perfectiorem reddere falsum consequens ergo et antecedens.

Nego minorem ut non voluntas nostra seipsam perfectiorem efficiat sufficit ut habeat aliquid perfectius quam id quod sibi tribuit et ut id quod sibi tribuit juntum cum eo quod jam habet aliquid perfectius efficiat atqui illud nullatenus fingi quamvis enim actus sit minus perfectus potia tamen dum ea junctus aliquid perfectius efficit.

Instbis si voluntas nostra seipsam perfectiorem redderet minus perfectam se posset perfectionis sua atqui falsum consequens ergo et antecedens.

Nego majorem licet non voluntas nostra se ipsam perfectiorem efficiat tamen minus perfectam non ea causa perfectionis

modo illud per quod voluntas sibi novam perfectionem tribuit sit perfectior ac nova perfectione aliqui dicta ē nova ñ perfectio quam sibi tribuit ē actus de per quod habet novam perfectionem sib: tribuit ē potentia aliqui potentia seu vires agendi est quid perfectius sua actione.

Obiet 2°. Illa propositio ē ē impia qua politā deus sit determinativum ad materiale peccati ō vera de formale aliqui &c. ergo &c.

Nego minorem illa ñ dicendus ē voluntatem ad formale peccati praedeterminare qui solus potest tollere peccatum formale et eo quod sua bene placito ō tollit aliqui deus solus potest tollere peccati formale eo quod sua beneplacito ō tollit. Illa ñ solus potest tollere formale peccati eo quod sua beneplacito ō tollit qui solus potest actioni tribuere gradus perfectionis requisitos ut bona sit et eo quod sua mera beneplacito denegat, aliqui deus solus potest actioni tribuere gradus perfectionis requisitos et eo quod sua mera beneplacito denegat cum enim gradus illi perfectionis sint quid positivum et ōe positivum in voluntate nedum qui causam gerat thomistas arguat praemotionem physicam; Illa solus potest actioni tribuere gradus perfectionis requisitos ut bona sit et eo quod sua mera beneplacito denegat qui solus potest voluntati praemotionem largiri ut eo producat et eam eo quod sua mera beneplacito denegat. aliqui gerat thomistas solus deus potest voluntati praemotionem largiri ut eo producat perfectionis gradus et eam eo quod sua beneplacito denegat quia ñ est solo dei beneplacito connexum aut denegatum physicam praemotionem ergo &c.

Et certe illa voluntatem praemovendo ad malum peccati scilicet causari et ad formale praemovere qui voluntatem physice praemovet ad malum actum cuius malitiam nullatenus per impedire. aliqui &c. nam

duobus thum modis voluntas ad aliquem actum promota posset hujusce tus maliam impedire nempe abstinendo ab actione vel actionis laibundo dubitatem et dubitadivem debitam. atqui neutrum praestare potest voluntas. ō primum patita ñ prāmone voluntas ō pōt ō agere ō secundum dest ñ prāmō fluitia ad dubitadivem producendam et deficiente prāmone fluitia nihil potest unum voluntas potest producere ergo &c.

Instabis ō magis defectus seu malia actionis debet imputari de prāmonenti quam claudicatio tibiae currus imputatur animae tibi ammonenti atqui &c. ergo &c.

Nego majorem et paritatem di pantas ē quod tibia currus ita ex pō de claudicandum determinata ē ut a voluntate determinari ō possit ad ante incedendum unde si a voluntate perderet ut tibia ante incederet voluntati tibiarum moventi recte tibiae claudicāo imputaretur. contra vero voluntas creata ex pō ē determinata ad deficiendum in sua actione ē ñ ad communem malum indifferens, perderet adeo ut ō deficiat voluntas et quidem absolute solo et consequenter soli deo voluntatis defectus ē imputandus.

Obies 3°. illa prāmō ō tollit libertatem qua sublata voluntas potest agere et qua patita pōt ō agere in sensu diuiso atqui &c. ergo &c.

Nego minorem cum ñ prāmō fluitia sit semper una cum conjuncta et vice versa in tantum sublata prāmone fluitica voluntas posset agere in sensu diuiso in quantum ēst in ejus potestate prāmonem fluiteam habēa et in tum patita prāmone fluitia posset ō agere in sensu diuiso in quantum in ejus potestate esset

præmõnem fluit. eam õ haec atqui nihil hominũ è in voluntate potest
cum vesta thometas exsolo dei beneplacito concedatur et denegetur
præmõ fluitia ergo &c.

Insbis determinãs ad unum õ impedit quominus voluntas potestatem
ad oppositum actuear in sensu diuiso atqui præmõ fluitia è actualis
determinãs ad unum ergo &c.

Disquo majorem actualis determinãs ad unum õ impedit quo-
minus voluntas potestatem ad oppositum actuear in sensu diuiso
concedo majorem actualis determinãs ad unum õ impedit quominus
voluntas potestatem actuam ad oppositum actuear in sensu diuiso
subdistinguo majorem si ille determinãs sit moralis concedo ma-
jorem si ille determinãs sit fluitia actum subdistinguo majorem
si ille determinãs sit fluitia et ab extrinseco impossa õ fuerit
concedo majorem et ab extrinseco impossa fuerit nego majorem
prorsus præmõ fluitia è actualis ad unum determinãs et quidem
fluitia et ab extrinseco impossa prorsusque &c.

Insbis gratia efficax è actualis ad unum determinãs et quidem
fluitia alioquin infallibilem cum effectu connexionem õ haberet
vi &c ergo &c.

Nego majorem et ad ejus probationem dico præmõnem moralem
modo sit ab omnipotente deo voluntati adhuc gratia erat nondato
õ minus infallibilem cum effectu connexionem habẽt quam ipsam
præmõnem fluitiam quod quidem fluribus exemplis potest illus
trari sic vg. si quis amadus in gentis pecunias sue ad aliqd
facile agendum præmoueatur haec præmõ certe moralis est
atqui tamen õ minus infallibilem cum effectu connexionem
habet quam præmõ fluitia ille ut amadus pecunias sue alienet

tam acto illud facile agere liceat modo longe diuerso quam si ad illud
reipsa ab extrinseco cogeretur ergo &c.

Dices ultimo doctrina quae facit deum autthorem peccati et destruit libertatem ē haeretica et impia alique tamen doctrina thomistarum ō ē haeretica et impia ergo doctrina thomistarum ō facit deum autthorem peccati nec destruit libertatem.

Disquo majorem doctrina quae facit deum autthorem peccati et destruit libertatem ē haeretica et impia si tales consentiones ab istius doctrinae defensoribus admittantur vel ecclesia judicaverit eas vera esse illa doctrina sequi concedo majorem si tales consentiones ab istius doctrinae defensoribus ō admittantur nec ecclesia judicaverit eas veras esse illa sequi doctrina nego majorem quarto doctrina thomistarum ē haeretica et impia ō quod veras faciat deum autthorem peccati nec libertatem destruat sed quod thomistae istas consentiones negent nec ecclesia judicaverit eas veras esse eorum doctrina sequi prorsus quae &c.

Corollarium

Ex iis quae hucusque de actione dei in creaturas diximus sequitur concursum dei immediatum ē simultaneum et concomitantem ō esse praevium et praedeterminantem. Verum gravissima occurrit difficultas in qua solvenda multum desudant concursus simultanei patroni scilicet circa causam per quam deus determinatus ad concurrendum cum voluntate ad hanc potius quam ad illam actionem.

Omnes fatentur concursum dei immediatum specialem et simultaneum ō dari a deo nisi consequente ad electionē exigentiam sed quod stella exigā quae deum determinat ad dandum concursum ō eodem modo explicant ali-

n contendunt illam exigam ee determinationem voluntatis inclinatam.
potest n nec ut sit voluntas in nullam quoddam determinationis ex b habere
qa advocatus concursus ad perficiendam actionem alii vero existimant
deum determinari ad dandum concursum per scientiam mediam id e
per consensum voluntatis possibilem ut conditionate futurum in hypo
thesi concursus. utcaque has explicatio nobis absolute dicendum videtur.
Primo quidem deus o pt determinari ad concurrendum per determi
nationem voluntatis inclinatam sub thoz exposito si n deus ad concurren
dum determinaretur per determinationem voluntatis inclinatam sub
nos exposito illa determinatio voluntatis inclinata esset a concursu di
videndus cum omnem concursum antecederet aliqua inclinatio in volun
tate quod a concursu divino o pendeas ergo &c
Secundo deus o pt determinari ad concurrendum prosequi actionem
possibilem ut conditionalis futuram in hypothesi concursus si enim
actio quaelibet conditionate futura sit in hypothesi concursus specialis
ad eam actionem concessi profecto deus determinari o pt ad dandum
dandum concursum ad hanc potius quae ad illam actionem qa actionem
quae possibilem ut conditionate futuram in hypothesi concursus aliqui actio
quaelibet conditionate futura e in hypothesi concursus ad eam actionem
concessi cum concursu specialis sit voluntas dei absoluta et efficax
qa erit haec actionem potius quam illam produce ergo &c.
Quaeres igitur per quod deus determinetur ad concurrendum
ad voluntatis actionem.
Respeo 1o etiamsi illud assignare o possemus per quod deus
determinatus ad concurrendum ad voluntatis actiones o deside
remus aut concursum previum specialem admittere qui respiciat
ipsi voluntati etsi is liberatum determinat aut concursum specialem si
multaneum respicere qui finalissimis in actibus liberibus qa

scilicet perspicua ō deo negando sunt ~~eadem~~ quod obscura comprehendi ō possent

Respeo 2° verisimile ē dem dictominari ad conuenendum ad voluntatis dictominationem per ipsam voluntatem actu ff dictominantem seu dem dictominari ad producendam voluntatis dictominationem per formalem ejus dem dictominationis productionem ex parte voluntatis. illud enim dictominat dem ad producendam voluntatis dictominationem quod ē Cāa cuius dem voluntatis dictominationem producat atqui formalis productio dictominationis ex parte voluntatis ē Cāa cuius dem voluntatis dictominationem producat etenim cum productio dictominationis voluntatis ex parte voluntatis ex productio ejusdem dictominationis ex parte dei sunt deo itanēario connexa ut unum sine altero ē ō possit et vice versa illud dicere habere ut actiuis cāa proprio quod formalitus ē actum atqui proprio productionem dictominationis voluntatis ex parte voluntatis ē ejusdem dictominationis productio ex parte dei deo enim conuenit dem quia agit voluntas ergo &c.

obies productio dictominationis ex parte voluntatis ō ē prior productione dictominationis ex parte dei ergo &c.

Diſquo antecedens ō ē prior prioritate temporis concedo antecedens prioritate dationis nego antecedens et consequentiam eandem productio dictominationis ex parte voluntatis ō ē prior productione dictominationis ex parte dei ratione temporis vbique in productio ē simultanea sed ē prior prioritate dationis. quando in deo ita sunt connexa ut unum sine altero ē ō possit et vice versa illud debere cuiusi prius actiue prioritate dationis proprio quod ē actum atqui &c. ergo &c.

Caput 3um

De

Veritate Religionis christianæ.

Deuenimus ad illud pro magni momenti argumentum in quo cum ante demonstrando oēs ingenii nervos contendere maxime decet christianos et ni casu fortitudo adversus cujusvis generis incredulos qui impio vinculo foedere pacto consociatis viribus adversus veram Religionem quolibet tempore conjurarunt.

Vt autem in tanta veritatis materia amœnate et methodice procedamus simul et quantum potuimus lucis brevitati consulamus quatuor hic demonstranda suscipiemus primo necessitatem excondionem cultus debiti enitemur secundo Religionis ethnicorum et mahumetanorum falsitatem et absurditatem oculis subjiciemus tertio ostendemus judaeorum Religionem divinam quidem fuisse ad altiores longe perfectioris figuram Religionis videlicet christianæ cujus veritatem fecundo stabilimus quarto denique in qua societate vigeat vera christi Religio probemus et adversus hæreticos invictis comprobabimus argumentis eam in sola communione Romana integram illibatamque stare sit.

Concluo 1.a

Homo tenetur enti infinite perfecto seu deo cultum interiorem exhibere nam nōe cultus interni intelligitur cognitio et amor entis supremi atque homo tenetur deum tanquam infinitam veritatem cognoscere et deum tanquam summam bonitatem super oia diligere. Si ñ oēs hominis facultates ad deum tendere debent cum intra eas nulla sint prestantiores cognitione et amore hūo tenetur deum cognoscere et super oia amare atque oēs hūis facultates ad deum tendere debent. ad eum ñ tendere

debent ōes hōis fonctiones propter quem creatus ē hō et non nisi creari potuit atqui propter deum creatus ē hō et ō nisi creari potuit nam deus se ipsum necessario amat nullumque aliud finem sui in operibus proponere potest quam sei ipsum ut ad deum actus infinite perfectus fit ergo &c.

Et certe evidenter cognoscit hō se a deo cōia accepisse ab illius nutu in ōibus pendere ab illo solo beari posse ergo supremum ejus dominium continua et perfecta sui actus ad ipsum relatione ejus beneficia gratia dum actionibus ipsius potentiam et benignitatem precibus justitiam obsequio misericordiam amore et ōes cōtemplatas dei perfectiones quantum fit instar ne colere tenetur proindeque &c.

Concluo 2ª

Praeter cultum internum deo debitum homo tenetur cultum externum exhibere hoc ē cultum internum signis externis manifestare. nam cum hō ex mente et corpore constet et propter deum creatus fuerit debet deum colere ō tum per facultates mentis sed et per organa corporis atqui deum colere per corporis organa ē cultum externum deo exhibere ergo &c

Et certe illud hō ponitare tenetur quod cultum internum fovet excitat tum in se tum in aliis hōibus atqui cultus externus tum in nobis tum in aliis hōibus cultum internum fovet et excitat primo in nobis propter ñ arctissimam mentis et corporis conjunctionem secundō per ut signis externis deum colamus quibus foveantur animi affectus qui signis illis respondent secundo in aliis hōibus nihil ñ efficacius ē ad illiciendos hōes quam exempla eorum quibus cum vivunt ergo &c

Conclusio tertia

Revelão diuina rationi hyperaddita nearia omnino fuit ad statuendum geomanum dei cultum nam hõo nedum dei cultum explicare ẽ ẽst nisi õia sua in deum officia et erga alios hões cognoscat atqui hõo sola ratione õia sua in deum et erga alios hoes officia detegere ẽ potuit quod aliunde patet tum ex ignoria quã dies fere hões laborant circa jus naturale tum ex absurditate et diuersitate opinionum quas circa cultum dei fuerunt ẽ ttum apud hões multos sed et eorum qui inter paganos doctiores et sapientiores habiti fuer ergo &c

Et certe ex dictis ẽ ttum cultus internus sed et externus deo cultus exhibendus ẽ atqui cultus externus ut pote mutabilis et a voluntate dei pendens sola ratione inuestigare ẽ potuit ergo &c.

Concluo 4ª

Religio ethnicorum et mahumetanorum directe stationi aduersatur

Probatur prima pars illa religio directe religioni aduersatur que cultores suos a summi dei cultu deterrebat et pessimos libros quos ethnicus hões colebat atqui talis erat ethnicorum religio primo cultores suos a summi dei cultu deterrebat ut patet ex monumentis aliis que monumentis. Secundo pessimos homines colebat apud eos enim nihil frequentius quam deorum homicidia, stupra, adulteria canere et celebrare unde tam plaudebat Sᵗᵘˢ augustinus libro de Ciuitate dei quas ignitas Cãa ẽ nisi stultitia errorque miserãbi

ut ei te faciat venerando humilem cui decuyat dicendo te dissimilem et Religiones colas quem imitari nolis cum summa Religionis sit imitari quod colimus.

Protur 2ª. quia illa Religio recta Rationi repugnat cujus au thor et primi sequaces totidem praedones exant quae armis propagata nihil aliud spirat cujus praecepta bi legi naturali aduersantur et societati prorsus inimica solis libidinibus faueat atque tali e mahumetanorum Religio, primo Mahumetes diu praedo fuit sem per que mulierum amori deditus ejus sequaces hoc erant ab omni humanitate alieni, Religio quam instituit nullis Rationis nullis fiona ta miraculis adnorum diuturnar memoria credit ut constat ex historia, secundo ejus praecepta societati prorsus inimica bi legi naturali aduersantur et solis faueat libidinibus ultionem in pro ximi fidei discedendi licentia in matrimonio simul et usurarum fluxibus tem comedit et in actionum felicitatis praemium, prob pudor! ca pollicetur quae deo et humana mente indigna nemo e fatebitur ergo &c.

Hanc conclusionem abunde confirmabunt ea argumenta quibus christianae Religionis veritatem demonstrabimus

Conclio 5ª.

Judaeorum Religio diuina quidem fuit sed figura tum ad tempus perfe tionis

Protur prima pars illa Religio vera fuit et diuina cujus institutor veris miraculis eam probauit et confirmauit scitur hic miraculis atque

moysis religionis judaicæ institutor eam veris miraculis probauit eamq confirmauit scilicet his miraculis quæ in quinque priorib⁹ libris veteris testamenti leguntur ad hoc ñ tota scripsit sufficiunt primo quod libri cui nomen moysis præfecerunt ab illo ætate scripti et compositi fuerint et ad nos incorrupti peruenerint. 2°. quod moyses illa miracula scribendo nec voluerit nec potuerit judæis illudere, 3°. quod judæi cum moyse ꝺ confessorint ut certos populis imponeret atque hæc tota vera sint.

Primo libri cui nomen moysis præfecerunt ab ipso ætate fuerunt compositi et ad nos incorrupti peruenerunt, illi ñ libri a moyse fuerunt compositi et ad nos incorrupti peruenerunt p̃ continuã et minime interrupta traditionẽ ad nos sub nõe moysis peruenerunt atqui quinque priores libri veteris testamenti continua et minime interrupta traditione ad nos peruenerunt sub nõe moysis sive quatenus authores judæi aut pagani qui floruerunt diuersis sæculis libros illos laudarunt et appellarunt sub nõe moysis sive quatenus patres perpetuã successione hos libros suis filiis tanquam a moyse scriptos reliquere ergo &c. ut illius argumenti vis melius percipiatur observandum ē ꝺ aliunde nobis constare de authoribus librorum veterum quam per traditionem nec vq ꝺ nisi interruptã traditionẽ certi sumus ciceronem, virgilium, horatium, authores ē eorum librorum qui ipsis adscribuntur quin imo traditq ad nos moysis libros transmisit multo certius ē ea qua ad nos peruenerunt ciceronis et virgilii opera quia scilicet libri moysis quum religionem continerent in continuo usu apud judæos versabantur nec proin de potuerunt supponi sub nõe moysis aut adulterari dum ꝺ ē de aliorum authorum operibus quæ a passim legebantur &c.

Secundo moyses ea narrando miracula quæ in suis libris legimus
nec voluit nec potuit judæis illudere. nam moyses nec voluit nec potuit
judæis illudere narrando ea facta quæ publica fuerunt et quæ affirmat
coram ipsis peracta fuisse atqui &c. v.g. narrat diuum primogenitorum
ægipti quæ contigit eadem nocte decimæ plagæ ægyptiacæ, transitum
maris rubri, columnam nubis per diem et ignis per noctem, mannæ quod
cecidit per quadraginta annos singulis diebus excepto die Sabbati et alia bene
multa suos totidem facta quæ publica fuerunt et gesta fuisse
dicantur a moyse coram omnibus judæis ergo &c.

Tertio judæi non potuerunt cum moyse conspirare ut cætera non
imponerent fingendo Sibi ea miracula quæ legimus nam primo illa
hypothesis probari nequit quæ repugnat atqui &c impossibile non
est ut immemores hominum quæ libere et tabi sexus et conditionis in eandem
consentiant fraudem nullo reclamante et fraudem detegente ergo &c.
secundo etiam si posset supponi hæc hypothesis non deo suis miraculis
authoritatem conciliassent nisi etiam supponatur alios populos v.g. ægyp
tios eidem fraudi accessisse ut judæos commendarent quamvis multa ex
illis miraculis Sibi ea quæ facta dicuntur in ægypto odium diuum
et horrorem in ægyptios continent atqui &c. ergo &c probatur &c

Probatur 2°. quia illa religio altissimæ perfectionis umbra fuit
et figura quæ tota vaticinijs et prophetijs suis passa promissum
expectat messiam qui ceteras gentes ad dei cultum reducat atque talis
est judæorum religio ex communi istorum consensu unde cum tempora
adventus messiæ judæorum libris designata jam effluxerint ipsi que

hunc ex illius absque ordine et absque ulla amplius spe defensionis vagentes
notatos in suis libris maledictionis caracteres prosequerunt ergo &c

Primo quidem inter facta quæ in evangelio leguntur plurima sunt
vera et propriè dicta miracula

Conclio 6ª.

Religio christiana vera est et divina

Prôtur prima ex miraculis illa religio vera ẽ divina quæ veris miraculis
instituta fuit et confirmata atqui religio christiana veris miraculis
fuit instituta et confirmata adhuc enim duo requirantur ad sufficiens
primum quod facta quæ in evangelio leguntur certa sint et indubia
esse nec in dubium possint revocari secundum quod inter ea plurima
sunt vera et propriè dicta miracula atqui hæc duo vera
sunt.

Primo quidem inter facta quæ in evangelio leguntur plurima
sunt vera et propriè dicta miracula nam in evangelio narratur
christum jesum religionis nostræ authorem aliquot gravibus et
difficilibus multa hominum millia natura, dæmonia et corporibus
energumenorum expulisse, cæcis a nativitate visum restituisse, mor
tuos resuscitasse complures et inter illos Lazarum quatriduanum
et quod mirabilius ẽ ipsum sicut prædixerat à mortuis resurre
xisse atqui hæc ita sunt vera miracula illa enim opera dicun
vera miracula quæ divina virtute patrata atqui opera nos
ex fide divina virtute fuerunt patrata nam opera quæ ho
mines vires superant virtute divina fuerunt patrata atqui christ

operatores Relata oēs nāq̃ vivos inuenerant q̃alia sunt mortuos
suscitare, Redivivum e mortuis resurgere ergo &c.

SECUNDO hæc ōia q̃æ ~~Ioā~~ in euangelio leguntur certa sunt
nec in dubium possunt reuocari illa enim facta certissima sunt
q̃æ in iis continentur libris q̃orum authores nec decepti sunt nec
alios decipere potuerunt aut voluerunt q̃æ pro certis habita sunt ab
iis q̃orum interest ea negare q̃æ euidentem habent connexionem
cum factis posterioribus q̃orum sunt principia et q̃æ in dubium
nō reuocantur q̃æ denique ad nos integra et illibata peruenerunt
atq; hujusmodi sunt facta et miracula q̃æ in euangelio narran
tur.

PRIMO in iis continentur libris q̃orum authores nec decepti sunt
nec alios decipere voluerunt aut potuerunt primo decepti nō sunt
ea nē de obiecto deferunt q̃æ vel viderant ipsi ut matthæus et
Joannes vel audierant ab iis q̃i viderant ut marcus et lucas. q̃æa
q̃æ narrant non in latebris edita sunt sed palam et coram infi
nita hominū multitudine nō semel sed frequenter effecta sunt de
etiam si christus viuens potuisset illis illudere nō num potuisset
etiam mortuus, num sibi visi sunt eum videre a morte excitatum
eum tangere cum eo Sæpe colloqui cum eo edere quem deuera
nō cernebant, num postea linguis loquentes sibi cognitis loqui eos
esto aut se intelligi putauerunt cum tamen patria dialectos linguā
loquentium ea a nulla nisi ejusdem gentis ut diligenter animaduer
falso potuerunt se quoque omne morborum genus curare et mortuos
ad vitam reuocare cum inde omnino operatentur. nemo attestationem

dixerit ergo primo decepti ꝺ sunt in iis que narrant secundo decipi ꝺc alios ꝺ potuerunt non voluerunt hoc ñ erant duces et simplices ad fraudes practicandas in ñra religione minime idonei erant moribus boni et innocentes atque alicui a fraude maxime que pro deo colendo puram hominum propagarent ut pote in ea religione educati que sibi ee gravissimam docet eum ut deum colere qui deus ꝺ sit deinde ad tantum scelus tantandum induci ꝺ potuissent nisi ipse certa alicujus boni spe nulla ipsis affulgebat ergo secundo decipi noluerunt testio dato quod voluissent decipere ꝺ potuissent ad hoc ñ opus fuisset infinita quadam ingenii solertia et summa astutia qua sic intus et de ꝺbus conscientes ut semper et ubique loquerentur cohaerentia pari insuper opus fuisset animi constantia seu potius pertinacia qua ita in fallendi proposito obfirmarentur ut nemo eorum ipse metu aut dolore victus fraudem detegeret. in homines porro rudes et plebeios nec tanta solertia nec tanta constantia cadere potest. praeterea etiam si ac solertia et constantia supponantur tamen nunquam voluissent fraudem eo producere ut in rebus tam manifestis mundo orbi proponerent. quos ñ narrant saltem plura quae palam gesta sunt et in ea ipsa regione atque urbe in qua narrant ipsis quibus narrant oculis, atque ipsi eis a deo si narrassent falsa statim mendacii convicti fuissent, si autem vel unum id ipsis contigisset hoc ipso fidem amisissent in ꝺbus. fidem tamen eo in omnibus eventus ipse demonstrat ergo mendacii convicti ꝺ sunt praeterea testio decipere alios non potuerunt evangelii auctores ergo &c.

Secundo evangelia facta habita ꝺ certa saltem ratione maxime

patris ab iis quorum maxime interesset ea negare. nam certe interesset judaeorum, paganorum et mahumetanorum miracula christi negare atque tamen ea agnoverunt tum judaei tum pagani, tum mahumetani. primo judaei qui a christo miracula patrari non inficiabantur sed obscaeni ea daemonibus adscribebant. secundo pagani ut patet ex pluribus testimoniis porphirii exacti philosophi christianae infensissimi qui et tiberius referente pilato jesum deorum numero voluit adscribere tertio mahumetani qui post mahumetem ipsum et in averroano jesum ut profetam a deo missum agnoscunt, patrata ab ipso miracula tanquam vera narrant ergo &c.

Tertio facta evangelii evidentiam habent connexionem cum pluribus aliis factis posterioribus quae in dubium ō revocantur, quod patet ex enumeratione plurimi factorum posteriorum quae sunt velut effectus et conceptaria miraculorum christi et quae tamen ab ōibus ut certa agnoscuntur. ut ñ coetus a primitivis, vita a mortuis christus resurrexit cum duodecim apostoli palam ubique praedicant et ubique persuadent narrantes prodigia quae a filio dei palam a christo patrata ēe affirmabant; multi equidem judicio praeditii tervorum ō rudes religionum quam praedicant amplectuntur, aut de ipsum impiis afficiuntur, cujus rei sane nullus potest cāa reddi gravior hanc unam quod diligenti inquisitione qualis vir prudentis in maximi momenti negotio decet comperiebant verum et plenis testibus subnixum fuisse famam quae de miraculis a christo editis percrebuerat ergo &c.

Quarto denique facta evangelii integra et illibata ad nos pervenerunt. si ñ libri evangelii corrupti fuerunt vel in iis quae docenda et agenda docet christus vel in iis operibus quibus divina christi missio confirmatur atque &c. ō primum alio quin eo tempore quo fuerunt corrupti aliquid de novo credendum aut agendum christianis fuisset propositum quod christus ō docuisset

nec antea credidissent quod deprauat ꝺ̃ prauata secundum ſ̃ corrupti fuere libri euangelii in iis operibus quibus confirmatus diuina christi missio ab aliis nec a iudaeis nec a christianis. atqui primo ꝺ̃ a iudaeis aut paganis ſ̃ in libros euangelii corrumpere potuissent iudaei aut pagani maxime eo quod miracula illa quibus tot nationes ad fidem fuerunt adductae ꝺ̃ a christianis. ſ̃ huiusmodi fraudem procumque modo tentassent christiani ꝺ̃ potuissent illa pagani et iudaei ignorasse atqui tamen nullus unquam tanti criminis christianos insimulauit. adde quod nulla potest ea assignari cur illud fecissent christiani. praeterea ſ̃ a christianis corrupti sunt libri euangelii vel communi christianorum consensu vel unius alterius fraude. atqui utroque impossibile est prius quidem quia concipi ꝺ̃ potest tantam hominum multitudinem coniurasse in diuersis gentibus in diuersis conclauibus ꝺ̃ posterius quia unius alterius de hoc est ꝺ̃ pst ut huiusmodi fraudem inuenerit eiusdem tam callide ut nullus fraudem detexerit ergo quarto facta euangelii integra et illibata annos usque peruenerunt. alinde bz. proinde quae in christiana religione confirmationem vera fabulata fuerunt miracula ergo religio christiana vera est et diuina.

Probatur ex mirabili christianae religionis propagatione illa religio vera ẽ et diuina quae praeiudicijs orbis humani destituta, imo vitijs humanis omnibus obsistentibus brevissimo tempore longe latoque propagata est ipsa diuturnitate temporis magis ac magis confirmata e, longius que est latius in dies diffusa totum orbem secum inuasit. atqui talis ẽ religio christiana.

Major constat quia illa religio ꝺ̃ potest ee falsa quam deus ipse omnipotens qui ea propugnauit atqui talis ẽ religio quae praeiudicijs orbis destituta universum orbem ruditorum inuasit, neque ẽ ea potest ee sors humanorum inventorum ergo bz.

Minor vero probatus per partes. 1° quidem Religio christiana propagata
ē nullis prudicis humanis famulantibus ō armorum potentia ō principum aut magis
tratuum authoritate, ō opum aut voluptatum illecebris, ō rei prophanæ plausi
bili specie ō denique eloquentiæ. primis namque ejus præcones hoīes fuerunt
sortis infimæ humilis et abjectæ conditionis, tenuis fortunæ, piscatores scilicet
aut publicani et quidem numero pauci quibus eruditio nulla, sermo rudis
ac simplex, doctrina quam prædicabant talis ō erat ut hoīs nāa sua tua
lever, quid ū a rāone alienum magis videri potuit quam illum deum credere
ve qui hoīs fuerit, conditione vilis, nullius dignitatis nulla eruditione
aut facundiâ insignis a sapientibus gentis suæ æstimatoribus rerum et laudem
ut solas majestatis divinæ ac humanæ deus affixus, acta talis doctrina
judæis quidem scandalum, gentibus autem stultiā videbatur
Secundo propagata ē contra vi ibus hūās ōibus obsistentibus obstitit
Statim judaï et pagani qui ubique ut sapientes habebantur obstiterunt omnes
variarum religionum antistites obstiterunt denique primi per et magi
tratus qui in illam opprimendam certatim incubuerunt atque in illud opus
omnem suam authoritatem potentiam industriam adhibuerunt. mala ōis
generis christianis minuenda erant et feverda erebantur honoribus bono
rum publicāone et exiliis mulctabantur, telis carceribus nulli cebantur
ad opera publica damnati labore et inedia confici cebantur exquisitis
demum supplicijs mori addicebantur adeo vero frequentes erant cru
ciatus illi ut tantarum illorum temporum scriptores nulla fame, nulla
peste, nullo bello plus hoīum uno tempore fuisse absumptum neque
vulgaria erant mortis genera Sed crucci affigebantur subjecti igni
bus torrebantur liquefacti metallis et oleo ebullientibus aliis mergebantur
pice ac sulphure uncti faciem instar ardere cogebantur ferreis
ungulis lacerebantur aliisque id genus pœnis affici cbantur quæ

Sine horrore nec legi quidem possunt nec cogitari illa vero patiebantur ō
tum viri robusti corpore ac animo Sed etiam defecti sexus imbelles pueri
teneri quoque ac puellæ.

Tertio his omnibus ō obstantibus ipsa apostolorum ætate atque opera
sic invaluit in imperio Romano christiana religio ut plinius libro decimo
epistola nonagesima Septima ad trajanum scribens anno Christi 106 qua
vertus omnis in christianam nomen transeuntibus deorum templa deserta
manere non impediri boni finem tot persecutionibus ubique ad Scythas, Parthos, æthiopes aliasque gentes pervenit neque vero
unquam solum aut tempestas habuit sectatores fidei christianæ quo non de
tot martyrum et virginum laude conspicuos fuisse cypri pauldem dionysium arco
pagitam, policarpum, justinum, ignatium, irenæum, alios que prope
infinitos qui cœu fere ō tum hanc religionem susceperunt fide sanguine
sua confirmarunt et obsignarunt jam vero qua ratione religio
christiana tot hominum cordibus tam alte infigi potuit ut novi pulsum
luerint quam ab illa fide sua deturbari nisi virtute divina mente cepisset dum
Stus augustinus libro de civitate dei, porthac quisquis adhuc prodigium
ut credat inquisit magnum est nisi prodigium qui mundo credente ō credi

ergo religiō christiana vera est et divina.

Corollarium

Hinc sequitur primo nostræ religionis mysteria etiam si humanæ
mentis superent captum fortissime credenda ee. illud ñ tanquam certum
credi debet quod deus ee asserit quia deus plurima novit et potest quam
intelligere possumus neque fallit aut fallere potest atque religionis
nostræ mysteria ab ipso deo credenda nobis proponuntur ergo ab
secundo nostræ præcepta quæ in libris evangelicis continentur divina sunt

et prouide Religiose seruanda ut pote quod iis dem miraculis firmata fu
erunt ac mysteria in quibus ea Religio pro cetera quod morum precepta
& amplectenda quae nihil praecipit nisi quod lex naalis iubet aut consulit
atque &c. adeo ut nec ipse Christus qui ut verbum naalem legem mentibus
impressam notio ut liceat eandem verbis ac exemplo praedicasse.

Obies 1° miracula ō probant veritatem Religionis christianae si fi
ri possent in confirmationem falsae doctrinae atque &c sine ora ab antichristo
aliquando facienda sunt miracula in confirmationem falsae doctrinae ergo &c

Disquo minorem in confirmationem falsae doctrinae fieri posse miracu
la inferioris ordinis et quae dari naa vires ō superant tamen miracu
la superioris ordinis et quae dari naa vires superant nego minorem
distinguo si mittes consequens. equidem &c: porro tamen quod in confirma
tionem falsae doctrinae fieri possent prodigia quaedam et stupenda opera
illud n pro fide Christi dem ō permittet nisi prius suppeditaueris
medium vitandi errores ut euenit respectu magorum pharaonis nego
vero quod in confirmationem falsae doctrinae possent fieri miracula superio
ris ordinis qualia sunt mortuos suscitare ipsum deinceps. si enim
certa & haberet quam deus non in errorem inducere quod repugnat nec
posset vllam Religionem instituere quam amplecti tenerentur homines
quibus n signis eam veram ex demonstrare et si certa ō sunt ea quibus
christiana Religionis veritas ejusque amplectandi obligatio declaratur.

Obies 2°. si dia quae in euangelio leguntur miracula a christo
patrata fuissent patrata debuissent ōes judaei fidem christianam amplecti
atque &c ergo &c.

Disquo majorem nisi praeiudicio laborassent et indurato fuisset
cor eorum C. majorem sane nego majorem pono praeiudicio labo

rabant pedes eorum lotabus deos meliores quam ceteros habuisse regem veterum ac sibi falso fingebant unde minime dē quod miracula manserint ab eis quod eorum miracula adeo denuntiata fuerat. recte christianos quibus persuasum ē prodigia euangelii vera ee prōde que divina ee novum preceptum a religione christiana prescriptum esse qui tamen nullatenus eo servant ergo &c.

Obies 8°. ex eo quod doctrina paganorum permulta secula obtinuit et etiam nunc in multis regionibus obtineat licet mahumetismus miracula fuerit propagatus ō sequitur tamen doctrinam paganorum a deo huiusmodi veram ee ergo a pari ex eo quod religio christiana in universum orbem miracula fuerit propagata ō sequitur ipsam esse veram

Nego consequentiam et patitatem dē ñ colligimus veritatem religionis christiane ex ejus propagatione voluntarie suscepta sed ex circumstantiis ejusdem propagationis signum delatis quæ circumstantiæ longe abfuerunt a propagatione tum dolatrica tum mahumetismi ut patet attendenti ergo &c.

Conclūo Septima

Ecclesia catholicoromana dē Societas ecclesiæ Rōe adunata veram christi religionem integram illibatam que servat illa ñ Societas christi religionem integram illibatam que servat quæ originem suam a christo et apostolis serie ō interrupta duxit et quæ fidelitas docet ea quæ christus et apostoli docuerunt et tradiderunt atqui &c.

Primo ecclesia catholicoromana originem suam a christo et apostolis serie ō interrupta duxit nam illa societas originem suam a christo et apostolis serie ō interrupta duxit quæ pastorum suorum series ab apostolis minime interrupta

ostendit atque ecclesia catholico romana pastorum suorum seriem ab apostolis minime interruptam ostendit Sic prima Sedis Sibilinæ Romanæ antistes seriem suam et continuam successionem a S. Petro ad hunc usque diem ostendunt ut patet ex historia. Sic in gallia aliisque regnis primorum pastorum ab apostolis aut ab eorum discipulis ad prædicandum evangelium missorum successores sunt ordine & interrupto hi qui nunc præsunt episcopatu et hodierni præsules a seculo in seculum ostendendo ab ipsis apostolis primam suam originem ducunt contra vero hæretici &c originem suam & ullam primam suæ hæseos parentem ostendere possunt. primi illi errorum præcones nullum apostolorum successores fuerunt qui et ab apostolorum successoribus damnati fuerunt ut christi Religionis corruptores Ut arius, pelagius, lutherus, calvinus damnati fuerunt ab apostolorum successoribus qui eo tempore vivebant quo eorum hæreses in lucem prodierunt.

SECUNDO ecclesia catholico romana ea dia fidelibus docet quæ christus et apostoli docuerunt et tradiderunt ea & ecclesia fidelibus docet omnia quæ christus et apostoli docuerunt et tradiderunt quæ in fide infallibilis & atque in fide infallibilis & ecclesia catholico romana ea sibi ecclesia quam probavimus modo originem suam ab apostolis Sed ita & interrupta Deuter. illa & ecclesia in fide infallibilis & qui se adfuturum usque ad seculi consummationem promisit christus quam Spiritum & amditorem Et ut ethnicum habendum dixit denique adversus quam portæ inferi & prævalebunt unquam atque &c. Sic & objectum Christus matheo vigesimo octavo eunti docete &c gentes baptizantes eos in nomine patris et filii et Spiritus Sancti docentes eos servare &c quæcumque vobis

mandani, ecce ego vobiscum sum ōnibus diebus usque ad consummationem seculi. matthei decimo octauo Si eccl̃iam ō audierit sit tibi sicut ethnicus. matthei 16.° tu es petrus et super hanc petram ædificabo ecclesiam meam et portæ inferi ō prevalebunt adversus eam ergo &c.

Et certe quod ecclesia catholica romana doctrinam a diuino acceptam nunc tradat habeat ex libris veteris testamenti et ex scriptis priorum ecclesiæ patrum in quibus eadem legitur doctrina quam nunc professa ecclesia catholica romana; plura adducere possemus quæ pertinere licet ea diuersa dicemus.

Sectio secunda

De angelis

Quæ ad angelos pertinent duobus modis pertendi possunt per scripturæ exactionem, theologorum et Suam de angelis sententiam authoritate patrum probare philosophus vero solam in iis quæ humanam rationem consulere debet quæ a iis quæ ex sacris codicibus petuntur omissis ea tantum quæ non sola suspectare sed exponemus, hæc autem in sectione,

Quæremus primo quid angeli nomine intelligendum sit, secundo quinam sint eorum nomina, tertio an existant quarto quomodo et quas intelligant quinto quos effectus in res alias creatas producere possint

Cum autem hæc ōia breui perpendenda sint en vno capite conficiemus.

Caput vnicum

De nomine

Caput unicum
De
noē, nāā &c angelorum

angelus dem significat ac nuntius quare angeli nomen est officii ℔ nāe definitue substantiæ spiritalis creatæ ercompletæ primo dictus substantia alteri enim ō inest tanquam in subto sed solo dei auxilio indiget ad existendum secundo dicitur spiritalis d. cogitans, tertio dicitur creata ut distinguatur a deo quarto dicitur completa quia ang cles cum alia substantia ō conjungitur ad constituendum totum seu personam.

Dubitari ō pōt de angelorum possibilitate, tam ñ deus mentem quæ cum corpore ō conjungatur produxerit quam mentem quæ cum corpore conjungenda sit siquidem mens imperfecta sine corpore existere possit et variis cogitationibus vacare ut deo attri possit nulla ē. ratio cur deus quælibet substantias spiritales quas creavit cum corpore conjungat sed eadem facilitate cognosci ē pōt an deus tales substantias produxerit ut ñ eas creare potuit ita ex ab eis procedentib⁹ effectus nullo ñ manifestato ad eas creandas impulsus concipiatur. Rursum ō ex conclusa sacra tales substantias a deo productas fuisse sed institutis notis ō ē. hujusmodi probationibus ut quare videndum est an de ratione solo probari possit quæde sit

Conclūo

Angelorum existentia lūe nāli probari ō potest nam si an

gelorum existentiæ ratione demonstrari posset maxime ex effectibus qui
ei vulgo tribuuntur cum ñ Deus eos producere potuerit aut ō producere
eorum existentiam effectibus solis cognoscere possumus atqui effectus
qui angelis tribui solent eorum existentiam ō probant quod enim
fieri pōt ab humanis mentibus a corpore separatis aut ab aliis spi
ritibus creatis cum corporibus a nostro diversis consentiat angelo
rum existentiam ñ demonstrat atqui effectus qui angelis tribui
solent fieri possunt ab humanis mentibus a corpore separatis aut
ab aliis spiritibus cum corporibus a nostro diversis consentiat tam
enim mens humana a corpore separata varia corpora movere potest
quam illud cum quo erat conjuncta ut ñ corpus nostrum circulum
talis nostræ mutam motum quia Deus voluit ut corporis nostri
motus voluntatem nostram sequerentur ita fieri potest ut Deus mu
te deo varia corpora ad nutum mentis humanæ a corpore separatæ
moveantur atqui eō effectus qui ab angelis produci putantur nota
polo perfici possunt ergo angelorum existentia ratione sola demon
trari ō potest.

Adde quod quæ de illis effectibus dicuntur vulgo plerumque incerta
sint ne dicam falsa et multa Dæmonibus tribuantur
quæ in humanam corporis dispositionem aut in eorum quorum interest
alios fallere deprehensitatem referenda sunt quo modo multi ima
ginationi ut se magos ridiculos aut eorum commentibus adfuisse in
mentem venisse possit dicere pro motus suos exponit elegantissimus
mentalis inquirendus author.

Ne tamen inde inferas nullos ñ magos nullos energumenos

cum ñ ex Scriptura Sacra pluraõnis magos multa insolita fecisse
constet et Dæmones ex multis hoïbus a dño ejectos fuisse minime dubi
tandum ẽ quin magi et energumeni Deum cognoverint Ad hæc õ impe
dit quin multa ut jam dixi de iis narentur quæ accurate perpensa
falsa deprehendantur.

Angelorum existentia probatur olim ex fide cum nulla sit
cum Rationes philosophi moti ipsi sine illis intelligentiis explicent
nulla ẽ Rõ ipsa.

Ex hypothesi quod sint angeli necesse ẽ ut cogitent sunt ñ substa
antiæ Spirituales sed facile õ ẽ dicere quibus officiantur cogitaõnibus,
utrum iisdem percellantur sensationibus quibus percellimur nec ne
utrum corpora perspiciant cogitaones nostras cognoscant quæ futu
ra sint sciant ut ñ Deus cogitaones illas et loquelas fictas ne
gare, nulla ñ ẽ quæ ad Deorum scientiam pertinere probari possit
Sunt philosophi qui dicunt naturales ab angelis cognosci asserunt sed
de nullaternus probant id tum asserere possumus eos Deum et illius ex
istentiam cognoscere propter ñ Deum creati sunt proinde quæ omnes
suas actiones ad eum referre tenentur quod facere õ possunt
si illius existentiam ignorarent.

Quid in res creatas efficere valeant determinare õ possumus
magnam ñ aut parvam potestatem iis largiri deo liberum fuit.

Ex iis tamen quæ de illis narantur inferri potest eos corpora mo
vere posse tanquam Causas occasionales et multa efficere pos-

quas vires nostras superant

Quaeritur an sint in loco sed cum quaesita principia nostra substantias spirituales extensionis expertes sint sequitur angelos patronum corpore non posse nec prorsus esse in loco nec motu locali moveri.

Haec sufficiant de angelis quae in lumen naturale solum consulendo dejis traduntur tam levibus mutuntur conjecturis ut eam jejunae responsione prorsus inutile sit

Sectio tertia

De

Mente humanâ

Nomine mentis hujus intelligitur illud principium quod in nobis cogitat unde nos illa mens nullam ratione ubi ambiguitatem patitur sed ob id est de aliis vocabulis quibus dem principium solet designari solet qualia sunt ista aa et alius quae saepium habent nonnisi aequivocum. animus nobilius corpus tribuitur ad significandum robur et aa ob solum de bellua sed etiam de plantis quandoque dicitur.

Principium cogitandi sui nemem hujus existere quidquid illa sit nemo est qui in dubium revocare possit quisquis se cogitare atque a deo se habere quaedam cogitationis principia itaque ois de mente hujus disquisitio quatenus continebitur cognitionibus earum de mentis hujus secundum de illius proprietatibus, tertium de ejus facultatibus, quartum de habitibus nam libus sit cogitus

Caput primum
De
mentis hũus nãa

Circa nãam mentis hũus duas instituemus questiones totidem articulis solvendas prima erit de distinctione mentis a corpore secunda de attributo illius constitutivo.

articulus 1us
De
Distinctione mentis a cum corpore

Inter veteres pphos quidam existimaverunt mentem ẽe corpoream et alii eam ẽe dixerunt subtilissimum aliquod corpus velocissimo motu agitatum vg aẽrem vel ignem vel curiosum sanguinis portionem vel aliud corpus ex quatuor elementis quasi mixtum et sublimi modo compositum vel denique corpus aliquod alterius nãae ab iis õibus distinc tum ita tamen ut sentiamus epicurei et stoici alii mentem õ corpus ẽe dixerunt sed aliquam corporis modificaõnem aut qualitatem ita ut corpori hũano duplicem affingerent modum nimirum cogitaõnem et extensionem.

Caeteri ut platonici statuerunt mentem hũanam ẽe prorsus spiritalem et incorpoream cum quibus sit

Concluõ

Mens hũana ẽ substantia spiritalis sive a corpore distincta, nam nõe mentis hũus intelligitus substantia cogitans, nõe corporis intelligitus substantia extensa atqui substantia cogitans extensa ẽe nequit eadem

ñ Substantia ee simul ō ſſt extitatiue una et extitatiue multiplex
atq; substantia extensa ẽ extitatiue multiplex substantia vero cogitans
ẽ extitatiue vna primo substantia extensa ẽ extitatiue multiplex
illa ñ substantia ẽ extitatiue multiplex quæ ẽ necãrio diuisibilis atq;
substantia extensa ẽ necãrio diuisibile ergo &c Secundo substantia
cogitans ẽ extitatiue vna illa ñ substantia ẽ una extitatiue quæ est
indiuisibilis atq; substantia cogitans ẽ indiuisibilis illa ñ substantia
ẽ indiuisibilis cuius modificationes sunt indiuisibiles fiat ñ ō ſſt ut
modificationes indiuisibiles substantiæ diuisibili conueniant atq; omnes
modificationes sunt indiuisibiles sic vg affirmatio indiuisibilis ẽ ō ñ
potest dari media pars affirmationis ergo &c.

Et certe meus huius sum substantia cogitans ẽ a corpore sua mea
distincta sic cogitatio mea conuenire ō possit atq; cogitatio ō potest
conuenire mea sic ñ cogitatio conueniret mea vel ut proprietas id
ẽ ut attributum neutrum vel ut modus atq; neutrum horum potest primo
cogitatio conuenire ō potest mea ut proprietas alioquin quodlibet
corpus cogitaret quod absurdum ẽ imo et ab aduersariis negatur
secundo ō potest conuenire mea ut modus nam primo ẽ de modi mea
ut concipi ō possit sine re cuius ẽ modus sic notionalitas quæ ẽ rei
extensæ modus concipi nequit sine re extensa atq; cogitatio clare
et distincte concipi ſſt sine mea, mea ñ ẽ res quoque verus
extensa negata atq; cogitatio clare et distincte concipitur sine re
quoque verius extensa negata ñ existente remanet idea dubionis
affirmationis, amoris et odii ergo, Secundo quod quid mea ut modus oriatur
vel ab ipsius quantitate vel a motu vel a quiete vel a figura
atq; cogitatio ab iis meis affectionibus ō oritur ut probatum fuit supra

ubi de exaltatione dei ergo &c proinde que &c

Hinc sequitur neutem corpus hoie ẽ duas substantias realiter ex
nãa sua diversas ab invicem independenter adeo que separabiles.

Obies 1°. aliud ẽ corpoream quod sequitur dl portiones corporis alqui
meus humãa sequitur dl põnem corporis hinc ẽ quod sano corpore
meus sana ẽ loco corpore laditus meus ergo &c.

Dis̃guo majorem quod sequitur dl põnem corporis ex sensu quod ha
beat corporis affectiones sibi intrinsecas v.g. dulib d tatem, mobilitatem &c.
concedo majorem ex sensu quod occãone corporis affectiones habeat sibi
proprias et ab affectionibus corporis omnino diversas v.g. dolorem, mobil
tatem. nego majorem posito meus humãa sequitur quidem dl põnes
corporis ex sensu quod occãone corporis affectiones sibi proprias et
ab affectionibus corporis omnino diversas ẽ vero ex sensu quod habeat
sibi intrinsecas corporis affectiones sic v.g. quando corpus dividitur
in multas exaltatas sensus doloris qui dolores sentes proprios ẽ diversos
a divĩone corporis

Instis aliud habet corporis proprias affectiones quod unus corpore dividitur et
movetur alqui &c. primo quidem dividitur sic quidem pars corporis ambulata
aliquando vivit secundo meus unus corpore movetur sic quidem duo corpus
e loco in locum loco festus meus quoque locatfestus ergo &c.

Nego minorem meus enim ẽ extensa alqui quod ẽ extensum ẽ ptes
dividi ne moveri primo ẽ ptes dividi ẽ ũ quid entitative unum secundo
ẽ ptes moveri quod ũ ẽ in loco ẽ ptes moveri alqui quod ẽ exten
sum ẽ ẽ in loco ergo &c.

Ad probãonem dico primo membrum hõis accorpore abstrahunt moveri

quidem aliquantis per se ibius motus & ortus ab aliqua parte mentis suppletus
et ipsi intrinseca sed situs tum ex motu sanguinis animalium aut spi
rituum adhuc pertinens et musculos circumstantium quando calor aliquis
in parte abscissa persecutat unde nitor quo illi parti mens videtur
mechanica nec abrupta profluitus secundo quod spectat ad corporis motum
et ad mentem quo videtur cum corpore transferri illud explicandum
per unionem mentis cum corpore quo quidem unio ut postea probabimus
non consistit in diffusione aut praesentia locali sed in reciproca quadam
naturam corporis et cogitationum mentis ita ut occasione corporis moti exi
stentium cogitationes in mente et occasione mentis cogitantis existentium motus
in corpore ejitas quando corpus transfertur e loco in locum mens quo
que in loco proprie non transfertur de loco in locum sed mens quo occa
sione corporis in eo loco positi cogitabat incipit cogitare occasione ejus
dem corporis in alterum locum translati.

Obies secundo, cogitatio et extensio possunt esse duo attributa vel modi
ejusdem substantiae ergo &c.

Nego antecedens propter rationes allatas.

Instabis tam cogitatio et extensio possunt esse duo modi ejusdem
substantiae quam motus et figura, non magis opponuntur aliqui motus
et figurae &c. saltem simultatim. ergo &c.

Nego majorem et paritatem disparitatis quod motus et figura
sunt duo attributa fundata et supponant aliquod attributum communi
formadium a quo fluunt in quo saltem simultatim possunt recipi.
Venio ad extensionem dum dicas de albedine et nigredine quae possunt
simultatim eidem parieti inhaerere contra vero cogitatio et extensio
sunt duo attributa primaria et cum attributum sit primadium

et res ipsa sint unum et idem sunt duæ res diuersæ essentialiter quarum una ꝺ̃ ꝑt ee altera ergo &c

Instãbis ꝑtest ee aliquod attributum commune cogitationi et extensioni quod a nob⁹ cognoscatur et a quo fluant cogitatio et extensio ergo &c.

Nego antecedens ad hoc ñ sufficit quod attributum ab alio fluens cognoscibile ꝺ̃ ꝓssit quin et cognoscatur illud a quo fluit. aliqui desita est sic vg diuisibilitas cognoscibile ꝺ̃ ꝑt quin cognoscatur extensio. ergo

Obiet 2ꝺ. ut certo judicemus mãam ꝺ̃ posse cogitare debemus omnes proprietates cognoscere quarum mãa cujusq̃ aliqui illud ꝺ̃ cognoscimus ergo &c.

Nego majorem ut ñ certo judicemus mãam ꝺ̃ posse cogitare sufficit ut cognoscamus cogitationem mãa repugnare aliqui possumus cognoscere cogitationem mãa repugnare ut ñ illud cognoscamus sufficit ut cognoscamus primum mãa attributum et percipiamus cogitationem repugnare illi attributo quemadmodum ut cognoscamus quadratum repugnare circulo necesse ꝺ̃ ee ut oĩ circuli proprietates cognoscamus sed sufficit ut primum circuli attributum nempe rotunditatem cognoscamus et percipiamus quadratum illi attributo repugnare. jam vero cognoscimus primum mãa attributum quod ee extensio et illi attributo cogitationem repugnare clare percipimus ergo &c.

Instãbis saltem debemus ad profitendum hujusmodi judicium mãam cogitationis cognoscere aliqui ꝺ̃ cognoscimus mãam cogitationis ergo &c.

Nego minorem nam tunc tantum percipimus cogitationem ab extensione differre aliqui illud tunc tantum percipere ꝺ̃ possumus quin mãam cogitationis cognoscamus sic vg nunquam percipiemus circulum a triangulo differre nisi mãam circuli cognoscamus ergo &c

articulus 2.us
De
attributo mentis constitutivo

Circa attributum mentis hūa constitutivum duplex ē ipsorum sententia, alii contendunt potentiam cogitandi ēe mentis differam, alii vero eam ponunt in cogitaōne actuali, o2 sic suam exponunt sententiam.

Primo observant hic ōēe assignandum, neque attributum per quod mens hūāa a deo differt, oēi ñ tamen mentem hūam in eo a deo differre quod sit finita et dependens, deus sit mens infinita et independens; neque etiam attributum per quod differt ab angelis in eo ñ cam differre dicunt quod mens hūāa diligendo corpori destinata sit ō idem angelus, atq; in eorum sententia angeli ē sunt a mentibus hūāis sicei a diuersi destinatione illud igitur attributum assignare volunt per quod mens hūāa a corpore hūano differt

Secundo nōē cogitaonis actualis quam ēe mentis hūus differam constitutiuam contendunt, ō intelligunt aliquam cogitaōnem particularem v.g hanc aut illam perceptionem hanc vel illam volitionem quam cogitatiō actualē modificationem melius appellandam ēe dicunt quam cogitaonem actualem. nōē cogitaonis actualis intelligunt cogitaonem per se subsistentem quę capax ē variarum modificaōnum seu cogitaonum particularium quemadmodum iuxta eos differa corporis ē extensio actualis, o quidem extensio rotunda vel quadrata sed extensio per se subsistens quę variarum modificaōnum capax ē rotunditatis &c. igitur ut eandem proportionem analogiam iuxta eos

Mens in genere constitutiua per cogitaonem subsistentem quę absq; aut illo subjecto actuali existit quemadmodum corpus in genere constitutiua per extensionem subsistentem quę hoc aut illo subjecto absq; existit

Mens singularis v.g. petri constituta cogitatione singulari subsistente quæ quidem determinata est ratione subti seu quatenus mentem singularem constituit eam quæ ab oi alia distinguit, at per se ex ratione sui determinata non est ratione obti sed ad hoc aut illud peculiare obtum determinatus per cogitationem peculiarem quæ huius determinatio est affectio et cogitatio singularis ratione obti indeterminata non potest existere sola sine aliqua peculiari cogitatione quæ singulis instantibus eam adspeculiare obtum applicat, est hæc cogitatio peculiaris singulis instantibus cogitationem subsistentem ad peculiare obtum applicans est modificatio cogitationis subsistentis, quemadmodum corpus singulare v.g. cera nobilissima quam ad determinum fingimus et formamus constituitur extensione singulari subsistente quæ quidem determinata est ratione subti ad hanc aut illam quam constituit erab omni corpore singulari distinguit, at per se est ratione sui determinata non est ratione figuræ sed ad hanc vel illam figuram determinatus per extensionem peculiarem quæ est huius determinatio est affectio ex extensio singularis cera indeterminata ratione figuræ non potest existere sola sine aliqua peculiari extensione quæ eam semper ad hanc aut illam figuram determinet et hæc extensio peculiaris singulis instantibus extensionem subsistentem ceræ ad peculiarem figuram applicans extensionis subsistentis modificatio est, hæc sententia ita exposita sic eam ejus defensoribus statuimus.

Conclusio

Cogitatio actuali sensu nunc exposito intellecta est attributum primarium et constitutivum mentis humanæ, nam illud est attributum primarium et constitutivum quod concipitur ut quid primarium in mente humana a quo ejus proprietates fluere intelliguntur et quod alium distinguit ab oi alio, atqui &c. primo concipitur ut quid primarium in mente

hũa quod nihil supponit se prius a quo fluere intelligatur aliqui & ergo &c secundo a cogitatione actuali fluere intelliguntur oẽs mentis proprietates. nam percipere mentis proprietatis sunt prout est velle, aliqui percipere et velle a cogitatione actuali fluere intelligatur, determinatiõnes et modificationes cogitationis actualis a cogitatione ãali fluere intelliguntur aliqui percipere et velle nihil aliud sunt quam modificationes et determinationes cogitationis actualis, percipere ñ aut velle nihil aliud a quam hoc vel illo modo cogitare ergo. &c tertio cogitatio ãalis mentem dirigit a qualibet alio nam praeter mentem nihil concipitur praeter corpus, aliqui cogitatio ãalis dirigit mentem a corpore, quod nullius cogitationis capax e ergo &c praeterea cogitatio ãalis ẽ primarium et constitutivum mentis hũa attributum.

OBIES 1°. cogitatio ãalis supponit in mente potentiam cogitandi tanquam aliquid se prius ergo cogitatio ãalis nõ attributum mentis primarium.

NEGO antecedens potentia ñ cogitandi et cogitatio ãalis in mente sunt quid dem. sicut potentia et actus rotunditatis et circulo sunt quid dem, nõ ẽ quia in nearibus ẽe et ẽe posse nõ distinguuntur

INSTABIS motus ãalis in mãa supponit potentiam motum accipiendi ergo a pari cogitatio ãalis in mente supponit potentiam cogitandi.

NEGO consequentiam et paritatem nõ disparitatis ẽ quia potentia motum accipiendi in mãa cognoscit aliquid se prius nempe extensionem, contra vero est ipsa adversaris potentia cogitandi in mente nõ cognoscit aliquid se prius a quo fluere intelligatur. sed est essiale et primarium dei alicuius attributum deber ẽe aliquid actuale et existens sine quo nullo potest ẽe potentia dei, ut igitur probavere adversarii potentiam cogitandi ẽe in mente quid prius cogitatione ãali debebant probare ẽe in mente aliquod attributum ãale prius ipsa cogitandi potentia.

OBIES 2°. si cogitatio esset mentis differa mens essentialiter cogitaret

fallum consequens ut docet experientia, nam infantes in utero matris
in tali et dormientes ꝺ semper cogitant, imo multi dum vigilant interro
gati quia de re cogitent respondent se nihil cogitare ergo et antecedens.

Nego minorem ꝺ ñ magis mens potest esse sine cogitatione quam mãa sine
extensione.

Ad probãonem dico primo infantes in utero matris inclusos cogitare, nam
dolore et voluptate afficiuntur, variasque experiuntur emotiones pro vario
corporis statu, secundo probari ꝺ pst dormientes aliquando valere ꝺ
cogitatione, si ñ ꝺ probari posset maxime quia ꝺ meminerunt vigiles
atqui hoc dãa nullatenus, sum enim cogitationes quarum nullam omnino
memoriam habuit vigiles saepe asserunt se nihil cogitare quia ꝺ recordari
actus eorum quae modo cogitabant quamvis tamen certissime cogitarent
nam eorum organa variis modis commouebantur obiecta praesentia videbant
sonos audiebant tactiã vel gratos calore vel frigore afficiebantur
atqui &c ergo &c. dãa autem eius praemissorum Rationem saepe
ꝺ recordemur ñ quia memoria ab impressis cerebro vestigiis pendet
quando autem cogitationes non sine dormiente, sive vigilante, tam
leuiter afficiunt ut nulla vestigia cerebro impressa delinquant, hinc
ñ quod infantes memoriã ꝺ habeant tum quia tactus firma in illis
ꝺ sit cerebri substantia sic que instar cerae fluidarum impressiones
aeceptare ꝺ detinere tum quia propter debiliorem corporis habitum
a circumstantibus undequaque corporibus ita simul concutitur ut
diuersae impressiones confundantur nec se inuicem deleant ut contingit
in iis qui pluribus semel rebus animum intendunt.

Quaeres quaenam sit mentis humanae origo

Respondeo mentem humanam immediate a deo creari, nam

nam substantia contingens quæ ex generatione ~ prodiit non ab eo immediate produitur et creatur, atqui mens humana ~ substantia contingens, ergo dum ex non sua natura ~ exstat et etiam ex generatione ~ produitur. Sit mens humana ex præexistente subjecto educeretur vel substitum illud haberi potest vel ~ atqui neutrum dici pot ~ ergo mens substantiæ enim simplex non potest educi ex subto compositio ~ dum ex subto ~ simplici nihil educi potest.

Quares quo tempore mens humana creatur.

Respondeo juxta concilium lateranense mentem eo tempore exsistere quo corpori infunditur quo autem tempore mens corpori infundatur nihil certi de re statuere, probabile quidem ~ mentem tunc corpori conjungi quando corpus ita formatum ~ sit quæ instrumentum ut suis functionibus suas exercere possit, at quo tempore illud accidat constat nec constabit unquam quidam conjiciunt illud accidere circa diem quadragesimum a primo generationis instanti.

Caput 2.dum

De

Mentis humanæ proprietatibus

Dum sum mentis humanæ proprietates nempe quo conjuncta cum corpore ex ejus immortalitate de atheaque duplici articulo fortasse agemus

articulus 1.us

De

Conjunctione mentis humanæ cum corpore

Quam certa sit et intima mentis cum corpore conjunctio quilibet sibi conscius ~ nunc inquirendum hæc unio constitat nobis explicandum est quid ut exequamur sit

Conclũo 1°.

Vnio mentis cum corpore ꝺ̃ē localis seu mens ꝺ̃ē in corpore toto quam in loco nam illud ꝺ̃ē in corpore toto quam in loco quod nullatenus ꝑt ēc in loco atqui &c nam quodquid ē in loco debet ee extensum et per varias sui partes variis loci partibus correspondere neque in alio modo dem cogitare in loco concipimus, atqui mens ꝺ̃ē extensa et cum nullas habeat partes ꝺ̃ ꝑt per varias sui partes varis loci partibus correspondere ergo &c.

Obiēs 1°. vel mens in corpore est toto quam in loco vel extra corpus vel nullibi atqui &c ergo &c.

Nego minorem et dico mentem nullibi ēē, nam illud ē nullibi quod nullum habet ubi seu quod nullum locum occupat atqui &c. Siquidem mens nulli loco circumscribitur, alioquin figuratā ēet vistaret loci quo terminaretur quod absurdum ē ergo &c.

Instabis quod nullibi existat nihil ē atqui dico ꝺ̃ ꝑt quod mens ē Ergo.

Nego majorem affirmaꝺ̃ ꝺ̃ē mentem nihil atqui tantum affirmaꝺ̃ Nullibi existit Siquidem nulla figura aut terminatione loci donata concipitur deus ꝺ̃ ꝑt de substantia cujus ē modus quia modificaꝺ̃ ꝺ̃ ꝑt concipi sine subjecto ergo quod nullibi existat ꝺ̃ deinceps dicendum ē mentem nihil, deo autem difficile concipimus aliquod existere quod ꝺ̃ in loco quia ab infantiâ debes corporeis adscribimus idque ꝺ̃ē atque ita ut extensa nobis repraesentare amamus unde deum ipsum et mentem excogitamus sine aliquâ extensione quippe cujus idea nobis ē ūna maxime familiaris.

Obiēs 2°. mens corpori infunditur Siquidem juxta ecclesiae doctos, nam creando infunditur et infundendo creatur ergo &c

Disquo antecedens meum corpori infunditur per unionem sensu nego exponendo concedo antecedens per extensionem ad proximum localem nego ant et conseqũm

Probis quod ẽ finitum ẽ in aliquo determinato alqui &c. ergo.

Disquo majorem quod ẽ finitum ratione extensionis concedo majorem ratione perfectionis et entitatis nego majorem d̃ aliquo finito nullum non est nego consequentiam

Conclio 2ª

Unio mentis et corporis in eo precise consistit quod sint cogitationes in mente occasione motuum corporis et vicissim motus in corpore propter cogitationes mutuæ nam in eo precise constitut unio mentis et corporis quod facit ut dicta intelligatur quomodo ex mente et corpore ex quibus substantiis partialibus definitur unica nãa totalis nempe humana alqui d̃ predicta rei prop̃atio cogitationum mentis et motuum corporis facit, nam ad hoc sufficit quod cognita et intellecta prædicta rei prop̃one dicta intelligatur quomodo ut aggregatum substantiale pendeat ab attiva in suis functionibus quodque alinde per totam rei prop̃ationem perfectionatus alqui &c. primo quidem ut aggregatum substantiale partialis nempe mentis et corporis ab se mutuo pendent in suis functionibus nam cogitationes varias occasionem motibus attivis et vicissim secundo ut aggregatum perfectionatus ab attiva per ejusmodi rei prop̃ationem quatenus percipiam me ex una parte ab organis corporis illius accipiat cogitandi modos et partim corpus ex attiva parte varios motus et motuum determinatos ergo &c. proinde quod

Et certe duæ substantiæ possunt dici semper inuicem conjunctæ actuum ratione qua sola possunt conjungi aliqui mens sola cogitatione et conjungi et corpus sola extensione quia nihil est in mente nihil est præter cogitationem et varios cogitandi modos et in corpore nihil aliud concipitur quam extensio et quæ ab ea fluunt ut proprietates ut figuras situs motus, quietes &c.

Obies absurdum est eam ab alio conjungi cum corpore nostro quam corporibus quæ nostrum ambiunt aliqui posita nostra sententia ab alio conjungetur cum corpore nostro quam cum cæteris corporibus ergo &c.

Nego minorem nam absentibus vel præsentibus aliis corporibus modo sint motus in corpore nostro organis sunt in mente cogitationes et si ab sunt illi motus sunt et in mente cogitationes ergo modo longe diuerso a motibus nostri corporis pendent mentis nostræ cogitationes quam a corporibus ambientibus præsentibusque &c.

Quæres 1°. quonam sit causa efficiens unionis mentis cum corpore.

Respondeo deum solum esse causam efficientem unionis mentis cum corpore nam ille solus est causa efficiens unionis mentis cum corpore qui solus potest producere in mente cogitationes et in corpore motus ipsis correspondentes sequitur ergo ille qui producit omnia et tutet atque potest conjungere atque solus deus potest producere in mente cogitationes et in corpore motus ipsis correspondentes, primo quia mens naturam fabricæ producendi in corpore violentum habet et in fabrica præfabricata et corpus ut potest inest et mera passium in mentem agere ab potest secundo quia tota connexio quæ reperitur

Descartes 74. 23 Jun. 74

ullus motus corporis excogitationes mentis a sola dei voluntate libera suspendat adeo ut motus qui excitant quosdam cogitationes si deus vellet diversas prorsus excitarent vg motus qui cum dolore conjuncti sunt possent voluptatem producere imo nihil deus quodcunque motum commoveret inter mentem et corpus qui cumque exorirentur motus in corpus nullus oriretur in mente cogitationes erit ciliam ergo &c. –

Quaeres 2°. an eodem modo mens unica sit unius alicui corporis partibus

Respeo negative ad 1ª quadam corporis pars cumque mens immediate conjungitur, ita ut ope nihil mediante ista parte mens conjuncta ulterius cum corporis partibus, nam ad hoc satis est quod primo motus in aliis corporis partibus excitatus possit producere actum cogitandi in mente ~~motibus in corpore~~ excitandi nisi motus eiusmodi ad illam partem quos diratus ad sedes propagetur secundo quod siccitas cogitandi mentis possit producere actum motibus in corpore excitando, nihil motus impressus eiusmodi partis principalis possit transferri ad alias, atque ulterius quo verum est ut adsit in iis quae passibili aliquibus morbis laborant quorum si commoveantur partes quaedam corporis exteriores ideo sequitur sensatio in mente quemadmodum et in ipsis contingit ut partes parenchymatis ad nutum mentis commoveantur quatenus scilicet fluxus et refluxus spiritum animalium aut saltem motus vibratorios nervorum propagare possit aliquod impedimentum propagare potest ab extrema corporis superficie ad intimam usque animae sedem ergo &c.

Cartesius existimavit glandulam pinealem esse partem illam principalem et ad sedem quidquid sit certum est ad sedem in cerebro collocandam esse, in illo enim desinunt origines nervorum

omnium qui inde ad oēs corporis partes diriguntur quique vrentes ēt principium et instrumentum quo motus corporis a partibus existentis ad interiora et e contra refertur.

Quæres 3°. quomodo mens a corpore separetur, in quo consistat mors corporis

Respondeo ad contingere propter leges nāales a deo statutas sicut nō deus ab eterno voluit ut quoties existeret corpus humanū et organicum et varias fonctiones obeundas expeditum toties mens humana cum quouis corpore conjungeretur et tandiu permaneret conjuncta quandiu corpus humānum ad agendas fonctionibus ēt accommodatum in qua conjunctione consistit vita hōis ita etiam deus ab eterno decreuit ut quoties quumodi corpus fonctionibus obeundis ēt inepta toties cessaret vnio mentis cum corpore vbi autem desinit sanguis circulari corpus ē amplius aptum ē obeundis fonctionibus animalibus adeo que mortem aduenisse necesse ē

Hic observandum ē principia generalia hactenus tradita circa vnionem mentis et corporis nulla explicare quo pacto vnio quumodi conjunctionem in mente pro agendis quales sunt cogitationes, imaginationes, passiones, memoria, et habitus tum intellectuales tum morales nam vim imaginandi, intelligendi, et reminiscendi a corpore pendere satis euidens ē quoad habitus autem intellectuales et morales constat eos pendere ō tum a mente cuius sunt affectiones sed etiam a corpore quam cāa occasionali ut infra probabimus

Articulus 2us

De

articulus 2.us
De
Immortalitate ãe.

Ex õibus quæ in ſcripta poſt dei exiſtentiam proponi ſolent quæſtionibus utiſſima ẽ hæc quam aggredimur.

Maximi ñ notionem habet ſcire ſe ipſum mens noſtra ſit immortalis nec ne, poſita ñ mentis immortalitate oia operationes õis quæ conſilia ad beatam immortalitatem tendere debent, ſicque hãc de mentis immortalitate opinione tanquam fundamento nititur tota nitra agendi rão et ipſa religio.

Immortale duobus modis dicitur proprie et improprie, immortale improprie dictum illud quod quidem ſempiternum dicatur nõ ẽ ſed tamen nõ exprs vel mãa eo hujpothæſi quod ſit ſemper a deo conſeruanda ẽ immortale improprie immortale proprie dictum illud quod ſemper exiſtiturum ẽ ſemperque dictum unum immortale proprie dictum duobus modis dici poteſt abſolute ſcilicet et hujpothetice, immortale abſolute dictum illud quod ita exiſtit et exiſtet ut nec exiſtentia nec vita ullo modo auferri poſſit talis ẽ ſolus deus immortale hujpothetice ẽ illud quod licet vita privari poſſit vel deſtrui adeo õ tamen deſtructum aut vita privatum

Immortale etiam duplici modo aliquid vulgo dictum ab intrinſeco et ab extrinſeco. immortale ab extrinſeco ẽ illud quod a cãa externa annihilari õ poſſit, immortale ab intrinſeco dictum illud quod in ſe nullum habet corruptionis principium nec habet partes quarum diſſolutione perire poſſit

Jam vero eſt unum ẽ primo mentem õ eſſe immortalem abſolute nec ab extrinſeco, ſequitur enim a cauſa externa mentem adeo potentem deſtrui ſecundo eam ẽ immortalem ab intrinſeco cum enim ſit ſubſtantia

spiritalis et simplex nullas habet partes quarum dissolutione perire possit

Quæstio igitur ē utrum mens sit immortalis hujus hypothesis hoc ē utrum dissoluto corpore ipsa superstes in perpetuum remanere de beat et ppter christiani qui mentis immortalitatem tuentur plurimi sunt qui eam solo fidei christianæ probari posse contendunt rationes vero demonstrari negant nostram hāc de re sententiam aperient sequentes conclusiones sit igitur

Conclusio 1.ª

Mentem humanam corpori superstitem ē manifestum efficaci tes demonstratur, si in mens corpori superstes ō remanere valeat corporis destructio semper importavit aāt mortem alicui animæ deus quare mentem definere, aliquid ejus a corpore separationem licet corporis destructio mentis annihilationem esse ō consequat atqui corporis destructio mentis annihilationem nemo ō importat et deus mentem conservare ō desinit igitur ejus a corpore separationem

Primo quidem corporis destructio mentis annihilationem ō importat ut ū corporis destructio mentis annihilationem semper ō importet sufficit ut mens a corpore ō pendeat negue rationē existēdi negue rationē vitæ atque &c. primo quidem mens a corpore ō pendet rationē existēdi nam substantia a corpore distincta a corpore ō pendet rationē existēdi sua atqui mens ē substantia a corpore distincta, est enim simplex et spiritalis ergo &c. Secundo mens a corpore ō pendet rationē vitæ nam vita mentis in cogitatione consistit atqui mens a corpore

ō pendet ratione cogitationis, cum nō meus Sr Substãa a corpore distincta a corpore ō pendet ratione illius quod ē ipsi essentiale imo quod ē ejus attributum constitutivum atqui cogitatiō ex supra probatum ē maxime essentialis quia imo est ipsius attributum constitutivum ergo. proindeque.

Et certe destructio corporis ō ē nisi ejus partium ex modo unius dissolutio atqui dissolutio est partium ex modo unius corporis annihilationem substãa dixi: plane ordinis ō impossibilis, ubi enim substãa partium ex modo unius dissolutio efficacis maioris ex debet in ipsam substãam ad quam nihil illi pertinet quam in attritum atqui dissolutio substantiæ ad quam nihil illi pertinet annihilationem ō in portat ergo nec substãa attritus. proindeque &c.

Secundo dein mentem post ejus separationem a corpore conservatum ē, ad validitatem hujus probationis supponimus quod supra ubi de ejusdei probatum ē animas quandam ex actiones bonas ex quasdam ex actiones malas. nam existit deus infinite justus atqui deus ō ēet justus, si mentem post ejus separationem a corpore ō conservaret, in hoc enim maxime elucet dei justitia quod unum Sr virtuti præmium ejus vitio poena, atqui si deus mentem post ejus a corpore separationem ō conservaret jam nullum esset virtuti præmium, nulla afflictio vitium poena, si nō deus post corpus mentem ō conservat, nulla merces virtuti nulla vitio poena post hanc vitam fit tum in hac vita, atqui in hac vita nulla datur virtuti merces, nulla vitium poena infligitur, videmus nō in hāc vitā improbos ex omni affluere justis ad extremum quæque Sr pertinere ejusdem facere, contra vero justos contemptos passim jacere, nihil ex ijs ex calamitatibus præmi ergo &c

Obiõ 1.° quod gignitur, coescit cum corpore cum eo quoque debet mori atqui meus gignitur et coescit cum corpore ergo &c. —

Nego minorem nam substã extensionis et partium expers nec gigni nec coalescere nec senescere potest cum corpore, generãõ ñ fit accretio sine partibus õ fiunt atqui meus extensionis et partium est expers ergo &c.

Instãs quod debile ẽ in puero, robustius in adulto et rursus debile in sene gignitur coescit et senescit cum corpore atqui &c ergo &c.

Disõguo majorem quod debile ẽ in puero &c ratione substãe gignitur coescit et senescit cum corpore concedo majorem, quod debile ẽ ratione fonctionum nego majorem, porro meus huãs debilis ẽ in puero robustior in adulto, et rursus debilis in sene ratione fonctionum proles arctissimam mentis cum corpore conjunctionem õ vero ratione substãe, meus ñ huãs ẽ substã longe a corpore diversa extensionis et partium expers proindeque &c.

Instãs quod pendet a corpore ratione sensuum fonctionum est operãõnum, pendet a corpore ratione substãtiae atqui ego dicté-meus huãs pendet a corpore ratione sensuum fonctionum est operãõnum ergo &c.

Disõguo majorem quod pendet a corpore tanquam a cãa verã et efficiente sensuum operãõnum concedo majorem tanquam a cãa occãõnali nego majorem porro meus huãs pendet quidem a corpore tanquam a cãa occãõnali, cum ñ deus ad conjungendam mentem cum corpore hanc legem statuerit ut reciproce fovent

eorum actiones, et modificaões inde neãesse ẽ ut in mente cognitaones ep
citentiu ꝯ caõne notuum corpori nego vero quod mens huãa pendeat
a corpore tquam a vera et efficiẽte caã suarum operaõnum,
illud ñ õ ẽ vera et efficiens caã operaõnum mentis cum quo mentis
operaões nullam habent neãriam connexionem, atqui mentis op
raões cum corpore et variis ejus motibus nullam habent neariam
connexionem, ergo. proindeque &c.

Inõbis atqui licet mens huãa in suis operaõnibus a corpore tquam
a caã efficiẽti dumtaxat pendeat nihilominus abeo pendet tamẽ
substa et potest esse absq; eodem corpore quod sic probatur; substa
ejus propria solum corpus creatum ẽ potest esse absq; eodem corpore, atqui
mens huãa propria solum corpus creata ẽ ergo &c.

Nego minorem deus ñ propria sua ipsum huãam mentem condit
ut scilicet ab ea cognoscatur et ametur,

Et certe substa meliosi nobilioris quæ nãa a deo creati õ propter
subsam longe inferioris conditionis, atqui mens huãa ẽ substa corpo
melioris et nobilioris quæ nullam cum ipso neariam habet connexionem
cum abeo sit prorsus indistincta et independentes abeo et suas fun
tiones possit exercere ergo &c.

Inõbis quod ẽ destinatum corpori informando illud propria solum
corpus excedam ẽ atqui &c ergo &c.

Disquo majorem quod ẽ destinatum corpori informando ejus naturã
suã dẽ ita ut existentiam habeat dependentem a corpore concedo majorem
quod ẽ destinatum corpori informando ejus tota alicujus decreti &c ut
subsistere possit independentem a corpore nego majorem pono mens huãa
corpori informando destinata ẽ ejus tota alicujus decreti divini, õ autem

riario et ex nãa fua nulla ñ in mente Deligitur propositas ẽsalis
qui maximum ordinem dicat ad corpus quas tamen in ea esse si ex nãa
fuã ad corpus informandum destinata est proinde que &c.
Instãs quod ẽ huic corpori forma aliud ex nãa suã destinatum ẽ ad
corpus informandum atqui &c ergo &c
Disquo majorem quod ẽ huãi corporis forma inhærens et modalis
concedo majorem forma vere subsistens distinguo si sit effectus
et ex nãa fuã concedo majorem si sit ex voluntate divina libe-
rego majorem vero meus huãa õ ẽ corpori huãi forma
inhærens et modalis cum õ sit modus ẽ quidem huãi corporis
forma vere subsistens sed õ ex nãa suã bene vero ex voluntate
alicujus decreti divini nihil ñ ẽ in mente quod habeat nẽ adiam
cum corpore conjunctionem ergo. proinde que.
Instãs substa que post mortem inutilis ẽ alteri statu violento
ẽ effectus corporis huãi forma licet vere subsistens atqui &c. cum
ñ dependentes a corpore plurimas exerceat functiones tunc eas
amplius exercere õ pot ergo &c
Nego minorem illaq̃ substa post mortem inutilis õ ẽ quia tunc
misticis premium accipit aut poenas plectit eiusmodi debitas atqui &c
ergo &c. õ etiam meus huãa ẽ in statu violento erlicet dependentes
a corpore nunc suas functiones exerceat nihilominus post ejus a corpore
separationem eandem functiones pot exercere eandem cogitationes et
modificationes et sensationes habere quia scilicet in hãc vita suas õ exercet
functiones ex nãa sua dependentes a corpore sed ex decreto divino, pterea
si deus velit post mortem eandem functiones exercere partes sensationes quas in
hãc vita habet dependentes a corpore post mortem pot habere cum ñ deus solus

in mente nostra sensationes excitet, nihil impedit quominus independentes a corpore vivelit sicut et dependentes excitare possit.

Obies 2°: ãa Belluarum possit cum corpore ergo a pari meus huãa

Nego consequẽm et paritatem dispartas ẽ quod ãa Belluarum ẽ ipsius corporis Bellui modificãõ ut in phisicã probabimus meus vero huãa ẽ substa a corpore huãõ distincta unde qua ratõe ẽ quod illa cum corpore Belluarum possit hinc vero õ item cum corpore huãõ. hic observabimus quãm difficile sit hanc difficultatem solvere qui propugnant Bellui ãam inesse quia sit substantia a nãa distincta.

Obies 3°: qui mortem mutuit seu a corpore separationem ẽ immortalis alioqui meus huãa non esset seu separationem a corpore mutuit ergo ẽ mutabilis corporis superstes.

Nego majorem duplicãõ de cãa meus huãa separationem a corpore mutuit primo quia sibi conscia ẽ post hanc separationem ipsi propositis gravissimas poenas ẽ infligendas 2°. quia cum Deus voluerit mortem huãam pro quodam tempore justissimum ẽ corpori conjunctam sibi ad vitã ẽ nisi dependentiã a corporis dispositionibus hunc mortis timorem potuit Deus menti huãae imprimere eo fine ut corporis sui dispositionem attentius investigaret ergo &c.

Obies 4°: virtus sibi ipsi sufficiens ẽ merces, et vitium sibi sufficiens poena ergo ex gravitate violati debiti et poena vitii infligendo malãdictus quod meus sit corpori superstes mansura.

Nego antecedens nam virtus õ ẽ sibi merces nec vitium poena nisi propter conscientiam virtutis aut vitii adjunctam alioqui hujusmodi conscientia nec ẽ sufficiens merces nec sufficiens poena, siquidem in ipsa virtute multos occurrunt superandae difficultates quibus arcta redditur porta vitae sua sunt ad voluptates illecebrae ergo &c. alioquin quamodo conscientia superaret aliam nempe futuram vel

meredem quam speramus et possum quam timemus cujusquidem
meredis aut poenae prædicta conscientia ē quædam anticipatio, illo actus
conscientia certē nos fallit nec fructus nobis debitus ac proinde justitiæ con
cientia ō ē sufficiens virtuti præmium aut vitio supplicium nisi quatenus
aliud futurum præmutiat ac importat, adde quod si res ita esset jam
quo delectatio esset hōis eo minus præmiantur quia conscientia ho
nulos minus eo pertinaciter quod ante absurdum ē justitiæ et providē
diuinæ contrarium, ergo &c.

Conclūo 2ª.

Mentem hūanæ corpori superstitem manuram ē in actionum
nra tua fidi sd aliam rāōni consentaneum ē, nam cum mens hūana
deo corpori superstes sit mansura ut virtuti præmium aliquod aut
ei poena vitio debita infligatur mens hūana corpori superstes in ea
tenus mansura ē modo virtuti merces debeat ē actiona sicut
vitii poena atqui rāōni consentaneum ē virtuti meredem debere
ejs actionem sicut et vitii poenam

Primo quidem rāōni consentaneum ē meredem virtuti debere
ē actionem, illud ē rāōni consentaneum ē quod principiis naturali
lumine acquisitis ō repugnat quia imo conuenit atqui &c primo
ō repugnat virtuti meredem ē actionem, si ē illud repugnaret
vel ex parte dei vel ex parte creaturarum atqui neutrum dici pñ
ō primum patet ō repugnat quod deus ō ipotens infinite bonus &
justus actionem felicitatem communicet creaturæ quæ in hac vita
quo diuinæ voluntati morem gerendo ipsius oculis gratæ fuerint
ō secundum si quidem creaturæ illa felicitatis capaces sunt cum
sint rāōnales requirem felicitatis actionem cum ea nāa sua ē ab
intrinseco sint immortales et ab deo in actionem conferendi possint

secundo meredem virtutis debere ẽ eternam principio lumine naali cognitio multam conueniẽtiam hũ naali cognoscimus primo deum iustum ẽ remunerabilem in altera vita ẽ justos hoc factorum ẽ vere felices 2° Dibus hoibus eternae felicitatis appetitum insitum ẽ et innatum atqui nisi deus in eternum vitalem remuneraret certe justos deus ñ remunerare neque illos facere vere felices. tunc enim deus justos vere felices ñ faceret quando omnes eorum voluntatis appetitus ñ explerer ut patet. adde quod felix vita quam deus ad tempus justis concederet quondam amittenda esset, proindeque ampi etatem haberent justi ac consequentis ñ essent vere felices ergo &c.

Praterea nulla ẽ ratio propter quam deus justis unquam faem tribuat beatitudinem imo semper eadem subsistit ratio propter quam deus illis eam primum concessit ergo &c proindeque rationi consentaneum meredem virtutis debere ẽ eternam

Secundo rationi pariter consentaneum ẽ poenas peccatorum ẽ debere eternas Sed peccatorem in eternum puniendum ẽ tandiu ñ punit debet peccatum grandis in eo perdurare peccatum ñ plum quodd creatum culpa Sed etiam quodd totum creatum poenae. creatus ñ poenae nihil aliud ẽ quam obligatio subeundi poenam vendi justas poenas atqui peccatum mortale tale ẽ vere non sua exigit eternum tempus durare quo ad eternum quo creatum tam culpa tum poenae. ad enim Sufficit quodd peccatum eorum sua hoem in eo statu constituat in quo neque pth mereri neque satisfacere hoc ñ qui ẽ deus ẽ liberatus a creatu grandis neque meritus neque satisfacit quia manet in eo statu in quo erat prius si

ergo ꝰ satis fuit totum habere debitum quod habebat prius atqui peccatum ex nra sua constituit hoem in eo statu in quo nequa nocebat
nequa satisfactio destruit ñ charitatem sine qua nulla ē satisfactio
ergo in eternum puniri debet peccator

Et ista ratio fuit admittit hoc bonos ex justos eternum fore felices
atqui tam rationi consentaneum ē hoc malos eternum fore miseros.
deo ñ hoc boni ex justi in eternum debent ē felices quia nulla
futura ē eam cum deus felicitatem justis primum concessam aliquan
do subtrahat quia scilicet in dē semper dio totum amabit expro
inde remunerabit atqui justis nulla futura ē eam ex deus
hoc malos a pena liberet ex semper ad eis aut ꝰ liberet quia
in ira semper malum odio habebit ex proinde semper punietur ex
rationi consentaneum ē pena peccatorum debere esse
eterna ergo manent in eternum permanebunt ex ꝰ item fidei
Ad etiam rationi consentaneum ē
Hic etiam potest ratiocinium doctissimi paschal in debus dubijs ma
xime practicis momenti tutior pars ē eligenda atqui ex hypothesi quod
dubitandum sit de mentis immortalitate ut ad summum potest fieri.
nemo ñ ē qui ad destructionem futuram argumentis probet, tutius
ē mentis immortalitatem agnoscere quam ipsam negare, tutius ñ
ē aliquid sperare ex nihil nisi filiolus timere quam nihil sperare
ex aliquid scindibus metuere atqui qui mentis immortalitatem agno
unt aliquid sperant nempe felicitatem eternam ex nihil nisi fili
olus timent hoc ē ponas ꝰ desperandum nisi quatenus ipsam
agnunt a recta ratione alienam qui vero mentis immortalitatem
agnoscere nemunt nihil sperant ut ipsi fatentur ex omnia timent

Scilicet grauiter meta semper perculsuros, ne vera sit hæc sententia quam reficiunt oculis veritatem fulmina et optima demonstrandi et gustata ꝺ posse ꝺ sibi ipsi conscii quantas in se sit animæ immortalis et quam horribles datures sint pœnas qui nec inferius excitatum pulsanti pertinaciter resteterunt et neglecto cœlestis amore et studio voluptatis coluerunt.

Hic infugere argumentum ex unanimi populorum consensu adversari potest ejus quæ in præmissa demonstratione morali existentiæ dei attulimus.

Obies illa sententia admittenda ꝺ est ut rationi conformis quæ laudis dei justitiam atqui sententia quæ pœnarum æternitatem affirmat laudis dei justitiam ergo &c.

Nego minorem etenim justitia dei in eo ꝺ laudetur quod peccatum oderit et puniat quamdiu ꝺ expiatum demanet atqui ex dictis in probatione peccatum semper pertotam æternitatem ꝺ expiatum demanebit ergo &c

Præterea justitia dei in eo ꝺ laudetur quod pœna infinitæ durationis culpam gravitate infinitam plectat atqui peccatum est culpa gravitate infinita eo ꝺ gravior est culpa seu offensa quo dignior est persona læsa atqui persona læsa per peccatum est infinita, deus ꝺ est ipse ad versus quem peccando tetendit brachium suum ꝺ ejus subsistentiam tanquam nihilum est in conspectu dei et contra quem roboratus fuit ꝺ servitium ergo. proinde quæ &c

Inobis si deus justus est servare debet æqualitatem seu proportionem inter pœnas et peccata atqui si pœnæ peccatorum futuræ sunt æternæ jam nulla erit proportio seu æqualitas inter pœnas

et peccata eterna peccata brevissimo tempore finit ut licet hoc aliqui
vel totam peccent vitam nihilominus ipsi brevissimo tempore peccant
valde enim breve est vita hoc est longe brevior si cum aeternitate com
paretur ergo &c.

Disquo majorem si deus est justus servare debet proportionem in
aequalitatem inter poenas et peccata componendo poenas ad meritum subene
vitum peccati concedo majorem componendo poenas ad peccati gliticam dura
tionem nego majorem distinguo finitum minorem si poenae peccatorum
futurae sint aeternae, jam nulla erit proportio seu aequalitas inter poenas
et peccata si habeatur ratio durationis poenarum gliticae durantis
peccati transeat minor, si habeatur ratio gravitatis et demeriti peccati nego
minorem et consequentiam equidem si deus justus est debet servare
aequalitatem inter poenas et peccata componendo poenas ad gravitatem
et meritum peccati est vero poenas componendo ad gliticam peccati
durationem minime tamen est quod exigamus vindicti a deo ut poenas
ad peccati durationem componat cum sit impossibile ut peccatum
nos excedens et injustus sed qui aequissimus rebus apud omnes
sapientes quod catus cum ingnoum nos sit poenas peccantibus infligere
nullo longiores et quam peccata fuerunt qui in eo est minima brevissimo
tempore peracta poenis plerumque puniant suo modo perennibus et
aeternis. omne vg factum brevissimo tempore perpetratum coercere aut
aliâ poenâ totius vitae vindicatur quae poena est finitus nisi qui a vita
ni aeternum est porrigitur? nonne qui pro aliquo grandi crimine
vg pro homicidio ultra breve tempus si fatum acto morte multatur
poena quasi aeterna punitur, et in supplicii tempus et ultimum diges

brevissimam hanc brevem quã audetis Sed quod in prospectum de
facilitate vivendum afferatis, ô igitur S. Deus justus est poenas ad diut
turnitatem peccati comparare debet Sed ad quas gravitatem ordinatam
pervenitur quod si poenæ peccatorum futuræ sint æternæ Deus ô
comparat poenas peccati ad quas diuturnitatem in Rei ñ veritate usq
probatione abunde patet poenas futuras sunt æternas quia in æternum
durare debet peccatum tum ratione actus cujus tum ratione actus
poenæ nego vero quod Deus ô comparat poenas peccati ad quas gravita
tem ordinatam si poenæ futuræ sint æternæ 1°. eas ad gravitatem
peccati comparat. peccatum ñ cum sit gravitate infinitum secundum
qualitas S. poenæ sit duratione infinita 2°. eas ad demeritum
peccati comparat ut ñ poena ad peccati demeritum comparatur vegi
detur ut tandiu duratura sit poena quandu duraturum peccati
demeritum atqui peccati demeritum æternum duraturum ê, tandiu
duraturum ê quandu pro eo ô Satisfaciet homo atqui nunquam
pro eo satisfacere potest homo ergo &c. patet quod Deus poenas
æternas infligendo peccatori ordinatam gravitatem debitas poenæ inter
peccata et consequentes justus ê.

O dura hic vita vos addemus in confirmationem æternitatis
adversus vitæ quas per tempus hæc scribere ê licet hanc semper
cuilibet sanæ mentis sufficiunt ut homines fiat jugum quæ dog
mati de æternitate poenarum debetur atque facilius admittatur.

Unum ê tamen quod hic prætermittere ô possum, ratione eminentes peccatum
semel contra ô infinitam patratum ô posse nisi a persona dignitatis infinitæ et
proinde nisi per Satisfactionem infinitam expiari, quid ergo mirum si ô infi
poena infinita possit puniri, si igitur lucente fidei luce et multorum doctorum ratione
innotescente contra poenarum æternitatem musitet adhuc carnalis sapia

in faciem christi despiciamus pro peccati expiatione eosq; affixus mortuus deus hõs, quil nam igitur desiderandi locus si peccator obduratus sanguine christi õ emolitur pro peccati punitione aeternis poenis infligatur.

Corollarium

Ergo meus nostra dõ principium illud cogitans voluptatis et dolo ris capax quod extra meum nihil deo ita valeat õ multũ abhinc annis deutam corpori nostro fuit conjunctum, paucos intra annos quid dicam fortasse intra aliquam unius temporis minutum abeo jepavandum in aeternum õ peo manebitum ergo mentis nostras cali ginem tandem deo misereante depellas innatas amor felicitatis, fe licitatis aeternas capaces sumus, felicitati aeternae unica invigilemus alta mente infixum demaneat illud apostoli nostrum epistola ad romanos non sunt condignae passiones hujus temporis ad futuram gloriam quae revelabitur in nobis.

Caput tertium

De

Mentis humãe facultatibus

Facultatis nõe hic intelligimus principium functionum et modificationum mentis, duas sunt procul quae mentis faculates, intellectus et voluntas, intellectus circa verum cognoscendo et voluntas circa bonum amando versatur, neque tamen existimandum õ duas illas mentis facultates õ realiter distinctas sunt una et eadem mens simplex et indistincta. Sed sub diverso respectu consideranda pro ut variis modis se habet ad objecta, mens ut principium intellectus dicitur, mens ut valens dicitur voluntas, voluntas õ humanorum principium actuum, unde pectinet

ad no valem de ea diffuse sit igitur

De Intellectu humano

Intellectus possibile spiritalis ē facultas cognoscens sive ē mens ipsa quatenus percipimus quocunque modo illa percipiat sive per sensationem sive per imaginationem sive independenter ab utroque. cum intellectus nōa satis cognoscenda sit eorum quæ de Deis dicenda habemus eam nunc expendemus et quidem duplici articulo in primo inquirimus in quo consistat deorum nōa in secundo agemus de deorum cōa et eorum speciebus

articulus primus

De deorum nōa

Multiplex ē tum veterum tum recentiorum philosophorum sententia circa nōam deorum

Epicurei quibus nullo ē substantia spiritalis corporeum fingunt intellectum, notionesque ideas ē imagines corporeas ab objectis cerebro impressas hanc sententiam satis refellimus in argumentis quibus supra mentis spiritalitatem demonstravimus.

Peripatetici existimant obvia corporea imagines sibi similes in exteriora sensuum organa mittere unde ad cerebrum transferuntur et in eo imprimuntur quam ob rationem impressa vocantur. Ad utrumque ita ut sola corporea in mente concipi ē possint, intellectus agens species spirituales imaginibus corporeis plane similes formet quæ deinde impressa vocantur quia ex priōribus exprimuntur et recipiuntur in intellectu patiente qui illarum ope obvia corporea cognoscit.

Quam absurda sit hæc sententia facile intelligitur duo ñ supponit primo ulla species similes sibi emittere secundo intellectum ad eorum similitudinem alias formare atque utrumque falsum ẽ primum quidem quia ñ concipiat corpus quodlibet jugi et continuo effluere singulis instantibus ex ipso quoquoversum emittere species sibi similes sine ulla sui immutatione quomodo explicabit ulla enim species ab objecto emanantes ita minuantur ut obtusum lenticulare transeundo tam augeantur ut obtusum quod nihil oculis videri potest pollicis majus appareat ergo &c secundum etiam falsum ẽ si ñ intellectus agens speciem obti ex phantasmate efformat vel tunc obtusum cognoscit vel ô si jam cognoscit ergo tunc inutilis ẽ species objecti expressa si ô cognoscit impossibile ẽ ut speciem hanc efformet quemadmodum pictor delineare ô ꝑ tabellam quæ repræsentet hominem quem ô cognoscit ergo &c

Recentiores ꝑsphi in ad unanimitate consentiunt quod veterum opiones vitiant sed ô deo in assignanda idearum nãa conveniunt dehac quæstione gravi seculo maxime elapso exarsit controversia inter duos ppios Nicolaum Malebranchium et Antonium Arnaldum utrinque ad unam probandam et tuendam sententiam plurimi edidit libros et apud ôs nundum constat quis victor sit de plurimis nihil ẽ utrumque dictorum ẽ dum oppugnat et utrumque victum dum sectatur conatus. utriusque sententiam exponemus et deinde mentem nostram aperiemus

Malebranchius primo vult deo ee ad cognitionem mundi scilicet ideam mentis perceptionem et obtusum quod immediate percipitur dicitur esse perceptio ẽ mentis percipientis affectio. obtusum quod immediate percipitur ẽ illud quod immediate mentem afficit et in eam agit dum percipit.

Secundo quatuor dicunt cognoscendi modos, dicunt enim cognoscentes vel in se ipsis vel per ideas quas dicunt illas exhibere vel per sensum intimum seu conscientiam vel per conjecturam.

Primo dicunt se ipsis cognoscentes, quando sunt per se intelligibiles id est quando possunt immediate intellectum afficere, in eum agere et se ei intellectui manifestare. hoc cognoscendi modo cognoscitur solus Deus.

Secundo dicunt per ideas cognoscentes ideas id est per formas exemplares quae illas representant, quando per se sunt intelligibiles, id est quando intellectum immediate afficere possunt et in eum agere. hoc modo cognoscendi cognoscitur mens ut nos autem dicimus mentem immediate afficere per quae corpora est corpus in substantiam spiritualem agere per quae existit et quod quod existit immediate intelligi potest.

Tertio illud per sensum intimum sive conscientiam cognoscitur quod se ipsum suasque affectiones sentit. Sic per sensum intimum mens se ipsam cognoscit suas que cogitationes seu affectiones v.g. gaudium, tristia, sensationis luminis coloris &c.

@Malebranchius reponit summum discrimen inter cognitionem harum affectionum et cognitionem corporis proprietatum v.g. figurarum nam cognoscimus quidem per ideam quomodo corpus se habeat ut sit rotundum quadratum &c. id est cognoscimus per ideam quomodo mens se habeat ut sit rotundum quadratum in suis affectionibus, gaudii &c. hoc unum scimus mentem variis affectionibus donari quia eadem sibi conscia est

Quarto illud per conjecturas nouimus quod judicamus de similibus qui cognoscuntur hoc modo cognoscimus mentes creatas a nostra voluntas enim inquit malebranchius mentis sive angelicas, sive humanas neque in se ipsis neque per ideas videamus, neque conscientiam habemus scimus superest ut eas tales esse conjiciamus quales nos esse conscii sumus.

Hinc colligendum est juxta Malebranchium nos nullatenus cognoscere

nam et propietates mentis nostre neque aliarum mentium a nobis distinctarum Ad solum modo dei nam qui in ipso cognoscitur scorpo rum quas per deas a nobis cognoscuntur. jam vero in dei cognitione deo veperimus nempe perceptio dei qua et mentis nostre affectio robtam immediate percipitur quod e deus ipse pendet in corpore aliquis vg solis cognitione duo negotiantur scilicet perceptio erobtam immediate perceptum Ad cum sol perfectum mentem afficere possit quando solem percipimus immediatum perfectionis obtum e sol ipse in celo existens Ad deo sic forma exemplaris solis necessario indeo existens quod ut intelligatur evitandum e precipuum hoc tobies sequentis malebranchii caput

Nimirum contendit Malebranchius corpora possit percipi immediate percipi nam primo quod in mentem agere possit nec cum ea immediate conjungi illud percipi immediate percipi possit atque corpora possit immediate in mentem agere nec cum ea immediate conjungi, cum mens sit spiritalis ergo &c. secundo corpus percipitur licet existat atque quod existat possit percipi quod existat veras ecclesiales proprietates habere possit atque quod veras ecclesiales proprietates habet percipi possit nam nihilum ergo. proinde concludit malebranchius corpora possit percipi immediate concipi et consequenter quando sol percipitur solo immediatum mentis percipientis obtum i.e que probat M.us necessitatem obtinendi deas a corporibus distinctas quia sit immediatum mentis percipientis obtum eorum corpora percipientes; deinde probat hu manam deam corporum obtinendi in solo deo et, quod nullum est ens unum, necessum, et immutabile est in solo deo atque deas corporum obtinet vg circuli, triangeli &c sunt eterna necessaria et immutabiles ergo deus corporum objectivus in deo solo et unico est posunt.

His premissis dicendum obiectae necessitate ut corpora percipiantur sicque nam explicare tentat. in deo existit extensio intelligibilis dei in mentem ab altero cognoscit ergo ab altero illius perfectiones videt atqui ab altero mens perfectiones alibi quam in se ipso cognoscere potuit, solus non constabat quomodo autem mens perfectiones in se ipso intellectui in eo existentes, extensio autem est praecipua mens perfectio, ergo extensio in deo existit, jam vero illa extensio est intelligibilis et infinita, et non dei perfectio in mentem nostram agere, se ipsam manifestare, sequi videndam ei praebere ipsa est et non deus vita et simplicitas quidem sed quatenus a creatura ipsi partici pari ipsa

Deinde quomodo ope illius extensionis intelligibilis corpora eorum figuras, colores et motum aut quietem percipiamus sic explicat primo tamen corpus percipimus quando mentis nostrae conjunctus immediate, illa extensio intelligibilis, 2° figuram corporis percipimus quando illa extensio intelligibilis ratione sui infinita secundam hanc vel illam sui partem mentis se videndam praebet tertio colorem corporis percipimus quando certam quandam ~~extensionem~~ sensationem in nobis adeo excitatam ad illam extensionis intelligibilis partem percipiam referimus, quarto motum aut quietem corporis percipimus quando diversae extensionis intelligibilis partes successive se videndas praebent, aut quando eadem semper se manifestat mentis

Non solum est in deo exemplo intelligibilis idea spiritus intelligibilis in quo mentem nostram videmus sed deo placuit divinam lucem ideam et intelligibilem in mentem nostram ergo eique se manifestare quod fit mihi in praesenti vita

hic obſandum ẽ ergo juxta malebranchium licet deus rerum omnium
ꝛealarum obtinet in deo ydeam ꝛ deo totidem ẽ deas obtinas quot ſit
res creatas Sed hanc ẽ in deo extenſionem intelligibilem seu dealem
infinitam ope cujus oia corpora cognosci poſſunt et ſpiritum deo
lem infinitam ope cujus oēs ſpiritus cognosci poſſunt S. Deus vellet.
Ita quantum aſſequi licuit ſuam opinionem exponit M. in libro 5°.
de inquirendâ vẽe et in ſuis colloquijs metaphiſicis
arnaldus in libro cui titulus gallice des vraies et fauſſes ideés ostendit
doctrinam ideorum mox expoſitam a prejudicijs infantiæ opinionibus ortum
habere Scilicet cum hæc pueros infantes quam adulti fuerint diu atam
ꝛ aguerunt obtorum cognitionem quam quæ ad oculos referri ſolet, obſer
vaverunt autem ad hanc cognitionem neario deprimi ut obtum. ſit ante
oculos seu iſtæ partes aut ſaltem aliqua quæ imago aut depictura
grandiores fatis ꝛatione quæ perfectionis compotes alia aſſe cognosci
quamquam nihil percipientes deprehenderunt Ad prejudicia ꝛ exemunt
hinc de mentis cognitione lonti. Sunt ꝛ oculos ac divitione quam oculi fallo
tribuerunt Siquidem ad mentem pertinet cognitio oīs Sive mediantibus
organis ſenſuum, Sive mediantibus ab illorum motu ac diſpoſitione patibus
ut ergo ad viſionem oculorum neatiam ẽ obti prætentiam arbitrabun
tur Sic et ad mentis perceptionem obti pretentionem pertulerunt, Ad cum
men ꝛ poſſit ẽ partes iis ꝛbes quæ cognoscit deo ad alium cognos
cendi modum perfectiorem nempe Sine imaginem confugerunt unde
cuderunt cognosci obta per imaginationes exentia deprehenderunt
hinc prejudicii ꝛ parum aspecta pueros apud plebem imo et apud ſtos
ipſos compatronum. ut mentis cognitionem faciliores et nulli intelligerent
varias adhibere Similitudines duplex a viſione oculorum quam da
vio vem et magis notam fallo arbitrabantur. hæc ipſa vitio laborans

M.r dicit corpora esse realiter extensa realitate presentiae mentali esse possunt in deo videri tanquam in speculo finitam perfectionem vel extensam vel perfectibilem.

His obseruatis arnaldus probat primo in deo non esse admittendam extensionem intelligibilem a M.o propugnatam 2.o etiamsi admitteretur in posse in ea videri corpora et figuras. 3.o ad obtinendam perfectionem non requiri realem aliquam existentiam extra mentem sed tantum ut sit obiectum presentiae mentis et quod aliter extra mentem non existat quam ut corpora possint videri a mente non requiri ideas quae sint rerum imagines, sed sufficere representationes distincta conceptibus et modificationes quae obtinent praesentiam mentis posse solam componere perfectionem 4.o mentem nostram aeque ac mentem divinam distincte cognoscere et quibus omnes conclusiones certas et cognoscendi quatuor modos quos dicunt M.ri et solam subiicere perfectionem ut obiecta cognoscantur.

Quod ut haec pateant quaestionem sustinendam nobis videtur aperiendo sequentes conclusiones in quibus opinionem M.ri defendemus Arnaldi sententiam propugnatam sit igitur

Conclusio 1.a

Non est admittenda in deo extensio intelligibilis a M.ro propugnata. nam illa extensio non est admittenda cuius non explicandi non potest aliqua extensionis intelligibilis M.ri non explicandi non potest; illa non extensio vel est indivisibilis, non divisibilis, vel indivisibilis, immobilis non aliqua mente aut divina potest dici divisibilis et mobilis alio quam deus esse corporeus nec illud asserit M.us secundo non potest dici indivisibilis et immobilis nam primo ubique immensitate dei probavimus repugnare extensionem indivisibilem et immobilem secundo talis non debet extensio illa intelligibilis ut in ea corpora et corporum proprietates videre possimus aliqua scilicet extensio intelligibilis sit

indivisibile et immobile nusquam in eâ ~~potuimus videre corpora et eorum~~ proprietates nam ~~prout~~ quas corporeum proprietates sunt divisibilitas et mobilitas atqui spatium intelligibile est indivisibile et immobile nusquam in eâ videre potuimus corporeum divisibilitatem et mobilitatem ~~Ergo~~ videre potuimus corporeum divisibilitatem et mobilitatem ubi nec est divisibilitas nec mobilitas. Dico ~~et~~ posita M.ri divinas perfectiones in deâ creata videre ~~et~~ possumus quia in ea videre ~~et~~ possunt ergo spatium intelligibile est indivisibile et immobile nusquam in ea videre potuimus corpora et eorum proprietates proinde ergo &c.

Et Certe si meus corpora videret in spatio intelligibili quando intuetur solem lunam et arbores nihil aliud videremus quam partes ex tionis intelligibilis in eo ~~et~~ maxime posita est a M.ri sentia atqui hoc absurdum est nam quando solem videmus aliquid divisibile et a luna et aliis corporibus realiter distinctum videmus aliquin aliud de sole affio mare ~~et~~ possemus atqui in primis pris M.ri pars spatii intelligibilis ~~et~~ divisibile nec ab aliis partibus quidem spatii realiter distincta tamen ~~et~~ ejusmodi intelligibile partes foverit totidem subtos quod nunquam dicet M.us ergo &c.

Obies ille continet spatium intelligibilem in quo corpora modo intelligibili existunt atqui in deo existunt corpora modo intelligibili sequitur deus ab aliquo corpora novit et intelligit ergo &c.

Dispuo majorem ille continet spatium intelligibilem in quo corpora modo intelligibili existunt eo sensu quod in illo sit realis quaedam existentia quae possit corpora representare concedo majorem in qua corpora modo intelligibili existunt eo sensu quod ibi sunt objectiva praesentia rem ea cognoscat nego Majorem distinguo semel tertio nihil horum est nego consequentiam atque quando dicitur corpora ~~et~~ in deo modo intelligibili de quidem verum ~~et~~ si per illa verba significatur Deum intelligere

Sine cognoscere corpora nihil ñ ea cognoscibile nunquam ea producere potuisset, sed quando dicit Aᵗ. Deum extensionem intelligibilem continere et meo ei corpore modo intelligibili significare nihil obstare in deo ei obtinet extensionem sed vere et realiter intendit scilicet in deo ei realiter existit aliquam extensionem que sit forma exemplaris extensionis mealis quod supra falsum ei probavimus ergo &c. quod erat probandum &c.

Concluo 2°.

Obti cuiuslibet perceptio presentiam et existentiam illius realem ō supponit, ergo ut dixi supra in exponenda Aᵗ opinione fateor hanc propōnem ei velut basim et fundamentum quo tota hec innititur.

Probatur nam Deus ab aterno cognovit extensionem mealem divisibilem et mobilem Deus ñ ab aterno cognovit aliud quod in tempore produxit atqui Deus in tempore produxit extensionem mealem divisibilem et mobilem ut fatentur Aᵗ ergo Deus ab aterno cognovit extensionem mealem divisibilem et mobilem atqui extensio mealis divisibilis et mobilis ab aterno ō extitit si ñ ab aterno extitisset vel in deo vel in alio aliquo ens primo ō extensa dicunt Deus ñ solus existebat secundo ō in deo talis ñ posita Aᵗ. extensio in deo ō dependentes ergo Deus cognovit id quod ō existebat ergo obti cuiuslibet perceptio presentiam et existentiam illius realem ō supponit

Et certe supponamus Deum ōia corpora nunc existentia destruere et nihilo nimes in mente mea componit perceptionem producere hāc facta hypothesi quam admittet fautor Aᵗ sic argumentor. obti cuiuslibet perceptio presentiam et existentiam illius realem ō supponit si corpus ō existens possit ei immediatum mentis percipientis objectum atqui in illa hypothesi corpus ō existens esset immediatum mee perceptionis objectum vel ñ corpus ō existens esset immediatum mee perceptionis nisi objectum vel sola extensio intelligibilis atqui sola extensio intelligibilis ō esset immediatum mee perceptionis objectum

partes quam quod ñ extio hæc intelligibilis repugnat quomodo probauimus
illa extio intelligibilis vel percipatur in se et absolute spectata vel relative
ad extionem corpoream cujus est signum et cujus perceptionem in mente mea
excitabit. Si illa extio intelligibilis percipiatur in se et absolute spectata
jam in mente mea ō erit corporis perceptio erit n ttum perceptio alicujus
indiuisibilis immobilis, indiuisibilitas ñ et immobilitas sunt extionis intelligib
ilis proprietates corpus autem indiuisibile ō ē et immobile; Si vero
illa extio intelligibilis percipiatur a mente mea ut quid relativum ad
extionem corpoream cujus sit signum et cujus perceptionem in mente
mea excitat jam tunc ō sola extio intelligibilis erit immediatum
mei perceptionis obtum sed ipsum corpus ō existens ajes ē imago unde
tunc deo esset immediata mei perceptionis obta scilicet extio intelli
gibilis ut signum et imago et corpus ō existens ut res significata et
representata ergo dato quod existat extio intelligibilis et in ea corpo
percipiantes nihilominus corpus ō existens potest ee immediatum mentis
percipientis obtum prout adque obti cujuslibet perceptio ō suppositi
pertinentiam quæ et existentiam realem.

Obies 1° ut aliquid percipiatur debet ee menti presens atqui quod
ō existit ō ptt ee menti presens ergo &c.

Disquo majorem debet ee menti presens obtinue concedo majorem
realiter nego majorem disquo similiter minorem et nego consequentiam
que aliquid ptt ee menti presens disquo sensu realiter scilicet ad
obtinue. Aliud ē menti presens realiter quod mentem actu afficiat sic deus
in mentis perceptionem obti producens ē menti presens realiter. Aliud
ō menti presens obtinue quod actu a mente cognoscitur sic extio mentis
antequam existeret erat obtinue presens menti divinæ. Itaque ut aliquid
percipiatur debet ee menti presens obtinue ō vero realiter nesse ē ut sit
ptt presens realiter ad ē ut actu extio mentem excitat. Porro quod ō existat

ō ꝑt ee mentl pratus realiter sed quod ō existit ꝑt ee mentl pratus obtus
ad hoc n sufficit quod deus possit in nobis producere perceptionem obtī ō ꝑt
tenebi atqi dentia ē falsitate M.ō si n nulla existeret corpora inquis
nihilominus deus posset in nobis excitare perceptionem extiorē nāliq quam
nunc habemus.

Obies 2.ō percipere d quod ō existit ō percipere nihilum atqi meus ō
ꝑt nihilum percipere ergo.

Disquo majorem percipere d quod ō existit ē nihilum percipere prout
nihilum opponitur existenti concedo majorem prout nihilum opponitur enti
seu possibili nego majorem porro nihilum prout possibili opponitur ō
ꝑt percipi ō n quod impossibile. sed nihilum prout opponitur existenti
ꝑt percipi. patet n percipi d cujus attributa ō repugnant atqi ille
ergo.

Instis immediatam perceptionis obtum debet esse ens atqi quod
percipitur ē immediatum perceptionis obtum ergo quod percipitur debet
esse ens probatur quia ꝑt percipi nihilum etiam prout opponitur exi
tenti.

Nego majorem nam ens tio nāliq ab ente no ō existit atqi tamen
fuit immediatum divinæ perceptionis obtum ut probatum fuit ergo &c

Instis quod habet veras proprietates existit atqi immediatum
ceptionis obtum habet veras proprietates ergo &c.

Disquo majorem quod habet veras proprietates existentes existit
concedo majorem Hum possibiles nego majorem porro &c prinde
que &c

Instis percipi ē proprietas existens atqi &c ergo &c

Nego majorem nam percipi ē Hum denominū non extrinsecū ō vero
realis proprietas rei percepta. percipere quidem ō proprietas realis
rei percipientis ō vero percipi respectu obti percepti.

Probis mentem afficere ē proprietas existens atqui quod percipitur affinit mentem ergo.

Disquo majorem mentem afficere dealitas existat cāa efficiendi cum ado majorem mentem afficere obtinet nego majorem pono quod percipitur mentem afficit obtinet ē vera dealitas. ergo ñ percipitur existat tamen ō afficit mentem dealitas cum in cam agere ō possit. Solus deus ōnium noticiarum perceptionum cāa efficiens dealitas mentem afficit.

Probis intelligibilitas ē proprietas dealis existens obtinet ergo &c.

Nego antecedens quod ñ oriatur ab obtinet possibilitate ō ē proprietas dealis existens atqui hac ideo ñ obtinet ē intelligibile quia ē possibile ergo &c.

Conclusio 8ª.

Admittenda ō sunt entia Representativa a perceptionibus existentium perceptis diversa. illa ñ entia ō sunt admittenda quae nullius sunt substratis ad obtinet percipienda atqui entia Representativa a perceptionibus existentium perceptis distincta nullius sunt substratis ad obtinet percipienda vg. corpora. illa ñ entia nullius sunt substratis ad corpora percipienda quibus sublatis mens ffh corpora percipere imo et facilius atqui sublatis entibus illis entibus Representativis mens ffh corpora percipere imo et facilius.

Primo mens ffh ii sublatis corpora percipere non ideo sublatis illis entibus corpora percipi ō posse existimat auctor inquirendae veritatis pono quia corpora a nobis denuo percipi possunt secundo quia possunt percipi ō existentia tertio quia corpus in mentem agere ō per eam afficere atqui illae rationes nullae sunt prima quidem ō reales cum ñ mens ii loco ō existat nec corporum vicina nec ab ii dilatata dici ffh

secunda melior ō ē videmus ñ corpora fuisse a deo cognita antequam
essent, tutior vine majorem habet ñ corpus percipiatur ja ñ esset
utrum per corpus utrum per aliud illius perceptio existetur ergo &c
Et Certe ut sublatis entibus corporum representativi mens possit corpora
percipere satis ē quod deus oium nostrarum perceptionum ca efficiens
ut modo probabimus possit sine lucubrandi imaginibus in mente nostra
corporis perceptionem producere, atque deus sine lucubrandi imaginibus
possit in mente nostra corporis perceptionem producere ergo &c
Secundo Sine illis entibus mens possit etiam facilius percipere dē via
rii ficiosi rum in adversariorum sententia ut mens aliquod obtineat cognos
cat necesse ē ab cognoscat eius representativum ut imaginem et obtineat cogni
ē representatō atqui facilius ē ex rii ficiosi mentis obtineat cognoscere per
solam obtē perceptionem quam per perceptionem imaginis representati
ejus quae alterata influxu perceptionem excitat obtē sibi et cujus
ē imago representativa. ergo Sine entibus representativis &c. pro
inde quae admittenda non sunt ad obta percipienda entia representativa
a perceptionibus ex obtis perceptis dueda.
Obiect 1.° ut percipiantur corpora admittenda sunt entia representativa si
corpora ō possent immediate a mente percipi atqui &c. ergo &c.
Nego minorem ut ñ corpora possent immediate a mente percipi satis ē
quod perceptio nostra possit corpus immediate representare atqui dest tā ē.
si ñ perceptio ō posset immediate corpus mentē representare nullum corpus ō
quod a mente nostra distinctum nullum ō quid corporeum et perceptio no
stra spiritalis atqui utraque illa non ō valet prima quidem tam ñ per
ceptio nostra possit immediate menti representare corpus licet a mente dis
tinctum quam possit immediate menti representare corporis illius imaginem
deam obtineam licet a mente distincta atqui perceptio immediate menti
representat deam corporis obtineam licet a mente distinctam ergo de
secunda melior ō ē tam ñ perceptio licet spiritalis possit immediate

obtam repraesentare licet corporeum gratia dei obtinea / pariter spiritualis
Deum obtinea corporeum repraesentare pt atqui ens M.ll dei obtinea
vere corpus repraesentat ergo &c.

Instbis ut meus corpus percipiat necesse ē ut corpus mentis sit intime
unitum et praesens. atqui plurima sunt corpora quae ō sunt mentis intime
praesentia et unita, unde M.r dic libro 3.o parte secunda capite 1.o nous
voyons le soleil, les étoiles et une infinité d'objets hors de nous et il n'en
pas vrai / emblables que dans Sorte de corps et qu'elle aille pour ainsi
dire se promener dans les cieux pour y contempler tous ces objets ergo.

Disquo majorem necesse ē ut corpus sit mentis praesens et unitum
unione et praesentia obtinea concedo majorem unione ac praesentia locali
nego majorem pouvo sol vg mentis nostra ō pt uniri unione locali
nec ipsi praesens esse praesentia locali cum n meus nostra ō sit extensa
ō pt alicui loco respondere adeoque nec distans nec divina fide pt sol
mentis nostra pt ee obtinea praesens si nempe deus ejus perceptionem
in mente nostra produceat.

Instbis ut meus nostra corpus percipiat necesse ē ut ea in corpus
agat aut corpus in eam atqui neutrum dici pt ergo &c.

Nego majorem ut n meus nostra corpus percipiat in nostra sentia
requiritur ut deus independenter ab ente repraesentativo illud in mente
percipiat produceat quod produxit juxta S.m dependenter ab ente
praesentativo dē corporis perceptionem atqui &c ergo.

Obies 2.o Si corpora immediate percipiuntur a mente extō percepta
a mente ō forent distincta ab extione corporeum atqui extō a mente
percepta distinctum a corporeum extione ergo &c.

Nego minorem si n alia percipiuntur extō alia in corporibus

existes et corporibus tribui ẽ posset quod in communi perceptione clare continetur atqui hẽ ergo.

Instabis extiõ percepta a mente ẽ modus mentem afficiens ergo &c.

Nego antecedens percepta quidem existentia ẽ modus mentem afficiens at vero extiõ percepta.

Obies 3. admittenda sunt entia cuius unius ut obtum perceptionis immẽdiatum sit ipsa idea atqui obtum perceptionis immẽdiatum ẽ ipsa idea ergo &c.

Nego minorem quod nõ habet proprietates ab idea longe diuersas ẽ ẽ ipsa idea atqui immẽdiatum perceptionis obtum v.g. quando fabricio, habet proprietates longe ab idẽa subiti diuersas idea nõ concipitur ut modus mentis et proinde ut quid spirituale. sed e contra qui est obtum perceptum concipitur ut quid corporeum.

Instabis obtum immẽdiatum perceptionis ẽ illud in quo dei proprietates conspiciuntur atqui id in quo dei proprietates conspiciuntur ẽ ipsa idea unde illud antioma quodquod in idẽa clarã dei continetur illud idea de qt affirmadi ergo.

Nego minorem nam id in quo conspiciuntur dei proprietates obtas eas realitas continere vel ut existentiã vel ut possibilis atqui idea obti proprietates realitatẽ continet alioquin diceremus ẽt deum mãs ẽ sibilibem ergo &c. igitur idea ẽ id perquod conspiciuntur ẽ vero in quo videntur obti proprietates unde sic explicandum ẽ allatum antioma quodquod de aliquã de pes deum percipitur illud ẽt illo de affirmari.

Conclũo 4ª

Idea a perceptione ẽ diũctus nam per deum intelligitur id quo obtum fit menti presens obtine v.g. per deum corporis intelligitur illud perquod

cor pus fit menti obtice prorsus. atqui obtum fit menti obtice prorsus
per solam perceptionem ut probabimus admittendo ꝺ sunt entia depra
dativa a perceptionibus distincta. ergo dea a perceptione ꝺ dignitas.
hinc male dea dicitur in formalem erobticam si per deam solam
intelligatur perceptio et per deam obticam obtum perceptionis hb ea
distinctam. potest tamen obtineri modo per deam solam intelligatur
perceptio prout ordinem dicit ad mentem quam affirit et per deam
obticam eadem intelligatur perceptio prout ordinem dicit ad obtum
quod representat.

obies deæ desunt sunt nãtia, immutabilia, aliorum oibus
intelligentiis communes, atqui perceptiones sunt contingentes mutabi
les temporales et singularium mentium propriæ ergo dea apperce
ptum dignitas

Disquo majorem ratione obi concedo majorem ratione entitatis
seu objectivæ nego majorem disquo sm. minorem et nego consequ
itaque deæ sicut et perceptiones sunt contingentes mutabiles tem
porales et singularum mentium propriæ si adsunt entitates ob
jectivæ non habentes. sed si habentes non obi primo sunt neutra
et immutabiles eo sensu quod exhibeant obta quo unum ens sunt
neutra et immãbiles. vg ens circuli neutrum ẽ et immãbile
quia nãrio et immãbiliter constat existentia quibuscumque atto objectis
unde eius ideæ et perceptiones habitus sunt sunt obtis conformes
dici possunt nãtia et immãbilia obtive. secundo dea dicitur
actiones sicut et perceptiones quia veritatis explicationes quas actiones
appellamus sunt ab activio deorum nãtium circuli ẽ entis spiritualis

testio dem sunt exceptiones sunt ibus intelligendis communes
ex hoc quod dei dicis ubique locorum quidem obtinuerunt
deum habeant. sed autem quod dei eundem numero deum habeant
ergo &c.

Obies 2°. Deus aliquid representat atqui perceptio nihil representat
ergo &c.

Nego minorem illud obiectum representat quod obiectum formaliter
obtinet praesentia atque per perceptionem obiectum formaliter obtinet
praesentia ut mihi atque manifestum. ergo &c. Neque perceptio
representat eo fere quo dicitur imaginem representare sed
nihil inde concludendum. perceptio in propria et formaliter representat
rem obiectum formaliter deorum partem. imagines vero representant
nihil in propria et occasionaliter quidem. aliter perceptionem existentem
sic tabellam dicem representat nihil quatenus perceptionis dicit
ad hanc rem habet.

Instabis quod representat debet formaliter vel eminenter continere
perfectionem quam representat. atqui &c. ergo.

Nego majorem neque enim quidem eadem obiectum representandi
debet continere vel formaliter vel eminenter perfectionem repre-
sentatam sed ista representatio debet nihil representativum
continere ut attendenti patet ergo &c.

Conclio 5ª.

Mentem nostram clare et distincte cognoscimus. nam ut mentem
nostram clare et distincte cognoscamus duo requirentur sufficiunt primo
ut cognoscamus quodnam sit primum mentis nostrae attributum secundo ut

illius attributi nam cognoscamus atqui &c.

Primo cognoscimus quodnam sit primum mentis nostre attributum, nam in mente cogitationem quam quid primum concipimus atqui cogitando sit concipi quam quid primum in mente quin itemque primum mentis attributum vel omnium primum mentis attributum vel ab alio scripore fluit atqui cogitans sit concipi quam quid primum in mente est ab alio se priore fluit c. adhuc non sufficit quod possimus cognoscere attributum ab alio fluens nisi cognoscamus illud a quo fluit atqui cognoscere possumus attributum ab alio fluens nisi cognoscamus illud a quo fluit Cum attributum fluens proprie loquendo nihil aliud sit quam deus ius illius a quo fluit Sic cognosci potest diuisibilitas quin cognoscatur corpus a qua fluit ergo &c. proindeque quodnam sit primum mentis nostre attributum cognoscimus.

Secundo nam illius attributi sum cogitationis cognoscimus nam primo cogitationem nam repugnare falsum M.o deprehendimus atqui possumus deprehendere cogitationem nam repugnare nisi utriusque ideas comparando et eas inde excludere deprehendendo et proinde nisi utriusque ideas habendo ergo ideam cogitationis habemus proindeque ejus nam cognoscimus &c. cum percipere et velle sint diversi cogitandi modi seu attributa cogitationis fluentia possumus cognoscere quid sit percipere et velle quin et cogitationem nam cognoscamus atqui cognoscimus quid sit percipere et velle nam juxta Malebranchium clare et distincte deum cognoscimus imo longe melius quam corpora ipsa atqui si non cognoscimus quid sit percipere et velle deum quoque non cognoscimus illud non eius idea possumus in quo clare et distincte non percipimus attributa cogitandi quibus ita alia fluunt atqui si non cognoscamus quid sit percipere et velle ea non percipimus de attributa ex quibus ita alia fluunt a perceptione non et voluntate fluunt ita

Dei attributa, illius nã scientia, sapia, bonitas, potentia sunt illius intellectus illius que voluntas quatenus diversimode spectantur ergo &c. — Proindeque nãam cognitionẽ cognoscimus aliunde &c. ergo neutram notam dare distincte cognoscimus.

Obies 1º. qui clare et distincte deum aliquam cognoscit potest ad illius dei decam attendendo varias ejus proprietates aut eã incognitas delegere, sic geometra ad decam trianguli attendendo multas in eo proprietates quas dum cognoscebant deterserunt atque qualibet attione facta ad mentis notas decam nullas in ea proprietates aut eã incognitas delegere possumus ergo &c.

Primo nego majorem cum enim deus sit notio omnia perceptionum cãa efficiens potest quamvis nõ attentione corporea notis adhibita proprietatem alicujus dei cognoscendam perceptiones in nobis producere etiam si quarundam alicujus dei perceptiones jam produxerit ergo &c

Secundo nego minorem multi nõ ipsi ad mentis suas decam attendendo deprehenderunt eam a corpore omnino diversam eã extensionis partium corporearum sensationes que quibus ad corporeas proprietatum peculiares eã illius modificationes ergo &c.

Instabis quacunque ad mentis notas decam attentione facta nunquam sine ea perceptis cognoscemus eam hujus vel illius sensationis eã capacem sic que coloris sensationẽ nunquam attentis fuit nullatenus quantumvis ad mentis suas decam attendas cognoscere potes eam sensationis illius eã capacem ergo &c.

Nego consequentiam nam inde bene sequitur nos nõ per quibus mens notas affici fert modos illius dei ejus spectare nõ cognoscere.

Obies 2º. qui clare et distincte cogitationem cognoscit clarum ejus definitionem affirmare potest atqui nemo nõ qui clare cogitationis definitionem affirmare potest ergo &c

Nego majorem nemo fatente M.r clavam evidentiam existentiæ dei habemus aliquitamen clavam evidentiam existentiæ definitionem affirmo nemo ſit ratio ſ quia cogitatio existentiæ sunt res admodum simplices quæ perfecte clare evidenter ita cognoscuntur ut nulla definitione ō possint clariores fieri.

Obies 3.° vi nerint quomodo meus sua disposita sit ubi voluptati exdolore affectus clavam evidentiam mentis suas notionem ō habet aliqui nescimus quomodo mens nostra disposita sit quando voluptati et dolore affectus ergo.

Primo transeat major inde ad sequitur non ō cognoscere ōs mentis notiones nodos.

Secundo nego minorem alii quidem exponere ō possimus quomodo mens nostra tunc disposita sit ſ inde concludi ō ſ illius dispones clare ab nobis ō percipi. voluptatem ñ dolore distinguimus dispō autem voluptate affecta, ē ipsa voluptas sicut dispō corporis rotundi ē ipsa rotunditas. ut autem concludatur cum alii exponere ō possimus mentis notiones dispōnem quando voluptate ē affecta licet voluptatem cognoscamus exponendum ō quomodo mentem nostram alii apertiamus. cognoscimus alios eadem ac nos deiabbrei quia ideas suas definiunt cognoscamus eil connexa cernimus sic vg cognosco aliquem de triangulo differentem de eo quod percipio obtuso gitare quia ex illius sermone judico eum illas cogitationil suas obtu proprietates tribuere quas ego triangulo conuenire percipio si res de cujus perceptione agitur ita sui ipsa clarat illius definitio affirmat hanc quærimus exemplo quorum exponere alii notum facere conamur quæ de re cogitemus sic vg. ut alii explicem quomodo affectionem cum debito affero propōnes quarum veritatem clare ō cognoscunt quero ex iis an certum de iis judicii ferre possunt si respondeant se ignorare utrum affirmando an negando propositiones hinc et inde

q̃ quali pondere Respondendum sit tunc cognitionem qua afficimur cum sumus de re proposita judicium de sentiendi debitionem appellandi. sed ubi cogitatio de qua agitur tam simplex est ut nullas habeat partes quarum exponi nota fieri possit nec ulla supponatur exemplaribus quod sit manifestari possit tunc impossibile sumus aliis aperiendo quid sit cogitatio qua afficimur. id autem scire potest quemvis cogitatio illa notissima sit ut patet ex voluntate suspicione quae notissimae ergo &c.

articulus 2us
De
Idearum eãa et earum speciebus

hic quaeritur quaenam sit eãa efficiens idearum alii explicant mentem nostram habe facultatem suas ideas fabricandi. alii statuunt intellectum esse passivum suasque perceptiones dei a deo decipere tq̃ pro eãa efficiente cum quibus sit

Conclusio

Solus deus est eãa efficiens nostrarum idearum, si ut mens nostra suas ideas producat deus solus est eãa efficiens nostrarum idearum, corpora non ea producere possunt ut satis patet atqui mens nostra suas ideas non producit si non producit idearum suppositum cognitionem quam mens habere dicitur nisi videat eas certa mens suas ideas non producit atqui ideam producit suppositum cognitionem quam mens habet dicitur nisi videat scilicet productio ideam suppositum cognitionem objectorum quae foris dicas representantur, hanc autem cognitionem habere dicitur nisi videat ut patet ergo mens suas ideas non producit proinde que solus deus est eãa efficiens nostrarum idearum.

Obies 1o. mallet deus ad voluntatis nutum producentes ergo mens suas cadit ideas

Nego consequentia inde non sequitur mentem nostram sua attentione posse

occasionem prabere productioni suorum deorum et illud verum ē sicut in tabel
lam inspiciendo si in eam oculos defigam in ea videre nequeo sine exacerbata
que antea ō conspiciebam tanqe loco cognoscendo si in eam mentem
meam quasi defigam dē si ad illius nanc attendam occasione illius alterius
deus in me eadem proprietatum perceptionem producet quas aliter quam ō
perceperam

Obies 2° merito arguimur eo quod quedam perceptiones ō habeamus ergo
mens suas ē produxit ideas

Nego consequentiam ut in modo dicimus mens nostra sua attentione potuit ea cau
sionalis esse deus in ea quedam deas producat ergo merito arguitur sicam
ō habeat attentionem et sic ō probeat occasionem deorum productioni.

Obies 3° dantur quedam deorum tuorum per se obscura atque deus ō ē cau
sa efficiens hujusmodi deorum ergo.

Disquo majorem dantur Deorum tuorum per se obscurorum ratione attentionem habe
talis quos deas comitantur concedo majorem ratione sui nego majorem porro
deus deorum tuorum sum Causa ō ē quatenus objectum habent gratos voluntati
affectus.

Quæres quotuplex sit deorum divisio.

Respeo dein primo dividitur in intellectionem puram imaginationem et
sensationem.

Intellectio pura ea ē perceptionis species percepta subjicit mens
extra phantasmata aut species corporeas subjectum quodcumque cognoscit v.g.
Quum percipit deum seipsam suas cogitationes et affectiones vita gaudium tristitiam,

Ubi observandum ē eam perceptionem qua seipsam suas que cogitationes
Mens cognoscit conscientiam appellari quia suarum cogitationum aut affectionum
sibi conscia ē seumque quodammodo sit se cogitare sive se cogitantem

fenfu ultimo percipit

Imaginaõ ea ẽ perceptionis ſpecies per quam unus aliquid abſtan corporeum percipit ope phantasmatũ cujusdam aut imaginis in cerebro depictus ut cum quis ſolem, circulum, arborem, aut aliud quid ſimile corporeum intuetur quaſi preſens cum longissimã abſit ima in deorum naõ unquam minime ſit poſterior hic percipiendi modus ꝺbus potuerunt habitus adeo familiaris ut ſe quidſimile intelligere ẽ experimentũ fidelium nihil ꝺ ſub ſpecie corporea ſibi repreſentare poſſint ut intellectionis puras imaginationis ꝺ cum fantaſmatibus intelligatur ſi quis imaginari velit figuram hominis, quatuor quinque lineis comprehenſam ẽ opus ꝺ aſſequatur quia ꝺ fantaſia vires ẽ expers ꝺ ſi velit cogitare figuram mille latorum nunquam eam imaginari poſſit attamen eam ſine intelliget cum dein fluxum demonſtrare poſſit

Senſaõ ea ẽ ſpecies perceptionis qua unus aliquid percipit ob exiſtentes notas in ſenſuum organis corporeum

Secundo dividitur in innatam adventitiam et factitiam quarum definitiones attulimus in prima ſectione ubi de idea dei

Tertio dividitur in ſimplicem et compoſitam claram et obſcuram, diſtinctam et confuſam &c. de quibus divisionibus in logica prima parte diſſeruimus

Caput 4um

De naõalibus aũ habitibus

habitus generatim ẽ facultas aliquid agendi definitum que ab ariſtotele qualitas primus ſpeciei adveniens vocatur eam que innatus ad operandum habitus duplex ẽ naõalis et ſupernaõalis, habitus ſupernaõalis ẽ ille qui naõ vires ſuperat et adeo infunditur ut fides, ſpes, charitas, habitus naõalis ẽ ille qui naõ vires ſuperat ſi nobiſcum naſcatur dicitur congenitus

Siuero aspectis autibus conparetus dicitur acquisitus. habitus naālis diffes ē spiritalis et corporeus. corporeus ē ille qui iuuat facultatem corpoream seu partem corporē addit magis aptam ad aliquas functiones exercendas ut habitus cantandi. spiritalis ē ille qui facultatem spiritalem adjuuat vel ad verum cognoscendum vel ad bonum amandum hinc difficil generis dīguntur spiritales habitus intellectuales nimirum et morales. intellectuales circa verum et morales circa bonum versātes.

Jam vero de habitibus supernāturalibus ō agimus qui ñ ad illos habitus spectant ō eo nāone sed eo fidei doctrina de intuenda sunt; ō agimus pariter de habitibus corporeis constat ñ quod ex corporis dispōne pendeant. agitur hic tm de habitibus spiritalibus sive intellectualibus sive moralibus et quaritur quonam modo eorum nāa. in hac questio solucatur sit

Conclusiō

Intellectus et voluntatis habitus per impressa cerebro vestigia et per expeditos spirituum animalium motus satis feliciter explicantur. nam habitus spiritales nāales per impressa cerebro vestigia et liberiorem spirituum animalium motum satis feliciter explicantur. hinc facile dedici potest quomodo formentur augeantur et deleantur de quo alibi explicare ō possit. atque posito quod habitus spiritales nāales in vestigiis cerebro impressis et liberiore spirituum animalium motu consistant satis feliciter explicatur quomodo formentur augeantur et deleantur de quo alibi explicari nequit. scilicet cum impressiones vestigia illa formabuntur cum profundiora fient augebuntur et cum vestigia destruentur delebuntur habitus illi. alibi autem explicari ō possunt ergo &c.

Et certe si morbi habitus illos destruant ex corpore solo repetendi sunt morbi in suis corporis affectionibus atque constat ex felicitate habitus illos morbis destrui. hinc quo que nāa dictus conadolescentes habitus illos

facilius quam fenes acquirunt, cum ñ detur cerebrum ut mollius vestigia illa in eo facilius imprimantur ergo &c

Obiect 1°. Si habitus spirituales constituerent in impressis cerebro vestigiis essent corporei ñ spirituales ergo.

Disquo propñonem essent corporei quo ad substantiam concedo quo ad esse nego ñ enim ideo dicuntur spirituales quod sint mentis attentio sed quod proprias operationes mentis exercendi mentem adjuvent ad cogitandum.

Instabis habitus spirituales producuntur ab actibus spiritualibus quad sub stam ergo ipsi sunt spirituales quoad substantiam

Disquo antecedens producuntur per actus spirituales quoad substantiam tanquam per causas occasionales concedo antecedens tquam per causas proprie dictas nego antecedens et consequñ.

Instabis nullo impressio facta in cerebro ut deum sit spiritualis exprs mens ergo &c.

Disquo antecedens tquam causa physica concedo antecedens tanquam causa occasionali nego antecedens et consequñ

Hac via facile intelligentes ejus quæ diximus agendo de conjunctione mentis cum corpore hinc concludendum ñ admodum verisimile esse in orbes mentibus ea eadem facultatem seu actus spirituales exercendi et totam dispositionem se se tenere ex actibus corporum dispositionibus. Sit igitur finis metaphisicæ.

finis secundæ partis ffhiæ

Seu

finis Metaphisicæ particularis

Die 19 Junii anno 1741 Junii die 19. 1741 m m

Nicolaus parisiis ~ Bourlier

Tertia Phia Pars
Sive
Moralis

Duplex è vetta cogitandi rão, altiva ad veritatem inveniendam altiva ad bene beateq; vivendum de illa jam dictum hic nunc exponenda ẽ. in eâ autem tractanda hunc frequentes ordinem primo de illius rão agemus secundo quæ rerum ad existat totius quæ sint illius ẽas quarto quæ sint illius proprietates quinto quotuplex sit.

Caput Imum .....

De Rão, existã, cãis, et proprietatibus moralis

hæc phiphia pars moralis dicitur quia moves dirigit motum autem nõe intelligimus quidam propassiones in animum aut in Hominum quas nobis commendatas sunt vel depulsi actibus comparatas quæ proinde actibus hãt sive bonis sive malis originem præbent.

Moralis definitur Scientia practica hũanos actus ad honestatem dirigens. primo dicitur Scientia quia omnes Regulas quæ ad veritatem demonstrat secundo dicitur Scientia dirigens actus hũanos ad honestatem, actus ñ hũanos ut actus libera honestas vero ẽ actionis liberæ cum debita rão conformitas tota autem ẽ moralis ut actiones liberas cum ordine conformes faciat.

Ex his sequitur eam ẽe practicam, quam vis hæc certissima sunt multotñen

Rationibus in proximo quare sit

Concluo 1.

Moralis ē scientia. nam illa disciplina ē scientia quæ regulas quas tradit demonstrat atqui morales regulas quas tradit demonstrabat euangelium ꝙ probat eōs auctores liberas ē ad deum referendas ut supra obtendemus ergo &c

Obiēs obiectum morale nō ē neadmum ergo &c.

Dīcīo antecedens nō ē neadmum ratione existēdi concedo antecedens ratione essē nego antecedens ut ꝙ actus humani sunt honesti cum præceptis immutabilibus conformes ne debent.

Instābis actuum humanorum honestas aliquibus quas hodie tuemur pendet, hinc ē quod nihil fere deperdas quod ubique pro honesto ergo tuo pī habeatur sic furtum alio tuo pī alibi honestum videatur ergo honestas a præceptis immutabilibus nō pendet

Nego antecedens illius quæ probationem dīcīo furtum honestum habetur in uerbo concedo obtento nego furtum quidem est unum sunt papyri furtum honestum estimant sed facta actione deprehendatur nihil inuito possessore auferri posse honestate illa sua.

Instābis Deus obstetricum ægyptiarum mendacium remunerauit et furtum nō modo probauit sed etiam imperauit illius ꝙ possent præciosa ægyptiorum vasa eo usque diutius abstulerunt. ergo &c.

Respondeo 1.° Deum nō mendacium obstetricum ægyptiarum sed earum in Hebræos amorem et misericordiam remunerasse. Deum hebræos ægyptiorum diuitias auferendo furatos nō esse deum ꝙ qui supremus et rerum omnium dominus quæ ab ægyptiis possidebantur

ad hebraeos transferre potuit

Quaeres an moralis sit prudentia

Ut huic questioni respondeamus duplex prudentia diguenda ē, alia generalis, altera singularis. prudentia generalis ē ea que pertinet in universum quid requiratur ut actus sit bona. singularis ē vero experimentalis d'actus ē ea qua docet quid hic et nunc sit habita ratione circumstantiarum circa faciendum sit hāc precepta d'huiusmodi sit

Conclio 2ª.

Moralis ē prudentia generalis non prudentia generalis ea ē disciplina que pertinet in universum quid requiratur ut actus bonus sit atqui Rē docet ū moralis quid virtutem et vitium constituat illum que precipit et hoc prohibet ergo Rē.

Ex his sequitur moralem ē practicam, ea ū docet precepta quibus actiones nostre ad honestatem dirigi possunt. Ad officia moralis exactā sicut et de illius cāe nulla ē difficultas sic ōibus patet finem cui moralis actus huōs quatenus ad honestatem dirigendi sunt ē illius obtinu totale et adequatum.

hic quaeri solet an juuenes idonei sint officia moralis auditores Ut hanc questio solvatur duplici genere diguntur juuenes aetate scilicet et moribus. juuenes aetate dicuntur illi qui ad vigesimum aetatis annum nondum pervenerunt etiamsi e pueritia egressi sint. juuenes vero moribus sunt illi qui cupiditatibus seruiunt.

De his solis moueri difficultas pt. sed modo dociles sint et modesti seriosque studio dediti et cupiditatum jugum excutere cupiant nullum ē dubium quin ad officia moralis studium admitti possint eoque magis

quod illius auxilio maxime indigeant.

Licet moralis habeat multas proprietates de illius tñ natura a quas philosophi et quidam alii hoñm societati absolute necaria Ut hac solutas questio abeundum è ppha moralis nõe intelligi quam liber agendorum et fugiendorum cognitionem certam quacunque expetat ovidius vel illam tñm preceptorum moralium cognitionem que in ppha rum libris continetur hâc observãone facta Ut

Conclio 3ª.

Ppha moralis pre qualibet agendorum et fugiendorum cognitione certa simpta toti hoñm Societati absolute neãria ẽ nam illud è absolute neãrium ad bene beate que vivendum Sine quo nemo bene et beate vivere potest atq; nemo bene beate que vivere ẽ potest Sine certa agendorum et fugiendorum cognitione at ñ aliquis recte vivat necesse ẽ ut fugienda vitet et agenda faciat, quo modo autem id præstabit siquid Ut agendum et fugiendum ignoret Quicunq; quidem ẽ omnipotens agere recte potest Sed Sine prudentia et perseverantia qd tamen desipientes ut nostra agendi ratio Ut omnino recta

Multiplex ppha moralis diuiõ admittit alia ñ moralis è alia acquisita, alia donata, alia naturalis, generalis alia, alia particularis ut singulas de diuiõnum istarum partes fusè explicemus necesse ẽ è, easdem ñ in hoc loco eadem definitiones fusè dedisse possimus, quas exponemus tñm quod Ut moralis generalis et particularis cum eadem diuisionibus.

Moralis generalis ẽ ea quæ bene vivendi præcepta continet ad bene vivendi genesi cõmia tradit.

Moralis Specialis è ea quæ præcepta in hoc scripto vitæ

genere nearia.
Hæc vulgo dividitur in monasticam, Economicam, et politicam,
Monistica ẽ ea quæ dirigit officia cujuslibet erga seipsum;
Economica ẽ ea quæ dirigit officia erga familiam.
Politica ẽ ea quæ vertor dirigit officia erga Regnum aut Rempublicam.
Quamvis moralis in monasticam economicam et politicam diuĩ accurata ẽt commoda tamen ẽ ad intendendum ordinem quo tractatus morales, hanc autem segre mus methodum Cum jesta ufum in Schola Receptum de actuum humanorum natura et proprietatibus in morali fuse tractatus eorum principia Natum inquirentes.
actuum humanorum principia dyplicia Reguntur generis externa et interna ea interna sunt ea quæ exercentur potius ad agendum nos excitant, interna sunt ea quæ in nobis existunt. interna dyplicia sunt genere congenita scilicet et acquisita, congenita sunt ea quæ adeo recenti accepimus ut intellectus voluntas libertas sensus. acquisita sunt ea quæ sunt laboris vertor effectus, ut habitus ẽs.

Cum interna actuum principia ẽ agant quia ad exteriori movendum a bono v.g. erfine, cumque acquisita supponant congenita agemus primo de principiis exterius secundo de congenitis tertio de acquisitis quarto denique de variis officiis quibus tum erga deum tum erga nos ipsos tum erga alios tenemur.

Pars Prima ppbica moralis

Caput Secundum
de
Bono

Ex oibus exterius actuum humanorum principiis moralis consideras ttam bonum finem et Beatitudinem. Metaphisicus ẽ ergendere quomodo dee voluntatem notoam moveat et ab alio ad agendum ẽ determinamur nisi quatenus bonum finem ẽe nobis proponunt.
Bonum fine unalius ẽ finis ẽ ad bonus ẽ ad bonum ẽ 5 ẽ finis, Beatitudo ẽ ẽ ẽ possumus sine summi boni possessione, quare primo de Bono, secundo de fine tertio de beatitudine agemus.

Cum bni nomen diuersimode sumatur illius definitioni diuersa præmittenda ē bonum absolutum ē vel relatiuum, bonum absolutum ē illud quod perfectum ē cui nulla deest debita perfectio. bonum relatiuum ē illud quod alterius boni ē, definitur quoque id quod ē alterius perfectiuum unde sequitur id quod nobis bonum ē nobis ē conueniens proinde a voluntate uotiua desiderari et nos voluntate offi cere potē.

Bonum relatiuum duplex ē verum scilicet et apparens bonum relatiuum verum ē illud quod uere perficit et conuenit apparens ē illud quod perficere et conueni re videtur quamuis ē perficiat nec conueniat.

Hinc sequitur nullum ē bonum apparens nisi respectu illorum quæ cognoscia cacia sunt quod ē apparet aliquatenus cognoscitur.

Certum ē agentia quæ sunt cognitione prædita ea prosequi possē quæ uere ea mala sunt et apparentia tanq̃ bona, appetitus ñ ex voluntas ē feruntur in bonum ut in se ē, id ut ē cognitum seu iudicatum. fieri ñ pōt ut quod uere nobis malum ē bonum ē videatur, id deputatiue tñ philosophi ab bonum ut bonum cognitum odio haberi possit, et malum ut malum cognitum amari fieri ē possē nominales affirmare dicuntur alii negant cum quibus ſt

Conclio 1ª

Bonum quatenus bonum odio haberi nec malum quatenus malum amari negant. nam ubi agitur de cognitionibus notitiæ experientia consulenda ē cognitio alii et de alii dem iudicare possum de bonum quatenus bonum odio habere malum ñ quatenus malum amare ē possē si ñ malum quatenus malum amare possum ñ efficiam ē de bene possem quod nihil impossibile ē cognitio. et certe

Et certe boni proprietas malo conuenire ē pōt nec bono proprietas mali malum ñ et bonum sunt species oppositæ et unius speciei proprietas oppositæ conuenire negant sic diuisibilitas quæ ē maxi proprietas in mentem cadere ē pōt alqui possē amari boni possē vero odio haberi mali ē proprietas bonum ñ ē id quod perficit et conuenit et esse quod aliquid non perficiat nobisque conueniat sequitur ut ñ amari a nobis possē esse quod vero aliquid nobis noceat id odio possē haberi

ergo bonum ut malum odio malum refugere malum amore ꝺ̃ possumus prosequi

Obies 1º qꝫ aliquid agit qꝫa malum ẽ amat malum ut malum, at Deus ut malum prohibitum facimus qꝫa mala ẽ.

Nego majorem qꝫ nꝫ deo aliquid agit qꝫa malum ẽ vel voluptatem vel gloriam vel aliquid aliud quod sibi bonum ẽe judicat intendit.

Obies 2º deo aliqꝫd pura malitia peccare dicitur qꝫa malum ut malum amat ergo &c

Nego aĩs deo nꝫ aliqꝫd pura malĩa peccare dicitur qꝫa quod præceptum ẽ nosse omittit vel quod prohibitum ẽ cognoscit facit quamvis nulla rationem titulatione ad id impellatur.

Obies 3º malum ut malum optare possumus ergo et illud amare.

Disꝺ̃ aĩs possumus malum ut malum alicꝫ optare concedo aĩs nobil nego aĩs ex eo quod autem malum ut malum alicꝫ optare possimus nullatenus sequitur nos malum ut malum amare posse deo nꝫ malum ut malum alicꝫ optare qꝫa ex eorum nihil ejus voluptatem queri possimus.

Obies 4º qꝫ annihilari desivat malum ut malum desiderat annihilari autem malum ut malum desiderat

Nego majorem qꝫ nꝫ annihilari optant sibi melius ẽe nꝫ nihilum deligi quam existentia sui judicant.

Instis nulla ẽ boni Species in annihilatione ergo &c

Nego antecedens nihil ꝺ̃ adum nꝫ sub boni speciem habet annihilatio autem ut nihil ꝺ̃ adum sub speciem potest.

Instis 2º annihilatio non perfectiva nec conveniens videri post perfectum nꝫ ex conveniens dicentur desperata illius quem perficiunt et cui conveniunt ergo annihilatio nullam boni speciem habet.

Nego aĩs illa nꝫ qꝫ enim existentia propter dolorem moerorem & molestia ẽ annihilationem ut sibi convenientem judicare potest qꝫa melius ẽ ei indebitas

ō ē quam sine intermissione exercari.

Obies 5° voluntas quæ libera ē circa bonum ut bonum illud ostendit voluntas autem nostra circa bonum ut bonum libera ē

Nego majorem ut n̄ voluntas circa bonum libera sit potest ē ut illud amare possit aut ō amare ergo necessō ō ē ut illud odio prosequi possit.

Obies 6° voluntas amare ꝑt quod amabile judicatur, malum autem ut malum amabile a nonnullis judicatur.

Distguo voluntas amare ꝑt quod amabile judicatur judicio practico concedo majorem judicio speculativo nego majorem distguo similiter minorem et nego conseqū itaque duplex ē judicium alterum speculativum alterum practicum judicium speculativum ē illud quod actio nulla sequitur, judicium practicum ē illud quod ad agendum determinat certo quod nonnulli malum ut malum amabile judicent fit d judicio practico nunquam judicant necessō n̄ foret ut odium cognitum amorem quod fieri ō ꝑt.

Instis intellectus versari ꝑt circa falsum ut falsum ergo voluntas malum ut malum amare ꝑt.

Nego conseqū et paritatem ut n̄ aliqua esse ꝑtas concludendum tum ēt voluntatem circa malum ut malum versari posse et tum vera esse consequentia voluntas n̄ malum ut malum odisse ꝑt!

Boni nā illinc que proprietatibus explicatis illum dicio habendo ē præcipua Boni diuo ē id bonum per essentiam et bonum per participationem deus solus per essentiam bonus ē bonum n̄ quod in rebus creatis reperitur vocatur bonitatum ē et participatum hoc ō alinde accipitur.

Bonum participatum duplex ō physicum et morale, bonum morale ē illud quod rectæ rationi et legi conforme ē, bonum physicum ē illud quod nullam habitā rationē legis perfectum ē aut attendi meretur.

Bonum participatum dividitur quoque in pulchrum honestum et utile

bonum utile ẽ illud quod ō rãone sui sed rãone alterius expetitur ut potio medica
pro sanitatis recuperandæ cãa hauritur, jucundum ẽ illud quod ns voluptate efficit
honestum ẽ illud quod morum regulis ẽ conforme

Circa hanc bonj divisionem duo expedit solent primum ẽ aliud bonum quod
dictum ẽ honestum bonum dici possit ut subinde visum ẽ veri falsiloqui et cuncta
facientibus utile et jucundum inter bona numeranda ẽe. secundum an quod
dr ẽ honestum utile dici possit.

Et primam quæstionem solvemus recordandum ẽ aliud bonum ẽe physicum
aliud morale, quo posito sit

Conclusio 2ª.

Jucundum et utile sunt bona physica nam quæ nos juvant ea sunt bona
physica bonum ñ physicum ni sit ipsetatum ẽ illud quod rãone sui perfec
tum ẽ et alteri convenit atqui jucundum et utile sive animi sive corporis hue
spectant bona sunt nos juvant ad quædam munera facilius obeunda qui ñ
scientia rabore exhibit quæ sunt utilia et jucunda præditus ẽ ii multa pos
pulchra facile efficit quæ sit privatim exequi ō potest ergo utile et jucundum
sunt bona physica dr

Et certe quæ rãa duo appetimus ea sunt bona saltem physica atqui jucundum
et utile rãa duo appetimus noctis vg conservationem partium corporis integri
tatem sanitatem dr.

Conclusio 3ª.

Utile et jucundum quodlibet verbi gratia bonum morale ō ẽ nam bonum
morale ẽ illud quod legi et rectæ rãoni ẽ conforme seu quod habentem
bonum et probum efficit atqui utile et jucundum cum lege et recta rãone
pugnã ō constituunt nec habentem probum faciunt utile ñ et jucundum vel
animi ut scientia vel corporis ut robur vel fortunæ ut divitiæ sunt bona

atqui nec scientia nec probitas nec divitiæ cum lege et recta ratione pugnant nec habentem virum bonum faciunt sed illorum usus bonus est aut malus moraliter ergo utile et jucundum quæ sunt bona moraliter &c.

Obies 1° contra secundam conclusionem quæ a nisi prudentibus negligentibus et desertoribus ea sunt vera bona virtutes autem et naturæ munera a nisi prudentibus negligentibus et desertoribus prudentiæ agit qui ita quæ per se per sapientiæ præsidia christum largitus. ergo &c.

Nego majorem minorem ut bona propter majora prudentes deseri possunt ergo aliquod aliisque prudentes negligi et deseri possit et bonum esse infer endum &c.

Obies 2° omne bonum est laudabile, solum autem honestum est laudabile ergo &c

Nego minorem scientia ut et alia dotes similes labore acquisita laudabiles sunt et tamen non sunt quid honestum.

Ut ad eam quæstionem solvamus observabimus eam duobus modis exponi posse primo an turpe possit esse utile secundo an quod honestum quidem est tamen turpitudinis expers possit esse utile id postea ut

Conclio 4ª

Turpe utile est non quod magis nocet quam prodest utile non est atqui turpe magis nocet quam prodest. quod ut hinc in vita virtutem et pietatem ut altera felicitatem alteram nobis exipit magis nocet quam prodest quod ut prodest homini si mundum universum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur, aut quam dabit homo commutationem pro anima sua turpe autem hinc in vita gratiam cœlestem et pietatem in altera vero felicitatem alteram nobis exipit pugnat ut Cum lege actionis et mali ergo &c.

Obies quod dei conditi perficiendi inhæsit utile illud est, atqui turpe dei conditi perficiendi inhæsit sic pharaonis pertinacia et illius in judæos crudelitatem et deus ut potentiam suam manifestaret ergo &c.

Disquo majorem quod dei conscij perficiendi infernis utile ẽ deo concedo majorem ei a quo fit nego majorem hic autem quatenus ẽ um actuo pe utile ẽ possit ei qui Rationem tuo pem elicit non vero an alij utile ẽ possit pharaõni autem pertinacia ꝺ pharaõni. Sed judaij utilis fuit.

Insbis actuo tuo pie ꝑt ei eãꝫ cui ille aqua fauta ẽ ad ꝺonum fregem se suscipiat ergo utilꝺ ꝑt ei a quo fit

Disquo consequens ꝑt ẽ utilis per accidens ei a quo fit confedo consequentiam ꝑ nego consequentiam itaque licet actio tuo pie ꝺ nunquam eãꝫ sit cui aliquid ꝺ ꝺonum fregem se suscipiat et portea magis sibi caueat inde inferendum ꝺ ẽ tuo se ꝑ ei utile ẽ co ñ ipso quod aliquid alienem tuo pem elicit poenis alienis dignus ẽ ꝺ portea cum delicti poenitear ꝺ fit per accidens tuo pitudo ñ ꝺ virtutem ꝺ ꝑt.

Conclusꝺ.

Quod nec tuo se ẽ nec honestum ꝺ utile ẽ ꝑt, ambulãꝺ ñ v g vinum potio medica tuo pitudine exhonestate foret exsuam tamen utilitatem habeat. ergo

Caput 2um

De

Fine

Cum quo de ꝺ actudine exponemus intelligi nequeant ignota finis ñã percurrem de ꝺ actudine agamus quꝺ dam de fine premittenda sunt

Primo illius ꝺ inionem et ꝺ finionem explicabimus, secundo illius pro

Finis generaliter extenuatus et terminus sunt sinonima in morali finis autem quod agentis actionem terminat huic et illud actionis ostendo fine cessat motus;

Finis definitus ab aliquibus quod propter se appetitur sed id quo ultimo soli conuenire videtur ab aliis dicitur id propter quod agens operatur sedhuc definito de medio atque ad definitum dici potest videtur.

Itaque optimus definitus bonum propter quod alia expetuntur aut expetibilius est huic non definito et ens soli finis cuius quidem ultimo sibi est sub alterius soli vero quia medio quatenus media sunt o conueniat.

Malum est finis sunt contrarius definitus autem media ab aliquibus ea quae non expetuntur propter se sed malum ut malum propter se o expetitur sequuntur nullatenus expetitus et tamen o medium ab alio vero definitus quod propter aliud expetuntur.

Multiplex finis dicitur affert solet quidem ab: ianfacto facit unum dinaxas hic trademus finis alius ultimus simpliciter dictus alius vero ultimus secundum quid seu sub alternus, finis ultimus simpliciter o ille ad quem ordinata referuntur ut ipse ad alium o referatur, finis ultimus secundum quid seu sub alternus o ille qui licet sub quodam respectu ad alium o referatur sub alio tamen respectu ad alium referatur ut finis ultimus secundum quid, cuius exemplum vide g. o animi relaxatio.

Sic quasi solet an finis est bonum connotantes de an finis ont stoici nes est bonum ne sit finis.

Huic quaestio de non solo ne videtur si finis non intelligus quid quid expetitur aut expetibile est bonum ne o finis o expetibile sive quem definiens bonum propter quod alia expetuntur aut expetibilia sunt bonum ne o finis, medio quatenus media sunt bona expetibilia quatenus media sunt bona alia o expetuntur deo aliquid

medium diuites qua expetites profites aliud.

Quaritur an hõo fines fines totales simul intendere possit.

Duplex ñ finis dicuntur totalis alter alter partialis. finis totalis ẽ ille ad quem oĩa referuntur et qui ad nullum alium refertur. finis vero partialis ẽ ille qui ad alium refertur aut ad quem oĩa õ referuntur.

Conclusio

Finis nemo finis totalis simul intendere ꝑt nam dem etiõ pluribus de aliis finibus totalibus quos aliquis sibi simul proponat diuites ac honore vg diuiis atq; nemo ꝑt honores et diuitias tquam fines totales simul sibi proponere vel ñ honores ad diuias referre vel diuias ad honores referri vel nec honores ad diuias nec diuitias ad honores referri atq; quocunque modo res fiedet fines fines totales simul õ intenderet si ñ diuias ad honores aut honores ad diuias referret quẽ ego ille ad alterum referentes finis totalis õ sẽ ẽ ñ definis totalis essa ut ad aliud õ referatur si vero neutrum ad alterum referentes neutrum ẽt finis totalis dia ñ ad neutrum referentes ergo nemo ꝑt fines fines totales simul intendere.

Caput 3um
De
Beatitudine

Beatitudo ẽ quod beatos efficit duabus autem modis aliquis beatus dicitur proprie scilicet seu quod dem õ omnimode vel impropie et secundum quid tam beatus aliquis felix dicitur in Bello, in Ludo &c hic agimus de

Beatitudine propriè dicta, ii ea autem generaliter spectata duo sequuntur objecta scilicet Deus et res cujus possessio beatos non efficit et ipsa actus Dei possessio. Beatitudinis objectum beatificum objectum adæquatum primarium verò possessio beatificum formaliter quæ duas erunt hujus capitis partes in prima de beatitudine objectiva in secunda de beatitudine formali agemus.

Articulus 1.us

De Beatitudine objectiva

Conclusio 1.a

Fortuna, bona & mala beatitudinis objectum nam beatificum objectum adæquatum non satiare nihiliam nec excludere et ista proprium attingere et habet ut amittí nequeat hæc autem fortuna, bona & communiter ita nominata scientia, virtus, gratia, et quæcunque sequuntur, morbi et dolores oppositi mala, et fortuna, bona privari possumus.

Conclusio 2.a

Corporis bona & mala beatitudinis objectum, ita nec possibile anima et fortunæ bona quæcunque sequuntur itaque obliviscantur possumus. eadem fere ratione probabitur mentes bona & beatitudinis objectum esse.

Conclusio 3.a

Beatitudo objectiva in bonorum omnium creatorum collectione & consistit quo nil magis est scientiæ et virtutes, et accidentis Dei possessio deficiat ultra. præterea hæc bona ita certa et propria & mala ut amitti nequeant.

Obiẽs 1°. Summa miseria in dolore consistit ergo a pari summa beatitudinis voluptate posita ẽ.

Disquo consequens summa beatitudo formalis in voluptate consistit concedo consequens summa beatitudo obtinua in voluptate posita ẽ nego consequentiam. Cuius ratio est quia beatitudo obtinua formalis beatitudo obtinua ẽ desiderium possessio rei optatæ. Et sic beatitudo formalis ẽ illa mentis affectio per quam beata constituitur ergo quod voluptas quæ ẽ mentis modus sit beatitudo formalis sed non beatitudo obtinua de qua fola hic agitur.

Obiẽs 2°. virtutis præmium ẽ beatitudinis obtinua, honor autem ẽ præmium tale præmium

Disquo minorem honor ẽ virtutis præmium in æquatam ergo minorem non æquatam nego minorem ergo quod honor sit virtutis præmium inæquatum non æquatam ergo inquam si in de honore illo quem ambiosi tam anxie quærunt intelligatur, nullatenus ẽ beatitudinis obtinua sed quocunque modo sumatur totale ẽ beatitudinis obtinua non in Cælo existere et fruitionem Dei possessionem exquin tequam ego Cæa fuere dubitat aliquid ad rem conferat beatitudinem quare ẽ honor sed dum beatitudinis nostra obtinua dicendus ẽ.

Obiẽs 3° quod propterea se expectatus ẽ beatitudinis obtinua, motus autem propterea se expectatus ergo &c.

Disquo minorem vistas propterea se expectatus immanto concedo minorem. Alterato nego minorem ideo in actionem nostras ad finem aliquem referre debemus.

Obiẽs 4°. Bona Creata Collectiue sumpta appetitum finitum saciare possunt ergo sunt objectum beatitudinis

Nego æns ea in appetitum nostrum saciare ẽ possunt quorum possessio

finita est stabilis ee ō ꝑt talis autem ē bonorum creatorum possessio ꝓ
tioza quo aliquis majore virtute et scientia ornatus erit eo diuentius deum
possidere capiet.

Instbis appetibus ideo dicitur finitus quia ōnibil finiti saliari ꝑt ergo
appetibus finitus ōnibil creati collective sumpti saliari ꝑt.

Disquo aēm appetibus ideo dicitus finitus ōratione obti quia ōnibil finiti
saliari ꝑt concedo aēm ideo appetibus finitus dicitus ōratione subtā quia
ōnibil finiti saliari ꝑt nego aēm negabqe appetibus duobus modis finitus
dici ꝑt ōratione obti scilicet existatione subti appetibus finitus ōratione obti
ē ille qui finita tm bona desiderava ꝑt appetibus vero finitus ōratione
subti ē ille cujus subtam infinitatem ē estimatam ideo quidem appe
tibus finitus dicitus ōratione obti quia ōnibil finiti saliari potest ꝑ ō
deo finitus ē ōratione subti quia ō bona finita esplendi illi us desiderii
sufficiunt ad ō tm bona requisitus ut ad subtam imperfectam ꝑtineat
nihil autem impedit ne subta finita obtum infinitum cognoscat ut
fidest ut in metaphisica probatum ē.

Ex eo quod ō bona finita nec coniuncta nec simul sumpta sint summum
boni bonum seguitus hoem sola dei possessione beatum fieri possunt
ū aēm beati ex natura sua desiderium necessē ē ut aliquod obtum
quod filicer nos facere possit. sed ū ō ꝑt ut desiderium quod adeo ce
ute aneginues ad impossibile perdat bonum autem ō bus creatum ex
clusis solus deus superest ꝑt hoc speciali prosone probandum ē

Conclūo 4ª

Deus solus summum ē boni bonum nam aliud ē summum boni bonum
quod aēm summi boni dotes habet atqꝫ deus aēm summi ō dotes

habes principes n̄ possunt boni dotes simul utroia hoīs desideria explere ꝑfit
et ut illius possessio certa sit et propria aliqui oia hoīs desideria adeo sa
tiari possunt illiusque possessio constans ee ꝑfit et propria.

Primo deus oia hoīs desideria satiare ꝑfit quod ū sine creāa est
bonorum dīum quae neutrem nostram iucundis cogitationibus
offere possunt oia desideria nostra explere ꝑfit atque deus sine creāa bo
norum dīum quidquid n̄ ab eo diligentibus suam ei debet exhibere: ꝑfitque
quae iucundissimis cogitationibus nos offere adeo n̄ solo oculi nostra perceptio
nes et sensationes teneam a Cāa efficiente oriuntur.

Secundo illius possessio constans et propria ee ꝑfit neutrem n̄ qui illo
fruitur in sui possessione perpetuo conservare ꝑfit ad ea n̄ sufficit uti velit
quod nullatenus pugnat Nec n̄ demonstrat neutrem humanam fungi vitae
posse

Obies 1° quod ab hoīe possideri nequit summum ō et illius bonum deus
autem ab hoīe possideri nequit nemo n̄ ad libitum illo uti ꝑfit.

Dsquo majorem quod ab hoīe moraliter possideri nequit summum
ō et illius bonum Concedo majorem physice nego majorem Dsquo simi
liter minorem et nego consequentiam itaque aliquid duobus modis ꝑfit
possideri physice scilicet et moraliter. Illud physice possidemus in quod
dominium habemus et quo ad nutum possumus uti sic possidentes
divitias illud vero moraliter possidemus quod cognoscimus et amamus
sic scientiam possidemus. pugnat quidem ut deus qui summus
et aeternus dīus dominus physice possideatur sed eo modo illius
possessione nihil absurdi sequitur a nobis n̄ cognosci et amari potest
cum nullum sit ens intelligibilius et amabilius.

Instis Quid nec cognoscí nec amari ſſt a mente nostra quod nullam cum ea proportionem habet nulla autem ẽ Deus infinitus et mentem nostram proportio meus ñ nostra finita ẽ, Deus vero ẽ infinitus nulla que ẽ finita ad infinitum proportio

Disquo minorem nulla ẽ entitatis proportio Deus infinitus et mentem nostram concedo minorem nulla ẽ habitudinis proportio nego minorem itaque duplex ẽ proportio entitatis altera alteſa habitudinis entitatis proportio ẽ cuiña ſeu ſimilitudo in perfectione et natu. proportio vero habitudinis ẽ ordo seu relatio potius ad obtinendum et obtinendi ad potiendum acto quod meus nostra entitatis proportionem cum deo ẽ habeat ſſto in quam deus ñ cogitat intelligit et vult et meus nostra cogitationis intellectionis et volitionis capax ẽ sed ẽ habitudinis proportio Deus infinitus et mentem nostram Deus ñ possibilis ẽ et amabilis meus nostra eum cognoscere et amare ſſt ut in minori explicita probandum.

Instis 2°. habitudinis proportio in entitatis proportione fundatus nulla autem entitatis proportio mentem nostram infinitus et Deum meus ñ nostra magis differt adeo quam numerus finitus ab infinito

Disquo majorem habitudinis proportio in aliqua entitatis proportione fundatus concedo majorem in omoda entitatis proportione nego majorem dico quo ſimilitudo minorem et nego consequentiam itaque habitudinis proportio in aliqua entitatis proportione fundatus nulla ñ ẽ potia quia cum nihilo habitudinis habeat proportionem Sed omoda entitatis proportio ad habitudinis proportionem o seu spiritus mentem ñ infinitus et corpus majorem ẽ discrimen est tamen corpus a mente perfectius omoda quidem o ẽ entitatis proportio Deus infinitus et mentem nostram Sed ẽ aliqua Deus ñ perfectior et vult et meus nostra affectionum capax ẽ

Instis 3°. entitatis proportio qua d mentem humanam intio est de
-rem longe minor ē ea quam oculus habet ad solem atqui proportio enti
-tatis quā ē oculus intio est solem ad habitudinē proportionem ō sufficit
ergo illa entitatis proportio qua ē deum intio est mentem nostram ad ha
bitudinē proportionem ō sufficit.

Nego consequentiam proportio n̄ habitudinē ex majori aut minori
proportione entitatis sequenda ō ē qua n̄ ē entitatis similitudo accid
-mentum intio est oculum, oculum intio est subtilissimus nūs agitationem intio rem
extensam exhibitam ōn extensionē sequitur ergo licet paucia sit ad modum
deum intio est mentem nostram convenientia habitudinē tamen proportio
nem cum deo habere pōt.

Obiis 2°. ōs hoēs summi boni possessionem solis nāt viribus assequi
possumus solis autem nāt viribus dei possessionem consequi ō possumus

Nego majorem summi quidem boni possessio possibilis nobis ē debet
sed nullo dāto probat d solis nāt viribus fieri debere in eo praeser
tim statu in quo nunc sumus. primi n̄ hoēs peccato ita debilitatos ut
nāt humāt vires ut sine deo sequendum aut fugiendum probemus ad illius
possessionem pervenire nequeamus.

Instis primo quod naali desiderio optatus solis nāt viribus naali
acquiri pōt summi autem boni naturali desiderio possessionem optamus ōs
n̄ naturaliter desideramus ē beati quod sine summi nostri boni possess
ione fieri ō pōt.

Nego majorem quod naali desiderio optatus possibile quidem ē
esse sed ut jam dixi nulla dāta probat nāt humāt sibi permissa
possibile ē esse.

Obies 3° S. obtus finitum attingere a mente finita cognoscetur eo quo d modo attingeretur ataqui modus quo e obtum infinitum d. infinitus ergo infinito modo a humana mente attingeretur quod tamen pugnat cum ut mentis finitae modi finiti sunt

Dis'quo majorem attingeretur eo quo d modo de tali est quale cognoscetur conc. majorem de cognoscendi modus dem est cum eo quo d obtum nego majo vem conc. minore dist. nisi intelligendum e similiter consequens. ataque ubi cognio dist. ta d obtum tale est quale cognoscitur sua facultate cognoscentis modus quidem Ratione d e unus modo quo res cognita existit sic ubi corpus figuratum cognoscitur mens mea proinde figuratum e.

Obies 4° oculus corporeus deum spiritalem attingere d potest ergo cum finita mens magis adeo distet quam oculus corporeus a mente finita deus ab eo attingi d potest.

Nego consequentiam. Ratio disparitatis est quod oculus obtum attingere dicitur cum corporis imago in eo imprimitur nulla autem mentis imago in oculo impressa d licet mens obtum infinitum percipiat finita est d definiti illius in perceptione multa deesse possunt

articulus 2us

De beatitudine formali

Beatitudo formalis est mentis affectio qui assumo bono orta mentem beatam facit, multa sunt hîc de re pbl. opiniones alii in solam dei visionem alii solam dei amorem alii solum gaudium alii vero visionem et amorem hanc beatitudinem constituere asserunt alii visionem et amori gaudium adjungendum et contendunt alii ea qui beatitudinem nanc comitari dicunt addunt ut corporis gloriam perennitatis securitatem &c.

Ut autem quid in re tam controversa sentiendum sit clare percipiatur quandam definitiones hîc meae rebus probatas praemittemus.

Beatitudo formalis est modus quo mens creata per summum bonum

præsens et possessum sit beata

Visio dei intuitiua dicitur ea per quam deum præsentem et loquentem apostolus facie ad faciem intuemur

amorem fruitiuum uocans illum quo summo et immutabili tanquam fini ultimo ad hærentes

Gaudium beatificum è ultimus et gratissimus mentis creatæ sensus quo summo bono conjuncta sit affectus ut nihil amplius exoptet hoc gaudium dicitur primarium ut dignatus ab eo qui beatè gaudent se ee beatos, quod secundarium dicitur

Visio intuitiua juxta peripatheticos differt ab ea quæ cognitio abstractiua dicitur quia hæc per ideam absentis obiti vicegerentem fit, illa vero obiectum per se ipsum attingit

fatentur eti ipsi illi neminem beatum fore qui deum videat, cum amet illius quæ possessione gaudeat et qui sciens sit hanc possessionem æternam nunquam finem habituram ee

Difficultas è utrum hæc ita an quædam tantum ejusdi beatitudinem constituant quæ de se sit

Conclusio

Beatitudo formalis in gaudio sit nam beatitudo formalis illa mentis modus quo mens beata constituitur ad quem mens per gaudium constituitur beata si in omni possessio illi unquæ beatitudo possessionis formalis et constituto ipso beatos faciat nisi quatenus possessione illa gaudemus certe per gaudium mens beata constituitur, sed antem sic se habet, deus in hac in mortali vita quidam possessionibus fortunæ quidam beatitudinis fruuntur quia eorum possessione gaudent nullam voluptatem percipiunt, ergo per gaudium &c

Et certe summa miseria formalis nihil aliud è quam summa tristitia et dolor summus siquis in anxietatem et tristitiam ex diuitiis vel per iret per eas infelix fieret, ergo beatitudo formalis in gaudio et voluptate et voluptate ponenda è

Obies 1°. cum ipsorum fruitque beatitudo formalis in perfecta et adæquata dei possessione consistit, atqui perfecta et adæquata dei possessio in visione et amore dei perfecta et intellectus ut perfectionem, voluntas vero per amorem demum perficiat ergo &c.

Nego majorem. Nunquam quidem boni possessio ad beatitudinem formalem requisita sed per eam constituitur eodem modo proportione gradata de beatitudine perfecta quæ ex sola dei perfectione ovidi fit, Ratio cur nanque est quia imperfecta quæ ex bono creato percipi fit hunc autem in honorum possessione ad imaginis quod illorum possessionem sequitur constitit qui in illis possessio quidem felicior quam si id caveret

Obies 2°. in eo consistit beatitudo formalis quod est quid primum in illa atque vilio &c ergo &c.

Disquo majorem beatitudo formalis quod est quid primum in illa tquam principium constituens concedo majorem tquam conditio sine qua non negomajorem vero quid primum in ea beatitudine quemadmodum ex possessis ad tanquam ut conditio sine qua non ut in aliquid sit perfecte beatus nullo modo deum videat adquæ fruitionem beatam constituitur si in fieri possit ut aliquid nihil deo ei gaudeat beatus &c

Instis 1°. illud in principium beatitudinem constituens eoque via ad beatitudinem requisita necessario fluunt, via autem ad beatitudinem requisita est visione intuitiva fruitionem quæ in deum intuitivam videt cibum amat necessario et gaudio perfunditur.

Nego majorem assumptum necessario fluit ex evidenti cognitione et tamen perceptis evidens constitutivum ei judicii principium amoris et gaudium ex intuitiva dei visione necessario fluunt et tamen per eam constituuntur ergo licet via qua in beatitudine formali requisitus ex intuitiva dei visione necessario fluunt per eam tamen beatitudo constituitur.

Instis 2°. Deo cognito constitutivum mentis principium quia ex mentis proprietate ex cognitione necessario fluunt ergo illud est principium beatitudinem constituens eoque ex beatitudinis proprietate fluunt.

Nego nam non ut ideo precise cognitio est constitutivum mentis principium

quia ōn mentis proprietates ex ea necessario oriuntur sed quia ōn mentis proprietates sunt ipsa cognitio modificata aut certo modo considerata, quae autem in beatitudine consistit non ipsa visio modificata visio dei est dei possessio sed possessione dei autem possessionem beati ōnes simul sed gaudium quod ex illa possessione nascitur.

Obies 3°. amor Spiritus. beatitudo formalis consistit in perfectissima mentis nostrae actione, atqui amor dei est praestantissima mentis nostrae actio dicas non omnium est actio optima.

Nego majorem beatitudo non formalis est status mentis in summo bono quiescentis est voluptas quae ex summi boni possessione nascitur status autem ille seu potius voluptas illa non est actio sed affectio adeo puncte in mentibus nostris exarata.

Instabis qui non agit beatitudine capax non est aliquis ergo beatus ex def ergo beatitudo in actione praecipue consistit

Eodem modo probari potest beatitudinem in gaudio ex cognitione consistere qui non nec cognitionis nec gaudii capax est beatus ex aequo.

Quare Nego consequentiam. unde non item sequitur ad beatitudinem aequirendam requiri ut quidpiam fruitus agere possimus vere beatitudinem in actu ne consistere.

Obies 4°: gaudium est ipse amor fruitivus ergo immerito negamus beatitudinem in amore consistere

Nego cum amor non fruitivus est modus voluntatis creatae dum tquam summum bonum eius formalissime adhaeret diligentis modus autem ille non est gaudium dei non summum bonum amamus cique adhaeremus qui a non gaudio afficit.

Obies 5°. anima Christi semper beata fuit, tristis tamen fuit usque ad mortem

Resdeo 1°. nullam esse scientiam contra quam has objectiones proponit Scotus nullus enim Scriptorum ex beatitudine perfecta excludat sequi beatitudinem cum gaudio cognoscendi et diligendi

Resdeo 2°. hujus questionis nihil solvendum esse ipsi sed explicandi quæ dicenda sunt.

Obiet 6°. in eo consistit beatitudo in quo dicit Sanctus Scriptoribus creditis patribus ponitur a Scriptoribus autem Sanctis patribus beatitudo in visione intuitiva ponitur. Sanctis patribus ergo beatitudo in visione intuitiva ponitur. psalmi capite decimo quarto versu 8th. Philippus Christum dicit ostende nobis patrem et sufficit nobis et Deus propheta psalmo eodem 79 versu 8°. ostende nobis faciem tuam et salvi erimus

Disquo majorem in eo consistit beatitudo in quo sancti dicit sanctis patribus eam ponunt tquam in principio constituente concedo majorem tquam in aliquo concernente nego majorem Disquo similiter minorem et nego consequentiam neque Scriptores Sacri nec Sancti patres de beatitudine formaliter sub ratione eam posuerunt ut Scholastici communiter dicunt illius essam studuerunt designare hinc quod modo in visione dei intuitiva beatitudinem constituit affirmauerunt ut patet apud laudatis modo in gaudio dicit psalmo 35°. versu 9°. inebriabuntur ab ubertate domus tuæ et torrente voluptatis tuæ potabis eos matthæi capite 25°. versu 21°. intra in gaudium domini tui. joannis capite decimo sexto versu 22°. gaudium vestrum nemo tollet a vobis et ad Romanos capite 14°. versu 17°. regnum dei est et potus sed justitia pax et gaudium in spiritu sto.

Finis 1ª partis ppiæ moralis

Die 28 Junii anno 1741 Courtius

Pars Secunda

De

Congenitis humanorum actuum principiis

Congenita humanum actuum principia sunt ea quae ab auctore nostra acquisimus eo instanti quo formati fuimus cum autem actus humani subtilli qui a facultate libera se determinante fiunt libertatem seu liberum arbitrium internum et congenitum primi principium habet qui a libertas voluntatem voluntas appetitum supponit prima de appetitu secundo de voluntate tertio de libertate dicemus Ad humani actus definitionem et divisionem perveniemus.

actus humanus generatim sumptus est ille qui fit ab homine ut fiat sive actus tiene actus humani nomen amittit et homo actus dicitur ut vero cum attentione et reflexione fiat actus humani nomen retinet de hoc autem solo nunc agimus.

Duplex autem dignitur internus et externus. internus qui et elicitus dicitur est ille qui a voluntate mittur in eo quod terminatur ut amor et odium. actus externus qui et imperatus dicitur est ille qui a voluntate quidem positivus ad corpus exercetur talis est ambulatio cogitatio, motus, &c.

horum plerique tamen autem vocantur quod vota Deum agentem in obtinendo externo tamen sunt ut precantis adoratio &c, alii immanentes

dicuntur sic nihil intellectile existit causam cognitionem producunt talis habetur
linguae notum vg. actus immanentes cognoscentiae dicuntur illi qui in voluntate
ipsa terminantur ut actum eramus

Sex actus interior vel ratio vel nuncupantur quorum tres circa finem actus dem
circa media vocantur, voluntio, intentio, et fruitio circa finem complacentia,
et usus circa media occupantur.

Volitio dicitur simplex finis amore nulla habita ratione mediorum ad finis
comparationem Donecum quasi velleitas dicitur qua in perfecta desideria nisi per
fectius optativa modi tempore experimentum sic Scholasticus piger o nunquam dicit
satis fecit doctus sed nihilominus fructum quod o medium ad scientiam comparan
dam nequitiam negligit.

Intentio dicitur actus voluntatis quo finem vel media acto intendimus quamvis
ea media determinata o sint donec acquisierit electio.

Fruitio dici solet actus voluntatis bono possesso tanquam optimo acharistan
tis quasi fruitio propria dicta o ad media sed ad finem solum pertinet.

Ut confusus electioni, ubi consultatio, sunt deliberatio praemitti debet hanc
definiendo o pringuam quid sunt actus illi explicetur

Consultatio definiri solet actus intellectus judicantis circa bonum pertinens
unum medium altero convenientius ac sed eum judicium nec proinde deliberan
ipsa ad intellectum solum pertinet ut ostendimus in logica atque ab il-
definiendo e.

Deliberatio igitur o mediorum inquisitio et determinatio quae ad in
tellectum simul et voluntatem pertinent ad intellectum quidem quatenus
media illa percipit. ad voluntatem vero quatenus medii pergens judi
cat unum hoc illi praferendum sit. ab isto judicio voluntatis consurgens
desiderare o videtur consurgens nihil aliud ac videtur quam voluntatis
actus unum medium potius quam alterum praevia cognitione approbantis

Electio seu ptius medii pro alio assumptis a conscia nullatenus discrepat.
Est voluntabile actus quem potentia sibi subjecta utitur eamque ad medium
sumendum applicat ut finem propositum assequatur

articulus 2us
de
appetitu

Inter entia alia nec sensum nec intellectum habent ut lapides alia sensum
habent dicta sunt sed intellectu carent ut bestie alia et sensu et intellectu
dicta sunt ut homo

Juxta eorum differentias ea entibus datus inclinationem ad sui conservationem
perfectionem dicit. Illa inclinatio in entibus sensu expertibus naturalis
inclinatio naturalis dicitur in entibus sensum habentibus et ratione destituit dicitur
instinctus seu appetitus sensitivus et sepe appetitus simpliciter in entibus
intellectualibus dicitur appetitus rationalis seu voluntas.

Inclinatio naturalis juxta eos est vis seu virtus tendendi in bonum
et a malo recedendi sine ullo mali aut boni cognitione sic gravitas in
lapide est virtus illi intrinseca qua ad locum centrum accedere et eloco
sublimi recedere intuitu

appetitus sensitivus est intrinseca virtus tendendi in bonum sibi
conveniens et recedendi a malo cognito ad cognitionem sensitivam tum et naturalem
est ea virtute qua canis leporem persequitur et leporem canem fugit quia de
inclinatione naturali quam rebus sensu et cognitione carentibus tribuimus et de naturali
bellua cum cognitione sentiamus in sensitiva diximus.

appetitus rationalis seu voluntas est intrinseca virtus tendendi in bonum
cognitum recedendi a malo cognito cognitione intellectuali qualis est vis
tus seu facultas qua honestum prosequitur et a turpi recedimus

Naturale juxta ordem ffluor ē d quē ab inclinatione naali ut lapidis motus deorsum est signis motus ad lunas concavum

Violentum naali opponitur et definitur d quod a principio extrinseco est contra naalem patiendis inclinationem ut lapidis sursum motus.

Spontaneum definitur quod ē ab inclinatione appetitus sensitivi talis ē motus quo canis ferviens ad panem accidit.

Coactum contradicitur Spontaneo definitur d quod ē a principio extrinseco contra inclinationem appetitus sensitivi ut abstinentia a comedendo cane ferventi cani qui eam attingere ē possit.

Voluntarium ē d quod ē ab inclinatione voluntatis seu quod fit cum intellectu per electionē et propensione voluntatis.

Involuntarium definitur quod ē a principio extrinseco contra voluntatis inclinationem.

Liberum ē d quod ita fit a voluntate ut possit illud ō facere nō illud vero quod ita fit ab ea ut ab eo faciendo abstinere ō possit.

articulus 2dus
De
Voluntario.

Voluntarium definitur Sotus quod ē a principio intrinseco singula in quibus ē actio dē obtenir cum cognitione finem et circumstantias cognoscente Sed cum hanc definitionem diversimode interpretentur ppli definiri ō quod fit a voluntate cum obtī cognitione.

Hinc patet nim extrinsecam ignorantiam Voluntarium tollere sed ut concludat ni obsequamur huic paulo sufficius exponenda sunt quae sit

Conclūo 1a.

Vis tollit voluntarium nam quod violentum ē involuntarium ē ō ptt

violentum nō ē contra voluntatis inclinationem quod autem fit vi violentum ē
Cum dubitat Sus generis voluntatis actus dicit scilicet est imperati pergen
dendum ē quorum ratione voluntas cogi ꝑt erga quos sunt voluntarii Cōa.

Conclūo 2ª.

Voluntas cogi nō ꝑt quo ad actus elicitos nam ut voluntas cogere
tur quo ad actus elicitos ad eos determinari deberet contra suam inclinationem vo
luntas autem ad actus elicitos contra suam inclinationem determinari nō ꝑt
ut nō voluntas ad actus elicitos contra suam inclinationem determinetur in
nitā nulle debet voluntas autem invita velle nō ꝑt tunc nō idem simul
nolle et velle.

Obies quod ē a principio extrinseco ex contra voluntatis inclinationem illud
vi fieri dicitur atqui odium vg ꝑt ē ab extrinseco principio contra voluntatis
tatis inclinationem Deus nō absolutum peccati odium peccato dare ꝑt licet in
peccatum inclinās in ipso remaneat.

Nego minorem quantum ad secundam partem quod scilicet a voluntate sedente
manente et movente contra illius inclinationem nō ē, ꝑtio nō actus voluntatis
determinās ē illius inclinatio atqui illud peccati odium quod Deus infundere
supponitur ita esse ab extrinseco principio ut sit quoque a voluntate sedente
manente Dum nō voluntas odit velle possimus ē ergo odium in voluntate
ea invita ē nō ꝑt Si quo autem remaneat inclinatio in peccatum potito in ea
peccati odio esse inefficax non tamen potens ut voluntas peccatum invita odisse
dici possit quemadmodum qui voluptatibus prohibitis semel inutus ēit nō obsequitur
quamvis nō nunquam dicat abstinentiis expeditus ē velle.

Conclūo 3ª.

Voluntas cogi ꝑt quo ad actus imperatos nam actus imperati sunt illi qui
a voluntate imperari possunt atqui voluntas nostra cogi ꝑt ratione actuum

qui ab ea imperari solent, manus & alia corporis partes quae ad voluntatis nutum
statim moveri solent ea invita moveri possunt.

Obies Si manus mea &c.g. me invito moveatur tunc illius motus imperatus & existit
ergo voluntate cogi & post quoad actus imperatos.

Nego consequ & n. Nec dicimus voluntatem cogi posse quoad actus imperatos quia
voluntas actus illos imperare cogi potest sed quia actus qui ab ea imperari solent ea invita
fieri possunt

Praeter vim fuit est alia quae voluntati incutitur aut minuetur exhorrentia
haec autem metus, ignorantia & concupiscentia. quomodo autem & habeant voluntatis vim
pactu nunc expendendum est.

Metus est definitio non qui sensu intimo et expertentia nullius quam explicando
cognoscentes definimus: solet commotio appetitus orta ex cognitione imminentis mali quod
vitare possit judicatur sive mentis turbatio propter futurum cum spe ejus imminentis
Duplex dividitur quod est timor et timidus. timor definitur commotio propter magnitudinem malum vitandi
vel futurum quod facile vitari nequit. timidus definitur commotio mentis ob cognitionem levis mali
quod quae facile declinari potest. Ille in unum potest cadere potest hic in quadrum thum.

Metus timor dividitur quoque dividitur alius qui non tollit ullum actum illius usum tollit
alius vero qui omnem usum & admittit. metus duplici modo actus vel res pactu se habere
potest causalitus & concomitanter metus causaliter se habet cum ea actionem qui
sic naufragii metus est causa cur mercator merces suas in mare projiciat. metus
vero concomitanter se habet cum actionem ita concomitanter ut agentem ad eam & detes
minet sic latrones cum multa juramento se ad furtum multo & mujus alterius.

Patentur ex his ea quae cum metu fiunt ex voluntaria ex ordine quoque ipsi metus
levis voluntarium & tollit sed metus gravis qui omnem usum tollit in quibus actionem
voluntarii sunt de quibus thus ait quae fiunt ex metu gravi qui omnem usum &
tollit voluntaria sunt, de quo sit

Conclus 4.a

Quae fiunt ex metu gravi omnem usum & dentiente non sit actus voluntarius sunt
nam quae fiunt secundum absolutam voluntatem in divino nemo ex his obtemperat
sunt actus voluntarii in sunt, quae autem fiunt gravi metu omnem adimentem
& dentiente fiunt secundum absolutam voluntatis actionem & ex obtemperat
vult in mercatore naufragio eum mente merces suas in mare projicere ut vitam servet

quod fit ab eo cognoscitur

Obies 1° vota et talia mortalia ex gravi materia contracta rescinduntur deo autem rescindentur quia voluntaria ~ sunt

Nego minorem ~ deo non vota et talia mortalia ex gravi materia contracta rescinduntur quia voluntaria ~ sunt, sed quia tali libertate fieri debent ut nemo ad ea mala inducatur, sicut ~ vota quae a monachis &c. fiunt; solus enim Deus est cui fieri possunt ea de ipsius dominica ~ audiat

Obies 2°. qui ut inimicum vitat peccatum vitabit missam die dominica ~ audiat ~ peccavit deo autem ~ peccabit quia omittit illa voluntaria ~ &c

Nego minorem illa ~ omittit mala ~ &c quia nullum ~ praeceptum quod id in-cinctantio missam audiri praecipiat ex nulla lex jubet adesse missae cum evidentia peccati

Conclusio

Quae fiunt ex mala gravi involuntaria sunt secundum quid nempe quod fit cum aliqua voluntate repugnante involuntarium ~ secundum quid quae autem fiunt ex mala animali qua voluntate repugnante fiunt ut cum aliquis mortis metu jubetur amputari pernicies.

Nunc ex pendendum ~ an concupiscentia voluntarium tollat de ratione quaestionis solutionem habendum ~ concupiscentiam simpliciter pro ingenita ~ bus hominibus ad malum propensionem quae alicologis sensualitas pecuatis fames, lex carnis &c. alias vel pro actu ipso seu motus appetitus sensibilis in positis corporeis adhaerendi spiritum rebellis hoc sensu hic sumitur. habendum quoque ~ concupiscentiam sic sumptam duplici modo considerari posse ut qualemcumque voluntati consensum aut actui voluntatis illum sequitur concupiscentia voluntati consensum antecedit cum spiritum animalium motus in corpore vivi organici excitatus aut ob solam corporis dispositionem, cum objectum praesentatum nihil conferente imo repugnante voluntate: concupiscentia vero voluntatem seu voluntatis actum sequitur cum voluntas occasionem ei praebet si voluntatis actum sequitur concupiscentia, eam et actiones quae ex illa fluunt voluntarias ~ &c esse certissimum ~

Quaestio igitur ~ Num de concupiscentia antecedente quae duplex quoque dignitur alia sit quae rationis usum tollit alia vero quae ratione ~ actionis advertentia stat illa ex ~ bus voluntarium tollit de hac dum disputatur ~

Conclũo 6.ª

Concupiscentia voluntatẽ consurgunt aeris nec rationis usum destruens voluntatem ℥ tollit nam illud voluntatem ℥ tollit quod nec voluntatẽ proiectionem nec intellectus cognitionem admittit, concupiscentia autem de qua hic agitur nec intellectus cognitionem nec proiectionem voluntatẽ admittit: ℥ intellectus cognitionem rationis usum ℥ destruens subvertitur ℥ voluntatẽ proiectionem efficit ũ ut major proiectione in obtinendo deo ũ motus illi corporei concupiscentiæ noĩ dominentur quia proiectio ex illis naturæ.

Obies 1.º quæ cum repugnãtia fiunt ℥ sunt voluntaria sed quæ fiunt ex concupiscentia antecedente nec rationis usum destruente forte fiunt cum repugnantia ut patet ex illo quo adeamus se nolle expeditioribus resistendo pares ee.

Dissquo majorem quæ fiunt cum repugnãtia efficaci voluntaria ℥ sunt concedo majorem quæ fiunt cum repugnãtia ℥ efficaci voluntaria ℥ sunt nego majorem. Duplex ẽ repugnãtia efficax et infax repugnantia efficax ẽ absoluta aliquid ℥ faciendi voluntas quæ exprimitur per hoc verbum nolo, repugnantia infax ẽ attritio infirma quæ exprimitur per hoc verbum nellem dato velleitas. quæ fiunt cum efficaci repugnãtia ea involuntaria sunt sed quæ fiunt cum repugnãtia inefficaci et hypothetica ea voluntaria ee ℥ desinunt sic judex qui amicorum precibus impellus instantem repugnantiam condemnare nollet nollem dato ẽ agere quæ quidem ex concupiscentia fiunt fiunt ℥ nunquam cum infaci repugnantia facta ℥ cum repugnantia absoluta.

Obies 2.º quod voluntatẽ consurgunt antecedit voluntatem ℥ ẽ concupiscentia autem aeris ẽ ergo &c.

Concedo totum ℥ dicimus ũ concupiscentiam antecedentem qualemcumque voluntatẽ consurgunt antecedit voluntatem ee sed ea quæ facimus posita illa concupiscentia voluntaria ee quare concupiscentia motus deliberati generis ℥ dicuntur primi primi Scilicet et secundi secundi. primo primi sunt ℥ qui quemlibet voluntatis consensum et deliberationem quemlibet sic antecedunt ne a corporis Machina petitus quam

a ratione profiscentes talis est illius motus qui ab alio est a turgo vel tamen est impetus
nisi per actus consensu facit in eum in cuius est potius quam aut est falsum aut alium falsi-
candum animadvertat. Motus secundo modo dicuntur ii qui plenum deliberationis et voluntatis
consensum antecedunt et vero consensum inchoatum et semiplenum ut vocant tales motus
illius qui postquam [illegible] Quia credit delicti judicem insequutus quamvis illius fauore etiam
flocculate quidem fuisse et scisset hic actus voluntarium dicno et tollisset se tamen
illum minuit. quamvis ne ignora voluntarium tollat.

Priusquam respondeamus dicendum quid sit ignora est quadruplex est ig
nora est cognitionis carentia sic si illius sit dei quam conditionis nostre nam scire
et tenemur ut si ductrices publicam ignorauerit opus est quam ignora vocatus si
vero sit illius dei quam scire debemus ut juris ignora in judice ignora pura
potentie seu cognitionis priuatio vocatus.

Ignora tripartita est scilicet ex capite scientie est vel ex parte illius qui ignorat vel
ex parte dei quae ignoratur vel ex parte ipsius actus in quo fit si factus donec
illius qui ignorat vincibilis vel invincibilis.

Ignora vincibilis est ea quae adhibita morali diligentia vinci potest.

Duplex est affectata et crassa seu supina ignora, affectata est ea iuxta
aliquis voluit manet, talis ignora illius qui peccatum aliquod cognoscere negligit
ut liberius illud transgredatur

Crassa seu supina est ea quam qui ex labore nullatenus vincere curat
neque voluntarium tollit nec a peccato excusat ea quippe ignora a peccato
et excusat quam nemo inculpatus ostendere potest nemo autem inculpatus ignoram
vincibilem obtendere potest in ea non fore voluit aut eam expellere neglexit.

Ignora invincibilis est ea quae adhibita diligentia morali superadhibita
quae prorsus culpa caret ac locum habere possit in praeceptis naturalibus postea
inquirimus

Ignora ex parte dei quae ignoratur juris vel facti ignora juris est ea qua lex
ignoratur talis est ea qua laborat ille qui nescit omnes actiones liberas ad
Deum referendas esse ignora facti est ea qua deus ipse quae fit ignoratus ut
si quis insons amicum occideret

Ignorãa dicam autem triplex ẽ concomitans, aeris subsequens.
Ignora aeris ẽ cuique voluntaria ẽ ẽ ante facti ẽ Cãa ut ea fabricata actio fecit
facti ẽ ignora illius qui venando occidit amicum cum feram ẽ putat
Ignora concomitans ẽ ea quae actionem ita comitatur ut eo sublata nihilominus
actio fiat ut si quis inimicum qui mortem inferre ostendit insciis occidens
Ignora subsequens ẽ eadem de crastino cognita.

Conclusio 4ª.

Quae sunt ens ignora ãante concomitante voluntaria ẽ sunt nam voluntarium ẽ ẽ ut vis dici qua fit cognitione quod autem fit ens ignora ãante concomitante cognitum ẽ ẽ qui n amicum aut inimicum cum feram ẽ putans occidit ẽ cognoscit se eum mortem inferre.

obies 1º. qui vult caam vult effectum qui autem agit ens ignora ãante vult caam qui n amicum pro fera occidit fatuam ferream ens fodere voluit —

Disquo majorem, qui & quem ens caã illã scrutandam ẽ praeviderat praevidere potuit concedo majorem sensu nego majorem.

obies 2º. qui inimicum insciis pro fera occidens juxta leges platonicas ergo quae sunt ens ignora concomitante voluntaria sunt.

Dato ãante nego consequentiam nomine n platonicas qui a illicita actio voluntaria ẽt sed qui a judex ex ãentibus eam voluntariam judicavit quare si probatur hoc illum sal eo incogitante occidum fuisse ẽ platonicas hinc quod Disi — dato ãante,

articulus 3us.

De Libertate

Liber dicitur illa qui sui juris ẽ nec actui subditus quare libertas in genere ingenua immunitas ab aliqua servitute cui plus triplex quae dividitur triplex servitus quatuor modi sumitur scilicet pro immunitate a coactione mobil ex morte pro immunitate ab obligatione praecepti obligatione pro immunitate a coactione ex pro immunitate a necessitate hãe facta divisione facilius solvi possunt difficultates quae contra libertatem fiet; solvit. difficile n ẽ ẽ dicendum

quadam ex illis libertatis speciebus esse tota ingressa totalis eadem nisi quadam
in illarum subtilium eadem que obtam

omissis quæstionibus probationibus et obiectionibus theologicis hoc solo hoc
nostro inuestigabimus

fatentur catholici omnes primos parentes in statu innocentiæ a concupiscen-
tia, morbo, morte &c. immunes fuisse, bene immutatum quando amisse eosque
illorum posteros in eadem calamitatibus obnoxios nasci quos ipsi post peccatum expati
sunt de immutate ac præceptorum observatione dicere hujus loci non est hæc quæstio
agitur tractabitur ubi de lege illius quæ speciebus agetur.

Difficultates quæ circa libertatem seu immunitatem a coactione fieri possunt
solvemus ubi de voluntario egimus tum ut ostendimus voluntatem cogi non posse quoad
actus elicitos; attingimus ea quæ eam minuere aut augere possunt illam libertatis
partem quare sola libertas a necessitate tractanda superest.

C

Existit in nobis libertas a necessitate quæ est indifferentia actus nam voluntas quæ ad
unum certa determinata est ad illud posse seu determinare liberæ a necessitate illud
in nostro fieri dicitur ad quod voluntas nostra ita determinata est ab eo abhi-
nere non potest sic volumus ac beati atque voluntas nostra ad unum ita determi-
minata est ut posse ad illud seu determinare sic quilibet actum ita facilitatis
posse non habere dem in multis aliis expedimur ergo existit libertas a necessitate.

Et actus libertatem a necessitate haberemus leges exhortationes minæ et præmia
ea nullius essent utilitatis. Sin actu faveremus ut abiis faciendis abstinere
non vellemus contrarium fructus præmii pœnæ delectus et consultationes, consilia tamen
minus, promissa inutilia non sunt a viris in sapientibus imo absque eis ad
libertatem.

Obies si libertatem indifferentiæ habeamus vel cum quodammodo vel cum
quodammodo neutrum autem dici potest ergo &c.

Nego minorem quoad utrumque partem possumus in agere cum agimus
et ab actione abstinere cum agimus.

Instis 1°. qui determinatus ē ad agendum libere ē libertate inferre dum autem agimus ad agendum determinati sumus. Ergo &c

Disquo majorem qui antecedentes determinatus &c. concedo majorem qui determinatus ē consequentes &c nego majorem & quo similitudinem est nego consequentiam qui determinatus consequens est aens. determinatus aens ē ea qua autumquo agens se determinat antecedit. determinatus consequens ē quae autum quo voluntas determinat subsequitur equidem determinatus aens in libertatem tollit se per determinationem non subsequentem ē determinatus ea quod n ē de loquendum ne determinet ē sequitur ne de loquendo abstinere ē ille consequentes quidem determinati sumus dum agimus sed semper determinati ē sumus actus determinatus n aens ē ea qua voluntatis se determinantis actum audit quae qua ab ea ē prodire usus vitae. determinatus ē qua multa angelici nunc pandere nobis ut sit ens ē finit n ante ut determinatus ē qua Loquod dixerat aut in voluntate mea positum est.

Major quoque sic quoque dixerat qui &c ergo stetur qui &c concedo majorem qui &c ergo stetur actus &c nego majorem hanc absolute in metaphysica ens sicuti finis.

Instis 2° dum agimus ē possumus ē agere ergo dum agimus antecedunt sumus determinati

Disquo aens dum &c in sensu composito concedo aens, in sensu diviso nego aens- esse consequentiam tanquam dum &c subsumo in sensu composito est in sensu diviso, dum agimus ē possumus quidem ē agere in sensu composito sed possumus ē agere in sensu diviso facere n fel ut simul agamus instanti sequenti ab illa actione abstinemus aliamve eliciamus quod sufficit ut aens ad agendum ē determinemur ex se in nobili ut ita Libertas in hoc n consistit ut antiquam agamus possimus agere et dum agimus ab actione abstinere aut aliam elicere.

Instis 3°. qui determinatus ē adeo ē ut ē agere et tam in sensu diviso, dum autem agimus determinamur adeo ergo &c.

Data majore nego minorem aut n in ea cognitus de actionibus hyperbolicis quae sine Ch. gratia fieri ē possunt actibus naturalibus. si de illis agatur nostrum ē ē decernere quando christi gratia voluntatem movam juvat et Deus in nobis operatur velle et perficere nec quomodo intelligenda sint multa scripturae sacrae

precamur ut ab ecclesia quotidie fiunt christianorum patrorum loca quae attendi debent ut pro
beatus non a deo determinari contra illam de notione libertatis & determinata nam
juxta canonem quartum sessionis sextae Concilii Tridentini si quis dixerit liberum
hominis arbitrium a deo motum et excitatum nihil cooperari excitando deo consentiendo
atque vocanti quo ad obtinendam justificationis gratiam se disponat ac praeparet neque
dissentire posse si velit sed velut inanime quoddam nihil omnino agere mereque passive
sic se habere anathema sit. deo dicimus data majore.

Ex libertatis a necessitate notione facile intelligitur quam indifferentiam speciem negativam, ut omnem
de claris fiat quaestionem nostram specialem propositionem exponemus et probabimus quae

Indifferentia dem & determinationis negatio duplex dicitur altera activa altera passiva activa est ea qua res aliqua indifferens ad hunc aut illum modum recipiendum,
activa est ea qua facultas actionis cujus ex indeterminatione ad determinatum nem transitur
ut ex duplex altera contradictionis altera contradictionis, contradictionis quae ex
gravitate scitur est ea qua facultas ut actum aliquem eligere vel non eligere indif
ferens contradictionis quae ex specifica vocatur est ea qua facultas actus oppositos
circa actum aliquod eligere vel illud amare vel odio habere.

Conclusio 4.ª

Indifferentia actum contradictionis ad libertatem a necessitate requirentem, nam
libertas a necessitate est ea qua voluntas tam indifferens est ad unum ut possit indeter
minata esse determinare contradictionis autem indifferentia requirentem ut voluntas
ad unum possit se determinare aut a determinare ad determinandum est ut ab
aliquo actione faciendo obtinere possit.

Conclusio 3.ª

Indifferentia contradictionis ad libertatem a necessitate non requirentem nam indifferen
contradictionis est ea qua voluntas ex multis actibus et actibus oppositis et qualibus
possibilibus ad unum se determinare ut unum ad alterum. libertas autem a necessi
tate portulat ut voluntas ex multis actibus aut actibus contradictis ad unum aut alterum
se determinare possit, ubi voluntas a necessitate libera est a necessitate, ut autem
voluntas a necessitate non requirentem ut ex multis actibus aut actibus oppositis

ad unum aut ad alterum secundum determinate, potest ergo ipse quod potest ad unum determinate aut ad alterum indifferenter, necessitatur ad unum determinate non autem indifferenter possumus.

Obies voluntarium est a libero cum contrarietate autem indifferens ad voluntarium requiritur

Dicitur majorem voluntarium est a libero a coactione concedo majorem a necessitate nego majorem voluntarium est a libero a coactione, voluntarius ad actum elicitum cogitor pot ad voluntarium est a nescit fieri pot ut aliquid itaque nunc ut abilitas differens abstinere possumus quare liberum a coactione contrarietatis indifferens exigit sed liberum a nescit sine ea stare pot sin abstinendo abstinere pot ad unum nolitum.

Probis autem ille liber est a nescit in quem dominium habemus aliqui dominium habemus in autem voluntarium voluntas vel homem actuum dominia pot quia nullum eliciat quin velit.

Dicitur majorem ille autem liber est a nescit in quem habemus dominium ita ut illum ponere aut non ponere possimus concedo majorem ita ut possimus ponere nego majorem dicitur similiter minorem et nego consequentiam habemus in elicita voluntate nostra autem eo sensu quod ad illos ponendos cogitor possimus sic dominium in eos semper habemus ita ut abilitas ad neutra possimus ut jam dixi fieri pot ut voluntas aliquid habitualiter agat vel non agat ut abilitas omnino abstinere pot.

Obies 2° sit indifferens ad libertatem seu electionem duo requiruntur quorum alterum est indifferentia ita eo quoque majus est vis electiva quo autem major indifferentia est eo major est vis electiva, quo in magis ignorantes eo quos proponimus eo majorem indifferentiam necessario ignorant illam vis electivam augetur.

Dicitur majorem sit indifferens sola ad duo electionem requiruntur quae majus est indifferens eo majus est vis electiva concedo majorem sit indifferens cognitionis conjuncta ad duo electionem requiruntur quae majus est indifferens eo major est vis electiva nego majorem concessa minore dicitur consequentia indifferens sola ad requiruntur ad duo electionem concedo consequentiam indifferens cum cognitione conjuncta ad requiruntur ad duo electionem nego consequentiam itaque vis electiva

ab ind differã fola ſcienda ō ẽ qi ñ obta ꝓpotta ō cognoscit effugere ō ꝑt unum quidem alit amitto ꝑt assumere sed actio illa electio dicit requirit nihil impropie admodum electio ñ ẽ actus quo voluntas ex pluribus quae in deliberatione nem cadunt unum prae alio ꝓpter dignitatem aut utilitatem majorem judicatum eligit ubi autem nulla ē cognio unum prae alio ō assumitur

Instis 1° quod destruit indifferam ad unum electionem requirentem nihil ñ electione hic indifferã ē ō ꝑt cognio autem indifferam destruit ubi ñ enderlet cognoscimus unum alit ẽ melius aut utilius indifferã ē deliberatio desiderat

Disquo majorem quod tollit indifferam ex parte potes ad unum electionem ō requirentem Omnis majorem ex parte actus nego majorem, itaque &c.

Instis 2o persecutante enda mens ō ꝑt ō assumere sed actum dicitur quod melius ẽ cognoscitur ergo enda destruit indifferam ex parte potes

Nego consequm, quidem ō ꝑt sed ut mens persecutante enda ē ō obsequium sed cum desiderio enda ubi esset attenta obti considerãs ex mens ab hujus obt. contemplatione ad alteriores considerationem transire posset electionem illam negotiata potest dem aliam sumendi.

Instis 3° Si mens indifferam ex parte potes prudentia enda, deo conservaret quae attentionem suam ad aliud dirigere ꝑt deus ad id nequit sunt enderlet cognita nullam ex parte potes haberet indifferam. quod huic objectioni respondendum sit in metaphysica divinus

Instis 4° Si indifferã ex cognio ad unum electionem requirentem quae minor est cognio est indifferã ex minor est de electione, quae autem minor ē cognio ex indifferã ex minor ē de electione.

Nego minorem quae ñ minor ē cognio est indifferã ex minor ē potentias unum prae alio assumendi.

Instis 5° Si voluntas habet qi ex habitu male agunt minus liberae pecuniam ad qi ex habitu male agunt minus libere pecuniam.

Nego minorem quae ñ majora ē ad unum determinãs ex minor ē ab eo abstinendi potentias ex minor ē libertas de qua hic agitur quae autem ex habitu pecuniam

Negat de unum determinantes.

Instis 6°. Qui exhabitu agunt minus libere peccandi minus est eorum peccatum falsum consequens et antecedens

Nego majorem. Si in eodem culpa in multo fuerit eorum libertas et minus proptera scire et illorum peccatum quemad modum minus scindo. Qui ex habitu bene agunt quod bonum facilius operentur iniquum est etiam eos qui consuefiunt in malis obsequentes pronos habitus contrahunt et culpa funebremente in malum flexibus minus et punientes judicare.

Instis 7°. quo major libertas eo culpa major ergo si qui ex habitu peccant minus libere peccandi minor est eorum culpa

Distinguo cum quo major et libertas et culpa concedo cum culpa in paribus nego cum consequentia. Itaque quo major libertas et peccatum majus ubi qui minorem libertatem habet illius immunitatem culpa sua fallere et ex. gr. ex debitis habitus si cum sine culpa sua vehementi consuefiat abruptus aliquid prohibitum facere alias vero nullo velle si consuefiat motus in eandem culpam cadere hic ergo Liberior magis quam ille peccator sed ubi culpa nostra aliquid de libertate amisimus minori poena potius ex bonis dignis.

Instis denique qui culpa sua divino auxilio licet multa prohibita facere non cum et ergo qui culpa sua dedecus in libertate fallere minus quam alios peccat.

Nego cum qui in scires se ob unum factum furore ita excaecari ut cognitione privatus quemcunque alium indiscriminatim peccatorem odio deceat minus fleturus et quod hinc sine libertate facilius ergo qui culpa sua libertatem amisit longe et tunc aliquid male facit.

Addo quod nisi qui ex habitu male agunt de altis longe se habeat licet in maximum vehementius prorumpant hinc tamen frequentiori mutatio possunt cognosci cum aut hinc cognosci esse possunt se habitus qui multos alios in pallos tantum facti officia ad modum restituerunt et.

Obies 3°. ex negatis nobis sequentia judicium et et liberum fallunum

Consequens ergo

Nego propositionem ubi in quo alii aut potius eundo judicium liberum sit fuisse

an fieri possit ut unda manente o assentiamur exnotoria in rebus factis tum non tam ab obbi evidentia cognitis cogitatione abstinere possit nimirum vero persecutante unda possit assentiri.

Obiect 4. gratia electionis efficax de se qui[a] omnem flexum habet effectum tollit huius voltis indifferam. libertatem tamen tollit.

Respondeo ppm. de gratiam efficacem cum libertate conciliare sufficias nobis cum nobis catholicis finibus credere liberum arbitrium a deo motum assentire posse si velit

Instabis Christus vim electivam habuit et tamen indifferens erat. ergo

Iuxta obtionis et similium Solutio ex ppijs sed ex theologis quarenda ex dictis patet quid sit libertas a coactione et a necte quare sit

Articulus 4.us

De Libertatis subto

Disputant inter Sc. phicos de libertatis subto alij in solo intellectu alij in sola voluntate alij denique in utroque facultate cum suis contendunt.

Hec opinionum diversitas orta e ex eo quod judicium de quod voluntas ad unum potius quam ad aliud se determinat intellectui tribuerunt cum autem in principijs nostris intellectus mere passivus sit hec quastio non pulsam difficultatem patitur statuimus ergo libertatem in facultate aut in sedem habere sic argtur.

Conclio

Libertas in voluntate recipitur non libtas e vis electiva, atqui nisi electiva ad voluntatem pertinet. eligere n e agere ergo voluntas sola agendi capax e cum intellectus passivus sit ut in metaphisica probauimus.

Hec tamen ita e recipienda sunt ut opiniones vim electivam distinguit a

voluntate ꝺ n voluntas ipsa quatenus ad unum potius quam ad aliud se determinare potest. Ad primum voluntas ipsa a mente ꝺ diguitur n nisi quatenus percipit intellectus vocatus ita quatenus se determinare potest. Speculata voluntas dicitur

Obies 1°. illius facultatis ꝺ eligere agere ꝺ cognoscere intellectus autem cognoscere. ergo &c.

Nego majorem eligere n ꝺ agere cognoscere vero potest aliqui ejusdem facultatis ꝺ agere est potest. Si n quidquid ꝺ in mente nostra est actus aut passio actus nem ad unam, passio vero ad alteram facultatem deservire debemus aliquid aliud &c ergo actio ad unam &c. proinde illius facultatis ꝺ eligere &c.

Instabis Eadem facultatis ꝺ est eligere et cognoscere sed actus eligens cognoscere ne ꝺ ducendus facultas autem eligens cognitione dicitur

Nego majorem ut n facultas eligens cognitione dicatur sufficit ut sit quidem sine ea ex qua facultas cognoscens ꝺ qualificatus.

Obies 2°. libertas in ea mentis facultate consistit quæ aliqua determinat intellectus autem facultates aliquas determinat, voluntas n ipsa quam ades determinationem accipit

Nego minorem voluntas n se ipsam determinat.

Pauca de libertatis obtinere dicenda sunt, ut voluntas quæ libertatis ꝺ sedes et amoris exordii capax ꝺ ita nostra libertas circa bonum prosecutionem et mali fugam locum habet sed hæc præcipue quæritur quod sam si obtinere actus illius liberi actus illius libertatis unum quo bonum prosequitur aut illud quod propter aliud desiderat et medium dicitur aut illud quod propter se et finis appellatur

Et hæc quattuor solutas observandum ꝺ finem dupliciter considerari posse vel in communi vel in particulari. finis ultimus in communi ꝺ bonum quoddam universale quod ꝺ voluntatis objectum formale est. finis ultimus specialium singularium quorundam determinatorum quæ non bonum esse est vel saltem talis judicatur ea quibus ad finem propositum pervenire possumus media vocantur.

Conclusio.

Finis ultimus in communi et sub ratione beatitudinis specialis ꝺ libertatis obtinere nunc quod negotio desideramus ꝺ libertatis nostræ obtinere beatitudinem in communi negotio desiderantes nemo n ꝺ quin eam ꝺ cupiat ea beatus.

Conclio 2a.

Finis ultimus in specie ē libertatis obtinu nam quod libere intenditur ē libertatis obtinu finis autem ultimus in specie libere intenditur tendet ē a nobis ut felicitatem nostram in deo aut in creaturis ponamus hinc ē quod alii deum alii divitias alii honores ut summum bonum desiderent.

Conclio 3a.

Voluntas libera ē circa media nam voluntas libera ē circa eligere aut ō eligere sit atqui voluntas unum medium eligere aut ō eligere sit sic vg alii divitias amplexare cupiunt aut mercaturas aut medicinas aut legum scientias aggredi dare volunt ergo &c.

appendix

de studio practice practico

Cum ultimum finisque judicandi potestatum intellectus tribuisset cum quæ voluntatem nullum actum exercere existimem quin intellectus judicium præcat ex pendere solent an judicium illud necessitatem voluntati imponat ut autem hæc quæstio facilius intelligatur explicatur duplex cum eis judicium diquenus sit dilativum et practicum.

Judicium speculativum ē illud in quo ō de rebus agendis sed de sola veritatis inquisitione agitur ut hoc totum ē sua parte majus.

Judicium practicum ē illud quod ad res agendas refertur duplex quoque distinguitur generale et speciale, generale ē illud quo abstrahendo a circumstantiis id quod agendum ē affirmat vg dandæ ē elemosina, speciale quod practica practicum vocant ē illud quo circumstantiarum rerum habita ratione aliquid hic et nunc agendum ē judicatur. vg si ad pauperis aspectum judicares hunc pauperi elemosinam nunc dare debeo

Quæritur pmi ut jam diximus an hoc judicium voluntati necessitatem imponat, ut illis respondeamus et ut hæc quæstio facilius et melius solvatur sit.

Conclio

Judicium practice practicum necessitatem voluntati ō imponit, nam quod a voluntate libera Si Se determinante necessitatem voluntati non imponit, necessitatem hic de qua agitur ē ea quę voluntati determinatę nem ita producit vt ea ō determinandi tollatur potestas, judicium autem practice practicum quod autem libertatem auferat ē a voluntate sic dicta libera determinante, voluntas n Sola judicat. ergo &c.

Obies illud judicium voluntati necessitatem imponit quo posito voluntas ab actione abstinere ō pōt atqui posito judicio practice practico voluntas ab actione abstinere ē potest Si n tunc ō agere judicium hunc quo agendum ea judicavit ō esset practice practicum ergo judicium practice practicum imponit necessitatem voluntati

Disquo Majorem illud judicium voluntati necessitatem imponit quo posito voluntas ab actione abstinere ō potest Si ab ipsa voluntate ō profitificatus concedo majorem Si ab ipsa voluntate profitificatus nego majorem hanc explicationem ō indigent

Instabis judicium quod necessitatem n ponit voluntati imponit licet ab ea detur fieri judicium autem illud ē n datum Saltem cum adest evidentia ergo &c.

Disquo majorem judicium absolute n datum necessitatem voluntati imponit concedo majorem judicium hypothetice n datum necessitatem voluntati imponit nego majorem atque posito quidem evidentia voluntas n agit sed cum ab omni consideratione attentionem vertamus ad hoc esse possimus et dum aliam consideramus hoc judicium necessitatem autem absolutam voluntati ō imponit.

SLC explicatis iis quę ad congressum huiusmodi determinum principia spectare de acquisitis nunc dicendum ē.

Tertia Pars
De
acquisitis huõrum actuum principiis

acquĩta huorum actuum principia habitus dicuntur. habitus nomine eam
intelligimus speciem qualitatis qua res se et immediata facultatem ad agendum qualem
habitus dicuntur in naales et supernaales, naales in acquisitos et congenitos, acquisiti in spirituales et corporeos, spirituales in sensuales alios ad intellectum alios ad
voluntatem pertinent quorum omnium definitiones in metaphysica attulimus ib. etiam probavimus intellectum et voluntatem habitus ee qualitates mentis adventicias sed bene explicari non posse ex cerebro nostri ingenii et sed expedire spiritum aliquem naturalem
plures agitus de eorum natura dicemus nunc singuli morales habitus ii pro
ci que qui voluntatem ad bonum inclinant et virtutes dicuntur sed cum actus virtutis
noscuntur nonnullos quin cum regulis morum conformes sint ibi antea dicendum e

Tractatus primus

De legibus in vrsum

articulus

Duplex e voluntatis huius regula proxima alterum alterum remota, huic
nihil aliud e quam ipsa dei voluntas quae ita ordinatissima ee potest illa vero
e ipsa humana ratio quatenus honestum alterum ipsi secundum illa lex altera dicitur
huic vero naalis.

Lex secundum aliquos dicitur a legendo quia legenda proponuntur vel a eligendo
quia eligere est obligari sed definitione quae ex nonnullis notionibus petitione principii
negotia secundum nos usum definienda e.

Secundum dictum Thomam lex e quaedam actionum humanarum
vel quam ad id quod rectum e agendum et quod honestum e omittendum
dirigitur vel bonitas e agendo dicitur et fugiendo huic regula quae cum legis
latione comparata definitio sit recta agendi ratio. definitur quoque ordinatio
rationis in pravam honestam et prohibens contraria.

Duo circa legem quæri solent 1°. an lex ãis promulgatione indigeat ut obliget
2°. etiam ad intellectum an ad voluntatem pertineat ut autem prima Actualis quæstio
sit

Conclio 1ª

Lex ãis promulgatione indiget ut obliget nam promulgata legem ẽ cum signo aliquo
sensibili noto vg aut scripto notata facere aliqui necesse ẽ ẽ legem ẽm signo aliquo sensi
bili notam facere ut obliget ẽtiam S. Th. lex naturalis multo signo sensibili manifestatur
obligatoria cum in mentibus nostris a deo creante ẽm possit esse aliquibus notorum cognos
ci possit

Conclio 2ª

Lex positiva indiget promulgatione ut obliget, nam lex positiva ẽ ea quæ aliqua
legislatoria voluntate manifestata lex autem ẽ libera legislatoris voluntate profecta
promulgatione indiget ut obliget lex ũ obligare ẽ ꝑt quia nota Sit aut saltem cognos
cibilis inique ũ esset aliquem timeri obligare aut facere quæ justa aut prohibita
ee nunc nouit nec scire potuit aliqui nosse ẽ possemus quid legislator libere decreverit
qñ signo aliquo sensibili ẽ manifestatum fuerit quid ũ cogitet cognoscato ẽ possa
nunc qñ tam nobis ignorata maneret

Obies 1°. quod ẽ de lege ista ẽ Requisitus ut obligat, promulgatio autem ẽ de
positiva legis essa. ergo de

Nego minorem ex ipsis ũ adversarii quod requisitus ut lex obliget ẽ de essa
tia ẽs ũ legem nondum promulgatam obligare asserunt qñ promulgatio
legis essentiæ ẽ lex autem positiva sine promulgatione obligare ẽ ꝑt ignorabilis
quando promulgata ẽ ꝑt ignorari

Probis quod legi extrinsecum ẽ illi ẽ essentiale, promulgatio autem legi est
extrinseca ergo.

Disquo minorem promulgatio activa ẽ legi extrinseca concedo minorem
promulgatio passiva nego minorem et consequentiam. Itaque actus ille quo lex promulgatur
legi ẽ extrinsecus modus ũ ẽ sed actus illius qui legem promulgat sed promul
gatio passiva ẽ illius cognitio legi ẽ extrinseca sicuti ũ ligatore ẽ ꝑt.

Probis lex facta ẽ debet antequam promulgetur ergo ne passiva quidem pro
mulgatio legi essentialis ẽ

Distinguo aens lex facta ẽ debet saltem incomplete antequam promul
getur concedo plene completa nego aens et consequentiam itaque ante legislatoris prohibere
aut imperare aliquid decernit hæc voluntas completa dicitur ꝑt qui signo
sensibili manifestata fuerit.

obiez: promulgação é legis applicão, legis autem applicão de illius essa de ergo

Disquo mayorem promulgação é legis applicão a legislatore facta con ab: is qui eam ignorant
tamen nego maj. itaque essa de legi ut ab iis quibus possibiles applicatus sed legi essa é
us qui eam fert illam applicat iis a quibus ignorabunt eam
ignorare ó verisimile.

obsdum é verisimile deferre ultimam promulgão legis essalis sit dictus nec ne modo contractus
nullam legem obligare nisi promulgata fuerit

obiez 2: vox capta quia dei et proximi amorem inducant ad legem positivam ferendam
tamen praecepta illa obligant antequam promulgata fuissent.

Disquo maj. praecepta quia dei et proximi amorem inducant ad legem positivam ferendam
nãlem simul ferendam conclud majorem ad legem ferendam solam nego majorem itaque
praecepta quibus dei et proximi amor imperatur obligant antequam promulgarentur quia
ad legem naturam pertinent et facta ad naturam mortalem actionem cujusque eamdem
quoscha tuncvenit.

Conclũo

Lex é voluntatis autem rationis illius é facultatis legem
et prohibere legẽ ó ad imperat aut prohibet voluntatis autem é prohibere et imperare quia
prohibet aut imperat agit autem autem voluntatis boni communis.

obies illius facultatis legem cadere cujus é cognoscere quid sit agendum aut fugiendum, solius
autem é intellectus cognoscere quid sit agendum aut fugiendum.

Nego majorem cognoscere ẽ quid sit agendum et fugiendum é quidam prudentiae
vero legem é agere si autem determinata sint in mente facultatis ma in ipsa illius, prudentiam attem
facultas altior vero agit sed ejus dispositione determinata é illius mentem quod
omnes cognoscit intellectum quatenus cognoscit legislatio vero agit voluntatem appellatus legis
autem potest ad mentem quatenus vult ó vero, quatenus cognoscit simplicitus si ẽ ad legis
latoris cognoscendam voluntatem. audet legem ó fieret.

Articulus 2us

De Legis divisione

Quum lex sit statuta imperandi et prohibendi não totuples dicuntur pit quotuples hic naturalis
não cognoscitur unum jgitur acto ordinem ad finem (de angelis autem ó agimus) triplex
Legis duplex species a nobis dignatur divina scilicet et humana. divina é ea qua a deo tota fuit
data que vel mediate vel libere datum é scilicet positiva duplex scilicet mediata vel immediata
vel in nobis et quatenus hic naturalis cognoscitur hic naturalis illa vero actiona dictus. lex publica
divina duplex é vetus et nova illa mediata: hac vero immediata testamento continetur lex ab hominibus lata

humana statuas ecclesiastica ē vel civilis, ecclesiastica facile conciliorum generalium canonibus summorum pontificum ex summorum pontificum decretis civilis cum prudentibus ex iurisconsultorum aliquam edictis ad haec accedunt Senatus consulta longa consuetudo populi consensu approbata dum ē consuetudines quae sine lege subsunt.

Nam legibus subsunt per ipsum sed quod justum ē vel quod juste agitur aut omittitur est tamen humanus quoque per ipsa legum scientia quae per naturalem legi subsunt semptum dum modo dictum de his quae ipsa ratio ē ut ea quae naturaliter quod rationi docet aliud per gentium non male dicere ipsa quod apud eos naturae dictatum sermones aliud per pointum quod dicimus ē ablu annum procedit deus in ecclesiasticum scripta

Et tuto alienter nobis naturaliter mercantes maxime de lege actione et naali Unum agemus.

Varticulus 3.us

De
Lege aeterna et naacli

Lex aeterna ē dei voluntas qua vult ōia ē ordinate fieri et quae ipsa ē subsunt de illius ambulate differens ē per omnes nihil quatenus aut per deos mentes eorum nisi per se vigilum aliud nobis manifestatum aliquando cum eos de omnium quatenus nihil aequatum Valtem illius cognio nem mutabus nato is impressis deus aut quatenus in nato i aut nato tuta mento nobis proprie sunt

Cognio legis aeternae ōium lis mutabus edeo impressa lex naalis vocatur qua definiri ut agendorum et fugiendorum cognio a voa autho ut mutabus nato is impressa

Trio de illa mutabilibus primo ac capitat 1.o qui sine quae si pari illius praecepta 3.o an abrogari possent et habeit potes dispensari.

Conclio 1.

Existit lex naalis nam lex naalis ē cognio agendorum et fugiendorum ōium mutabus ab ipso deo formanti impressa atqui cognio agendorum et fugiendorum ōium mutabus a deo fluente nisi possit fuit cognio autem ab ipso nisi author mutabus nobis in pectus dictus cum facta de mutum altione nullo momento aut docente cum cognium possumus atqui facta ad mutum altione nemine momento et docente quae dam et facien dae quae dam vero omittenda cognoscere possumus qui ū diligenter ad scrutandū animi pe scrutandam in mente sua deprehendit a quo existam et ob ea quae possit deprehendit unde facile colligit se ad illud diligendum et illud fugiendum natum esse ita ignis filiorum ēē intelligendo.

Obies 1.o lex aterna sufficit ergo lex naalis inutilis ē

Disquo eam lex aterna cognita sufficit equidem eam ignota nego eam cognitam atque lex quidem aterna sufficit ubi cognita ē sed si ignoretur ad mutum conformatum magis ē insufficiens quam si ē explicet, Duabus autem modis cognosci potest primo si aliquod sensibile et tum lex positiva divina vel per ideas mutabus nato is impressas et tum lex naalis vocatur

Quaeres quae sunt primaria legis naalis praecepta

Respondeo primaria legis naalis praecepta sit dei et proximi propter
deum amore posita

Probatur 1°. quia quod ex ordinem ante omnia primum praescribi naali lumine
cognoscimus primarium legis naalis praeceptum mento et actus alteri lumen naale nos docet
deum supra omnia amandum esse ordo ut praescribit ut entium dum perfectissimum a quo
omnia accepimus supra omnia amemus secundum ut ordinem ostendit eo magis amanda sunt
quo sunt perfectiora deus autem est perfectissimus et a quo accepimus ut ipsa vere
habemus.

Probatur 2°. quia lex naalis postulat ut eodem modo cum aliis hominibus agamus quo illos
nobiscum agere optamus nemo autem est qui optet ab aliis amari ac se ipsum
diligere nec ipse ergo lex naalis praecipit ut proximum amemus hic autem amor propter
deum est dilectio, ergo ad deum diligendum tenemur.

Ex hoc praeceptum sequitur quo mentendum est nec furandum &c.

Obies 1°. Si lex naalis dei et proximi amorem praecipiens lex positiva de festis pre-
cipiens atque tamen ergo.

Nego propositum licet hoc ad se ut pars attendendo illa praecepta cognoscant cum
hoc a pueris subtilibus et impeditis ab illo actione per quos innocentes de festis a pigro
aliquo subtili ex admonuit deus se eadem imperare hanc atque legem quam in mentibus
suis rite pectus habent cum his quae praecipit deus conveniat

Obies 2°. praecepta naalia cibus nota est debent prout de cibus gentibus communica-
hoc autem praecepta cibus hominibus communia quae sunt nimo inter ea ipsos qui dei existant
agnoscunt, fuerunt qui deum colendum esse negarunt multi sunt hodie qui nulla in pro-
ximum officia conferre se teneri putant ergo hoc praecepta ad legem naalem non pertinent.

Nego majorem cognito quidem legis naalis praeceptorum hominibus cibus impossibile
est debet ut eam nullo momento ante docente acquirere possent sed naeth est ut quidquid
praeceptum est prohibitum legis naali actu cognoscant illud a nemine cognosci nemo dici
potest quod attentione ad mentem facta et nemine docente deprehendimus ergo praecepta
legis naalis cibus nota esse debent.

Quaeri Solet an lex naalis in omnibus ita cognosci possit potest ex dictis primaria
legis naalis praecepta a nemine edocto naeth possint omnibus ita cognosci posse.
quilibet ea ad mentem suam attendendo illa deligere potest.

Conclusio 2ª

Lex naalis abrogari a pote non abrogare legem est legem quod dicimus obligandi

Testimonia leges autem naalis quoad eius obligandi testimonio pst sive illius obligandi testimonio pst sive illius obligandi testimonio pst sive ill

in casto adimere aliquo concedo a deo aliquo precepto in contrarium aliquo negotio naturali;
proximi amovem praecipit quem adulterium cum occidere vetat sed lex naturalis a imperat
et prohibente deo proximum diligamus sicut a prohibet occidere proximum deo jubente
ut intelligere alius deus in supremus a vitae et mortis dominus dicta ratio nos
erga proximum ex aliqua causa debere qui ab eo in praeceptus quem adulterium ergo
jubente deo aliquem occidere possimus lege naturali lata ita et eum odio habere. —

Obiect 2°. praecepta decalogi ad legem naturalem spectant atqui deus ab eis
dispensare potest haec in praecepta libere tulit ergo deus a lege naturali dispensare potest

Disquo minorem probationem deus libere haec praecepta tulit extrinsece concedo
quatenus nego probationem deus quidem libere tulit haec praecepta extrinsece potuit
in signo sensibili illa a manifestare ad deus libere a tulit haec praecepta ut
infere scilicet ita ut deus sic necessario amat et mendacium odit ita explicite
tacite quod haec sit necessaria ut velit ab eis aliquid exercere mendacium ultimo et
nunc necesse videatur aliquando sine peccato deorum mentibus imprimere sine
eo signa contraria et sensibilia. haec praecepta declinata faciat sic in a potest
et deus qui summe bonus a creaturas naturales in manifestabili secundum ut
bi jubet.

Obiect 3°. adulterium pro polygamia matrimonii solvo legi naturali repugnant
atqui deus haec dispensavit praecepit in osea ut uxorem fornicariam duceret permittit
prodire ut repudiet libellum dederet et ut filios simul uxori haberent ergo deus a
lege naturali dispensare potest

Nego minorem et ad primam partem dispondeo adulterium ex toto alicui
oblationem sed cum praefata fornicariam deo jubente desit tantum alienum a violat
nisi imo illius uxor a dicitur postea fornicata et ita: fornicata fuisse cum diuturne potuisse
ad 2dam respondeo ex potest contra jus naturale ut aliquis privato authoritate plures
habeat uxores vir in cui sui corporis potestatum uni foeminae dedit cum attente dare
a potest prima legitime et recte non potuisset ut mulier quae deum servet in viduam
quod vir in conjugem sed a contra jus naturale ut deo jubente aut per
mittente vir plures habeat uxores cum a sit supremus et mortis et omnium
dominus varietas praeter speciales quasdam rationes et circumstantias permittere possit
ut vir plures uxores habeat ad tertiam respondeo dispensationem matrimonii privata
authoritate factam posse ex contra legem naturalem deum a illius ministerium
author a per se ipsa illud quod deus conjungit ita hoc a separet sed facile probat a
potest pugnat cum recta ratione ut matrimonium deo jubente solutum ut in mulieres unum
deo conjungat cum alio separet potest supremus a in omnes dominus.

articulus 4us
De Conscientiâ

Conscia non nos hic ꝛ intelligimus sensum illum intimum q̃ nos mens recognitare et existere et cognoscit Id eam cognitionis speciem q̃ mens cognoscit et judicat quid sit agendum quod fugiendum duplici modo Scilicet juxta ratione subiectiue et ratione obiectiue

Conscia ratione obiectiue spectata vera ꝛ aut falla vera ꝛ ea qua judicatur aliquid honestum ꝛ et rectum esse quod revera cum vera ratione conueniat aut revera ab ea dissideat falsa ꝛ ea qua aliquid judicatur licitum quod prohibitum ꝛ aut vice versa.

Conscia ex parte subiecti duplex quoque ꝛ certa et incerta, certa ꝛ ea qua aliquid sine errandi formidine aut honestum aut turpe judicat aliquando cum veritate aliquando cum falsitate conjuncta ꝛ. incerta ꝛ ea q̃ aliquid prohibitum vel licitum ꝛ ea ita judicatur ut aliqua dubitandi formido

Duo erunt hujus articuli puncta in prima expendemus an quod quid sit contra conscientiam sit peccatum in secunda an quod sit ex conscientia erronea sit certa culpa expers

Conclusio 1ª

Quod sit contra conscientiam semper malum ꝛ. nam quod peccandi voluntatem includit semper malum ꝛ nullo ꝛ peccare ꝛ malum, atqui quod sit contra conscientiam peccandi voluntatem semper includit ergo sit contra conscientiam ꝛ facere aliquid quod prohibitum ꝛ et omnes aut abstinere ab eo quod faciendum ꝛ et judicamus Id quicquid quod prohibitum putat aut abstinet ab eo quod facere debere existimat peccandi voluntatem habet ita ꝛ ꝛ affectus ut ab actione illa ꝛ abstineat et itaque dicere malum ꝛ et de que peccatum haberet ergo quod fit.

Conclusio 2ª

Quod fit excusatio erronea peccati semper expers ꝛ ꝛ, nam quod primarijs legis naturalis praeceptis repugnat semper malum ꝛ, cum in nullo inculpabiliter ignorari ꝛ possit ignoratio eorum quae peccata imperantes aut prohibentes a peccato ꝛ excusat atqui conscientia erronea certa aut primarijs legis naturalis praeceptis repugnare potest sic aliquis potest putare sine ullo errandi formidine se peccata auctoritate ei a quo loqui fuit violentas manus afferre posse et actiones suas liberas ad Deum referre et ꝛ ergo quod fit.

Et certo multi dei ecclesiam persecuti sunt obsequium se praebere deo putantes ꝛ in scriptis Apostoli ergo quod fit.

Hinc sequitur conscientiam gratiam ꝛ posse certissimam omnem regulam nec excusare a peccato si erratus ex ignoratia quae facile possit vinci

appendix
de
animi affectibus.

Quæ, Cicero perturbationes quintilianus affectus vocant passiones vulgo nominamus quæ nihil philicæ sit earum vim, naturam, numerum explicare volumus tamen primo dein in moralibus tractatione ne ab antiquâ illa consuetudine omnino discedamus breui illarum definitione præmissâ quæ earum vim non sit ita malas intueri nec in virtutum domum cadere possunt nec a moralis regimur intellectus puras mentis dictates cum illis a mala discretas contemplatus fuerit vero et imaginatio animi corporis nullum occasionem præbet sic voluntatis non intelligimus vim in corporeum quâ ex hominum boni impressione ab actibus non iusta et congruita actiones liberos exeunt Ad quatenus ad notitiam de corpore pendent obita quies sanguinis, spirituum animalium ope cogitationem producimus professentes tunc affectibus intendi vocatus, cogitationi quæ animi valumenti spirituum animalium natura congruitas sint perturbationes et affectus nominamus itaque affectus definiri possunt animi commotiones sanguinis aut spirituum animalium cogitatione excitatio vel ut aliis placet affectibus notus ex affectione seu impressione mobilitatus

His præmissis expendenda est celebris illa quæstio quæ stoicos et peripatheticos maxime exercuit de bonitate et malitia affectuum hanc controversiam de vocibus magis quam de rebus ortam multi existimant. Stoici omnes animi perturbationes malas et affectus peripatheticis contra passiones moderatas et rationi subitas bonas et affectus malos

Sed ut notitia de hac controversia proposito quæ vocabuli sit expeditior observabimus quantum ad præsens institutum sit modo malum dici possit vel quia lex et recta ratio vetat ut nisi spectatum peccatum sit vel quia ad aliquid prohibitum nos impellit vel quia mentem notitiam sui in functionibus turbat.

Patentur omnes affectus nisi spectatos peccata omnes et saepissime a libertate voluntatis consensum antecedunt quare expendendum est an mentem in suis functionibus turbent et impediant et hoc solum malos dici possunt quæ de re sit

Conclusio

Omnes animi affectus ex natura sua non sunt mali. Deo nec affectus mali dici possunt quia mentem notitiam ad peccatum impellunt aut eam in suis functionibus turbant et impediant

aliqui oēs affectus non ad peccatum impellunt nec mentem notabiliter in fortitudinibus tuis haut
misericordia ñ quē ad spectaculum aspectum aliquis affectus admirāo qua sibi antiqui etiam
ex solis ecclypsibus presagi fuerunt dolor extorta quibus justi commouentur ob prauas impe
borum actiones subtrahendum animi affectus aliqui affectus ista ad malum ō nos impellunt
nulla lex ñ nec recta ratio solis eclipsim eclipsi causam investigare natat tum abest ut affec
tum nāalium admirāo cognitionem causarum impedat ut contra ad illius comparationem nos
excitet ergo omnes naī affectus ex naā sua non sunt mali.

Obiect 1° oēs animi affectus a concupiscēa, aut concupiscēa mala a peccatum n̄ e aut
peccati comes.

Disquo majorem oēs animi affectus a concupiscentia sumpta pro inutili appetitu
motu ō e pro motu qui nos ad peccatum impellat nego majorem distincta pariter minore
nego consequm. itaque concupiscēa duobus modis sumi pt vel pro quolibet inutili appetitu
vel pro ea inutilis appetitus commotione quo nos in dinat ad peccatum et data quē loqua
tur apostolus cum dicebat subito legem in membris meis ratōi repugnantem cum
pīca hoc modo sumpta mala e Ad illo accepta subdo sumpto mala e commotio n
qua vilo pacto aliquis peccatum erit ad eleemosynam ei dandam impellitur minime
mala e

Obiect 2° motus bāo animi ē aversa a ratione contra animi nāam, commotio autem
aversa a recta ratione o commotio contra animi nāam e mala

Nego majorem motus bāo quidem efferuis et immoderata e aversa a ratione contra
animi nāam commotio pturbāo moderata cum ratione nullatenus pugnat

Instabis animi motus qui in potestate nostra ō e sunt immoderatus e efferuis
nullatenus animi affectus e in nostra potestate.

Disquo majorem animi motus in potestate nostra ō e quantum ad efferuis
um e comitio majorem quantum ad ortum nego majorem itaque a nobis aliquis
ut plurimum ō pendet utrum vel illa perturbatione animi affectamus possi
mus pendere a nobis ut assequamur, aut eis resistamus ut patet ex supra dictis

Et ali cæteris proponi solitis objectionibus facilius solvamus attendum e nos ō
observe oēs animi affectus mali expetitus Ad tantum oēs non e malos, explicā
tionem sequentes nullos animi affectus per se malos elegi possē dicendum e amore
si regi pōt quo bene in moribus uti possumus multi autem sunt animi affectus qui
in moribus bene uti possumus ergo.

Hujus pōtis vatis necesse dicimus autem humanum principia aliter non congenita
esse vel acquisita dicimus pariter dicimus gravem de acquisitis numen Deum ens gratuitum
to attendum e hinc autem principia specifice considerata in tres aut plura vocantur

Quare sit tractatus de virtutibus et vitiis.

Tractatus
De
Virtutibus et Vitiis

Cum privationum notio ex perfectionum quibus opponuntur notione multum pendeat utilia quas virtutum privationes amico modo dici possunt de virtutibus deinde de vitiis disseramus hunc sequentem ordinem 1°. perpendemus quid sit virtus 2°. quæ sunt illius proprietates 3°. quæ sunt illius species

Articulus 1.us
De
Virtutis nãa

Plures sunt hujus nois acceptiones quas omittimus cum ad virtutem nostrum pertineant hinc nec diu nadum considerabimus nec facultatem congenitam nec bellicam fortitudinem nec perfectionem quemlibet sed eam tantum quæ studio comparata bonum facit habentem illumque bonum opus reddit.

Obsandum ẽ virtutem ẽ desicentia autem animi affectionem quia nequam efficit sed quæ nemem in potestate ẽ ut actum atque agendi actio sed effectrices quas veluti affectionis istius effectus considerantes facile efficiat ut aliquis numerosum dicatur eo ipso tempore quo de numeris nullatenus cogitat cum quæstiones quæ de iis proponerentur facile solvere posset

Obsandum quoque ẽ nostram diffinitionem ad virtutem solam ẽ extendi; sed ad eas quæ cogitationes quas continent cognitas sunt qui in duorum quidam æquales beate cognitas definitus virtutes ab arte habitus electivus in ea media constare quæ ẽ ad nos constitutas arbitrio definita prout nos pudens definiret sed hanc definitionem approbat prudentia cognitionem quæ ẽ habitus scientiæ quæ per speciem male definitus cum species quæ liber genus includat et aliquid amplius

Describitur a Divo augustino æqualitas quædam animi rationi indissentiens sed hanc definitionem includit quoque quidquam quod liber rationi contrarium quare in alio loco videtur dicit definivi virtutem ẽ æqualitatem mentis quæ beate vivendum erga ẽ nullus male utitur ergam in nobis deum operatur quod si hanc ultimam verba dicti operis hanc definitionem mutuetur acquisitas complectitur potest. Dyscile in sunt gonerique virtutes acquisitas et infusas ut per hæc definitionem cognoscamus ẽ acquisitas tantum examinandas suscipimus

Inter S.ti thomas et schoti discipulos magna ẽ disputatio an scientiæ aliquis mutate

abuti posse, ut omnis contradicat verbum ei habitum esse abiecto et omnium ita ut ex dono malus nunquam fiat: posse hoc dicit habitum malum in bonum et malos gratis in suam spem ut nemo ad id parem et imparem aeque ut stulte et irrationale locutum nemo ut par impar fieri et post dicta ut ultimum malum.

Schottus vero scilicet dicit quod alberus hanc opinionem et subtilius ut audiatur prudentia dicit ut album et stigmum proinde eundem habitum ex dono malum peccatorum

Nos vero distinctione utendum et abiit amore duo ut verbum diligentia dat genda sunt officium et diligere et finis. officium est actio ipsa, finis vero est profecto quod sed bonum agit. Sic vg ubi pudex infantes absolvit et Pontifex vel actio qua hoc primum et illos vero absolvendo peccat verbum officium dicitur. Finis vero profecto denique sunt gaudia et illicitum hinc et quod in verbum duo diligentia potest superiora et inferiora diligere ut dicitur amore dei superiora et facultas autem peccatum proprietas faciendi sed obstabendo a fine

his observatis quaestio facile solvi potest nemo in amore dei abiit potest autem vero peccatum proprietas praeter malum fieri posse sed ut conjectura ut obtemperare habet conclusionibus ut pendenda sunt.

Conclusio 1ª.

Aliquis abiit potest inferiora virtutis parte. nam pars virtutis inferior est facultas actionis et peccatum proprietas faciendi sed obstabendo a fine potest aliquis facultatem faciendi actionem quae lex prohibit potest in abiit facultate jejunandi sacrificandi nihil in Sunday vel aliquo tempore abstinendi. potest ut observamus horam hoc ab alium potentem finem jejunare demolitionem longi sermonis quicunque tribuere.

Conclusio 2ª.

Nemo potest superiora virtutis parte abiit nam pars virtutis superior est verum et universus dei amor nemo dictum potest dei amore abiit. Sicut in dei amore abutendo actus maxime qui proprie dicitur male agere ut dicit paulus cum apostolus per quos actus sed qui malum proprie dicitur male agere sed dicitur bonum et abutendo sed non est dicitur diligere sibi indicatur illum tamen amat vere et dicitur diligere adeo amaretur quod tamen dicitur potest

Licet actiones quas provocari solent probentium aliquem superiore virtutis parte abiit posse ut tamen id facilius actui faciatis ac quas solent provocari proponemus.

Obies 1°: possumus abuti ita quia voluntati nō pōssunt subjacent ad eligendi facultate abuti possumus pars autem virtutis superior voluntati ꝛc. ergo videtur ut dictum amemus vel ō amemus.

Dis quo minorem pars virtutis superior subjacet voluntati nō pōssunt quantum ad exercitium, quantum ad actum speciem nego minorem pars quidem ꝛc quantum ad exercitium sed pars virtutis ꝛc quantum ad actum specificum, sequitur pars virtutis superior ē ea quia deus amatus affectio autem illa exercens ꝛc finis dei amoris autem alius alius

articulus 2dus

De

Virtutum ~~speciebus~~ proprietatibus

Virtutum proprietates sunt aequalitas et inaequalitas distinctio nexus mediocritas quas ipsarum accipiemus

Conclus 1°.

Virtutes ōes ō sunt aequales nam virtus duo complectitur subjicere actum legi praeceptum seu quod idem ē officium et intentionem qua fieri decet atque nec officium legi praeceptum nec intentio semper aequalia sunt magis ē ō sic sua gradare [illegible] quam exiguam partem nobilius ē semper nemo certo fundere quam saepe adesse alii magis alii minus deum diligunt

Obies virtus nihil aliud ē quam voluntas recta sit autem voluntas recta aequalis ē recta,

Nego minorem si ū multi sunt modi quibus recta voluntas ee pōssunt, ōes recta aequalis ō ē multi autem sunt modi quibus voluntas recta ē pōssunt quia ū ōra sua ꝛa pars ꝛa pribus propter deum diligibus voluntatem Magis autem laber si contra sunt quam qui partem habent sit dicta Christ.

huic quaestioni aliam annectere solent scilicet peccata ōra aequalia sunt quae ꝛa

Conclus 2°.

Peccata ōia aequalia ō sunt, nam peccata ōia aequalia ō sunt si qui mendacium nulli nocivum profert homines peccat quam qui falsum testimonium dicit ex quo non infertur sequitur, peccatum autem peccat quam qui mendacium nulli nocivum profert quam qui dicit falsum testimonium ex quo non infertur sequitur.

Obies peccatum de a tota ratione recedendo committitur grauius autem peccat qui magis quam qui minus a tota ratione recedit

Nego minorem quo ad cultio a tota ratione magis recedit et magis regulae contraria et

Instabis ira infinita sunt ~~peccata~~ aequalia peccata autem ira sunt infinita.

Dissuo minorem ratione personae offensae concedo minorem ratione autoritatis quae offenditur nego minorem. ni peccato itaque quod in deum sunt diuersae personae offensae est actio qui offendit. equidem hi non vero ratione autoritatis alia et magis sunt tota ratione contraria alia minus.

articulus 3us

De
Virtutum connexione

Priusquam de virtutum connexione aganus obseruabimus 1o quaedam existere in homine genere ea propria sic pugnantia euangelio monachis magnificentia publicus pro pria autem alias vero ea communes excludere vitia quae consultentes tales sunt prudentia fi. sic solertissimus; amicitiae fides constantia urgere unum habere alias ac habeat necessario, quaerentes. obseruandum 2o sic ifi cem ea virtutes statum 1us nil ifi centum qui coit ii quorum virtus ita infirma et affectum fluctibus ita contrahitur adhaesio, ea vix tare post 2us sufficientum qui est tempera tota ita coit quorum virtus tam firma et constans et cibus potus tenebras solitudo post 3us tota heroicus cum altitudo fidei sunt ut virtus commoueri nequeat et ea ea ora sunt.

Ostis disputandum an virtutes praecipuae et communiter in statu heroico et pto statu temperato simul ita coniuncta sint ut una sine altera ab postea 3iua concludendum non duas in virtute distinguere partes, superiorem et inferiorem. superior nihil aliud quam prona voluntas, inferior vero facultas officia legi praecepta faciendi. hic politio sit

Conclusio 1a

Virtutes praecipuae et communes in statu temperato simul connexae sunt. nam virtutes communes et praecipuae sunt prudentia justitia fortitudo et temperantia atque quatuor istae virtutes in statu temperato simul sunt connexae temperata in statu ille in quo virtus jam firma et adhaesus communes potestas bonum unius alterius autem superioribus virtutibus firma est ab post adhaesus communes potestas bonum unius virtutis cuiusuis virtutum conflictio sic 1g fit: ab post urgi virtutes alias ab possidet justitiam firmam habeat, nam si intemperans suos impetus agere definet ergo prudentiae

Obies 1°. virtutes intellectuales sunt habitus connexe sunt quia una sine alia possidet
ergo aliquis virtutes morales sunt habitus colligatae & sunt quia una sine alia existere
potest

Nego consequentiam et probationem dico quod scias vg exercitio abstinentiae
exercitio nullatenus pendeat contra vero unius virtutis moralis exercitium contingenter
fieri & fit quia alias oes mundanae hic fingerentur aut saltem si hic necessitatem
adesse possint ut in probatione dictum & sic quod ex hac

Obies 2°. vitia inter se connexa & sunt ergo nec virtutes

Nego eodem modo in virtutum alio dictum autem sic avaritia prodigalitas
temeritati timiditas contraria & exercitia virtutes dicet secundum adquirunt.

Obies 3°. qui difficultate aut quae in justitia exercitio occurrere possunt superare
valet ille justitiam in statu temporis habet atque quod ex hac ergo.

Nego minorem propter rationes allatas

Instabis fieri potest ut aliquis resistat temeritate audacia ergo justitia &c

Nego Quia ut in justitia sic in statu tempus necessitate ut in illis prudentes
exercitantur resistatur id autem temeritate &c expectandum

Articulus 4us

An virtutes sint inter duo vitia.

Virtutem moralem definit aristoteles habitum electivum in medietate
positum quae & ad nos pro ut vir prudens definiet hunc arbitrabitur sunt & quam
virtutem dicam hanc esse dicit virtutem agi a quibus adquiritur habitum
autem & rectum sit expendendum hic suscipimus sed in memoria & meditandum
& deo in virtute & diligenda mea sibi esse conformare

Hoc virtutis quae est officium dictum & actio ipsa bona erubescibilis &
pulchra quibus ut proximi amor et obsequium erga parentes.

Praeterea notandum medium gratum dici quod ab extremis adquiritur dictat sagax
autem distinguitur aliud dici quod absolutum et mathematicum vero caret alud
rationi

Medium dici appellabant quod adquiritur ab extremis dictat, medium rationis
quod alter vocant morale & illud quod secundum vivi prudentis judicium definitum
et nec definiendo hoc habere post et debet temporibus personis &c.

Denique notandum ē uirtutem q̃ambabus medium dici posse duobus modis, Rone
actus et Rone habitus. Tunc medium ē Rone actus cum ad eū inclinat actus qui nec
excedunt Rationem Rone nec abea deficiunt. Et tunc dicitur consistere in medio cum
fabilis tunc vero dicitur medium Rone habitus cum potest ē uterq; duos habitus ei
oppositos q̃ verum unus excedat vel defectum alter vero per excessum et tunc
dicitur consistere in medio formabilis sit obseruatio sit

Conclusio 1ª.

Virtus Rone forma in medio posita ē, nam tunc ē virtus in medio posita
dicitur cum contra eam et per excessum et per defectum peccari ſt peccat autem ē
ſt per excessum in uirtutis forma amor ē dei ē uirtutis forma atq; nemo ſt deum
nimis amando peccando per excessum n ē summe amabilis.

Conclusio 2ª.

Jn fortitudine tenyera et preda mea et per defectum et per excessum peccari ſt
quod ſ̃ns aut ē possunt ignaui et audaces stulti et uerecundi intemperati
autem et q̃i nullum uoluptatis sensum habent atq; ignaui per defectum audaces
per excessum peccant et sic de aliis

Conclusio 3ª.

Justicia commutatiua nec Rone quidem maior ipsius ē uitio duo uitia scilicet
illa ē Rone maior uitio duo uitia scilicet q̃am per excessum peccari ē ſt contra
iustitiam commutatiuam ſi q̃is n̄ contra iustitiam commutatiuam per excessum
fructuosa maxime plus recipiendo q̃am debetur sed q̃ plus nec dispensam
debet circa iustitiam commutatiuam per excessum ē q̃ia vel n̄ duo sui diuitis
plus q̃am debet reddit uel de alieno siue suo liberalis esset prodigus dici potest
de iniustus ē ſi de alieno multa erogando alteri

Conclusio 4ª.

Justiã

Si n̄ est uitio duo vitio possent a eam peccare per excessum atq; contra
eam per excessum ē ſt peccare ſi q̃is n̄ contra eam peccaret per excessum
maxime qui nimium alteri tribuebat nemedum atq; illa nec nulla ē ut
iam probauimus ergo.

Superest Justitia vindicatiua ut melius intelligatur quid de ea sit tenendum
obseruandum ē est q̃i in mala iustitia vindicatiua per excessum peccari posse denegant
malum ponere in emolumento aut lucro iuxta petitum dicte iustitie vindicatiue

jus aut emolumentum dupleo dñi aut alterum autori alterum reo debitum poena inq
huiusmodi emolumentum autori debitam quae si gravior sit quae vi debet quod suum
jus violatus sibi deest de poena exacta quae si sit quod jus suum seu corporis aut bono
rum sensum conservationis non sat habeat quae emolumentum ea est materia
vindicativae justitiae sci et in eo defectu peccatum cum jus illud violatur.

Conclus 5ta.

In justitia vindicativa non est defectum et excessum peccati sit nam non possit
vindicetur sunt poenae infligendae atqui in justa infligendi sit excessum et defectum
peccati sit ut gravior ergo &c.

Obies justitia vindicativa non est emolumentum, justitia autem
vindicique quod suum cuique debet, per excessum autem peccati potest cuique
tribuendo, dare alicui supra justa debitum est iniquum.

Nego majorem de justitia vindicativa dicenda poenas quamvis nec sint
suum nec emolumentum ergo &c.

Conclus 6ta.

tot sunt virtutes quot sunt vitia, nam inter duo vitia sunt duae virtutes
mediae tot sunt virtutes prohibitae atqui inter duo vitia sunt duae mediae virtutes
actu dictae ibi vi sunt duae virtutes mediae actu dictae ubi duo sunt officia vir
tutis actualiter dictae inter duo autem vitia duo sunt virtutis officia actu dicta
ergo &c.

Obies liberalitas et parsimonia sunt virtutes actu dictae si nemo quantum
decet dare possit quin detineat quantum decet, nemo autem ergo &c

Nego majorem inde actum sequitur liberalitatem et parsimoniam esse nisi
connexas numero raro est unum et eundem habitum.

Potest quoque dici minor, nemo &c liberalitate &c concedo min. nemo &c
actu a liberalitate instructo &c nego min.

Articulus 5us

De
Divisione virtutum

Virtus moralis duplex est, generalis sibi et specialis, quae sunt
virtutes communes, et generales cardinales vocantur quod illis quamtolidem

Temperãa é habitus qui versatus circa passiones voluptates moderandas.
Fortitudo é habitus virtus audaciæ certi moderativus.
Justia é firma et constans voluntas reddens unicuique tribuendi disputant in Scholis de hac definitione Justiæ quã dedit Justinianus.

Corolua

Si solius officii non habeatur ratio definitio pti retineri. nam virtus officii. Statuta triplex et quadruplex. Officium honestum quadruplex. Officium honestum virendum requisitum quatuor autem sunt officiorum genera honeste vivendum requisita et colligit honeste vivat necesse est cognoscat 1°. quid sit factu optimum et hoc prudentia 2°. constantem hanc dat voluntatem faciendi quod optimum judicat. hæc quæ voluntas hominem perficit ratione rectæ vitæ, sine impediendo perturbationes animi sunt vehementiores quod præstat temperantia. Justitia dicitur et fortitudine vel ratione societatis humanæ. id quæ cuique pro sua dignitate tribuit.

Sunt et aliæ virtutes quæ ad quatuor istas requisitæ ut partes vel comites. Partes autem illæ sunt triplicis generis, secundum Thomam. aliæ autem sunt partes subjectivæ scilicet virtutis cardinalis aliæ potestativæ, integrantes, quæ totum integrum componunt eliguæ ad perfectum actum aliquem virtutem conservant, aliæ potestativæ vocantur quæ virtutes annexas facultatum virtutibus jungunter et secundarie eorum actus perficiunt de quibus vigilatum agendum.

articulus 6us

De Virtutibus et Vitiis in Specie.

Hoc in articulo agemus de quatuor virtutibus cardinalibus et aliis tamen aliis virtutibus in adjunctas simul attingamus et quas maxime necessarias vitæ humanæ exponamus.

Prudentia cum pro idem confundi ea tamen diligenti aristotelis sapientia justa illam scientiarum altarum admirabilium et sublimium prudentia vero in rebus quæ sunt ad vitam utiles versatur ejusquod prudentia sit habitus vera cum ratione actuandis rectæ infatus eam et viam, et duplex est prudentia generalis et particularis. generalis est recta morali et via ut probamus. Specialis est cognoscam aliquis et unum quæ tenetur unum cognoscit quod facto prædicabat. Ad cognoscam prudentis constantem ordinis amorem utique bonæ rationi cæteri quæ prudentia in viam unum in probum cadere et put.

Hoc prudentia species virtutis cardinalis de qua nunc agimus scia dicendo
& alan habitus scia & qui versatur circa res singulares sta multo subtilis circumspectus
tantes usus illi cuius prudentis nihil sagacissime sit planeque certum, atque ille sit aliquo
danda & clemonia licet cognoscatur utrum ille cui datur illa indigeat, quare utraliqui
prudens habeatur necesse est ut nunquam fallatur sufficit ut nihil temere agat.

Prudentia circa quae sunt bona hoc vel malo subiecti circa media
quae ad comparandum finem sunt idonea prudentia & aliqui virtutibus finem & prae
cibit sed illius & potius varios circumstantias quid sit faciendum quid fugiendum
deceneat.

Recte posito facile est definire quo in subiecto recipiatur dico quod sunt in prudentia cogni
tiva et quidem cognitio ad intellectum pudicum vero ad voluntatem pertinet.

Prudentia multiplex alia regit alia exercitus alia imperato vel alia patri familias,

Prudentiae partes sunt virtutes aliae animi principales quae dicuntur aestimantes
et tres sunt potiales, integrantes, et subiectivae. potiales sunt actus sine quibus
nullum est pudicum prudens, tres ipsi aristoteles et divus thomas recenset solert
tempe bene consulens est, recte pudicat et quidicium ad praxim indigere. partes integran
tes sunt quaedam animi dotes quibus prudentia actus facilius fiunt, octo sunt
secundum divum thomam, il gentica memoria solertia docilitas, ratio providentia cir
cumspectio et cautio et quum ista habent effectum. partes subiectivae prudentiae
sunt eae per quas aliquid ipsum eralios regit sed prudentia nam vel se econo
mica qua regitur familia vel politica qua gubernatur civitas

Nunc pauca attingenda sunt vitia prudentiae opposita contra prudentiam
excaeca vel defectus caecitas prudentiae per excaecationem huc opponuntur 1° prudentiae
carnis quae in definitione est studium &. versatur 2° nimia bonorum temporalium sollicitudo
quae est immoderato habendi amore vel amittendi timore orta
3° astutia seu calliditas quae dicitur excogitatio fictionum ad alterius decipiendum
finem magis ad alios decipiendos, vero defectus vero prudentiae adversatur in prudentia
quae sagacitas exigitur praesertim dicitur prudentia carentia multiplex autem & pru
cipitatio, incautelia, negligentia, inconsideratio dicuntur definitionis nimis facile sunt
quum ea offerre nulla sit cura & effortitudine nunc agendum est

Fortitudo definitur ab aristotele virtus impavidum inter exaudacem audi
tum clarius a cicerone considerata periculorum susceptio et perpessio laborum et
aliae animi affectio tam in obeundo periculo in labore et molestia patiens
et procul ab omni metu, definitur vero virtus moderatio in audacia et timoribus in
periculis erquando adeundis duo praecipue ante oculos habenda sunt unum duo
fortitudinis subita in adeundis periculis unum duo illud exigit, ut iniusto
bello pro religione.

Partes potentiales fortitudinis nulla: ejus assignantur integrantes vero quas sunt fiducia [illegible] et magnificentia, fiducia ad aggrediendum fatua et sustinendum aliquis tamen ait aggredi ad aggrediendum et sustinendum dicuntur dicetur. fiducia [illegible] fortitudinis quia magnus et pravus aliquis ad difficillima pervenire [illegible] ratione bene considerata stabilis et firma et manifesta virtutem quaque in quibus eruerunt ad malo, fortitudo in quibus tenetur ad virtutem, ali[illegible] cum declinant in aggredientem et sustinentem, sed [illegible] fortitudinis actus quam illius species

Quaeritur utrum sit fortius sustinere quam aggredi ad cujus quaestionis solutionem sit

Conclusio

fortius est sustinere quam aggredi nam ubi fortitudo major est ubi major est difficultas et granda, atqui major est difficultas in sustinendo quam aggredi ergo et in vera fortitudine quae dictus aliquem esse magnanimum et audacem, atqui major est difficultas in sustinendo illi qui fortior est inter quam eum qui impetuose audentes judicatus aggredi[illegible]

Obiet nobilius est agere quam pati, qui autem aggreditur, ipse vero sustinet patitur

Rego minorem quantum ad [illegible] patitur qui in sustinet nec patitur habet debitum se aggredienti et illius injectum sustinere injectum aggredientis sustinere fati debita[illegible]

Quaeritur an de ipsam virtutis sit actus fortitudinis

Conclusio

Seipsum audere actus fortitudinis est nam qui contra audentiam agit fortitudinis actum [illegible] dicit qui autem se ipsum occidit ille &c. Ille contra rationem agit qui sibi ipsi: adhuc quod recta ratione sibi: conservare debet atqui &c. Recte non debet concedere quod ita audiunt adeo ut quo sibi nemo quam deserere debeamus vitam [illegible] deo auctem ita habemus ut eam deserere debeamus, illius domini [illegible] sumus sed ille solus aequo eam auctor noster ergo. proinde &c.

Obiet sacri codices laudant laborem et alios qui ipsos occiderant.

Respon exempla eorum qui ipsos occiderant et in sacris codicibus laudantur admiranda et potius quam sequenda. Sanson non recte [illegible] tamen fuit ipsius quam plurimos inimicos interficiendi ordine [illegible] hostes necem vitandi ipsum et audacem et de alcarem qui hostibus ducem occidere volendo occubuit

Quaeritur an duellum sit licitum ut solutis quaestio quaestionis duellum et certamen inter duos ex condicto et ratione certandi ex quibus jurantes ad eo quod fit necessario pronto duellum duplex publicum et privatum. publicum

& illud quod rei publicæ causa et authoritate publica suscipitur, privatum & illud quod fit privata authoritate hui politis sit

Conclio

Non licet authoritate privata quicumque de causa ullum suscipere, si in ullo privata authoritate conflige licet vel ad vindictam ostentationem vel ad ventatum aliquem tuendam, vel alio simile vitare atqui nullum exhibitum est, & primum quidquid in re causa ostentationis prohibitum est, & secundum sacri in codice vindictam prohibent et recta statio vitat, & tertium in nullum ad ventatem aut ad alicuius salutem et tuitionem debere cuique qui hic de causa pugnat nunquam uti datum & autem ne nunc nec nullo tempore datum est datum & Deum victoriam ipse datus sum est illic qui veritatis et innocentiæ gratia tuentes contra quotidiana docet experientia justos nisi cito obrui deum improbis nisi et fortunæ brevi abundare

Et ergo nemo ullo conflige potest quin audenti periculo se exponat ob propriam vitam amittendi aut alicuius occidendi atqui nemini licebit. ergo &c.

Obies tam licitum est vindicare et injuriam et famæ et honoris contentionem quam propriæ tuenda ullo conflige et alicuius occidere, atqui licet &c.

Nego ma et primitus illud dispiciatis & quod honos hic de quo agitur a christianis imo & a viris orbis qui utuntur recta ratione cultum debeat & licet in homine existimationem quærere circa vero virtutem quam deo cuncti nos quantum in nobis est imitari debemus

Ignobis honos iuste charior est, ergo tam licet pro honore tuendo &c.

Disquo meus honor meus concedo tuus, quatenus nego meus et contemptibilis quidem foro, ergo &c.

Quaritur 1°. in quo hoc potest fortitudo sedem habeat,

Duo diguntur fortitudinis partes unus et famulans quo potito &c.

Conclio

Fortitudo in animi voluntate præcipue sedem non fortitudo in animo est virtus timendi et audacia moderatio proinde autem timoris et audacia moderatio in voluntate præcipue sedem sola in voluntas agit timorem autem et audaciam moderatio agere.

Fortitudo vero famulans in corpore potest sedem quia et mente abhorrens pavidam dolens abhorret, mens vero corpus regendo. nihil in est aliud quam facultas timendi et audaciæ et distendi vel actum agendi facultas in corpore sedes

Obies fortitudo animi et in corpori potest sedem quia mente abhorrens solum autem corpus &c

Nego minorem abhorrere in cogitatione sed corpus autem in cogitatione in aqua ergo.

Tempera duobus modis sumitur lata vel stricta tempera lata sumpta e animi mode
ratio qua ad oēs inter partes petimus tollimus dicit eam ee nobilem atque in alios o Rutos
impetus animi firmandemus Vratam dominationem ubi vero stricta sumitur et qua temus
o virtus cardinalis dicitur virtus quae qualitates corporeas dicit

Temperoa partes sunt subiectiue integrantes essentiales temperoa partes
subiectiue quatuor sunt abstinentia sobrietas castitas et pudicitia nuelle o e vt sinpa
las definimus partes integrantes duo assignantur verecundia et honestas partes autē
sunt continentia, humanitas, mansuetudo, studiositas, urbanitas, parsimonia modestia
et inmodestia

Inter ista temperoa opponitur alia contra eam excessu alia defectu peccant sed exempla
gratia nominibus sunt constituta quare ab his diuersitate abstinebimus

Satis iam diximus de temperoa nunc de iustitia pauca dicemus, duplex
iustitia pro virtute cardinali sumpta partes subiectiue integrantes essentiales, sub
iectiue sunt iustitia commutatiua et distributiua et praemii exhonoris et pecuniae
distribuendae pro meritis et conditione personarum occupatur illa vero circa
tabulas et commercia in iustitia distributiua personarum ratio habetur debet dari in
commutatiua faciendum o e cum in iustitia distributiua circa tabulam cuique
narum distribuendam occupatur ea merito tantum habet in praemii distribuendi
et poenis infligendis de personarum inter se quoque comparatur ut in scabere pecunia
de personarum et meritum ad meritum sic poenae ad poenam mentium ad meritum
de iustitia commutatiua perfectam aequalitatem exigit nec pecuniam nec omnem habe-
ad hoc quae quantum valet de qua vi commutationem datur ut tantum valere debet
quod per mutationem et pretii loco adhibetur

hic quaeri solet an volenti fiat iniuria subtracta aequivocatione nulla expressa in duellis
iniuria tantus pro eo qui quid punitur de pro eo quod pro malo et aliquem in
in propria persona vel in familia vel in fortuna laedit vel pro eo qui aliquis-
offendit.

Alia est quoque quaestio utrum iudex iudicia debeat secundum allegata et probata
vi causae particulari contra propriam scientiam sit

Conclusio

Iudex secundum allegata et probata contra propriam sciam iudicare debet

Nam ni fapiet coditus sic habetus o suscipies vocem mendacii nec sequeris
turbam ad faciendum malum bl. et quibus sic arguit liceat qui iudex secundum
allegata et probata contra propriam scientiam suscipit vocem mendacii sequitur
turbam ad faciendum malum iudex contra vocem mendacii suscipere debet
nec sequi turbam ad malum faciendum nec pactum iniustum offirmare nam

illud vetat Scriptura Sacra
Obies Si in re dubium tuum stare debeat ea verbum judex judicio debet causa propriam cognitam, atque: Ut ergo.
Data majore Reguo minorem in re Ut de Dei remo damnandus e unicuique testimonium concedo minorem judicium Negro secundum e secundum quos allegantes ~~negamus~~ adhibes aut tibus testibus nego minorem et consequentiam equidem dato quod, Ut nego recto sorte Ut prime equale.
Ad justitia partes quas explicandas Superiorum nunc e addendum est huius materiae de ultimo a malo, et boni actio. et quamvis diversum sit melius tamen hae partes ad virtutem gratiae Sanctam quam adjectam Virtute Sanctam referunt tus nullas n Sine illis perfectus virtutes actus ea potest.
Partes prudentia justitia octo numeantur, religio pietas observantia veritas gratia amicitia liberalitas amicitia quibus adiectas affabilitas
Lex ita quae de actum humanum principium intrinsecum extrinsecum dirigens communis existens Satis innotescunt quare de eorum proprietatibus nunc e agendum.

appendix

De

actum humanorum proprietatibus.

Proprietates actuum humanorum Sunt bonitas et malitia moralis Simul cum inquisitione de quibus Singillatim

articulus 1us

De

bonitate et malitia morali

Actiones humanae cum morum Regulis comparatae morales dicuntur Si cum Regulis consentiant bonae Si ab eis dissentiant malae judicantur ita ut moralitas nec vocant actus humani nihil Sit aliud quam illius relatio ad suam Regulam propriam quam bonus vel malus moraliter ea dicitur Regulabili morum Saltem primaria juxta quam exprendi debet actus humanus e Lex aeterna seu potius ~~exercitatio~~ ratio rationis divinae conferendus e actus tum ratione objecti tum ratione finis et circumstantiarum nam obto fine et circumstantiis actus quibibet humani cognoscitur
Objectum actus humani e id circa quod versatur duobus modis Speciali Specialis vel formalis, materialis cum circa illud actus aliquis ita occupatus ut fluere alicui circa id vere ait possint objectum Sic Spectatum Semper e bonum boitate positiva, nec malitiam

quidem moralem habet. Forles Spectatus vero obtum cum sub forma ~~phisica~~ vel moralis
consideratus i quatenus cum primi ~~phi~~ phisicis aut moralibus conferatur aut pugnat

finis actus huius ē id propter quod fit ~~aliquid~~ Sic dei amor ē finis propter
quem dat elemosinam

Circumstantiæ Sunt quædam ~~ipsius~~ actionis adjuncta quæ sic
appellantur quod sunt extra actionem totam, et septem sunt ut hoc expressa versu

quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo quando

Duplicis Sunt generis circumstantiæ, phisicæ et morales, phisicæ sunt illæ quæ actum nec
nec meliorem nec pejorem efficiunt. morales sunt illæ quæ ad bonitatem aut malitiam
actionis conferunt, et duæ sunt, aliæ Spem mutant aliæ vero minime sed tamen
augere vel minuere possunt bonitatem aut malitiam. circumstantiæ mutantes Speciem
sunt illæ quæ novam malitiæ Speciem actionis conferunt sic Spes ē devota animo
tempio fit homicidium. aggravantes sunt illæ quæ ō addunt novam malitiæ
Speciem Sed eam tantum augent talis ē major et effectus contra templum hic positi

Conclūo 1ª.

Bonitas et malitia actuum humanorum et obto finis et circumstantiis aliisque
modo petitis. primo de obto actionis ~~n~~ illa cateris paribus sunt meliores quorum
obtum melius ē pejores quarum obtum pejus ē. 2º. actiones ex quo meliorem habent
finem meliores sunt quam quæ ex eo meliorem habent sic pejus meretricem ducere
3º. ex circumstantiis nam illæ actiones cæteris paribus meliores sunt quæ meliores
habent circumstantias pejores quarum circumstantias sunt pejores sic optime
fore ut adulta quam ut 2ª. Soldalis ē

Conclūo 2ª.

Ad Bonitatem actionis requiritur ut nihil sit in ea a Recta Ratione dissentiens,
Si actio cujus obtum finis et circumstantiæ malæ sunt bona ex ō potest actionis
Bonitatem requiritur ut nihil mali admixtum habeat atq; actio cujus obtum bo
Sic misero occurrere propter vanam gloriam Saltem Rectæ Rationi malum ē qui
mentitus ut proximum a periculo liberet penes quem nihil finis bonus sit Sic
cum vi privati eo palam et publice pugnare ē argumentum actio mala ē ergo Sc
Ad actionis bonitatem ō requiritur ut actio sit bona, nam illud ō requiritur sine
quo actio bona ē sed actio autem ex bono fit Sic obto ergo.

Obies contra 2dam odium peccati habet malum obtum tamen odium malum
ē

Dices peccatum amentiæ malum ē C. odio habitum nego.

alias solent proponi obiones quas facile solvantur quas e omittemus eas sit

Corollus 3us

Malia non aliq̃ est aliquid politivum nam si mala est aliquid politivum est modus quidquid nõ politivum est Ens et vel Ens modus et potest ibus orbus malia ẽ Ens aliqd malia ẽ modus vel modus adeo tq̃am a causa prima productus fuit et probamus deum ad singulas actiones concurrere, mala autem a deo produci ẽ, peccata enim cum illis sunt mala

Obies quidquid prohibetur politivum est mala autem prohibetur ergo Malia est politivum aliquid.

Nego majorem privatio nõ amovit in deum est proxime prohibetur nec finem malefici, dux exercitus prohibere pt ne castra horia dormiant sunt autem tq̃am privatio sectandes ẽ

Obies si mala nihil aliud est q̃am privatio conformitatis cum lege divina peccata ergo sunt equalia, ergo in eadem forma privationes equales sunt peccata finem ergo ẽ sunt equalia

Nego majorem cuge probationem disparo privationes ergo sunt simpliciter eadem forma sed secundo majorem privationẽ ẽ complexa nego majorem, duplex est disparitas forma simplex et complexa, simplex ex nullis aliis componitur complexa ex multis aliis componitur equidem forma ẽ ergo et quandoque &c.

Articulus 2dus

De

Actibus indifferentibus.

Actus humanus qui cum norma regulã conformitat bonus ẽ cum vero ab ea dissidet malus hoc ab orbus emendatus sed dispotatus an aliquis ea possit actus quinec regulis morum sit conformis nec illis adversatus quod in confuso ordine tractetur duplici modo actus humani sectandi sunt.

Actus humanus in specie consideratus ubi cum obiecto suum comparatus, actus ē humanus ab obiecto moraliter sumpto siquo aliquo modo limitat specie si obiectum nihil includat quod cum norma recipiat ō consentiat tunc actus diuersa ratione secundum speciem si obiectum aliquid includat quod cum illa norma pugnet actus secundum speciem est malus

Actus autem humanus in individuo ē actus singularis comparatus cum obiecto sine circumstantiis nemo dubitat quin actus in specie possit ē indifferens ydeoque ē ratione confusus circa actum humanum in individuo spectatum si in multis sunt qui actus in individuo indifferentes ē asserunt rationes ē sunt quę contrariam tuentur sententiam cum quibus sit

Conclūo

Actus oīs humanus in individuo spectatus bonus sunt vel malus est nullus sunt indifferentes nam ille actus bonus ē qui ratione finem habet modo nec circumstantiis nec obiectum cum lege pugnat ille autem actus malus qui ad malum finem refertur atque quilibet actus &c, vel ē ad debitum tendens ad finem ultimum referitur vel ad creaturam si referatur ad debitum rationis ille actus si vero ad creaturas solas nam malus ē qui ē autem liberum ad creaturam tendens ad finem ultimum refert cum ut humanum rationi spectat atqui malum ē creatum ut summum malum spectare debet ē solus ē summum bonum ergo actus qui ad creaturam tendens ad finem ultimum referitur malus ē ergo ō sunt actus indifferentes

Obies ubi sunt habitus indifferentes ergo sunt actus indifferentes ~~ubi sunt actus indifferentes~~ sunt autem habitus indifferentes in individuo ergo &c

Nego minorem habitus ē in individuo spectatus ubi comparatus cum fine ultimo proprio quem sibi acquisivit atque habitus comparatus cum fine ultimo proprio quem acquisivit ē indifferens ē ō &c si ē proprium sibi comparatus adeo ratione ē modo ut contra actum sibi malum nero si proprium finem adeo diversum comparatus sibi ergo &c

Articulus 9us

De Bonitate et malitia moralis.

Extiterunt multi ipsi seculo proxime lapso qui bonum et malum

ꝺ ex nãa sua sed ex partis eventis homm ꝺ ẽ explebera homm opinione differe ut tenderint

Corteri Consentiunt bonum er malum esse ex re nãa sua differre ꝺ autem homm instituto quam obrem postea leges politicas ꝺ ẽ ablũbes vel ũ a deo ipso ms tutelas admittendas et legem naturam aeternam et immutabilem quã ꝺ solum hoĩs ꝺ ẽt am deus ipse tenentes.

Conclũo

Bonum er malum differunt ex nãa sua ꝺ autem ex libera homm institutione quia ũ bona sunt vel mala ex sola opinione humana vel institutione bonitas er malitia communꝺ ex ꝺca ꝺ ex sola experia innotescere ꝺt atq; multa sunt quorum bonitas aut malitia ꝺ ex historia ꝺ ex sola ꝺca cognoscentur. Sic sola ꝺca amorem erga deum Veritas vero factum homicidium esse malum nomine ex sola ꝺca indigentes ex historia quilibet ergo bonum er malum &c

alia posset adferi probãa ꝺt jam alterius ubi de existia dei in prima demonstratione morali

Lex autem naalis er jus naale inter ff ꝺ differunt unde concludi ꝺt jus naalis existat

Obies nullum ẽ jus naale si quidquid statuit ꝺ quaquelicitum atq; &c

Nego minorem probat rationes allatas ubi de existia dei in probãone morali

Obies jus statuꝺ ꝺ naale quod ẽ mutabile atq; jus dei ẽ mutabile ergo &c

Nego minorem nam illud ẽ immutabile quod tam bonum ẽ er naturam malum per se ẽ ꝺ possit atq; datur aliquid quod tam bonum ẽ &c

Finis tertiæ partis pphiæ moralis die 1ª julii 1741

ad majorem dei Virginisq; gloriam

Pars quarta

De

Variis hõum officiis

Praecipua hois officia attingimus illa autem officia vel sunt hõis erga deum officia vel erga seipsum vel in alios sive comparata ad familiam aut ad rempublicam hoc 3bus cap. attingemus
1° attingemus hois officia erga deum et seipsum, 2° erga familiam
3°. erga rempublicam

art 1m

Erga deum

1um erga deum officium ẽ illius coitcam et naam diligenter inda gare cum ẽ acurate quovere debemus cognitionem sine qũ infelicitatis inquisitione neũio evavaremus et ex qũ otium nostrarum actionum bonitas ita pendet ut sine ea oẽs aliqũ in de vitios/ actus ignoto autem deo veram felicitatem exspectare possumus ut ante probavimus.
2um ẽ diligenter ĩuestigare quid eus illud perfectissimum participat Cum ẽ homo adeo fuerit creatus et a deo singulis momentis conservetur non posset sine ingrati crimine illi voluntati ẽ obsequi: id autem duplici modo facere potevit, attendendo scilicet ad dei virtutes naam, et legem quam nos culpam in se gerit, meditando aut quas

vendo quam diligentissime an deus revelaverit Speciem aliquam cultum quo se coli jubeat Si in memoriam vobis Revocamus quam longe a vera ratione in religionis electione oēs populi evanuerint nearis facile videbimus difficile ē ut oēs verum felicitatis obtum aliquā viā ad illud pervenire possint esse cognoscunt quare ad religionem a deo ipso revelatam et signo aliquo interioi manifestatam nearis veniendum erit.

Cap 2

erga Seipsum

1um hois erga se officium ē ut se diligat Cum ex expone et mente constet utoius que commodis investigare debet Sedita ut mens ut potio nobilior exposti semper praferatur hinc ita ortum Suis Salutiq curam habere debet ut divitiis et aliis hujusmodi Bonis se spoliari patiatur potius quam eam in discrimen adducat

2um ē ut se ipsum noscat Cum ā nemo sit omo perfectus et alius ex hoc et alius in illud vitium propensus sit adhibita illa diligentia no evel leve negreat coercenda saltem incumbere quilibet debet quantum ad id quod ad opus Spectat necessariis ō superfluis alimentis pascendum ē ne vel in labore deficiat vel in Rationem sum animum subjicat, quo levatius efferatur. itaque ō quid quia suggerat Ad quid nāa Requirat attendendum ē quod si necessitati subvenire imus subveniri nunquam modum excedamus Sed intra prava ipsos a nāa fines constituamus, fami et sitis satisfaciendum ē nec molliter cerandum ipsis nec labore fatigandum Sed exercitiorum illius fovenda sunt, nihil ā quod nocentius ē mollitie exquisitia que ipsis corrumpendo mentem ipsam inficiunt eaq que in oē vitiorum genus precipitant eaq per oculos subeant Species alta se diu imagine vestigia

in primis quibus animi affectus excitabatur ut eos compescere difficillimum sit oibus sed juvenibus precipue hoc incumbit cura ut ea dictorum obscenorum lectione et oibus pravis colloquiis immunes se ipsos servent. cum ñ in iis vigeant affectus et lectis vilis et auditis excitantur perturbationes quæ facile ꝺ compescuntur.

Quod ad mentem attinet cum virtutibus et disciplinis ornada oportet ut ei adjuncta et ipsam et corpus quod illius imperio subjicitur facilius regere possit.

Spectanda tamen ꝺ cujusvis condio, cum ñ oes dia decent, aliud ñ ꝺ mercatoris, aliud judicis, sacerdotis, feliciores sunt ii quos provida cura ad liberaliumdisciplinarum studium destinavit iis ñ facilius ꝺ sua ꝺ modo sed aliorum officia perspicere sed si quæ in ea prospexerunt excepere neglexerunt gravius et merito judicium sustinebunt.

Singula cujusque horis officia erga se ipsum describi ꝺ possunt cum personarum ratione diversa sint sed generatim præcipi ꝺt servandum ꝺ medio citatem sive in judicio quod quis de se fert sive in moribus sive in victu sive in mensa.

Caput 2um

De hois erga familiam officiis

Officia vel sunt conjugum inter se vel parentum vel dominorum vel servorum.

Art. 1a

De Conjugum officiis

Conjugium definiri ꝺt vivi et mulieris conjunctio individuam habens vitæ consuetudinem ad mutuum uterque conjugii officium est ad

Susceptionem et institutionem liberorum vel quatenus ē nova legis sacramentum conjugium huāo ꝺ tamen cibus necarium ē ē quid homāo generi necarium ē sine illo ñ nec propagari nec conservari honeste et licite posset. cibus tamen et singulis necarium ꝺ ē, patet Sunt enim propter quas conjugium ē licitum, vis plures ꝺ habeat uxores quamvis polygamia in vetꝰ testamento permissa fuerit in lege tamen evangelica prohibita ē his verbis genesis masculum et faminam creavit deus Summa debet ee in conjugio concordia et amor quod ꝺ eveniret si homo plures haberet mulieres. quarto datum matrimonium ē indissolubile

Solvo

Conjugium legitime celebratum et consummatum ē indissolubile ꝑ nulla de causa mortis licet uxorem dimittere et aliam ducere et vice versa, matrimonium ē indissolubile atque ita ut christus ipse verbis expressis asserit, quicunque dimiserit uxorem ob fornicationem et aliam duxerit mechatur hanc per se affert rationem, quod deus conjunxit homo ꝺ separet Et certe illud ꝺ ē adnitendum quod liberorum educationi prorsus oppositum et adversatur posset &c ergo &c.

Obies 1º quod ob fornicationem solvi pt ꝺ ē indissolubile, atque ergo &c

Nego min Nō patet ex supra dictis

Obied 2º Summi pontifices quorundam matrimonia contracta et consumpta solverunt ergo.

Nego cens Summi pontifices declarunt illa nulla ee quia contra Leges contracta fuerunt Sed cum hec questio pertineat ad theologos ꝺ in moralibus in eā

De parentum et liberorum officiis

2°. hom̃ societas ẽ parentum et liberorum inter quos natura ẽ debent officia satis ó ẽ liberos a parentibus procreatos fuisse ad ab eis quoque alri pere ea quibus eis opus ẽ victum vestitum et educationem et disciplinam quæ &c.

aristoteles cuncta dicitur infantes distortos et mutilos ubi in lucem prodierunt e medio tollendos, ẽ quasi parentibus et reipublicæ onerosos ẽ futuros, verum ab hâc immani avit. opinione abhorret natura quæ nulli n̄ hoi jus in alium ẽ nisi adeo accepit. Cum hoc præceptum ó occides ab ipso deo in mentibus notitiâ impressum fuerit ut in vetus nouoque testamento contin catur solus deus ab eo dispensare fit. nemo autem fit affectus deum parentibus permittit filios distortos et mutilos vitæ fieri, merito nemo pt illæsa conscientiâ dei ordini obsistere qui n̄ fœtus distortos vitæ faceret dei ordini obsisteret. qui n̄ tortis sunt corpore, solus deo ordinante summa ri mentis pollent et magno sunt reipublicæ et religionis ornamento, itaque tum abest ut liceat parentibus liberis suis vitam eripere contra ri ope earum tueri debent.

1° cgitur ut parentum in liberos officia attingamus a nutritione ord iemur. nutrix quum filii pt suos optime lactet, d n̄ tamen ipsa nati ut videre ẽ in malis quæ suos fœtus lactendos ó tribuunt

et iubyes nec̃a fere oibus mulieribus longeta ē ea quę ad prima
alimenta infantibus sūis tractanda necessaria sunt
2°. quęs a seruorum consortio removeatur quantum fieri potest malum exemplum et prauos seruorum moves.
3°. ab oibus fantis erdictis obscenis arcentur
4°. docentur 1° quę attinent ad cultum dei. 2° quę ad parentum et praepositorum honorem. deputentur diligenter pueri oĩs obstinati animi, proclivitas ad mendacium. 3° docentur ea quę ad iustitiam erga alios exercendam spectant.
5°. Matronda ē quę sibi ut tricinę loco proponit hic deputant scholi an publica seruorum institutio anteponenda sit priuatę

Cdtio

anteponenda ē publica seruorum domũ priuatę
ea ñ anteponenda ē domus ex qua plurima et majora commoda tum ad vitam tum ad rempublicam redeunt atque &c haec ñ nullum habet commodum quod in publicis reperiatur, multa ñ commoda habet publica institutio quę priuata. 1° afferunt pueri alicuius conjectura & deformidare 2° verba coram multitudine faciendo. 3° alicuius exempli in schola publica exercendi et innumeros hujusmodi praeceptes ergo &c.

Obies institutio publica novum inuocatur et plurimum nocet.

Disputo aens et vitium illud priuatę esse quoque ē concedo aens sens nego attendendi equidem &c proinde &c.

art 3.

De Dominorum et servorum officiis

Cum in familiis multa sint officia quæ nec parentibus nec liberis satis conveniunt deo negligentibus serviant famuli quæ ea impleri possint adeoque mitiora dominorum et servorum vestitus et utiles familiaris sint administrandæ

Hæc autem præcipias dicens Quotidie mane dicit dominus quæ dixerit et præcipit ea quæ agenda sunt et obsequio serui ut famuli quæ ea implere possint

existimat aristoteles eos imperare debere quibus major præsto est, eis vero obedire qui animo et ingenio minus valent

Sed 2ᵉˣ dixi fit servitutis species. Sequitur sumitur proca hoc sorte quæ etiam invitus et coactus ad nutum alterius sed servit cujus in dominio et potestate pro ea hoc conditione quæ qui ita alteri servit ut is sit in illius dominio et ab eo invito discedere possit tales sunt apud nos famuli. dominorum autem officia in servos primi exponit apostolus 1°. quod æquum et justum sit victui et sustentui et mercedi præstandæ 2°. quod sit ponendi modi in operibus quæ exigunt. 3°. iisdem mobus et saluti consulant. Si quis, quæ sta eundem apostolum servorum et maxime filiorum curam habet potest negavit et infideli deterior

Caput 3.um

De variis hom. erga Remp. officiis

Tres civitat. Regni possunt Regiminis formas adquas Regimen
ōe Reducitur 1.o Si Summa potestas in unum tt. collocata
tunc Regimen monarchicum dicitur et qui præst vocatur monarcha
Si Duo in Subditos imperio moderate utatur, Rexque vocatur
vocatur Si inhumaniter tyrannus. 2.o Si a pauci civitas
gubernatur ipsique virtute et dignitate præstare videt qui
Reipublicæ magis quam commodo de consulunt tunc aristocratia
dicitur Si a conflio descendente à populo democratia seu
plebeia auctoritas, oligarchia Si diuturna potestate ipsi ad
Jungi ffl mixta quædam ex monarchica et aristocratia et
reipublica dicitur, Cum ōia illa officia nimis longa erunt
hic afferre, ō immorabimur Satis verb patent.

Art. ultimus

De officio Sacerdotum et ministrorum

Tanta Supremæ majestatis Benevolentia in orbem ab auctore
nostro impressa ē ut eō quodam propensione natali adde-
cultum instituendum aut promouendum excitentur sed
homines mentes post parentis peccatum vanis illicitis sunt
erroribus vanis suggestionibus deum permittit deos gentes
varia Dei figmenta sic Satanas unum tt semper Rb. sensa
vit populum judaicum cui plenibus argutis peculiari milaculorum

Se manifestavit Ad postquam filium Suum unigenitum 38v
interpretum orbem misit qui abrogatis Legibus mosaicis dei
nobiscum et Ecclesiae colendi claritas distinctaque tradidit in
Christiana Religione Deum solum ut pas et colatur quare Baltis
quam in novi testamenti concilio sum et Sanctorum patrum
Libris officia Sacerdotum facere ad ea quae debet Sti
Spu Sunt Longius exponere. Contra ex actibus apostolorum
deo et praecipuo Sacerdotis munera orationi subiicit et
verbi ministerio vacare ut vero duplici illo officio fungatur
visitatio ecclesiae visitandae et debet ut opportune atque ac —
verbo praedicabo possit, visitatem Sacerdotibus da commendant
Ut. Scriptura et concilia et Ut patres ut nihil desiderari in rit —
continentes, oportet vos episcopum et sine crimine pietas et
scientia diam commendatus. addit petinet terribilis dei com
minatio qua ita Sti am Repellisti Repulsisti Repellam te ne
Sacerdotio fungaris mihi.

Finis tandem imposuimus 3ae Syphiae

parti die 3 Julii anno 1741

Ad Majorem Dei gloriam.

BIBLIOTHÈQUE
DE L'UNIVERSITÉ
DE PARIS

